

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ลำดับ	เรื่อง	หน้า
1	การเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสวนสนขอนแก่น โดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning)	1-12
2	การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนศรีชมภูวิทยา โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก	13-23
3	การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ประโยค ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศรีชมภูวิทยา โดยรูปแบบการสอนแบบโมเดลซิปปา	24-34
4	ประสบการณ์การดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียงกรณีศึกษาตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี	35-43
5	การวิเคราะห์องค์ประกอบทักษะที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาภายใน (IDGs) ของบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1	44-55
6	ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1	56-70
7	แนวทางการส่งเสริมความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2	71-81
8	การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎี 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดศรีจันทร์ จังหวัดขอนแก่น	82-92
9	การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาประวัติศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค Graphic Organizer ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	93-103
10	พุทธวิธีการปกครองในพระไตรปิฎก	104-117
11	แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2	118-133
12	แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมา	134-145
13	แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2	146-163
14	การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและความรับผิดชอบในการทำงานโดยการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับการเรียนรู้ร่วมมือแบบเทคนิค LT ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	164-175

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ลำดับ	เรื่อง	หน้า
15	แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต2	176-189
16	การพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น	190-202

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568
 การเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2
 โรงเรียนสวนสนขอนแก่น โดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning)

A Comparison of Reading Comprehension Ability of Prathomsuksa 2 Students at Suanson
 Khonkaen School by Using Brain-Based Learning

ณัฐยานี แวงอุบล^{1*} คชา ปราณีตพลกรัง²

Nuttaya Waeng-Ubon^{1*} Khacha Praneetpolkrung²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน^{1,2}

Mahamakut Buddhist University Isan Campus

Author for Correspondence: Email: nuttaya.numnim@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning) และ 2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning) การศึกษานี้ เป็นการวิจัยแบบเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยใช้แผนการทดลองแบบกลุ่มเดียวสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (One Group Pretest-Posttest Design) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสวนสนขอนแก่นที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1 ห้อง 30 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความ แบบสอบถามความคิดเห็น และแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และสถิติค่าที (t-test Dependent)

ผลวิจัยพบว่า 1) ความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสวนสนขอนแก่น ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning) หลังเรียน ($\mu = 16.80$, $\sigma = 1.94$) สูงวก่อนเรียน ($\mu = 9$, $\sigma = 2.98$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05, 2) ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสวนสนขอนแก่น ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning) มีค่าเฉลี่ย ($\mu = 4.75$, $\sigma = 0.07$)

คำสำคัญ : ความสามารถ; การอ่าน; การอ่านจับใจความ; แนวคิดสมองเป็นฐาน

Received:30/10/2567, Revised:07/04/2568, Accepted:10/04/2568

Abstract

The objectives of this research are as follows: 1) To compare the reading comprehension ability of second-grade students before and after the implementation of Brain-Based Learning, and 2) To explore the opinions of second-grade students towards the application of Brain-Based Learning. This study is an experimental research using a one-group pretest-posttest design. The sample group consists of 30 second-grade students from Suanson Khon Kaen School, currently enrolled in the second semester of the 2023 academic year. The sampling method used is purposive sampling. The research instruments used in this study include a reading comprehension test, a questionnaire on students' opinions, and a lesson plan based on Brain-Based Learning principles. The statistical methods used for data analysis are mean (μ), standard deviation (s), and the dependent t-test (t-test Dependent).

The research findings were: 1) The reading comprehension abilities of Prathomsuksa 2 students at Suanson Khon Kaen school in learning activities based on the Brain-Based Learning Approach, the post-test scores ($\mu = 16.80$, $\sigma = 1.94$) were significantly higher than the pre-test scores ($\mu = 9$, $\sigma = 2.98$), at the 0.05 level of statistical significance. 2) Opinions of Prathomsuksa 2 students at Suanson Khon Kaen school towards learning management using Brain-Based Learning concepts had an average ($\mu = 4.75$, $\sigma = 0.07$).

Keywords: Ability; Reading; Reading Comprehension ; Brain-Based Learning

1.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2553 หมวดที่ 4 มาตรา 22 แนวทางการจัดการศึกษากล่าวว่า การจัดการศึกษาโดยต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ที่กล่าวว่า มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ บนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) อีกทั้ง คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้แผนกวิจัย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษา (2544) ระบุว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หรือการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ กระบวนการเรียนรู้ที่ได้จัด หรือดำเนินการให้สอดคล้องกับผู้เรียน ความแตกต่างระหว่างบุคคล ความสามารถทางปัญญา วิธีการเรียนรู้โดยบูรณาการคุณธรรม ค่านิยมอันพึงประสงค์ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง ได้พัฒนากระบวนการคิด วิเคราะห์ ศึกษาค้นคว้า ทดลอง และแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามความถนัด ความสนใจด้วยวิธีการ กระบวนการ และแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงทั้งในและนอกห้องเรียน มีการวัดผล ประเมินผล ตามสภาพจริง ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตามมาตรฐานหลักสูตรที่กำหนด

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการยังตระหนักถึงความสำคัญของการอ่าน และได้กำหนดสาระการอ่านไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระที่ 1 การอ่าน มาตรฐานที่ ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน โดยกำหนดตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ให้ผู้เรียนสามารถอ่านออกเสียงคำ ข้อความ เรื่องสั้นๆ และบทร้อยกรองง่ายๆ ได้ถูกต้องคล่องแคล่ว เข้าใจความหมายของคำถาม และข้อความที่อ่าน ตั้งคำถามและตอบคำถามเชิงเหตุผล ลำดับเหตุการณ์คาดคะเนเหตุการณ์ สรุปความรู้และข้อคิดจากเรื่องที่อ่านเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน สามารถเลือกอ่านหนังสือตามความสนใจและนำเสนอเรื่องที่อ่าน สามารถอ่านข้อเขียนเชิงอธิบายและปฏิบัติตามคำสั่งหรือข้อแนะนำ เข้าใจความหมายของข้อมูลจากแผนภาพ แผนที่ และแผนภูมิ อ่านหนังสืออย่างสม่ำเสมอ และมีการยทในการอ่าน เพื่อแก้ปัญหาให้แก่ผู้เรียนและสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ และการคิด ดังนั้นการพัฒนาทักษะในการอ่านให้มีประสิทธิภาพย่อมเป็นการพัฒนาเครื่องมือที่สำคัญในการแสวงหาความรู้อันจะก่อให้เกิดองค์ความรู้และเข้าใจในศาสตร์แขนงต่างๆ มากยิ่งขึ้น ทำให้ผู้เรียนได้รับผลประโยชน์จากการอ่านอย่างมากมาย สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551)

การอ่านจับใจความเป็นการอ่านที่ละเอียดมากขึ้น เพื่อค้นหาว่าความสำคัญที่ผู้เขียนนำเสนอไว้ในงานเขียน การอ่านจับใจความมีส่วนช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาของงานเขียนได้อย่างถูกต้องและเป็นพื้นฐานที่สำคัญมีส่วนช่วยให้ผู้อ่านสามารถวิเคราะห์ ตีความ หรือวิพากษ์วิจารณ์งานเขียนต่าง ๆ ได้ สุวรรณ ตังทีฆะรักษ์ (2555) ซึ่ง สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2542) กล่าวไว้ว่า ทักษะของการอ่านจับใจความเป็นความชำนาญหรือเชี่ยวชาญในการอ่านที่ผู้อ่านสามารถจับใจความเรื่องที่อ่านได้ถูกต้อง ทักษะการอ่านจับใจความไม่สามารถเกิดขึ้นเองได้ จะต้องมีการฝึกฝน โดยในขั้นต้นผู้อ่านจะทำความเข้าใจกับสัญลักษณ์ที่ผู้เขียนได้กำหนดขึ้น ต่อจากนั้นผู้อ่านจะตอบสนองด้วยการทำความเข้าใจความหมายแล้วจึงใช้ความคิดของตนช่วยตัดสินใจเลือกใจความสำคัญ ในขั้นนี้ผู้อ่านจะทำความรู้จักกับความคิดของผู้เขียนโดยอาศัยการแปลความของภาษาที่ปรากฏเป็นสัญลักษณ์ หากจะเปรียบเทียบก็มีลักษณะคล้ายกับการแปลความคิดของผู้เขียนสู่ความคิดของผู้อ่านจะตรงกันหรือไม่ขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางภาษาของทั้งสองฝ่าย ซึ่งสอดคล้องกับ ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542) กล่าวว่าความสำคัญในการอ่านจับใจความว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับทุกคน ผู้ที่อ่านหนังสือไม่ออกเป็นผู้ที่ด้อยโอกาส เพราะในชีวิตประจำวันของเราจะต้องใช้ทักษะการอ่านเพื่อสื่อประเภทต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเรา

การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสวนสนขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 1 ที่ผ่านมาพบว่านักเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับการอ่านจับใจความ ไม่สามารถบอกสาระสำคัญ จับประเด็นสำคัญได้ จะเห็นได้จากคะแนนสอบรายวิชาภาษาไทย ซึ่งสอดคล้องกับผลการทดสอบประเมินคุณภาพผู้เรียน การทดสอบความสามารถพื้นฐานระดับชาติ (National Test : NT) ปีการศึกษา 2564 สาระการเรียนรู้ภาษาไทย เฉลี่ย 56.82 สาระที่ 1 การอ่าน เฉลี่ยที่ 59.45 มีผลเฉลี่ยอยู่ในระดับดี ซึ่งยังไม่เป็นที่น่าพอใจผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อสอบ การทดสอบความสามารถพื้นฐานระดับชาติ (National Test : NT) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตั้งแต่ปี 2563-2565 พบว่าข้อสอบวิชาภาษาไทยจะมุ่งเน้นด้านการอ่านจับใจความ ฝึกให้ผู้เรียนได้อ่านจับประเด็นสำคัญของเรื่อง บอกสาระสำคัญของเรื่องให้ได้ จากการศึกษาสภาพปัญหาดังกล่าว พบว่า สาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักเรียนอ่านจับใจความไม่ได้ตามเกณฑ์

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

มาตรฐานของการสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน นั้นอาจจะมีเนื้อหาที่ยากหรือมีมากและซับซ้อนครูผู้สอนมีประสบการณ์น้อยอาจจะจัดการเรียนการสอนหรือใช้สื่อไม่เหมาะสมหรือสอดคล้องกับเนื้อหา และยังเน้นครูเป็นศูนย์กลาง และตัวผู้เรียนเองขาดนิสัยรักการอ่าน ขาดการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง ดังที่ ทิศนา ขัมมณี (2554) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนในลักษณะที่ครูเป็นศูนย์กลางนั้น ยึดครองอำนาจในการเรียนรู้ของผู้เรียนมาเป็นเวลานาน แต่ในความเป็นจริงในประเทศไทยการเรียนการสอนในลักษณะที่ครูเป็นศูนย์กลางยังหาหมดอำนาจไม่ ยังคงครองอำนาจอยู่อย่างเหนียวแน่น เป็นเหตุให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องมีการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้กันขึ้น ความพยายามในการปฏิรูปการศึกษาได้ส่งผลให้ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 อันเป็นกฎหมายการศึกษาฉบับแรกของประเทศไทย พระราชบัญญัตินี้ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่ากระบวนการเรียนการสอนจะต้องยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง อย่างไรก็ตามการจัดการเรียนการสอนหรือวิธีสอนทุกแบบ ล้วนมีประโยชน์และใช้ได้ หากทำได้ดีและเหมาะสมกับเนื้อหา ผู้เรียน สถานการณ์ และวัตถุประสงค์

กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถด้านการอ่านจับใจความจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ครู ต้องมีความรู้ความเข้าใจในพัฒนาการแต่ละช่วงวัยของผู้เรียนและสามารถออกแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนโดยใช้เทคนิควิธีการสอนอย่างหลากหลายซึ่งการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐาน (brain-based learning) ก็เป็นอีกหนึ่งรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่วางการศึกษาไทยโดยเฉพาะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่งเพราะเป็นการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการของสมองแต่ละช่วงวัย โดยมี การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับประสบการณ์อย่างหลากหลายโดยยึดความแตกต่างระหว่างบุคคล ในต่างประเทศเช่นสหรัฐอเมริกาได้ค้นพบ องค์ความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของสมองซึ่งนับเป็นประโยชน์ต่อวงการการศึกษาโดยได้นำองค์ความรู้มาอธิบายและออกแบบกระบวนการและจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ของสมองเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ จึงเป็นแนวทาง จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้และเสริมสร้างประสบการณ์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยอาศัยโครงสร้างและหลักการทำงานของสมองเพื่อส่งเสริมให้หลักการทำงานของสมองทั้งสองซีกคือซ้ายและขวาเกิดการเรียนรู้อย่างสมดุล สถาบันวิทยาการเรียนรู้ (2550) ซึ่ง ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์(2552) ก็ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning) ก็เป็นอีกหนึ่งแนวคิดที่กำลังได้รับความสนใจอย่างมากจากนักการศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง เนื่องจากสมองเป็นอวัยวะที่สำคัญยิ่งต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน การทำงานของสมองมีผลโดยตรงต่อพฤติกรรมและการเรียนรู้ของมนุษย์ในปัจจุบัน ด้วยความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้นักประสาทวิทยาสามารถนำเทคนิคใหม่ ๆ มาใช้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการทำงานของสมองมากขึ้น การค้นพบดังกล่าวทำให้เกิดกระแสความตื่นตัวต่อการศึกษางานของสมองมีการนำองค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับสมองมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนมากขึ้นจนเกิดเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับ Jensen (2008) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐาน คือ การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของสมอง เป็นการเรียนรู้ที่ตอบคำถามว่า อะไรบ้างที่ดีต่อสมอง ดังนั้นความหมายจึงเป็นการเรียนรู้ที่ผสมผสานหรือรวบรวมหลากหลายทักษะความรู้เพื่อนำมาใช้ในการส่งเสริมการทำงานของสมอง ซึ่งเป็นการนำความรู้การทำงานหรือธรรมชาติการเรียนรู้ของสมองมาใช้ในการออกแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของสมองให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

จากการศึกษาปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็นว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐานก็เป็นอีกหนึ่งแนวคิดที่ผู้วิจัยสนใจที่จะนำมาพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะการอ่านที่มีความสัมพันธ์กับการทำงานของสมองของแต่ละช่วงวัยตามขั้นตอนที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ 6 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมความพร้อม ขั้นตอนที่ 2 ขั้นนำเสนอความรู้ใหม่ ขั้นตอนที่ 3 ขั้นลงมือปฏิบัติ ขั้นตอนที่ 4 ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 5 ขั้นนำเสนอผลงาน ขั้นตอนที่ 6 ขั้นสรุปและประเมินผล เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้เรียนทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างเต็มประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันหรือปรับใช้กับกลุ่มสาระอื่นได้ต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning)
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning)

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงทดลอง (One Group Pretest-Posttest Design) การเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสวนสนขอนแก่น โดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning) ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัยโดยใช้การวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชากร คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนสวนสนขอนแก่น ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำนวน 2 ห้อง 57 คน กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนสวนสนขอนแก่น จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบไปด้วย แผนจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning) จำนวน 5 แผน 15 คาบ คาบละ 50 นาที แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความ ก่อนเรียนและหลังเรียน ซึ่งเป็นแบบวัดชุดเดียวกัน โดยเป็นข้อสอบปรนัยเป็น 3 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ และแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 15 ข้อสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการอ่านจับใจความ โดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning) จำนวน 5 แผน ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 อ่านจับใจความจากนิทาน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 อ่านจับใจความจากเรื่องสั้น แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 อ่านจับใจความจากข่าว แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 อ่านจับใจความจากบทเพลง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 อ่านจับใจความจากบทร่ายกรอง แล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิจัย นำแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 5 แผน ที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิจัยไปเสนอผู้เชี่ยวชาญทางการสอนภาษาไทย ทั้ง 3 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล 2 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้องจุดประสงค์การเรียนรู้กับการจัดการเรียนการสอนและการวัดผลและประเมินผล ตามกรอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

เกณฑ์ในการประเมินเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ท (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) โดยถือเกณฑ์การประเมินเป็นคะแนน ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	แปลความหมาย
4.51–5.00	เหมาะสมมากที่สุด
3.51–4.50	เหมาะสมมาก
2.51–3.50	เหมาะสมปานกลาง
1.51–2.50	เหมาะสมน้อย
1.00 –1.50	เหมาะสมน้อยที่สุด

นำแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความที่แก้ไข เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ประกอบไปด้วย ด้านการสอนวิชาภาษาไทย จำนวน 3 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลทางการศึกษา 2 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective: IOC) โดยใช้เกณฑ์การประเมิน (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543) ข้อสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.60 ขึ้นไปจึงจะยอมรับได้ ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญได้ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความ โดยมีค่าเท่ากับ 0.60 - 1.00 และผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะให้ปรับปรุงแบบทดสอบให้ครอบคลุมและมีความชัดเจนยิ่งขึ้น นำแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านโคกใหญ่หนองสองห้อง ที่เคยเรียนการอ่านจับใจความมาแล้ว จำนวน 1 ห้อง 32 คน และนำ ผลการทดสอบมาวิเคราะห์ค่าสถิติรายข้อเพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยพิจารณาค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.20-0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543) เพื่อคัดเลือกข้อสอบที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ จำนวน 20 ข้อ ซึ่งได้ค่าความยากง่าย และนำแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความ จำนวน 20 ข้อ ที่ได้คุณภาพตามเกณฑ์แล้วไปใช้ทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้ และหลังการจัดการเรียนรู้กับกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning) สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning) ซึ่งเป็นแบบมาตราประมาณค่าตามวิธีของ Likert จำนวน 3 ด้าน 15 ข้อ โดยมีตัวเลือก 5 ระดับ กำหนดดังนี้

5	หมายถึง	มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้มากที่สุด
4	หมายถึง	มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้เห็นมาก
3	หมายถึง	มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้เห็นปานกลาง
2	หมายถึง	มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้เห็นน้อย
1	หมายถึง	มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้เห็นน้อยที่สุด

เสนอแบบสอบถามความคิดเห็นต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิจัย เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมของแบบสอบถาม และปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม นำแบบสอบถามความคิดเห็นที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญทางด้านการสอนวิชาภาษาไทย จำนวน 3 คน และ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา 2 คน ตรวจสอบความเหมาะสมและหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Index of Item

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

Objective Congruence : IOC) โดยใช้เกณฑ์การประเมิน (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543) ค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับหรือมากกว่า 0.60 จึงจะยอมรับได้ นำผลจากการวิเคราะห์ IOC ของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน มาคำนวณหาค่า ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับประสงค์ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง .60 - 1.00 นำ แบบสอบถามความคิดเห็นที่ปรับปรุงแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/1 ที่กำลังศึกษา อยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนสวนสนขอนแก่น ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำนวน 1 ห้อง 30 คน มีความคิดเห็นต่อการจัดการ เรียนรู้โดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning) โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.75$, $\sigma = 0.07$)

4. ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสวนสนขอนแก่น โดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning) ซึ่งสามารถสรุปและอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

4.1. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อน และหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning)

ผลการศึกษาพบว่า คะแนนเฉลี่ย ในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐาน มีค่าเฉลี่ย (μ) เท่ากับ 9.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(σ) มีค่าเท่ากับ 2.98 และหลังการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ย (μ) เท่ากับ 16.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) มีค่าเท่ากับ 1.94 โดยหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตาม สมมติฐานที่กำหนดไว้

4.2 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้แนวคิด สมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning)

ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐาน ของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการจัดการเรียนรู้มีค่าเท่ากับ ($\mu = 4.80$, $\sigma = 0.13$) อยู่ในระดับ มากที่สุด ต่อมาด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้มีค่าเท่ากับ ($\mu = 4.75$, $\sigma = 0.10$) อยู่ในระดับ มากที่สุด และด้านบรรยากาศการจัดการเรียนรู้มีค่าเท่ากับ ($\mu = 4.71$, $\sigma = 0.23$) อยู่ในระดับมากที่สุด

5. อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสวนสนขอนแก่น โดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning) มีประเด็นอภิปรายผลจากข้อ ค้นพบในการวิจัยครั้งนี้

ผลการวิจัย วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความ โดยใช้ แนวคิดสมองเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่า

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพารัตน์ อ่วมอุไร และ นพคุณ คุณาชีวะ (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสุทธิวรารามระหว่างการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐาน Brain based Learning (BBL) กับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสุทธิวรารามที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐาน Brain based Learning (BBL) ก่อนเรียนและหลังเรียน ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสุทธิวรารามที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐาน Brain based Learning (BBL) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกับ ภณิดา พงศ์วัชร (2559) ได้วิจัยเรื่องผลของการจัดกิจกรรมการอ่านโดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการอ่านโดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐานมีคะแนนความสามารถในการอ่านจับใจความสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ กฤตพร ประจันตะเสน (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS ร่วมกับหลักการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญของภาษาไทยก่อนและหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS ร่วมกับหลักการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS ร่วมกับหลักการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ภัสรา มาศ โพธิญาณ (2566) ซึ่งได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการอ่านจับใจความ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การอ่านจับใจความ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การอ่านจับใจความ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.75$, $\sigma = 0.07$). เมื่อพิจารณาารายด้านพบว่าทั้งด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศ และด้านประโยชน์ที่ได้รับ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยนักเรียนมีความเห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning) ช่วยให้นักเรียนพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความได้ดี นักเรียนสามารถจับใจความเรื่องราวเหตุการณ์สำคัญ และข้อคิดที่เกิดขึ้นจากเรื่องได้อย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับณัฐชยานันท์ ทองธรรมจินดา (2562: 176-179) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาชุดฝึกอ่านและต่อคำคล้องจองตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้น

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 1 วัดพระงาม (สามัคคีพิทยา) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนต่อชุดฝึกและต่อคำคล้องจองตามแนวทางการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน ผลการศึกษาพบว่าความคิดเห็นของนักเรียน อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ ภัสรา มาศ โพธิญาณ (2566) ซึ่งได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการอ่านจับใจความ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการอ่านจับใจความ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการอ่านจับใจความ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อยู่ในระดับมาก

6. สรุป/ข้อเสนอแนะ

การเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสวนสนขอนแก่น โดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning) สรุปได้ว่า คะแนนเฉลี่ย ในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสมองเป็นฐาน มีค่าเฉลี่ย (μ) เท่ากับ 9.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) มีค่าเท่ากับ 2.98 และหลังการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ย (μ) เท่ากับ 16.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) มีค่าเท่ากับ 1.94 โดยหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่กำหนดไว้ และความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการจัดการเรียนรู้มีค่าเท่ากับ ($\mu = 4.80$, $\sigma = 0.13$) อยู่ในระดับมากที่สุด ต่อมาด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้มีค่าเท่ากับ ($\mu = 4.75$, $\sigma = 0.10$) อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านบรรยากาศการจัดการเรียนรู้มีค่าเท่ากับ ($\mu = 4.71$, $\sigma = 0.23$) อยู่ในระดับมากที่สุด

จากการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสวนสนขอนแก่น โดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning) ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

6.1.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning) ครูผู้สอนควรชี้แจงกระบวนการอย่างชัดเจน เพื่อให้ให้นักเรียนมีความเข้าใจกระบวนการ

6.1.2 บทที่นำมาให้นักเรียนอ่าน ไม่ควรเป็นบทอ่านที่ยาวเกินไป เพราะจะทำให้เด็กไม่สนใจในการอ่าน

6.1.3 ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการคัดเลือกบทเรียน เนื้อหา สื่อ ตลอดจนการวัดประเมินผล เพื่อให้นักเรียนมีบทบาทในการเรียนเพิ่มมากขึ้น

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

6.2.1 ควรจัดหน่วยการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning) ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

6.2.2 ควรพัฒนารูปแบบการอ่านจับใจความของนักเรียนโดยใช้เทคนิคหรือรูปแบบการสอนอย่างอื่น

6.2.3 ควรนำการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านจับใจความโดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning) ไปใช้กับนักเรียนระดับชั้นอื่น ๆ

7. องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning) คือ ลักษณะกิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบตามธรรมชาติการทำงานของสมองเป็นการผสมผสานหลากหลายทักษะการเรียนรู้มาใช้ในการส่งเสริมการทำงานของสมอง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีการเคลื่อนที่เพื่อกระตุ้นสมอง ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง โดยครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1. ขั้นเตรียมความพร้อม เป็นขั้นการสร้างความสนใจของนักเรียนให้อยากรู้และเกิดความคุ้นเคยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความสุข ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย โดยใช้เพลง ดนตรี ภาพ การเคลื่อนไหวร่างกาย การแสดงท่าทาง การวาดรูป และการใช้คำถาม เป็นต้น

2. ขั้นนำเสนอความรู้ใหม่ เป็นขั้นสร้างประสบการณ์ให้กับนักเรียน และใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความสุขโดยการเรียนรู้จากง่ายไปหายาก

3. ขั้นลงมือปฏิบัติ เป็นการพัฒนาความจำโดยที่ผู้เรียนจะประยุกต์ข้อมูลเดิมมาใช้กับสถานการณ์ใหม่ได้

4. ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการใช้ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด มีการเคลื่อนไหวยืดเส้นยืดสาย เป็นการฝึกการสังเกต การฟัง การบันทึก การนำเสนอ การอ่าน การตั้งคำถามและตอบคำถาม

5. ขั้นนำเสนอผลงาน เป็นขั้นตอนการนำผลงานที่

6. จัดทำชิ้นมานำเสนอ ให้เกิดความเข้าใจในความคิดรวบยอด

7. ขั้นสรุปและประเมินผล เป็นขั้นตอนการสรุปความรู้ร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียนในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ รวมถึงจะมีการประเมินผลหลังจบแผนการจัดการเรียนรู้ และก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐาน

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning)
ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้วิจัย

8. บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพฯ: คณะอนุกรรมการปฏิบัติการเรียนรู้แผนกวิจัยกรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กฤตพร ประจันตะเสน. (2565). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี SQP2RS ร่วมกับหลักการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างความสามารถอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, คณะศึกษาศาสตร์,มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.
- คณะอนุกรรมการปฏิบัติการเรียนรู้แผนกวิจัยกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ครุสภาสาธิตลาดพร้าว.
- ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542). เทคนิคการอ่าน. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2554). 80 นวัตกรรมจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพมหานคร : แดเนกซ์อินเตอร์ คอร์ปอเรชั่น.
- ณัฐชนันต์ ทองธรรมจินดา. (2562). การพัฒนาชุดฝึกอ่านและต่อคำคล้องจองตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 1 วัดพระงาม (สามัคคีพิทยา). สังกัดสำนักงานการศึกษาเทศบาลนครปฐม จังหวัดนครปฐม 73000 .วารสารบัณฑิตศึกษา

- วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ปีที่16 ฉบับที่ 74 ประจำเดือน กรกฎาคม-กันยายน พศ.2562,หน้า
176-179.
- ทิตนา แคมมณี (2554). **ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). **การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 7)**. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 7)**
กรุงเทพมหานคร : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ภณิตา พงศ์วัชร. (2559). **ผลของการจัดกิจกรรมการอ่านโดยใช้แนวคิดสมองเป็นฐานที่มีต่อความสามารถ
ในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาประถม, ภาควิชาหลักสูตรและการสอน, คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**
- ภัสรา มาศ โพธิญาณ. (2566). **การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการอ่านจับใจความ โดยใช้การจัดการ
เรียนรู้แบบสมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, คณะศึกษาศาสตร์,
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.**
- สถาบันวิทยาการการเรียนรู้. (2550). **การสอนแบบ Brain-Based Learning**. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนา ผู้บริหาร
การศึกษา.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). **แนวทางการพัฒนาการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึง
ประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ฉบับใช้ในโรงเรียน
โครงการนำร่อง การใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ :
สำนักวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุทธารัตน์ อ่วมอุไร และ นพคุณ คุณาชีวะ. (2562). **การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสุทธิวรารามระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตาม
แนวคิด สมองเป็นฐาน Brain based Learning (BBL) กับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ.**
วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการสอนภาษาไทย, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.
- สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2542). **หลักและวิธีสอนอ่านภาษาไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 4)**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทโรง
พิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์. (2545). **หลักและวิธีการสอนอ่านภาษาไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 5)**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนา
พานิช จำกัด.
- สุวรรณา ตั้งทีฆะรักษ์ (2555). **การใช้ภาษาไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 7)**. ปทุมธานี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- Jensen, Eric. (2008). **Brain-based Learning: the new paradigm of teaching** (2 nd ed.).

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนบทละครพูดเรื่องเหินแก่ลูก

ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนศรีชมภูวิทยา

โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

A Comparison of Academic Achievement in The Drama "Hen Kae Luk"

of Matthayomsuksa 3 at Srichompoo Wittaya school

by Using Active Learning Model

วินัดดา ศรีกระษร^{1*} คชา ปราณีตพลกรัง²

Vinatda Srikrason^{1*} Kracha Praneetpolkrung²

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน^{1,2}

Mahamakut Buddhist University Isan Campus

Author for Correspondence: Email: vinatvinattada@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนบทละครพูดเรื่องเหินแก่ลูก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนศรีชมภูวิทยา โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) แบบแผนการทดลองเป็นแบบกลุ่มเดียวสอบก่อนและสอบหลัง (One Group Pretest-Posttest Design) มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนบทละครพูด เรื่องเหินแก่ลูก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนศรีชมภูวิทยา ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และ 2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนศรีชมภูวิทยาที่กำลังศึกษา อยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 26 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และสถิติค่าที (t-test Dependent)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนบทละครพูด เรื่อง เหินแก่ลูก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก หลังเรียน ($\mu=24.12$) สูงกว่าก่อนเรียน ($\mu =14.96$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนศรีชมภูวิทยาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu =4.98$)

คำสำคัญ : ผลสัมฤทธิ์; การเรียน; บทละครพูดเรื่องเหินแก่ลูก; การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

Received:31/10/2567, Revised:13/04/2568, Accepted:15/04/2568

Abstract

This research is a comparison of the academic achievement of the drama "Hen Kae Luk" of Mathayomsuksa 3 students at Srichompoowittaya school by using active learning model. The research adopts a experimental with a one group pretest-posttest design. The objectives are 1) to compare the academic achievement of the drama "Hen Kae Luk" of Mathayomsuksa 3 students at Srichompoowittaya school before and after studying using active learning model and 2) to study the opinions of Mathayomsuksa 3 students on active learning model. The target group used in the research is Mathayomsuksa 3 students at Srichompoowittaya school studying in the second semester of the academic year 2023, totaling 26 people by purposive sampling. The statistics used for data analysis are mean(μ) standard deviation(σ) and t-test Dependent.

The research results found that 1) The learning achievement of the drama "Hen Kae Luk" of Mathayomsuksa 3 students who used active learning management After the learning management ($\mu=24.12$) was higher than before studying($\mu =14.96$) at a statistical significance level of .05. 2) The opinions of Mathayomsuk 3 students of at Srichompoowittaya school towards active learning management were at the highest level overall ($\mu =4.98$).

Keywords : Achievement; Learning;the drama "Hen Kae Luk" ;Active Learning

1. บทนำ

วรรณคดีเป็นเครื่องบอกเรื่องราวที่ปรากฏในอดีตเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงวิถีชีวิต พัฒนาการความเจริญรุ่งเรืองและการได้รับอิทธิพลต่างๆ ของสังคมนั้น ดังที่ บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2517) ได้กล่าวไว้ว่า วรรณคดีเป็นส่วนหนึ่งของระบบชีวิตของมนุษย์ในชุมชน วรรณคดีเป็นพฤติกรรมสังคมอย่างหนึ่ง ที่ไหน มีชุมชนก็เกิดระบบชีวิตขึ้นซึ่งเรียกว่าวัฒนธรรม เมื่อมีวัฒนธรรมแล้วก็ไม่เคยมีที่ไหนหรือสมัยใดเลยที่จะขาดวรรณคดี ครั้นมีวรรณคดีแล้วมนุษย์ในชุมชนหรือสังคมนั้นๆ ต่างก็มีวิธีมองดู มีทัศนะ มีอคติ มีปฏิกิริยาต่อวรรณคดีไปตามลักษณะวัฒนธรรมของหมู่นั้นกลุ่มนั้น นอกจากนี้ ฐะปะนีย์ นาครทรรพ (2545) ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของวรรณคดีว่า วรรณคดีเป็นสิ่งที่แสดงถึงภูมิปัญญาของผู้ประพันธ์ เป็นสมบัติตกทอดมาจากอดีตจนถึงปัจจุบันสะท้อนถึงอนาคตด้วย ประชาชนคนไทยน่าจะภาคภูมิใจที่เรามีกวีผู้ปรีชามาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สิ่งเหล่านั้นนั้นแสดงให้เห็นแล้วว่า วรรณคดีเป็นมรดกที่เก็บรวบรวมเรื่องราวทางภูมิปัญญาเอาไว้

การจัดการเรียนการสอนวรรณคดีในปัจจุบันเป็นการศึกษาเพื่อศิลปะ คือมุ่งเน้นการค้นหาคำงาม ความไพเราะหรือสุนทริยภาพจากการใช้ภาษาและเนื้อหาวางมีความประณีตและวิจิตรอย่างไร ในการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีในระดับมัธยมศึกษาต้องนำจิตวิทยามาใช้ในการเรียนการสอน โดยเฉพาะหลักจิตวิทยาเด็กวัยรุ่นรุนแรงใจ หลักความแตกต่างระหว่างบุคคล นอกจากนี้ การเรียนการสอนวรรณคดีไทยต้องเน้นสภาพการณ์ที่นักเรียนมีส่วนร่วม มีบทบาทในการเรียนเป็นศูนย์กลางการปฏิบัติกิจกรรม และสามารถแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ได้ และควรเลือกใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย เนื้อเรื่องของวรรณคดีมีขนาดยาวมีคำศัพท์ยากเป็น

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

จำนวนมาก จึงทำให้ไม่สามารถทำความเข้าใจในวรรณคดีได้ง่ายและคิดว่าเป็นเรื่องไกลตัว จึงเลือกอ่านเรื่องย่อเพื่อใช้ในการสอบเท่านั้น ส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถเข้าถึงแก่นแท้ของวรรณคดีได้ (รณชัย จันทร์แก้ว, 2559) การถ่ายทอดเนื้อหาของผู้สอนมุ่งเน้นตำราเป็นสำคัญทำให้ผู้เรียนขาดประสบการณ์ขาดการคิดวิเคราะห์ เน้นการสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง ส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถสรุปบทเรียนได้ด้วยตนเอง ขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ (สุวัฒนา มั่นภาวนา, 2561) ซึ่งการแก้ปัญหาการเรียนวรรณคดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สามารถแก้ไขได้หลากหลายวิธี ไม่ว่าจะเป็นการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เทคนิคหมวกหกใบการสอนแบบสมองเป็นฐาน การสอนแบบ CIPPA model หรือการจัดการเรียนรู้ เชิงรุกรูปแบบอื่นๆ

การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นกรอบแนวคิดเพื่อใช้ในการจัดการเรียนสอน ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) เชื่อมโยงปัญหาและระบุปัญหาครูนำเสนอสถานการณ์ปัญหาเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจและมองเห็นปัญหา ระบุสิ่งที่ปัญหาที่นักเรียนอยากรู้ อยากรู้อยากเรียนและเกิดความสนใจที่จะค้นหาคำตอบ 2) กำหนดแนวทางที่เป็นไปได้ให้นักเรียนวางแผนศึกษา ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมและทำความเข้าใจอภิปรายปัญหาภายในกลุ่ม ระดมสมองคิดวิเคราะห์เพื่อหาวิธีการหาคำตอบ ครูคอยช่วยเหลือและกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการอภิปราย 3) ดำเนินการค้นคว้า นักเรียนกำหนดสิ่งที่ต้องเรียน ดำเนินการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองด้วยวิธีการที่หลากหลาย 4) สังเคราะห์ความรู้ นักเรียนนำข้อค้นพบ ความรู้ที่ได้ค้นคว้ามาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน อภิปรายผลและสังเคราะห์ความรู้ที่ได้มาว่ามีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด 5) สรุปและประเมินค่าของคำตอบ นักเรียนแต่ละกลุ่มสรุปผลงานของตนเองและประเมินผลงานว่าข้อมูลที่ศึกษาค้นคว้ามีความเหมาะสมหรือไม่ 6) นำเสนอและประเมินผลงาน นักเรียนนำข้อมูลที่ได้มาจัดระบบองค์ความรู้และนำเสนอเป็นผลงานในรูปแบบต่าง ๆ ครูเป็นผู้ประเมินผลการเรียนรู้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550)

การจัดการเรียนรู้รูปแบบปัญหาเป็นฐาน (Problem-based learning หรือ PBL) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นตั้งปัญหาให้ผู้เรียนหาคำตอบเป็นระบบขั้นตอน เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากแนวคิดตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์นิยม (Constructivism) โดยให้ผู้เรียนสร้างความรู้ขึ้นใหม่จากการใช้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในโลกเป็นบริบทของการเรียนรู้ (Learning Context) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์และคิดแก้ปัญหา (ไพศาล สุวรรณน้อย, 2553) ซึ่งผู้ที่สนใจในการนำเทคนิคนี้ไปใช้แก้ปัญหาการเรียนการสอนมีหลากหลาย เช่น การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับสื่อประสมเพื่อส่งเสริม การคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องหน่วยพื้นฐานของสิ่งมีชีวิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (สุภัทนา ดุลนีย์, 2563) การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเรื่องสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดไตร่ตรอง สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (มินตรา นาคทอง, 2564) เป็นต้น การจัดการเรียนรู้รูปแบบนี้เป็นการจัดการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนศึกษาผ่านการปฏิบัติจริง และสร้างสรรค์นวัตกรรมที่เกิดจากการสร้างองค์ความรู้เพื่อใช้ ในการเผยแพร่สู่สังคม แต่กระบวนการดังกล่าวอาจไม่ประสบผลสำเร็จหากผู้เรียนเรียนรู้เป็นรายบุคคล ดังนั้นผู้วิจัยจึงศึกษางานวิจัยที่ส่งเสริมให้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบใช้ปัญหาเป็นฐานเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น คือ การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นขั้นตอนกระบวนการ ดังเห็นได้จากงานวิจัยหลายเรื่อง เช่น การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคการอภิปรายกลุ่มย่อย (วรัทยา แซมเพชร, 2564 : 129 - 148) การพัฒนาสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเสริมต่อการเรียนรู้บนฐานของการใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 (สุวิมล ภาวัง, 2563) เป็นต้น ซึ่งกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

นั้นเป็นกระบวนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังส่งเสริมผู้เรียนได้เรียนรู้การทำงานเป็นขั้นตอน มีการวางแผน แบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบมีการดำเนินการร่วมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ (ทิตินา เขมมณี, 2561) และการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกนั้น ยังทำให้ผู้เรียนไม่รู้สึกกดดันหรือรู้สึกว่าการเรียนรู้เพียงลำพังเพราะมีการเรียนรู้ร่วมกับสมาชิกคนอื่น

นอกจากการจัดการเรียนรู้เชิงรุกรูปแบบที่ใช้ปัญหาเป็นฐานจะมีความน่าสนใจและเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการแก้ปัญหาการเรียนวรรณคดีในลักษณะการคิดวิเคราะห์แล้ว สิ่งที่สำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยศึกษาและต้องการนำรูปแบบการใช้ปัญหาเป็นฐานมาจัดการเรียนการสอนก็เนื่องด้วยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) รายวิชาภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สารการเรียนรู้ที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม ของโรงเรียนศรีชมภูวิทยา ประจำปีการศึกษา 2563-2565 มีผลคะแนนเฉลี่ยของโรงเรียนอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ คะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 45.64, 44.28, 43.44 ตามลำดับ ซึ่งต่ำกว่าระดับประเทศที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 54.29, 46.40, 52.95 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าการเรียนการสอนวรรณคดีของผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นไม่ประสบผลสำเร็จตามที่คาดหวัง

ด้วยเหตุผลและสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้ศึกษาและนำการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบการใช้ปัญหาเป็นฐานมาใช้พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี วิจัยฉบับนี้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้อของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนบทละครพูด เรื่อง เห็นแก่ลูก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนศรีชมภูวิทยา โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนบทละครพูด เรื่อง เห็นแก่ลูก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

2.2 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนบทละครพูด เรื่อง เห็นแก่ลูก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนศรีชมภูวิทยากลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนศรีชมภูวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา บึงกาฬ อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ จำนวน 26 คน ที่ศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบไปด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้บทละครพูดเรื่อง เห็นแก่ลูก โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำนวน 4 แผน แผนละ 3 คาบ รวม 12 คาบ และรวมเวลาทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน 2 คาบ รวมเป็น 14 คาบ 2) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนบทละครพูดเรื่อง เห็นแก่ลูก เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ และ 3) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า (Rating Scales) จำนวน 15 ข้อ หากคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ตรวจสอบความเหมาะสมและสอดคล้องของเนื้อหาโดยนำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

Objective Congruence : IOC) มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ ซึ่งสามารถนำข้อคำถามไปใช้ได้ทุกข้อ นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนโชฬารพิทยาคม ตำบลโซ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบึงกาฬ ที่เคยเรียนบทละครพูด เรื่อง เห็นแก่ลูกมาแล้ว จำนวน 1 ห้อง 28 คน และหาค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.20 - 0.80 มีค่าเท่ากับ 0.62 ค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป มีค่าเท่ากับ 0.30 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตร KR-20 ของ Kuder and Richardson โดยใช้เกณฑ์ความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ซึ่งได้ค่า KR-20 เท่ากับ 0.73 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่คัดเลือกไว้ จำนวน 30 ข้อ ที่ได้ประสิทธิภาพตามเกณฑ์แล้วไปใช้ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนกับกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์สร้างแบบสอบความความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้แบบสอบถามเป็นมาตราประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับของ Likert โดยกำหนดการให้คะแนนดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

4.51 – 5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

2.51 – 3.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4. ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนบทละครพูด เรื่อง เห็นแก่ลูก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนศรีชมภูวิทยา โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังต่อไปนี้

4.1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนบทละครพูดเรื่องเห็นแก่ลูกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนบทละครพูด เรื่อง เห็นแก่ลูก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย (μ) = 14.96 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) = 3.39 และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (μ) = 24.12 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) = 2.49 โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

ตารางที่ 4.1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนบทละครพูด เรื่อง เห็นแก่ลูก โดยใช้การจัด

การเรียนรู้เชิงรุก มีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 จำนวน 26 คน คะแนนเต็ม 30 คะแนน

กลุ่ม	(μ)	(σ)	t	df	p-value
ก่อนเรียน	14.96	3.39	20.057*	25	.000
หลังเรียน	24.12	2.49			

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (.000<.05)

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

4.2 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.98$, $\sigma=0.08$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.97$, $\sigma=0.13$) ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด ($\mu=5$, $\sigma=0$) และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.98$, $\sigma=0.09$)

ตารางที่ 4.2 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (σ)	ระดับความคิดเห็น	จัดอันดับ
ด้านการจัดการเรียนรู้	4.97	0.13	มากที่สุด	2
ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด	1
ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้	4.98	0.09	มากที่สุด	3
เฉลี่ยรวม 3 ด้าน	4.98	0.08	มากที่สุด	

5. อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนบทละครพูด เรื่อง เห็นแก่ลูกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนศรีชมภูวิทยา โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีประเด็นอภิปรายผลจากข้อค้นพบในการวิจัยดังนี้

ผลการวิจัย วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนบทละครพูด เรื่อง เห็นแก่ลูก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนศรีชมภูวิทยา โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกมีผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ เนื่องจากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติดิฉันพื้นฐานปี 2563 ปี 2564 ปี 2565 ด้านการคิดวิเคราะห์ลดลงทุกปี ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อนำมาใช้ในเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี ในด้านการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และได้ทำการวิจัย เรื่องการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนบทละครพูด เรื่อง เห็นแก่ลูก โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกขึ้นเพื่อแก้ปัญหาผลสัมฤทธิ์ด้านวรรณคดี ผู้วิจัยเลือกใช้รูปแบบการใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับหมวกหกใบ ซึ่งได้จากการสืบค้นข้อมูลพบว่ารูปแบบเหล่านี้เป็นที่นิยมในการเลือกใช้กับเนื้อหาวรรณคดี ผลที่ได้คือนักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง สืบค้นข้อมูล คิดวิเคราะห์ ซึ่งเป็นไปตามรูปแบบการใช้ปัญหาเป็นฐาน อีกทั้งได้ฝึกการแสดงความคิดเห็นผ่านกระบวนการหมวกหกใบที่นำมาใช้ร่วมกัน การจัดการเรียนรู้รูปแบบนี้เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้ปฏิบัติจริงเพื่อการเรียนรู้มากกว่าเรียนเนื้อหาตามที่ผู้สอนบรรยายเพียงอย่างเดียว โดยผู้เรียนจะได้รับความรู้ที่ตนเองเป็นผู้สร้างขึ้น ซึ่งผลที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิชัย จันทรเกษ (2564 : 221 - 247) ที่ได้ทำการวิจัย เรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ลิลิตตะเลงพ่าย โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ที่ระดับ .05 เช่นเดียวกับ ภัทรารวรรณ ผาเจริญ (2563 : 47-64) ซึ่งได้ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย เรื่อง ลิลิตตะเลงพ่าย ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่อง ลิลิตตะเลงพ่าย ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกับงานวิจัยของ พิมพ์วรรณ มุสิกรัตน์ (2563 : 87 - 100) ได้ทำการศึกษา การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง คำราชาศัพท์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผลการวิจัยพบว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกับ เบญจพร พลไกร (2565) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านสะกดคำภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับแนวคิดเกมิฟิเคชัน (Gamification) สำหรับนักเรียนที่มีภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ (Learning loss) ในสถานการณ์โควิด-19 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการอ่านสะกดคำภาษาไทยของนักเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เพราะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นกิจกรรมที่มุ่งให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ทั้งการวางแผนแบ่งหน้าที่ สืบค้นข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สรุปข้อมูล ที่ได้ และการจัดระเบียบองค์ความรู้เอง อีกทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าพูด กล้าคิด กล้าแสดงออก และออกแบบการนำเสนอผลงานด้วยตนเองมากขึ้น เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทั้งด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้ และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด เพราะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนลงมือปฏิบัติเองทุกขั้นตอน บรรยากาศในการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานในการทำกิจกรรม ด้วยการนำการจัดการเรียนรู้ เชิงรุกในรูปแบบการใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับหมวกหกใบมาใช้ ส่งผลให้ผู้เรียนมีความเห็นว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ได้ดี ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ มีการแบ่งกลุ่มวางแผนสืบค้นข้อมูล และแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ ทำให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์ในการเรียนรู้มากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิชัย จันทรเกษ (2564) ได้ทำการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับการแสดงละคร ในภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด เช่นเดียวกับ ภัทรารวรรณ ผาเจริญ (2563 : 47 - 64) ได้ทำการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วรรณคดี เรื่อง ลิลิตตะเลงพ่ายด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ โดยรวมนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด เช่นเดียวกับ จิตติกานต์ แก้ววิเศษ (2565 : 67 - 80) ที่ได้ทำการศึกษาความพึงพอใจของครูและนักเรียนเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทย แบบเชิงรุกโดยใช้วรรณคดีเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ผลการใช้ ความพึงพอใจของครูและนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเช่นเดียวกับ เบญจพร พลไกร (2565) ได้ทำการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับแนวคิดเกมิฟิเคชัน (Gamification) ผลการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับ

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568
แนวคิดเกมิฟิเคชัน (Gamification) อยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าการใช้กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกไม่ว่ากิจกรรมใดก็ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจที่จะเรียนรู้มากขึ้น

6. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนบทละครพูด เรื่อง เห็นแก่ลูก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนศรีชมภูวิทยา โดยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

6.1.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ในชั้นการเรียนรู้ที่ใช้เทคนิคหมวกหกใบร่วมกับผู้สอนต้องชี้แจงกระบวนการอย่างชัดเจน

6.1.2 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้คอยแนะนำให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์ สืบค้นข้อมูล ตัดสินใจ และแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

6.2.1 ควรมีการจัดทำวิจัยโดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกรูปแบบอื่นๆ สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยและกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ในสถานศึกษา

6.2.2 ควรมีการจัดทำวิจัยโดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับรูปแบบการสอนอื่นๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียนมากขึ้น

7. องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

กระบวนการจัดการการเรียนรู้เชิงรุก เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับหมวกหกใบที่มีขั้นตอนเป็นระบบแบบแผน เริ่มจากการตั้งสถานการณ์ขึ้นมาเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดหาวิธีการสืบค้นข้อมูล แบ่งงาน รวบรวมงาน อภิปรายกลุ่ม สรุปเนื้อหา และวางแผนการนำเสนอ มีทั้งหมด 6 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 ขั้นการเชื่อมโยงปัญหากับสถานการณ์ ผู้สอนจะเป็นผู้นำเสนอสถานการณ์เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจ ผู้เรียนระบุปัญหาที่สงสัย อยากเรียน และสนใจ

ขั้นที่ 2 ขั้นกำหนดแนวทางในการศึกษาปัญหา ผู้สอนคอยช่วยเหลือกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการอภิปรายกลุ่ม โดยผู้เรียนวางแผนศึกษา ค้นคว้า ทำความเข้าใจปัญหาเอง เพื่อจะได้เรียนรู้วิธีการหาคำตอบ

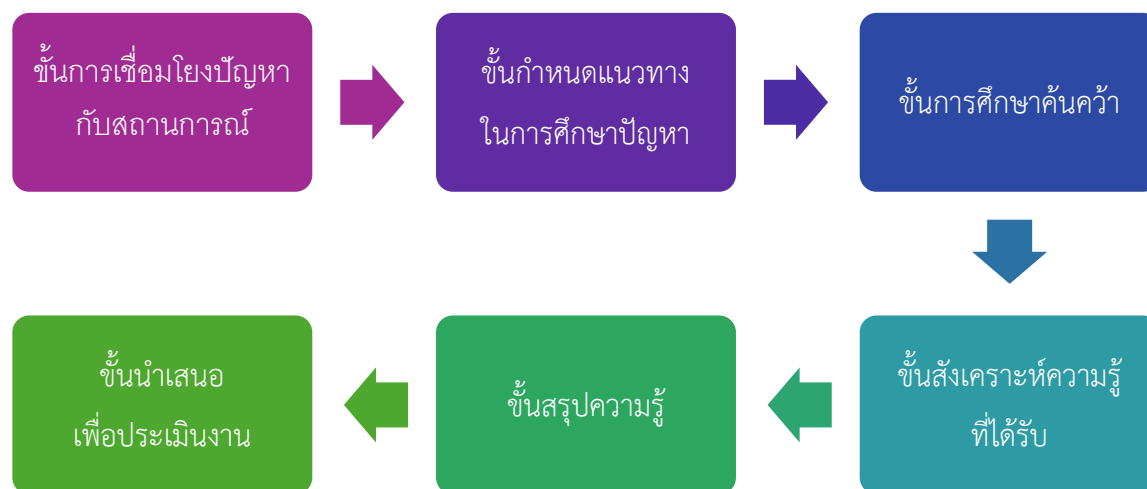
ขั้นที่ 3 ขั้นการศึกษาค้นคว้า ผู้เรียนกำหนดสิ่งที่สนใจหรือสิ่งที่สอดคล้องกับเนื้อหาที่เรียนแล้วศึกษาสืบค้นข้อมูลหรือเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยวิธีการที่หลากหลายไม่จำกัด ในขั้นตอนนี้อาจมีการชี้แนะผู้เรียนโดยนำเทคนิคการสอนแบบหมวกหกใบเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมด้วย เพื่อเป็นการแยกข้อมูลให้ผู้เรียนก่อนที่จะนำไปสรุปเองเป็นรายกลุ่ม

ขั้นที่ 4 สังเคราะห์ความรู้ที่ได้รับ ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้จากการศึกษามาอภิปรายผลร่วมกับเพื่อนในกลุ่ม สังเคราะห์ข้อมูลความรู้ที่ได้ว่ามีปริมาณเพียงพอหรือเหมาะสมต่อความต้องการหรือเพียงพอ ต่อการตอบปัญหาที่ตั้งไว้หรือไม่

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ขั้นที่ 5 สรุปความรู้ ประเมินค่าผู้เรียนสรุปงานของตนเองเป็นแบบรายงานกลุ่มและประเมินผลงานว่าข้อมูลนั้นน่าเชื่อถือ มีความสมเหตุสมผลหรือไม่ แล้วทุกคนทุกกลุ่มก็ร่วมกันสรุปความรู้ เป็นภาพรวมใหญ่ทั้งหมด

ขั้นที่ 6 นำเสนอเพื่อประเมินงาน ผู้เรียนนำข้อมูลความรู้ที่สรุปได้แล้วมาจัดเรียงข้อมูลเพื่อนำเสนอในรูปแบบที่หลากหลาย ผู้สอนเป็นผู้ประเมินผลการเรียนรู้และทักษะที่ผู้เรียนได้รับเบื้องต้น จากชิ้นงานนำเสนอและการพูดนำเสนอ

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้วิจัย

8. บรรณานุกรม

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ. (2545). การสอนภาษาไทยขั้นพื้นฐานระดับชั้นมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

จิตติกานต์ แก้ววิเศษ. (2565). การพัฒนาแนวการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยแบบเชิงรุก

โดยใช้วรรณคดีเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับ

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, ปีที่ 17 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนกันยายน – ธันวาคม 2565, หน้า 67-80.

ทศนา แคมมณี. (2561). ศาสตร์การสอน. (พิมพ์ครั้งที่ 22). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, หม่อมหลวง. (2517). วิเคราะห์วรรณคดีไทย. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

- วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568
เบญจพร พลไกร. (2565). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านสะกดคำภาษาไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับแนวคิดเกมฟิเคชั่น (Gamification) สำหรับนักเรียนที่มีภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ (Learning loss) ในสถานการณ์โควิด-19 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาภาษาไทย, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.
- พิมพ์วรรณ มุสิกรัตน์ และ จุฑารัตน์ เกตุปาน. (2563). บทความวิจัยการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย เรื่อง คำราชาศัพท์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก. วารสารพิษณุสวรรค์สาร, ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกรกฎาคม - ธันวาคม 2563, หน้า 87 – 100.
- ไพศาล สุวรรณน้อย. (2553). เอกสารประกอบการสัมมนาโครงการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานการเรียนรู้. ขอนแก่น: สถาบันพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ภัทราวรรณ ฝาเจริญ และทรงภพ ขุนมธูรส. (2563). บทความวิจัยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย เรื่องลิลิตตะเลงพ่าย ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 5. วารสารอักษราพิบูล, ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – มิถุนายน 2464, หน้า 47-64.
- มินตรา นาคทอง. (2564). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่องสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดไตร่ตรอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.
- รณชัย จันทร์แก้ว. (2559). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคผังกราฟิกที่มีต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคงทนในการเรียนวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วรัทยา แชมเพชร, ศศิวรรณ สุวรรณกิตติ และนันท์นภัส นิยมทรัพย์. (2563). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐาน. วารสารสังคมศาสตร์วิจัย, ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – มิถุนายน 2564, หน้า 129 – 148.
- สุวัฒนา มั่นภาวนา. (2561). ความเข้าใจในการอ่านวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนการสอนด้วยเทคนิคแผนผังความคิด. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.

- วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568
- สุวิมล ภาวิง. (2563). การพัฒนาสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเสริมต่อการเรียนรู้บนฐานของการใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต,สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์,คณะศึกษาศาสตร์,มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุมัทนา ดุลนีย์. (2563). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับสื่อประสม เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หน่วยพื้นฐานของสิ่งมีชีวิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต,สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา,คณะครุศาสตร์,มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน. กรุงเทพฯ: ชุมชนุสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อภิชัย จันทรเกษ. (2564). บทความวิจัยการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องลิตตะเลงพายโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับการแสดงละครของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วารสารศิลปศาสตร์, ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม, หน้า 221-247.

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568
 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ประโยค ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
 โรงเรียนศรีชมภูวิทยา โดยรูปแบบการสอนแบบโมเดลชิปปา

A Comparison of Achievement in Sentence Of Matthayomsuksa 2
 Students at Srichompoo Wittaya School by Using Cippa Model

ธนาพร เพชรสมบัติ^{1*}, คชา ปราณีตพลกรัง²

Thanaporn Phetsombut^{1*}, Khacha Praneetpolkrung²

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน^{1*,2}

Mahamakut Buddhist University Isan Campus

Author for Correspondence: Email: Kruaum04@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องประโยค ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศรีชมภูวิทยา ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบโมเดลชิปปา เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) แบบแผนการทดลองเป็นแบบกลุ่มเดียวสอบก่อนและสอบหลัง (One Group Pretest-Posttest Design) มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องประโยค ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศรีชมภูวิทยา ก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบโมเดลชิปปา 2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศรีชมภูวิทยา ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบโมเดลชิปปา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศรีชมภูวิทยา ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 30 คน ซึ่งได้ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบชิปปาโมเดล 2) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศรีชมภูวิทยา ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบชิปปาโมเดล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และสถิติค่าที (t-test Dependent)

ผลวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องประโยค ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศรีชมภูวิทยา ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบโมเดลชิปปา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\mu = 18.93$; $\sigma = 3.36$) สูงกว่าก่อนเรียน ($\mu = 10.79$; $\sigma = 1.83$) 2) ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศรีชมภูวิทยา ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบโมเดลชิปปาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ย ($\mu = 4.11$; $\sigma = 1.43$)

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์; การเรียนประโยค; โมเดลชิปปา

Received:11/11/2567, Revised:18/04/2568, Accepted:19/04/2568

Abstract

This research studied academic achievement in sentences of Matthayomsuksa 2 at Srichomphuwiththaya School by organizing learning activities using the CIPPA Model teaching model. It was an experimental research. The experimental design was a Group Pretest-Posttest Design. The purposes were 1) to compare the academic achievement in sentences of Matthayom 2 at Srichomphuwiththaya School before and after learning by organizing learning activities using the CIPPA Model; and 2) to study the opinions of Matthayomsuksa 2 at Srichomphuwiththaya School on learning management by using the CIPPA Model teaching model. The sample group used in the research was 30 students in Matthayomsuksa 2 at Srichomphuwiththaya School, who were studying in the second semester of the academic year 2022, which was selected by simple random sampling. The research instruments were 1) a learning management plan using the CIPPA Model learning management, 2) a questionnaire on the opinions of Mathayom 2 students at Sri Chomphu Witthaya School towards the CIPPA Model learning management. The statistics used in data analysis were percentage, mean (μ), standard deviation (σ), and t-test Dependent.

The research results found that : 1) The academic achievement in the subject of sentences of Matthayomsuksa 2 at Sri Chomphu Witthaya School, which organized learning activities using the CIPPA model teaching model, after studying was significantly higher than before studying at a statistical level of .05, with the average score after studying ($\mu = 18.93$; $\sigma = 3.36$) being higher than before studying ($\mu = 10.79$; $\sigma = 1.83$) and 2) Opinions of Matthayomsuksa 2 students at Srichomphuwiththaya, the overall satisfaction towards learning management using the CIPPA model was at a high level with an average of ($\mu = 4.11$; $\sigma = 1.43$).

Keywords: Achievement; Studying Sentences ; CIPPA Model

1. บทนำ

ภาษาเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารที่สำคัญมากอย่างหนึ่งซึ่งช่วยให้มนุษย์สามารถที่จะติดต่อและเข้าใจกันได้ และยังเป็นเครื่องมือในการศึกษาเล่าเรียน การเมือง การปกครอง การถ่ายทอดวัฒนธรรมตลอดจนการประกอบอาชีพ จากคนรุ่นหนึ่งยังคนอีกรุ่นหนึ่ง ภาษาของชาติใดย่อมมีความสำคัญต่อชาตินั้น ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่ง ซึ่งแสดงถึงความเป็นไทย เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติที่คนไทยทุกคนควรภูมิใจและช่วยกันธำรงรักษาไว้ อีกทั้งจำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้การใช้ภาษาไทยเป็นไปอย่างถูกต้อง และเป็นไปตามจุดประสงค์เราจึงจำเป็นต้องศึกษาหลักภาษาไทยเพราะหลักภาษาเป็นบรรทัดฐานของภาษาที่ถูกต้อง ซึ่งจะทำให้คนไทยใช้ภาษาได้อย่างมีหลักเกณฑ์

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ความสำคัญของภาษาคือภาษาไทยมีความสำคัญทั้งในฐานะที่เป็นภาษาประจำชาติ เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมจึงควรให้ผู้เรียนเห็นคุณค่า มีความรู้ ทักษะ และเจตคติ อันถูกต้อง เพราะภาษาที่มีความสำคัญยิ่งแก่ชีวิต เมื่อการใช้ภาษาขาดประสิทธิภาพการดำเนินชีวิตย่อมขาดประสิทธิภาพไปด้วย ในเมื่อภาษาที่มีความจำเป็น และสำคัญยิ่งในการดำเนินชีวิตประจำวัน การศึกษาหลักภาษาจึงจำเป็นที่จะต้องวางรากฐานตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาเป็นต้นไป และควรเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นขั้นตอนตามความเหมาะสมกับวัยของนักเรียน ในขณะเดียวกันนักเรียนก็จะได้ใช้ภาษาไปในการศึกษาหาความรู้ในวิชาอื่น ๆ ไปด้วยพร้อม ๆ กัน การเรียนภาษาไทย ครูผู้สอนต้องเน้นความสัมฤทธิ์ผลของทักษะในการเข้าใจภาษา คือ การฟัง และการอ่าน ทักษะในการใช้ภาษา คือ การพูด และการเขียนจนสามารถใช้สื่อสารทางด้านความคิด แสดงเจตนา และแสวงหาความรู้ เพื่อหาเหตุผลที่จะเลือกคำในการสื่อสารหรือประโยคในการสื่อสารให้เหมาะสมและนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้อย่างถูกต้อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติเป็นสมบัติทางวัฒนธรรม เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้สามารถประกอบกิจกรรม การงาน และดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข เป็นเครื่องมือใช้ในการแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ วิเคราะห์ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม รวมถึงทำให้เกิดความสามัคคีขึ้นภายในประเทศนอกจากนี้ยังเป็นเครื่องแสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษในด้านวัฒนธรรม และสุนทรียภาพ อันมีคุณค่าแก่การเรียนรู้และอนุรักษ์สืบไป ซึ่งภาษาไทยนั้นมีวิวัฒนาการเรื่อยมาจวบจนสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระโหราธิบดีได้แต่งตำราเรียนภาษาไทยเล่มแรกขึ้น ชื่อ จินตามณี ต่อมาในสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยกระทรวงธรรมการได้พิมพ์ตำราสยามไวยากรณ์ จนถึงตำราหลักภาษาไทยของพระยาอุปกิตศิลปสาร ที่ใช้เค้าโครงของตำราสยามไวยากรณ์มาแต่ฉบับใหม่และใช้มาจนถึงปัจจุบันเนื่องจากการติดต่อสื่อสารให้เกิดความเข้าใจระหว่างกัน หากสื่อสารใช้เพียงคำเพียงอย่างเดียวอาจไม่สามารถสื่อสารให้เข้าใจตรงกันได้ ภาษาไทยจึงมีการนำคำมาเรียงต่อกันเป็นกลุ่มคำและประโยคเพื่อให้การสื่อสารกันเข้าใจความครบสมบูรณ์ การศึกษาประโยคจะทำให้เข้าใจได้อย่างถูกต้องตามหลักภาษาไทย อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาการใช้ภาษาไทยให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น ทำให้ทราบถึงโครงสร้างของประโยค ลักษณะของประโยคเพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสารกัน ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นระดับชั้นที่เรียนรู้เรื่องประโยคต่าง ๆ เช่น ประโยคสามัญ ประโยครวม ประโยคซ้อน ซึ่งในการเรียนเรื่องประโยคผู้เรียนจะต้องมีพื้นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) กล่าวถึงกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยว่า ภาษาไทยเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การเรียนรู้ต้องมีประสิทธิภาพและเพื่อนำไปใช้ในชีวิตรจริงและได้กำหนดคุณภาพผู้เรียนในการจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ไว้ว่า สะกดคำและเข้าใจความหมายของคำ ความแตกต่างของคำและพยางค์หน้าที่ของคำในประโยค มีทักษะการใช้พจนานุกรมในการค้นหาความหมายของคำแต่งประโยคง่าย ๆ แต่งคำคล้องจอง แต่งคำขวัญ และเลือกใช้ภาษาไทยมาตรฐานและภาษาถิ่นได้เหมาะสมกับกาลเทศะ วิเคราะห์ความแตกต่างในภาษาพูด ภาษาเขียนโครงสร้างของประโยครวม ประโยคซ้อน ลักษณะภาษาที่เป็นทางการ จะเห็นได้ว่าประโยคมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ในรายวิชาภาษาไทยและเป็นประโยชน์ต่อการติดต่อสื่อสาร

ซึ่งจากการจัดการเรียนการสอนพบได้ว่าการสอนเรื่องประโยค ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบปัญหาในการจัดการเรียนการสอนทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในเกณฑ์ที่ควรปรับปรุงซึ่งอาจจะมาจากหลาย

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

สาเหตุ เนื่องจากขาดความเข้าใจในเรื่องของการใช้คำ การประกอบคำ หรือการจัดการเรียนรู้ที่ขาดกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่น่าสนใจและกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน การจัดการเรียนการสอนในแบบเดิมอาจจะทำให้ผู้เรียนน่าเบื่อจนทำให้ไม่สามารถจดจำหรือนำไปใช้ได้จนทำให้การเรียนการสอนส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์อยู่ในเกณฑ์ที่ควรปรับปรุงหรืออาจจะมาจากสาเหตุหลักสำคัญของปัญหา อาจจะมาจก 3 สาเหตุ คือ ปัญหาที่มาจากเนื้อหา ปัญหาที่มาจากผู้เรียนและปัญหาที่มาจากผู้สอน โรงเรียนศรีชมภูวิทยา ตำบลศรีชมภู อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ เปิดทำการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในระดับชั้นมัธยมศึกษา จากผลการประเมินคุณภาพการศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2565 พบว่าความสามารถในการเรียนรู้สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย ไม่บรรลุตามเป้าหมายที่โรงเรียน ได้กำหนดไว้

ด้วยเหตุผลและสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการทำวิจัยที่จะเป็นแนวทางในการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเลือกใช้วิธีการสอนแบบโมเดลชิปปา(Cippa Model) เป็นรูปแบบการสอน เนื่องจากวิธีการจัดการเรียนรู้แบบชิปปานั้น เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม จนทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ข้อ ดังนี้ 1. การสร้างความรู้ 2. การปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว 3. การเรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ ทักษะการดำรงชีพ 4. การมีส่วนร่วมทางกาย 5. การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ผู้เรียนจะเริ่มการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามสภาพการเรียนรู้ที่ผู้สอนจัดให้ จะช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับ การปรับตัวของผู้เรียนและการเสริมแรงที่ได้รับจากผู้สอน ทิศนา ขัมมณี (2564) การจัดการเรียนรู้แบบชิปปามีความสอดคล้องกับเรื่องประโยค เพื่อนำไปพัฒนาตนเองให้เกิดประโยชน์ ในด้านการใช้คำ การเรียบเรียงคำ และการเรียนเรื่องประโยคต่าง ๆ โดยการจัดการเรียนด้วยรูปแบบชิปปาทำให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กัน เกิดความสนุกสนานในการเรียนพร้อมกับการเรียนรู้ไปในตัว

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องประโยค ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศรีชมภูวิทยา ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยรูปแบบการสอนแบบโมเดลชิปปา

2.2 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศรีชมภูวิทยาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยรูปแบบการสอนแบบโมเดลชิปปา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง“การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ประโยค ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยรูปแบบการสอนแบบโมเดลชิปปา” เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) แบบแผนการทดลองเป็นแบบกลุ่มเดียวสอบก่อนและสอบหลัง (One Group Pretest-Posttest Design) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องประโยค ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศรีชมภูวิทยา ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยรูปแบบการสอนแบบโมเดลชิปปา และเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศรีชมภูวิทยาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยรูปแบบการสอนแบบโมเดลชิปปา

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศรีชมภูวิทยา อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 มีทั้งหมด 4 ห้องเรียน จำนวน 125 คน จัดห้องเรียนแบบคละความสามารถของนักเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 โรงเรียนศรีชมภูวิทยา อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ ที่กำลังศึกษาอยู่ใน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 29 คน ซึ่งได้ด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจงการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงทดลอง (One Group Pretest-Posttest Design) ดำเนินการตามแบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียว โดยมีการทดสอบก่อนการทดลองและทำการทดสอบหลังการทดลอง ซึ่งมีลักษณะการทดลอง ดังตารางที่ 3.1

Pretest	Treatment	Post-test
T ₁	X	T ₂

T ₁	หมายถึง	การทดสอบก่อนการจัดกิจกรรมตามแผนการสอน
X	หมายถึง	การสอนตามแผนการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนแบบโมเดลชิปปา
T ₂	หมายถึง	การทดสอบหลังการจัดกิจกรรมตามแผนการสอน

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย แผนจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบโมเดลชิปปา จำนวน 4 แผน 12 คาบ คาบละ 50 นาที เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องประโยค ก่อนเรียนและหลังเรียน ซึ่งเป็นแบบวัดชุด เดียวกัน โดยเป็นข้อสอบปรนัยเป็น 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อและแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาความสามารถโดยใช้รูปแบบการสอนแบบโมเดลชิปปาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เป็นลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 15 และหาคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective : IOC) มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ ซึ่งสามารถนำข้อคำถามไปใช้ได้ทุกข้อนำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องประโยคไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนโซ่พิสัยพิทยาคม ตำบลโซ่ อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ ที่เคยเรียนเรื่องประโยคมาแล้ว จำนวน 1 ห้อง 30 คน และหาความยากง่าย (P) ระหว่าง 0.20-0.80 มีค่าเท่ากับ 0.54 ค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.20-1.00 มีค่าเท่ากับ 0.71 นำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องประโยคไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์ และริชาร์ดสัน (Kuder and Richardson) โดยใช้เกณฑ์ความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ซึ่งได้ค่า KR-20 เท่ากับ 0.97 นำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องประโยคจำนวน 30 ข้อ ที่ได้ประสิทธิภาพตามเกณฑ์แล้วไปใช้ทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้ และหลังการจัดการเรียนรู้กับกลุ่มตัวอย่าง การวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบโมเดลชิปปา โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้แบบสอบถามเป็นมาตรฐานส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับของ ลิเคิร์ท (Likert) โดยกำหนดการให้คะแนนดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

4.51 – 5.00 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

2.51 – 3.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ประโยค ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศรีชมภูวิทยา โดยรูปแบบการสอนแบบโมเดลชิปปา ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ได้ดังต่อไปนี้

4.1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องประโยคโดยรูปแบบการสอนแบบโมเดลชิปปา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ผลการศึกษาพบว่า พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องประโยค ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศรีชมภูวิทยา โดยใช้รูปแบบการสอนแบบชิปปาโมเดล จำนวน 29 คน คะแนนก่อนเรียนได้คะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 10.79 คะแนนหลังเรียนได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 18.93 เมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยหลังเรียนและค่าเฉลี่ยก่อนเรียน พบว่าค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าค่าเฉลี่ยก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

ตารางที่ 4.1 คะแนนการเปรียบเทียบคะแนนแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องประโยค โดยรูปแบบการสอนแบบโมเดลชิปปา

กลุ่ม	N	μ	σ	t	df	p-value
ก่อนเรียน	29	10.79	1.83	12.586*	28	.000
หลังเรียน	29	18.93	3.36			

4.2 ผลการศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยรูปแบบการสอนแบบโมเดลชิปปา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบโมเดลชิปปาของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบโมเดลชิปปาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทั้งด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศ และด้านประโยชน์ที่ได้รับ อยู่ในระดับที่มาก ($\mu = 4.11$)

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568
 ตารางที่ 4.2 ผลความคิดเห็น ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบชิปปาโมเดลของ
 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย (μ)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (σ)	ระดับความ คิดเห็น	จัดอันดับ
ด้านการจัดการเรียนรู้	4.12	0.06	มาก	2
ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้	4.12	1.91	มาก	1
ด้านบรรยากาศการจัดการเรียนรู้	4.08	2.88	มาก	3
เฉลี่ยรวม 3 ด้าน	4.11	1.43	มาก	

5. อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ประโยค ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศรีชมภูวิทยา โดยรูปแบบการสอนแบบโมเดลชิปปา มีประเด็นอภิปรายผลในการวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ประโยค ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียนโดยรูปแบบการสอนแบบโมเดลชิปปาสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยพบว่า ความสามารถเรื่องประโยคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนโดยใช้โมเดลชิปปาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลวิจัยเป็นเช่นนี้เนื่องจาก ผู้วิจัยจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องประโยคโดยใช้รูปแบบการสอนแบบโมเดลชิปปา ช่วยให้นักเรียนได้มีส่วนร่วม ด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม นักเรียนได้ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ส่งเสริมให้นักเรียนมีการคิด วิเคราะห์ เชื่อมโยงความรู้ จนสามารถสรุปและสร้างองค์ความรู้เองได้ ตลอดจนสามารถนำความรู้ไป ประยุกต์ใช้ได้ ดังที่ ทิศนา ขัมมณี (2558) ได้กล่าวไว้ว่า โมเดลชิปปามุ่งให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่เรียนอย่างแท้จริง โดยการให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยอาศัยความร่วมมือ จากกลุ่ม นอกจากนั้นยังช่วยพัฒนาทักษะกระบวนการต่าง ๆ จำนวนมาก อาทิ กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม กระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและกระบวนการแสวงหาความรู้ การเรียนรู้เรื่องประโยคมีการจัดการเรียนการสอนตามลำดับขั้นของโมเดลชิปปาทั้ง 7 ขั้น โดยเริ่มจากขั้นที่ 1 การทบทวน ความรู้เดิม เป็นการดึงความรู้ของนักเรียนในเรื่องที่จะเรียน เพื่อช่วยให้นักเรียนมีความพร้อมใน การเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมของตน ด้วยการพูดคุยสนทนาเกี่ยวกับประโยคซึ่งเป็นประโยค ขั้นที่ 2 การแสวงหาความรู้ใหม่ เป็นการแสวงหาข้อมูล ความรู้ใหม่จากแหล่งข้อมูล ต่าง ๆ ที่ครูจัดเตรียมให้ ด้วยการแจกใบความรู้เรื่องประโยคสามัญโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ขั้นที่ 3 การศึกษาทำความเข้าใจข้อมูล/ความรู้ใหม่ และเชื่อมโยง ความรู้ใหม่กับความรู้เดิม เป็นการศึกษาและทำความเข้าใจกับข้อมูลที่หามาได้ แล้วสร้างความหมาย ของข้อมูล โดยใช้กระบวนการคิดและกระบวนการกลุ่ม ด้วยการทำกิจกรรมตามที่กำหนดในใบงาน ให้นักเรียนได้อ่านใบความรู้เรื่องประโยค ขั้นที่ 4 การแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจ กับกลุ่ม เป็นขั้นที่นักเรียนอาศัยกลุ่มเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประโยครวมทั้งขยายความรู้ความเข้าใจของตนแก่ผู้อื่น และ ได้รับประโยชน์จากความรู้ความเข้าใจของผู้อื่นไปพร้อม ๆ กัน โดยใช้การอธิบายประโยคต่าง ๆ เพื่อให้สมาชิกในกลุ่ม ได้แลกเปลี่ยนความรู้ ช่วยเหลือกัน

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

เพื่อให้ประสบความสำเร็จในการเข้าใจเนื้อหาเรื่องประโยค ชั้นที่ 5 การสรุปและ จัดระเบียบความรู้ เป็นการสรุปความรู้ที่ได้รับทั้งหมดทั้งความรู้เดิมและความรู้ใหม่ และจัดสิ่งที่เรียน ให้มีระบบระเบียบ ด้วยการนำความรู้เรื่องประโยคมาสรุปในรูปแบบแผนภาพ เพื่อช่วยให้จดจำสิ่งที่เรียนรู้ได้ง่าย ชั้นที่ 6 การปฏิบัติและ/หรือการแสดงผลงาน เป็นการให้นักเรียนนำเสนอแผนภาพที่เขียนอธิบายประโยค นำเสนอหน้าชั้นเรียนซึ่งเป็นการสร้างความรู้ของตนเกี่ยวกับประโยคให้ผู้อื่นรับรู้ เป็นการช่วยต่อยอดหรือตรวจสอบ ความเข้าใจของตนและช่วยส่งเสริมให้นักเรียนใช้ความคิดสร้างสรรค์ และชั้นที่ 7 การประยุกต์ใช้ความรู้ เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกฝนการนำความรู้ความเข้าใจของตนเกี่ยวกับประโยคไปใช้ในการทำใบงานต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความชำนาญ ความเข้าใจ ความสามารถในการแก้ปัญหาและความจำในเรื่องนั้น ๆ จะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนรู้ตามลำดับขั้นของโมเดลชิปปาทั้ง 7 ขั้นตอนดังกล่าว ล้วนมีกิจกรรม ที่ให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการเรียนรู้เรื่องประโยคทุกขั้น เป็นการเน้น ย้ำ ซ้ำ ทวน เพื่อให้นักเรียนสามารถเข้าใจเรื่องประโยค ได้ถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชั้นที่ 4 การแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม ซึ่งผู้วิจัย ได้นำใบความรู้ทักษะทางภาษาที่มีความหลากหลาย น่าสนใจ เหมาะกับเนื้อหา วย ของนักเรียนเพื่อให้นักมีความกระตือรือร้นในการเรียนและ เพื่อสร้าง แรงจูงใจให้กับนักเรียน ทำให้นักเรียนได้ศึกษาเนื้อหาที่สนุกสนานงนดการใช้จอ อยากรเรียนรู้เนื้อหาโดยส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้เรื่องประโยคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนโดยใช้รูปแบบการสอนแบบโมเดลชิปปาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการเรียนรู้หลังเรียนโดยใช้รูปแบบการสอนแบบโมเดลชิปปาสูงกว่าการเรียนรู้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกรนิษา มีรัตน (2552) ที่พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ผ่านรูปแบบการสอนแบบโมเดลชิปปา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ภาควิชาความรู้ และภาคปฏิบัติหลังการเรียนสูงกว่าการเรียนรู้ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับเพชร พิมพศรี (2551) ที่พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น จากก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้เรียนทุกคนให้ความร่วมมือกับการจัดกิจกรรม เป็นอย่างดี มีบุคลิกลักษณะมีความรู้ความสามารถ และมีศักยภาพที่ส่งเสริมต่อการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน และที่สำคัญการสอนแบบโมเดลชิปปาเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการนำมาใช้เพื่อการจัดการเรียน การสอน เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้แก่ผู้เรียนได้อย่างดียิ่ง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนหลังเรียน โดยรูปแบบการสอนแบบโมเดลชิปปาสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก ($\mu = 4.11$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน อาจเนื่องมาจากรูปแบบการสอนแบบชิปปา (CIPPA Model) ประกอบด้วยกิจกรรมขั้นตอนที่หลากหลายให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในบรรยากาศที่ท้าทายความคิด ความสามารถ เป็นการ ใช้กระบวนการกลุ่ม และทุกคนมีความสำคัญเท่ากัน มีการช่วยเหลือกัน ทั้งด้านการเรียนรู้และ การทำงาน ทักษะความสามารถที่มีแตกต่างกันของแต่ละบุคคลนั้นต้องนำมาหลอมรวมกันให้ได้เพื่อผลงานที่มีคุณภาพของกลุ่มตน กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้เกิดการยอมรับ การรับฟังเหตุผลและความคิดเห็นของกันและกัน การนำเสนอของกันและกันทำให้ เกิดการวิพากษ์ เพื่อการคัดเลือก คัดกรอง หรือเลือกสรรสิ่งที่ถูกที่ควรได้ตามหลักเกณฑ์และเหตุผล ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มี ความหมาย เพราะผู้เรียนสามารถอธิบายเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างมีหลักการ สามารถตีความหมาย เรื่องราวต่าง ๆ ได้ตาม มุมมอง ของตนเองประกอบกับการตีความและสะท้อนความคิดสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพใน

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

การสร้างสรรค์ผลงาน สามารถมองเห็นรับรู้ประเด็นความคิดต่าง ๆ และตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผล สามารถบอกคุณค่าในสิ่งต่าง ๆ และผู้เรียนตระหนักถึง ความสามารถทางด้านสติปัญญา และความเป็นตัวตนของตนเอง สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เกิดจากผู้เรียนได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ตาม รูปแบบชิปปา จึงทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านการเรียนรู้สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ทิศนา แชนมณี (2555) ที่กล่าวถึง ผลที่ ผู้เรียนจะได้รับจาก การเรียนตามรูปแบบผู้เรียน เกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่เรียน สามารถอธิบาย ชี้แจง ตอบคำถาม ได้ดี นอกจากนั้น ยังได้พัฒนาทักษะการคิด วิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นกลุ่ม การสื่อสาร รวมทั้งเกิดความใฝ่รู้ด้วย

6. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ประโยค ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศรีชมภูวิทยา โดยรูปแบบการสอนแบบโมเดลชิปปา

6.1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

6.1.1 การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบโมเดลชิปปาให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ ครูผู้สอน ต้องศึกษารูปแบบการสอน ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ก่อนนำมาใช้จริงอย่างละเอียด

6.1.2 การใช้เวลาในการทำแบบทดสอบก่อนเรียน ได้แก่ แบบทดสอบความสามารถเรื่องประโยค ภายในหนึ่งชั่วโมง อาจจะทำให้นักเรียนเหนื่อยล้าและเครียดในเนื้อหาครูผู้สอนให้แสดงความคิดเห็นหลังจากทำแบบทดสอบ

6.1.3 การจัดการเรียนรู้โดยใช้โมเดลชิปปา มีทั้งหมด 7 ขั้นตอน จึงควรมีเวลาเรียนติดกันเป็น 2 ชั่วโมง เพื่อให้สามารถใช้กระบวนการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องกัน

6.1.4 ในการทำกิจกรรมกลุ่ม ควรมีเวลาให้มากขึ้นและระบุนักเรียนแต่ละคนว่ามีหน้าที่ใดเพื่อทราบถึงบทบาทของตนเองและเพื่อให้ความร่วมมือในกลุ่มอย่างชัดเจน

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

6.2.1 ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้โมเดลชิปปาเพื่อพัฒนาความสามารถในเรื่องประโยคของนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ เพื่อสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ได้กว้างขึ้น

6.2.2 ควรมีการใช้ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้โมเดลชิปปาในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลายและสามารถบูรณาการในการใช้เทคนิคการสอน

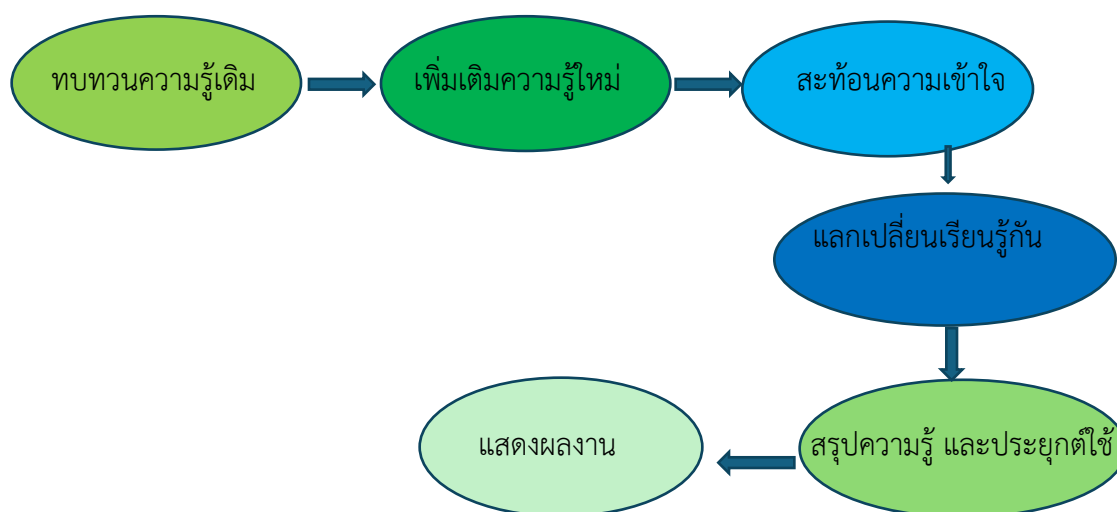
6.2.3 ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องประโยค เพื่อศึกษาว่าความรู้ความสามารถและความเข้าใจของผู้เรียนแตกต่างกันอย่างไร

7. องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบชิปปาโมเดล (CIPPA Model) คือ ลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญคือให้นักเรียนเป็นตัวหลักในการจัดการเรียนรู้ ลงมือทำด้วยตนเองจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ค้นคว้า ศึกษาหาคำตอบด้วยตนเองโดยมีครูเป็นผู้คอยให้คำแนะนำโดยครูเป็นผู้กำหนดเนื้อหาให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

1. ขั้นทบทวนความรู้เดิม เพื่อเป็นการสอบถามและสนทนากันระหว่างครูและผู้เรียน จะได้รับรู้ถึงสิ่งที่เคยเรียนมาก่อนที่จะทำการเรียนการสอน โดยครูผู้สอนอธิบายทบทวนเนื้อหาเดิมเพื่อทบทวนความจำอีกครั้ง
2. ขั้นแสวงหาความรู้ใหม่เป็นขั้นตอนที่ให้ผู้เรียนได้รู้จักแหล่งข้อมูลแหล่งสืบค้นในการหาข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแนะนำให้ผู้เรียนได้รับรู้เพื่อจะสืบหาข้อมูลได้อย่างหลากหลาย โดยให้ผู้เรียนสืบค้นข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ตและสืบค้นจากหนังสือต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องที่เรากำลังเรียน
3. ขั้นการศึกษาทำความเข้าใจข้อมูลใหม่เพื่อที่จะเชื่อมโยงข้อมูลเดิมเป็นขั้นตอนที่ปรับข้อมูลใหม่ให้เข้ากับข้อมูลเดิมเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ในขั้นนี้จะเป็นขั้นการบูรณาการและเกิดจินตนาการในสร้างความรู้ของผู้เรียนโดยเพิ่มมาจากการทบทวนความรู้และนำความรู้เดิมที่มีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาความรู้ใหม่ๆหรือเนื้อหาใหม่ที่เรา กำลังเรียนโดยครูคอยให้คำแนะนำ
4. ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อทำความเข้าใจความเข้าใจกับกลุ่มเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเมื่อได้เรียนรู้แล้ว นำองค์ความรู้ที่นำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสะท้อนความคิดของผู้เรียน โดยนักเรียนจะจัดกิจกรรมเป็นกลุ่มและปรึกษาหารือกันภายในกลุ่มโดยการสรุปเนื้อหาภายในกลุ่มของนักเรียนและสังเคราะห์งานกลุ่ม เมื่อนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจดีแล้วจะสามารถเข้าสู่ขั้นตอนการสรุปเนื้อหา
5. ขั้นการสรุปเพื่อการจัดระเบียบความรู้ เป็นกิจกรรมสรุปเนื้อหาร่วมกันโดยการสังเคราะห์ซึ่งมีครูผู้สอนสรุปงานของแต่ละกลุ่มและเพิ่มเติมความรู้ให้แก่ นักเรียน
6. ขั้นการแสดงผลงานและประยุกต์ใช้ เพื่อเป็นการเสนอสิ่งที่เรียนรู้ในรูปแบบของกิจกรรมและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ นำเสนอผลงานผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น กลุ่ม Line และ Facebook เพื่อเป็นการนำเสนอข้อมูลจากสิ่งที่เรียนรู้มา

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนแบบโมเดลชิปปา

ที่มา : สังเคราะห์โดยผู้วิจัย

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

8. บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน** พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ :
ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด. การประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน. สืบค้นจาก
[http://www2.kus.ku.ac.th/ MeasureAndEvaluate/index.php?ref=capacity](http://www2.kus.ku.ac.th/MeasureAndEvaluate/index.php?ref=capacity), สืบค้นเมื่อ 12
ตุลาคม 2563.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรนิษา มีรัตน์. (2552). **ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนาฏศิลป์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่
จัดการเรียนรู้ โดยใช้โมเดลซิปปา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการ
การเรียนรู้, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- ทิตนา แคมมณี. (2564). **ศาสตร์การสอน. องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์
ครั้งที่: 25)**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แคมมณี. (2555). **ศาสตร์การสอน. องค์ความรู้เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์
ครั้งที่3)**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนาแคมมณี. (2558). **ศาสตร์การสอน. (พิมพ์ครั้งที่19)**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). **การวิจัยเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- เพชรฯ พิมพ์ศรี. (2551). **ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบซิปปา (CIPPA MODEL) เรื่อง การเจริญเติบโต
และ พัฒนาการของวัยรุ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.**
วิทยานิพนธ์, ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม.

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ประสบการณ์การดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียง
กรณีศึกษาตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

Caregiving for Bedridden Geriatric Patients:
A Case Study of Khlong Nueng Subdistrict, Khlong Luang District,
Pathum Thani Province

ธีระนิตย์ อุ่นหล้า*

Theeranit Unla

นักวิชาการอิสระ*

Independent Scholar

Author for Correspondence: Email: tewtheeranit@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “ประสบการณ์การดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียง กรณีศึกษาตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลครอบครัวของผู้ดูแลและผู้สูงอายุป่วยติดเตียง 2) เพื่อศึกษาประสบการณ์การดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียง และ 3) เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดจากการดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) กับผู้ดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียง ซึ่งผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียง (ดูแลมากกว่า 1 ปี) ด้วยตนเอง ผลการวิจัยพบว่า ผู้ดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียงไม่เคยมีประสบการณ์การดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียงมาก่อน แต่สามารถนำประสบการณ์จากการดูแลบุตรหลานและผู้ป่วยกรณีอื่น ๆ มาปรับใช้ในการดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียง ผู้ดูแลมีค่านิยมเรื่องความกตัญญูทดแทน มองว่า การดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียงไม่ใช่ภาระ แต่เป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติต่อบุพการีในฐานะบุตรหลาน ข้อเสนอแนะในการวิจัย หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องข้องในการดูแล ซึ่งจากเดิมอาจมีมาตรการการดูแลเป็นมาตรฐานเดิมแล้ว แต่ปัจจุบันผู้ประสบปัญหาบางรายยังเข้าไม่ถึงสิทธิและยังไม่ได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐ จึงควรเพิ่มมาตรการดูแลผู้ประสบปัญหา รวมถึงประชาชนบางรายให้ได้รับสิทธิสวัสดิการตามสมควรที่จะได้รับ

คำสำคัญ: ประสบการณ์การดูแล; ผู้ดูแล; ผู้สูงอายุป่วยติดเตียง

Received:15/11/2567, **Revised:**11/04/2568, **Accepted:**13/04/2568

Abstract

This case study compiled and analyzed information on caregivers and bedridden geriatric patients, their experiences and results, in Khlong Nueng subdistrict, Khlong Luang district, Pathum Thani province. Qualitative research was done with data gathered by semi-structured interviews. Participants were ten caregivers who had cared for bedridden geriatric patients for at least one year. Results were that samples had no previous experience of caring for a bedridden geriatric patient, but applied experience from home childcare and general home nursing. Caregivers valued

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

gratitude that kept care from being burdensome by dutifully accepting to treat parents as children. Caregivers adjusted to the role of caring for old patients because they had cared for them before they became bedridden. These findings suggest that agencies involved in care may have standard care measures, but currently some patients are still denied rights and government agency assistance. Therefore, additional care measures are needed to resolve related issues and guarantee appropriate welfare rights for all citizens.

Keywords: Care Experiences; Caregivers; Bedridden Geriatric Patients

1. บทนำ

การสูงวัยของประชากรเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วโลก เนื่องจากอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรลดลง ในขณะที่จำนวนและสัดส่วนของประชากรสูงอายุกลับเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2566) ประเทศไทยเข้าสู่การเป็นสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ (Complete aged society) โดยมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่า ร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งสามารถสังเกตได้จากแนวโน้มดัชนีการสูงวัย ซึ่งสะท้อนสัดส่วนของ ประชากรสูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) เมื่อเทียบกับประชากรเด็ก (อายุต่ำกว่า 15 ปี) 100 คน พบว่า ดัชนีการสูงวัย ของประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา อัตราส่วนพึ่งพิงวัยสูงอายุ ซึ่งแสดงถึงภาระที่ประชากรวัย ทำงานต้องรับผิดชอบในการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งอัตราส่วนพึ่งพิงวัยสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 10.7 ในปี 2537 เพิ่มขึ้นเป็น 31.1 ในปี 2567 นั่นคือ ประชากรวัยทำงาน 100 คน รับผิดชอบในการดูแลผู้สูงอายุประมาณ 31 คน อัตราส่วนเกื้อหนุน พบว่า อัตราส่วนเกื้อหนุนลดลงอย่างต่อเนื่องจาก 9.3 ในปี 2537 ลดลงเป็น 3.2 ในปี 2567 นั่นคือ ในปี 2567 ประชากรวัยทำงานประมาณ 3 คน ให้การเกื้อหนุนผู้สูงอายุ 1 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2567)

สถิติข้างต้นสอดคล้องกับผลการสำรวจสถานะสุขภาพของผู้สูงอายุโดยกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ในปี 2565 ที่พบว่า จำนวนผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะติดบ้านและติดเตียงรวมกันสูงถึง 242,663 คน และมีแนวโน้ม เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และมีความจำเป็นต้องมี “ผู้ดูแล” ที่ต้องให้การเกื้อหนุนผู้สูงอายุด้วย นอกจากสถานะสุขภาพ ของผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะติดบ้านและติดเตียงจะมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นแล้วยังพบปัจจัยการเกื้อหนุนภายในครอบครัว ที่มีต่อผู้สูงอายุลดลงตามไปด้วย ซึ่งเป็นผลมาจากพฤติกรรมกรรมการสร้างครอบครัวของคนไทยที่เปลี่ยนแปลง แต่งงาน ช้าลง เป็นโสดเพิ่มขึ้น ไม่มีบุตรหรือมีบุตรจำนวนน้อยลง ทำให้โครงสร้างครอบครัวและรูปแบบการอยู่อาศัยใน ครอบครัวของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปด้วย สัดส่วนผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวหรืออยู่กับคู่ที่เป็นผู้สูงอายุด้วยกันโดยไม่มี บุตรหรือสมาชิกครอบครัวในวัยทำงานอยู่ด้วยกันมีทิศทางเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกันครอบครัวลักษณะ แหว่งกลาง (ผู้สูงอายุอาศัยอยู่กับหลานวัยเด็ก) ที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้คาดการณ์ได้ว่า การ เกื้อหนุนภายในครอบครัวของสังคมไทยต่อผู้สูงอายุในอนาคตน่าจะลดลงหรือเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย (กรมกิจการ ผู้สูงอายุ, 2566) จึงทำให้ผู้สูงอายุจำเป็นต้องได้รับการดูแล

ส่วนงานศึกษาด้านประสบการณ์การดูแลผู้สูงอายุ พบว่า การดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวมี 2 ประการคือ ปัญหาที่เกิดขึ้นจากผู้สูงอายุโดยตรงซึ่งส่วนใหญ่เป็นปัญหาด้านสุขภาพด้านร่างกายที่เสื่อมถอยตามวัย ส่วนอีก ประการคือ ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้ดูแลที่เกี่ยวข้องเนื่องจากกิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุ จนบางครั้งส่งผลต่อสุขภาพร่างกาย จิตใจและการใช้ชีวิตของผู้ดูแล ผลกระทบด้านร่างกายและจิตใจของผู้ดูแล ได้แก่ รู้สึกโดดเดี่ยว เครียด การทำร้าย

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ตนเอง ทำร้ายผู้สูงอายุ พักผ่อนไม่เพียงพอ เหนื่อยล้า ฯลฯ ด้านทรัพย์สิน ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการรักษา ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ฯลฯ ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การประกอบอาชีพ ภาระหนี้สินที่เพิ่มขึ้นจากการดูแล และด้านเครือข่ายทางสังคม หรือการเข้าถึงบริการต่าง ๆ เป็นต้น

ภาระการดูแลผู้สูงอายุที่ต้องพึ่งพาผู้ดูแลตลอดเวลา นั้น เป็นงานที่เหน็ดเหนื่อย ใช้เวลามาก และก่อให้เกิดความตึงเครียดสูง อีกทั้งผู้ดูแลเองก็อาจมีปัญหของตนเองในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาสุขภาพ ชีวิตความเป็นอยู่ ฐานะการเงิน และชีวิตส่วนตัวของตนเอง เมื่อเวลาผ่านไป ถ้าผู้ดูแลปราศจากความช่วยเหลือจากสมาชิกคนอื่น ๆ แล้ว ก็จะทำให้เกิดความเหนื่อยล้า (Caregiver burden) หรือถึงกับ หมดไฟในการดูแล (Caregiver burnout) (วจนา ลีละพัฒน และสายพิน หัตถิรัตน์, 2568)

ฉะนั้น การดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพาโดยคนในครอบครัวเป็นงานหนัก ใช้เวลาและพลังงานมากและโดยปกติไม่ได้รับค่าตอบแทนหรือเรียกว่า ผู้ดูแลอย่างไม่เป็นทางการ บางครั้งผู้ดูแลมีหลายบทบาท เช่น นอกจากดูแลผู้สูงอายุแล้ว ยังต้องดูแลคนอื่น ๆ ในครอบครัวตนเองหรือทำงานนอกบ้านเพื่อหารายได้ด้วย จึงก่อให้เกิดความเครียด สุขภาพที่ไม่ดีและเสี่ยงต่อการตายมากกว่าผู้ที่ไม่ได้เป็นผู้ดูแล อย่างไรก็ตาม การดูแลผู้สูงอายุไม่ได้ก่อให้เกิดความเครียดอย่างเดียว แต่ยังก่อให้เกิดความสุขหรือความพึงพอใจในชีวิตด้วย แต่งานวิจัยผลกระทบในทางบวกมีน้อยกว่าการศึกษาทางด้านลบอาจเนื่องจากแนวคิดเชิงบวกเกิดขึ้นภายหลัง (รศรินทร์ เกรย์, 2564)

จากสถานการณ์ข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลครอบครัวของผู้ดูแลและผู้สูงอายุป่วยติดเตียง ประสบการณ์การดูแล และผลกระทบที่เกิดจากการดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียง

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาครอบครัวของผู้ดูแลและผู้สูงอายุป่วยติดเตียง กรณีศึกษาตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

2.2 เพื่อศึกษาประสบการณ์การดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียง กรณีศึกษาตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

2.3 เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดจากการดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียง กรณีศึกษาตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาดัวยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียง จำนวน 10 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ส่วนแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ประกอบด้วย 1) ข้อมูลครอบครัวของผู้ดูแลและผู้สูงอายุป่วยติดเตียง 2) ประสบการณ์การดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียง และ 3) ผลกระทบที่เกิดจากการดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียง จำนวน 21 ข้อ กระบวนการตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ผู้วิจัยปรับปรุงแนวข้อคำถามจากงานศึกษาด้านการดูแลผู้สูงอายุ จำนวน 2 เรื่อง (กาญจนา จำนงค์บุญ, 2566; ประภาพร คำมุงคุณ, 2566) มาประมวลร่วมกับแนวคิดการดูแลผู้สูงอายุและทฤษฎีการปรับตัว เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง 1 ชุด และนำแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างดำเนินการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาที่ปรึกษาโครงการวิจัย หลังจากนั้น จึงส่งแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินความตรง

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ของแนวคำถามเป็นรายข้อ (IOC: Index of Item Objective Congruence) ซึ่งผลรวมการวิเคราะห์ค่าความเที่ยงตรงหรือค่าความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์โดยผู้ทรงคุณวุฒิ = 0.96

4. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง “ประสบการณ์การดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียง กรณีศึกษาตำบลคลองหนึ่ง อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” ประกอบด้วย 1) ครอบครัวของผู้ดูแลและผู้สูงอายุป่วยติดเตียง 2) ประสบการณ์การดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียง และ 3) ผลกระทบที่เกิดจากการดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียง ซึ่งแต่ละส่วนมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 ครอบครัวผู้ดูแลและผู้สูงอายุป่วยติดเตียง

ผู้ดูแลเป็นผู้หญิง 9 คน ผู้ชาย 1 คน มีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 31 – 85 ปี ผู้ดูแลมีความสัมพันธ์กับผู้สูงอายุป่วยติดเตียงในฐานะบุตรสาว 7 คน หลานสาว 2 คน และบุตรชาย 1 คน 3 ใน 10 คน เป็นผู้ดูแลที่อยู่ในวัยสูงอายุ มีสถานภาพ “โสด” 7 คน และ “สมรส” 3 คน ผู้ดูแลเลือกประกอบอาชีพอิสระ ได้แก่ ช่างซ่อมรถยนต์ ขายกับข้าว พนักงานบริษัท และพนักงานจ้างรายวัน ซึ่งเป็นงานที่ไม่มั่นคง รายได้ไม่แน่นอน และเป็นงานที่สามารถทำไปพร้อมกับการดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียงได้ เนื่องจากผู้ดูแลมีความจำเป็นต้องดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียงอย่างใกล้ชิด และดูแลตลอด 24 ชั่วโมง ส่งผลให้การทำงานดังกล่าว มีรายได้น้อย ไม่เพียงพอต่อการครองชีพ อีกทั้งต้องหยิบบิณฑบาตเงินจากญาติเพื่อใช้ในการดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียง

ผู้สูงอายุป่วยติดเตียงเป็นผู้หญิง 8 คน และผู้ชาย 2 คน ผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะติดเตียงนานที่สุดคือ 7 ปี ในช่วงอายุระหว่าง 69 – 92 ปี และผู้ดูแลให้การดูแลผู้สูงอายุก่อนที่จะเข้าสู่ภาวะป่วยติดเตียง ผู้สูงอายุป่วยติดเตียงมีโรคประจำตัวเป็นเบาหวาน ความดันโลหิตสูง ภาวะสมองเสื่อมตามวัย ภาวะโลหิตจางจากการขาดธาตุเหล็ก ภาวะการเสื่อมของไต หลอดเลือดสมอง หัวใจ กระดูก และอยู่ในภาวะป่วยติดเตียงมากกว่า 1 ปี โดยใช้วิธีการประเมินความสามารถในการดำเนินชีวิตประจำวันโดยมีระดับคะแนนจากการประเมินคัดกรองด้วยดัชนี Barthel ADL Index อยู่ระหว่าง 0-4 คะแนน

ลักษณะครอบครัวที่ผู้ดูแลและผู้สูงอายุป่วยติดเตียงพักอาศัยอยู่ร่วมกันมีลักษณะเป็นครอบครัวขยาย (สมาชิกภายในบ้านมากกว่า 2 รุ่น) ได้แก่ รุ่นพ่อแม่ รุ่นลูก และผู้สูงอายุป่วยติดเตียง เป็นครอบครัวขยายเพิ่มมาเพียงรุ่น 1 รุ่น คือ รุ่นผู้สูงอายุป่วยติดเตียง จึงมีลักษณะครอบครัวขยายที่ค่อนข้างเล็ก เมื่อเปรียบเทียบกับนิยามของครอบครัวขยายที่ควรเป็นหรืออาจกล่าวได้ว่า “ผู้สูงอายุป่วยติดเตียงได้รับการดูแลจากครอบครัวของผู้ดูแลที่มีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยว”

4.2 ประสบการณ์การดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียง ผู้ดูแลไม่เคยมีประสบการณ์ในการดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียงมาก่อน มีเพียงการดูแลผู้สูงอายุในกลุ่มติดบ้านและช่วยเหลือตนเองได้น้อย จึงทำให้ผู้ดูแลนำประสบการณ์ดังกล่าวมาใช้กับผู้สูงอายุป่วยติดเตียง หรืออาจกล่าวได้ว่า การดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียงเป็นส่วนหนึ่งในวงจรชีวิตผู้ดูแล การสะสมประสบการณ์การดูแล แบ่งได้ 2 เหตุการณ์ ดังนี้

4.2.1 ประสบการณ์จากการดูแลบุตรหลาน ผู้ดูแลเรียนรู้ด้วยตนเอง แต่เนื่องจากการดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียงไม่เหมือนกับการดูแลบุตรหลาน จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนการดูแลให้เหมาะสม เช่น การเคลื่อนย้ายบุตรหลานกับการเคลื่อนย้ายผู้สูงอายุป่วยติดเตียง การป้อนยาน้ำสำหรับบุตรหลานผ่านอุปกรณ์ที่ใช้ตวงยา การทำกายภาพบำบัด สำหรับผู้สูงอายุป่วยติดเตียง กับการทำกิจกรรมร่วมกับเด็กเพื่อฝึกการควบคุมอวัยวะในร่างกาย การทำความสะอาดร่างกายบุตรหลาน โดยเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก รวมถึงการ

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ทำความเข้าใจการดูแลสุขภาพที่ถูกต้องกับผู้ป่วยที่มีความสามารถร่างกายผู้สูงอายุป่วยติดเตียงที่มีอุปสรรคคือ การเคลื่อนไหว รูปร่าง น้ำหนัก เป็นต้น

“ก็คือเช็ดกันก็เหมือนเช็ดให้เด็ก” (เอ๋ (นามสมมติ), การสัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2567)

4.2.2 ประสบการณ์จากการดูแลผู้ป่วยทั่วไป ผู้ดูแลมีประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยในครอบครัวตนเองและเคยถูกว่าจ้างให้ดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียงที่บ้าน ซึ่งผู้ดูแลเคยฝึกทำกายภาพบำบัดและให้อาหารทางสายยาง ซึ่งการดูแลข้างต้นเป็นเพียงการดูแลในระยะเวลานั้น ๆ แต่ผู้ดูแลกลับมองว่าเป็นประสบการณ์ที่ดีสามารถนำประสบการณ์ดังกล่าว มาปรับใช้ในการดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียงได้

“คนที่เขาจ้างดันลาออก เขาเลยบอกพี่ว่าจ้างมาดูแลแม่หนูหน่อย . . . พี่ก็ได้ประสบการณ์จากคนที่พี่ดูแล เอามาดูแล” (แก้ว (นามสมมติ), การสัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2567)

4.3 ผลกระทบที่เกิดจากการให้ดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียง แบ่งได้ 3 ด้าน ดังนี้

4.3.1 ด้านสุขภาพ

4.3.1.1 สุขภาพกาย ผู้ดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุป่วยติดเตียงตามกิจวัตรประจำวัน เช่น การอาบน้ำ การให้อาหารทางสายยาง (NG tube) การทำความสะอาดแผล เป็นต้น ซึ่งการช่วยเหลือดังกล่าวส่งผลกระทบต่อผู้ดูแลเกิดมีอาการปวดหลัง ปวดท้อง และปวดเมื่อยตามร่างกาย

“พี่กินข้าวไม่ตรงเวลา หลัง ๆ มาพี่เริ่มปวดท้องแล้ว เพราะมัวแต่ดูแลแม่” (เอ๋ (นามสมมติ), การสัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2567)

4.3.1.2 สุขภาพจิต ผู้ดูแลที่มีระยะการดูแลมากกว่า 1 ปี และดูแลตลอด 24 ชั่วโมง ทำให้ผู้ดูแลขาดโอกาสในการพักผ่อนหย่อนใจหรือไม่มีผู้มาผลัดเปลี่ยนในการดูแล และอยู่ในบรรยากาศของความซ้ำซากจำเจ

“มันไม่มีใครเลย น้องชายพี่แค่จะเรียกช่วยอุ้ม” (แก้ว (นามสมมติ), การสัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2567)

4.3.2 ด้านการประกอบอาชีพ เดิมผู้ดูแลประกอบอาชีพ เช่น ช่างซ่อมรถยนต์ ขายกับข้าว พนักงานจ้างรายวัน พนักงานบริษัทที่นายจ้างยืดหยุ่นเรื่องเวลาได้ ซึ่งเป็นงานประจำ รายได้ประมาณ 10,000 – 15,000 บาทต่อเดือน แต่ปัจจุบันจำเป็นต้องลาออกจากงานดังกล่าว เพื่อดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียงทำให้ขาดรายได้จากงานประจำ และมีรายจ่ายมากกว่ารายได้

“ทำร้านซักรีดอยู่เกือบ 10 ปี มี 2 ร้าน มันก็ดีมาตลอดนะจนแม่มาป่วย 3 ปีให้หลังนี้พี่ก็เลยต้องทิ้งทุกอย่าง” (เอ๋ (นามสมมติ), การสัมภาษณ์, 6 มีนาคม 2567)

4.3.3 ด้านการเข้าถึงบริการหรือการช่วยเหลือจากรัฐบาล ปัจจุบันผู้สูงอายุป่วยติดเตียง มีความจำเป็นต้องใช้เตียงสำหรับผู้ป่วย ทั้งนี้ เพื่อความสะดวกสบาย ให้ความปลอดภัย ลดอาการแทรกซ้อน สะดวกในการทำกิจวัตรประจำวัน รวมถึงช่วยแบ่งเบาภาระของผู้ดูแล ด้วยความจำเป็นดังกล่าว ผู้สูงอายุป่วยติดเตียงกลับไม่ได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐ เนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องงบประมาณและมีปริมาณไม่เพียงพอกับผู้สูงอายุป่วยติดเตียงในพื้นที่

“พี่ขอเตียงที่ **** แต่เขาบอกไม่มี” (ต่าย (นามสมมติ), การสัมภาษณ์, 7 มีนาคม 2567)

5. อภิปรายผล

5.1 ครอบครัวยุฒิดูแลและผู้สูงอายุป่วยติดเตียง ครอบครัวเป็นแหล่งสนับสนุนทางสังคมที่ใกล้ชิดและจำเป็นต่อการดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียงที่บ้าน แต่การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างครอบครัวจากครอบครัวขยายมาเป็นครอบครัวเดี่ยว ส่งผลต่อการดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียง สอดคล้องกับรายงานสถานการณ์ของผู้สูงอายุของกรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2566) ที่ระบุว่า พฤติกรรมการสร้างครอบครัวของคนไทยที่เปลี่ยนแปลงไป แต่งงานช้าลง เป็นโสดเพิ่มขึ้น ไม่มีบุตรหรือบุตรจำนวนน้อยลง ทำให้โครงสร้างครอบครัวและรูปแบบการอยู่อาศัยในครอบครัวของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปด้วย ผู้ดูแลที่เป็นคน “โสด” จึงกลายเป็นคนดูแลมากกว่าผู้ดูแลที่มีสถานภาพอื่น เนื่องจากถูกมองเป็นบุคคลที่มีภาระความรับผิดชอบน้อยกว่าผู้ดูแลที่มีสถานภาพอื่น และงานศึกษานี้ยังพบว่า ผู้ดูแลมีสถานภาพ “โสด” 7 คน และ “สมรส” 3 คน ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับงานศึกษาเรื่อง “ประสบการณ์ชีวิตของบุตรชายที่เป็นผู้ดูแลบิดา มารดาสูงอายุภาวะพึ่งพิง” ของอังคณา ศรีสุข และจิราพร เกศพิชญพัฒนา (2562: 72-84) ที่พบว่า ผู้ดูแล 7 ใน 12 คน มีสถานภาพโสด

5.2 ประสบการณ์การดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียง พบว่า การดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียงเป็นกระบวนการที่ส่งผลกระทบต่อผู้ดูแลโดยตรง เนื่องจากต้องดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียงแบบไม่ทันได้ตั้งตัวหรือกะทันหันจนไม่สามารถเตรียมตัวหรือศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลได้ทันกับช่วงเวลาที่ต้องดูแล สอดคล้องกับงานศึกษาเรื่อง “ประสบการณ์ชีวิตของบุตรชายที่เป็นผู้ดูแลบิดา มารดาสูงอายุภาวะพึ่งพิง” ของอังคณา ศรีสุข และจิราพร เกศพิชญพัฒนา (2562: 72-84) ที่ระบุว่า ช่วงแรกไม่มั่นใจในการดูแล เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ไม่เคยทำ จึงต้องเรียนรู้วิธีการดูแล วางแผนและปรับเปลี่ยนวิธีการดูแลให้เหมาะสม และเมื่อให้การดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียงมาได้ระยะหนึ่ง ผู้ดูแลมีอาการปวดหลัง ปวดท้อง และปวดเมื่อยตามร่างกายตามมาด้วย สอดคล้องกับงานศึกษาของ เขมวดี เฟื่องละคร และคณะ (2561: 122-136) เรื่อง “คุณภาพชีวิตผู้ดูแลเด็กโรคมะเร็งขณะได้รับการรักษา” ที่ได้สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาของการเจ็บป่วยกับประสบการณ์การดูแลของผู้ดูแลว่า ถ้ายิ่งเจ็บป่วยนานยิ่งทำให้ร่างกายของผู้ดูแลเสื่อมโทรมได้ และอาจจะยังเป็นการเพิ่มภาระในการดูแลให้ผู้ดูแล สอดคล้องกับงานศึกษาเรื่อง “ประสบการณ์การปรับตัวของผู้ดูแลในการดูแลกิจวัตรประจำวันผู้สูงอายุสมองเสื่อมในชนบท” ของลักขณาภรณ์ แสนชัย และคณะ (2560: 74-81) พบประเด็นความสามารถในด้านการจัดและปรับเปลี่ยนตารางชีวิตของตนเองใหม่ตั้งแต่เริ่มดูแลผู้สูงอายุจนถึงปัจจุบัน ให้ตนเองสามารถจัดสรรเวลาเพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ดูแล รวมทั้งสามารถดูแลตนเอง ประกอบอาชีพ และเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมตามความเหมาะสมได้

5.3 ผลกระทบที่เกิดจากการดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียง พบว่า การดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียงแม้ว่าจะจะเป็นกระบวนการที่บั่นทอนส่งผลให้มีอารมณ์ทางลบ แต่การดูแลยังมีพลังใจไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาเกี่ยวกับ “ประสบการณ์การดูแลตนเองด้านสุขภาพของผู้ดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียง” ของสุริยา พองเกิด และคณะ (2562: 69-89) พบว่า ผู้ดูแลเมื่อได้ใช้เวลาในการดูแลผู้สูงอายุมาเป็นระยะเวลานานจะเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของผู้ป่วยทั้งที่ดีขึ้นและแย่ลง ทำให้ผู้ดูแลทำใจยอมรับสภาพหรือปลงกับสิ่งที่เกิดขึ้น ซึ่งผู้ดูแลมีวิธีการทำใจยอมรับสภาพ ได้แก่ การคิดบวก เข้าวัดทำบุญ ออกไปหาเพื่อนเพื่อผ่อนคลาย เมื่อมีการปะทะอารมณ์กันก็จะเดินหนี และหาคนมาดูแลแทนสักระยะหนึ่ง

การดูแลทำให้ผู้ดูแลมีความภาคภูมิใจ และมีความสุข เช่นเดียวกับผู้ดูแลในงานศึกษานี้ที่แม้ว่าในระยะเริ่มต้นจำเป็นต้องให้การดูแลเพราะไม่มีใครให้การดูแลได้ แต่เมื่อได้ดูแลมาระยะหนึ่งการดูแลได้กลายเป็นความ “สุขใจ” โดยมีพื้นฐานมาจากความรักและความผูกพันที่มีต่อกัน สอดคล้องกับงานศึกษาเรื่อง “ประสบการณ์ของ

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ผู้ดูแลหลักในการดูแลผู้สูงอายุติดเตียงที่บ้าน” ของกันตวิชัย จูเปรมปรี และวัชรดา ตาบุตรวงศ์ (2565: 191-205) ที่พบว่า การดูแลผู้สูงอายุสะท้อนถึงความอดทน ถึงแม้ว่าการดูแลจะทำให้ผู้ดูแลเหนื่อยล้าและท้อแท้ แต่ยังทำให้ผู้ดูแลเกิดความรู้สึก “ดีใจ” ที่ได้ดูแล และได้ตอบแทนบุญคุณผู้มีพระคุณ สอดคล้องกับกับงานวิจัยนี้เช่นกันที่พบว่าผู้ดูแลมีค่านิยมเรื่อง “ความกตัญญูทวดเวท” เป็นฐานคิดและใช้ยึดเหนี่ยวจิตใจในการดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียง และส่งผลให้การดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียงยังคงดำเนินต่อไป

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย เนื่องจากผู้ดูแลและผู้สูงอายุป่วยติดเตียง ประสบปัญหาดังกล่าวข้างต้น หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแล ซึ่งจากเดิมอาจมีมาตรการการดูแลเป็นมาตรฐานเดิมแล้ว แต่ปัจจุบันผู้ประสบปัญหาบางรายยังเข้าไม่ถึงสิทธิและยังไม่ได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐ จึงควรเพิ่มมาตรการ สอดส่องดูแลผู้ประสบปัญหา รวมถึง ประชาชนบางรายให้ได้รับสิทธิสวัสดิการตามสมควรที่จะได้รับ

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมด้านความต้องการด้านสวัสดิการของผู้ดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียงที่บ้านอาจทำให้ภาพรวมของการช่วยเหลือกลุ่มผู้ดูแลเป็นไปอย่างมีระบบและตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของผู้ดูแลและผู้สูงอายุป่วยติดเตียง และควรศึกษาประสบการณ์การดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียงแบบวงกว้าง ทั้งจากผู้ที่มีประสบการณ์และทำงานด้านนี้เป็นงานประจำ เพื่อให้เห็นถึงความแตกต่างชัดเจนมากขึ้น

7. ข้อค้นพบจากการวิจัย

7.1 ครอบครัวยังคงเป็นสถาบันหลัก ที่ให้การดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียง เสมอมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผู้ดูแลที่เป็น “ลูกหลาน” มีการนำค่านิยมเรื่อง “ความกตัญญูทวดเวท” ควบคู่กับการมีความรัก ความปรารถนาดี การดูแลเอาใจใส่ และการมีขันติ มาเป็นคุณธรรมประจำใจในการดูแล สิ่งพื้นฐานเหล่านี้ล้วนเป็นวัตถุดิบอย่างดีภายใต้สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวที่มีต่อการดูแลที่ยาวนานและไม่ทราบระยะเวลา การดูแลที่แน่นอนให้สามารถดำรงอยู่ต่อไปได้ และกระบวนการดูแลยังคงเป็นกระบวนการที่ไม่มุ่งหวังผลประโยชน์ เฉพาะในส่วนของผู้ดูแล แต่เป็นกระบวนการที่ตระหนักถึงความรับผิดชอบของผู้ดูแลที่มีต่อผู้อื่นและสังคมส่วนรวม แต่เนื่องจากรูปแบบโครงสร้างของครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงไปจากครอบครัวขยายมาเป็นครอบครัวเดี่ยวและอยู่เป็น “โสด” เพิ่มมากขึ้น “คนโสด” จึงถูกคาดหวังจากครอบครัวว่าเป็นคนที่ไม่มีการกีดกันครอบครัวให้ต้องรับผิดชอบ จึงทำให้กลายมาเป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียงโดยที่ “คนโสด” ไม่ได้ตั้งใจ

7.2 ศักยภาพของผู้ดูแล: ความเชี่ยวชาญที่ถูกมองข้าม มนุษย์ไม่ได้มีศักยภาพการดูแลมาตั้งแต่เริ่มต้น แต่การมีโอกาสดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียง ทำให้ผู้ดูแลได้รับการพัฒนาศักยภาพและทักษะการดูแลโดยที่ผู้ดูแลไม่ทันได้ตั้งตัว ศักยภาพในการดูแลโดยเฉพาะผู้สูงอายุป่วยติดเตียง จึงพัฒนากลายมาเป็นความสามารถและความเชี่ยวชาญในการดูแลที่แฝงฝังอยู่ในตัวตนของผู้ดูแล ผู้ดูแลเป็นผู้ที่ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับผู้สูงอายุป่วยติดเตียงและเป็นกระบวนการที่หล่อหลอมให้คน 2 คนเข้าไว้ด้วยกัน ผู้ดูแลได้เพิ่มพูนทักษะการดูแลที่มากขึ้นเรื่อย ๆ จากการเรียนรู้ด้วยตนเองบนฐานของประสบการณ์ การดูแลไม่มีสูตรสำเร็จที่แน่นอน มีการปรับเปลี่ยนวิธีการดูแลตลอดเวลา แต่ “งานการดูแล” กลับถูกมองข้ามและลดทอนคุณค่าเพราะไม่มีมูลค่าทางการเงิน

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

8. บรรณานุกรม

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2566). **สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2565**. กรุงเทพฯ: บริษัท อมรินทร์ คอร์เปอเรชั่นส์ จำกัด (มหาชน).
- กันตวิทย์ จูเปรมปรี และวิฑรา ตาบุตรวงศ์. (2565). **ประสบการณ์ของผู้ดูแลหลักในการดูแลผู้สูงอายุติดเตียงที่บ้าน**. วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนูตรดิตถ์, ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม - มิถุนายน 2565, หน้า 191-205.
- กาญจนา จำนงค์บุญ.(2566).**การศึกษาปัจจัยทุนทางสังคมที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาวะของกลุ่มผู้สูงอายุพิการในชุมชน: กรณีศึกษาเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์**.วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, ภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- แก้ว (นามสมมติ). (2567, 6 มีนาคม). สัมภาษณ์โดย ชีระนิตย์ อุ่นหล้า [การบันทึกเสียง]. ผู้ดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียง.
- เขมวดี เพ็งละคร, อัจฉริยา ปทุมวัน, และกมล เผือกเพชร. (2561). **คุณภาพชีวิตผู้ดูแลเด็กโรคมะเร็งขณะได้รับการรักษา**. รามาธิบดีพยาบาลสาร, ปีที่ 24 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนพฤษภาคม - สิงหาคม 2561, หน้า 122-136.
- ต่าย (นามสมมติ). (2567, 7 มีนาคม). สัมภาษณ์โดย ชีระนิตย์ อุ่นหล้า [การบันทึกเสียง]. ผู้ดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียง.
- ประภาพร คำมุงคุณ. (2566). **ปัจจัยทำนายภาระการดูแลของผู้ดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง**. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ, คณะพยาบาลศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รศรินทร์ เกรย์. (2564). **ผู้ดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง: ความเครียดและความสุข**. ประชากรและการพัฒนา, (41). สืบค้นจาก <https://ipsr.mahidol.ac.th/wp-content/uploads/2022/03/Report-File-625.pdf>
- ลักขณาภรณ์ แสนชัย, สมเสาวนุช จมูศรี, และเกื้อพันธ์ กลั่นการดี. (2560). **ประสบการณ์การปรับตัวของผู้ดูแลในการดูแลกิจวัตรประจำวันผู้สูงอายุสมองเสื่อมในชนบท**. วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ, ปีที่ 35 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม - มีนาคม 2560, หน้า 74-81.
- วังนา สิละพัฒนะ และสายพิน หัตถิรัตน์. (2568). **เมื่อผู้ดูแลทำไม่ไหวแล้ว**. สืบค้นจาก www.rama.mahidol.ac.th/fammed/th/article/postgrad/writer23/article_4 สืบค้นเมื่อ 3 เมษายน 2568
- สุริยา ฟองเกิด, กมลทิพย์ ชลัษฐธรรมเนียม, และกนกพร นทีธนสมบัติ. (2562). **ประสบการณ์การดูแลตนเองด้านสุขภาพของผู้ดูแลผู้ป่วยสูงอายุติดเตียง**. ราชวดีสาร วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสุนทร, ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2562, หน้า 69-89.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567). **การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2567**.

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

สืบค้นจาก [www.nso.go.th/nsoweb/storage/survey_detail/2025/](http://www.nso.go.th/nsoweb/storage/survey_detail/2025/20241003145311_65007.pdf)

20241003145311_65007.pdf, สืบค้นเมื่อ 3 เมษายน 2568

อังคณา ศรีสุข และจิราพร เกศพิชญวัฒนา. (2562). **ประสบการณ์ชีวิตของบุตรชายที่เป็นผู้ดูแลบิดา มารดา
สูงอายุภาวะพึ่งพิง**. วารสารพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ปีที่ 31 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน
พฤษภาคม-สิงหาคม 2562, หน้า 72-84.

เอ้ (นามสมมติ). (2567, 6 มีนาคม). สัมภาษณ์โดย ธีระนิตย์ อุ่นหล้า [การบันทึกเสียง].

ผู้ดูแลผู้สูงอายุป่วยติดเตียง.

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568
การวิเคราะห์องค์ประกอบทักษะที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาภายใน (IDGs) ของบุคลากรทางการศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1

The Factor Analysis of IDG's Skills Of Academic Staff Under Nakhonsawan Primary
Educational Service Area Office 1

ปานศศิณ เคยเหล้า^{1*}, สธิรพร เชาวนชัย², สำราญ มีแจ้ง³
Pansasin Khoeilao^{1*}, Sathiraporn Chaowachai², Samran Mejang³
มหาวิทยาลัยนเรศวร^{1*,2,3}

Naresuan University

Author for Correspondence: Email: pansasink66@nu.ac.th*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบทักษะที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาภายใน (IDGs) ของบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 345 คน โดยกลุ่มตัวอย่างจำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 123 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงและครู จำนวน 222 คน ได้มาจากรีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนของครูในแต่ละกลุ่มอำเภอในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ โดยใช้การวิเคราะห์ด้วยวิธีสกัดองค์ประกอบหลักหลังหมุนแกนแบบมูฉากด้วยวิธีแวนเดอร์เวเก

ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบทักษะที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาภายใน (IDGs) ของบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 12.48 2) ด้านความตระหนักรู้ทางอารมณ์มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 3.61 3) ด้านการยอมรับในการเรียนรู้มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 2.38 และ 4) ด้านการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษามีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ 2.05 สามารถอธิบายถึงองค์ประกอบทักษะที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาภายใน (IDGs) ของบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ได้ร้อยละ 68.41

คำสำคัญ: การวิเคราะห์องค์ประกอบ; เป้าหมายการพัฒนาภายใน; บุคลากรทางการศึกษา

Received:07/02/2568, Revised:19/04/2568, Accepted:21/04/2568

Abstract

The purpose of this research was to analyze the component of IDG's skills of Academic Staff under Nakhonsawan Primary Educational Service Area Office 1. The sample groups used in this research were school teachers and administrators in the academic year 2024, totaling 345 people. 123 school administrators were selected through purposive sampling, while 222 teachers were chosen by using stratified random sampling, based on the proportion of teachers in each district under the Nakhonsawan Primary Educational Service Area Office 1. The tool used to collect data was a questionnaire. The statistics used in the data analysis were Exploratory Factor Analysis (EFA) by using the Principal Component Analysis (PCA) and Orthogonal Rotation by Varimax Rotation.

The research results found that the components of IDG's skills of Academic Staff under Nakhonsawan Primary Educational Service Area Office 1 consisted of 4 components: 1) Creativity problem-solving displayed factor loadings 12.48 2) Emotional Awareness displayed factor loadings 3.60 3) Open-mindedness in learning displayed factor loadings 2.38 and 4) School vision and mission goals setting displayed factor loadings 2.05. Able to explain IDG's skills components of school teachers and administrators in school under Nakhonsawan Primary Educational Service Area Office 1 at 68.41 percent.

Keywords: Factor Analysis; Inner Development Goal's Skills; Academic Staff

1. บทนำ

ในปัจจุบัน โลกกำลังเผชิญกับความท้าทายที่ไม่เคยมีมาก่อนภายใต้สภาวะที่เรียกว่า "BANI World" ซึ่งประกอบด้วยโลกที่เปราะบาง (Brittle), โลกที่เต็มไปด้วยความวิตกกังวล (Anxious), โลกที่สับสนคาดเดายาก (Nonlinear) และโลกที่เข้าใจยาก (Incomprehensible) (Cascio, 2020) สถานการณ์ในยุค BANI World ที่พลิกผัน ไม่แน่นอน ซับซ้อน และคลุมเครือ สถานการณ์นี้ส่งผลกระทบต่อสังคมในระดับโลกและในประเทศไทยในทุก ๆ ด้าน ในสภาวะโลกที่เปราะบางและไม่แน่นอนเช่นนี้ ประเทศไทยร่วมลงนามรับรองวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 (2030 Agenda for Sustainable Development) โดยการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ถูกนำมาเป็นกรอบแนวทางที่สำคัญในการสร้างเสถียรภาพและสมดุลให้กับสังคม เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนครอบคลุมทุกมิติของการพัฒนา ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำ ส่งเสริมการศึกษา และรักษาทรัพยากรธรรมชาติ (United Nations, 2015)

แต่ประชาคมโลกไม่สามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ได้ภายในปี ค.ศ. 2030 (ESCAP, 2024) จากการศึกษาพบว่า SDGs ไม่บรรลุเป้าหมาย เนื่องจากความซับซ้อนของสิ่งแวดล้อมสมัยใหม่และปัญหาสังคมสมัยใหม่มากเกินกว่าที่จะแก้ปัญหาด้วยความสามารถของมนุษย์ ดังนั้นเพื่อแก้ไขปัญหาคติกรรมของมนุษย์ที่เป็นสาเหตุหลักของปัญหา โดยเกิดจากตัวผู้นำองค์กรและประชากรทุกคนขาดทักษะที่จำเป็นต่อความยั่งยืน นักวิชาการค้นพบว่า ควรพัฒนาประชากรโลกให้มีทักษะที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาภายใน (Inner

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

Development Goals: IDGs) เพื่อที่จะนำพาองค์กรหรือชีวิตของตนสู่ความสำเร็จ และเพื่อให้มนุษย์เข้าใจเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (SDGs) มากขึ้น (Doreen Ankrah, 2023)

ในประเทศไทย การนำเป้าหมายการพัฒนาภายในมาใช้ในการพัฒนาทักษะของครูและผู้บริหารสถานศึกษาจะสามารถช่วยแก้ไขปัญหาด้านการศึกษาที่สำคัญได้ เช่น การขาดทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาของนักเรียน การขาดความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว และการขาดการเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้กับชีวิตจริง (ทิพย์วิมล วังแก้วหิรัญ และ ศรินทร มีขอบทอง, 2565) การเสริมสร้างทักษะภายในของบุคลากรทางการศึกษาจะช่วยให้พวกเขาสามารถสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับนักเรียน และส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะที่จำเป็นในการเผชิญกับความท้าทายที่ซับซ้อนในโลกยุคใหม่ได้

สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 1 ปัญหาที่พบในครูผู้สอนส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการขาดทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างความร่วมมือและการเป็นผู้นำแก่ผู้เรียน การขาดความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในก้าวทันความเปลี่ยนแปลง และการขาดทักษะในการสร้างการเรียนรู้ที่สามารถต่อยอดให้เกิดเป็นอาชีพแก่ผู้เรียน อีกทั้งปัญหาที่พบในการบริหารคือผู้บริหารไม่สามารถจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศให้มีประสิทธิภาพและไม่สามารถส่งเสริมให้ครูผู้สอนใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้ (กัลยาภรณ์ เจริญพร และ ปพนสรณ์ โพธิพิทักษ์, 2566: 54-72) ด้วยเหตุนี้การนำเป้าหมายการพัฒนาภายในมาใช้ในการพัฒนาทักษะของครูและผู้บริหารจะช่วยให้สถานศึกษาในเขตพื้นที่นี้สามารถรับมือกับความท้าทายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงเลือกที่ศึกษาการวิเคราะห์องค์ประกอบทักษะที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาภายใน (IDGs) ของบุคลากรทางการศึกษา โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) เพื่อลดจำนวนองค์ประกอบทักษะที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาภายใน (IDGs) ให้อยู่ในรูปองค์ประกอบร่วม เผยให้เห็นโครงสร้างภายในที่เกิดจากการรวมกลุ่มเป็นองค์ประกอบและสามารถอธิบายคุณลักษณะที่ต้องการศึกษาได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับบริบทของการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 เพื่อได้องค์ประกอบทักษะที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาภายใน (IDGs) ของบุคลากรทางการศึกษาและนำไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีทักษะเกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาภายใน (IDGs) เพื่อสนับสนุนการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบทักษะที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาภายใน (IDGs) ของบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 156 โรงเรียน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 123 คน

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568 และครู จำนวน 1,109 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,232 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1, 2566)

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 ปีการศึกษา 2567 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1, 2566) จำนวน 345 คนโดยจำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 123 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) และครู จำนวน 222 คน ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) ตามสัดส่วนของครูในแต่ละกลุ่มอำเภอในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เรื่องการวิเคราะห์องค์ประกอบทักษะที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาภายใน (IDGs) ของบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยสอบถามเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ตำแหน่ง การปฏิบัติหน้าที่ ประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษาปัจจุบัน และกลุ่มอำเภอที่ตั้งโรงเรียน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) และตอนที่ 2 แบบสอบถามเรื่อง ทักษะที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาภายใน (IDGs) ของบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 จำนวน 46 ข้อ ลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างนิยามศัพท์เฉพาะและหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามมีพบว่ามีข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า 0.50 ซึ่งมีค่าตั้งแต่ 0.60 ถึง 1.00

3.3 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด และวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบทักษะที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาภายใน (IDGs) ของบุคลากรทางการศึกษา โดยพยายามตีความจากพฤติกรรมที่แสดงออกมา เป็นการกระทำในการปฏิบัติกิจกรรมหรือตีความพฤติกรรมนามธรรมซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้ และได้ข้อคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมของทักษะที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาภายใน (IDGs) ของบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 47 ข้อ แล้วนำมาสร้างแบบสอบถาม ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ได้ค่าความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 และนำไปทดลองใช้กับบุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 พบว่าค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.958

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองและเก็บข้อมูลด้วยวิธีการกรอกแบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์ (Google form) ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนมา จำนวน 345 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการดังนี้

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis)

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

3.5.1 วิเคราะห์ค่าดัชนี Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) ผู้วิจัยจะพิจารณาจากค่า KMO มีค่ามาก (เข้าสู่หนึ่ง) และค่าสถิติ Bartlett's Test of Sphericity มีค่า Significance น้อยกว่า .05 แสดงว่า ข้อมูลเหมาะสมที่ใช้ในการวิเคราะห์ Exploratory Factor Analysis

3.5.2 วิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis) หลังหมุนแกนแบบมุมฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนิแม็กซ์ (Varimax Rotation) ผู้วิจัยพิจารณาองค์ประกอบตามเกณฑ์ คือ องค์ประกอบที่สำคัญนั้นต้องมีค่าไอเกน (Eigenvalues) มากกว่าหรือเท่ากับ 1 และมีตัวแปรที่อธิบายองค์ประกอบขององค์ประกอบทักษะที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาภายใน (IDGs) ของบุคลากรทางการศึกษา ตั้งแต่ 5 ตัวแปรขึ้นไป โดยในแต่ละตัวแปร (Factor Loading) ต้องมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป

3.5.3 ตั้งชื่อองค์ประกอบทักษะที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาภายใน (IDGs) ของบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 โดยตั้งชื่อองค์ประกอบจากพฤติกรรมที่ปรากฏเด่นชัดของแต่ละตัวแปร

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ทักษะที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาภายใน (IDGs) ของบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ได้ดังต่อไปนี้

4.1 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนี Kaiser-Mayer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) มีค่าเท่ากับ 0.937 แสดงว่าข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์นั้นเหมาะสมที่จะนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบ และค่าสถิติ Bartlett's Test of Sphericity มีค่าเท่ากับ 9500.333 ($\text{Sig} < .001$) แสดงถึงตัวแปรมีความสัมพันธ์กันสามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบได้

4.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis) การหมุนแกนแบบมุมฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนิแม็กซ์ (Varimax Rotation) แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) ค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percentage of Variance) ค่าร้อยละสะสมของความแปรปรวน (Accumulative Percentage of Variance) และจำนวนตัวแปรในตัวประกอบของแต่ละองค์ประกอบ

Component	Total Variance Explained		
	Initial Eigenvalues		
	Total	% of Variance	Cumulative %
1	12.48	41.61	41.61
2	3.61	12.03	53.64
3	2.38	7.94	61.58
4	2.05	6.83	68.41
5	1.07	3.55	71.97

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

จากตารางที่ 1 พบว่า องค์ประกอบที่มีค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues) มากกว่า 1 ขึ้นไป จัดเป็น 5 องค์ประกอบ แต่เนื่องจากองค์ประกอบที่ 5 มีจำนวนตัวแปรในองค์ประกอบไม่ครบ 5 ตัวแปร จึงไม่สามารถนับเป็นองค์ประกอบได้ ดังนั้นจึงได้จำนวนองค์ประกอบทั้งหมด 4 องค์ประกอบ สามารถอธิบายองค์ประกอบทักษะที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาภายใน (IDGs) ของบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ได้ร้อยละ 68.41

4.3 ผลการตั้งชื่อองค์ประกอบทักษะที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาภายใน (IDGs) ของบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1

องค์ประกอบที่ 1 ด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 12.48 ประกอบด้วย 7 ตัวแปร ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษาสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบ บุคลากรทางการศึกษาคิดว่าปัญหาเป็นสิ่งที่ท้าทายและสามารถแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนด้วยกระบวนการใหม่ ๆ บุคลากรทางการศึกษาใช้ทักษะในการแก้ไขปัญหาที่มีความเชื่อมโยงกันหรือมีผลกระทบต่อนื่องกันได้ บุคลากรทางการศึกษาสามารถวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกได้อย่างละเอียดถี่ถ้วน บุคลากรทางการศึกษาสามารถทำความเข้าใจถึงความหมายที่บุคคลอื่นต้องการสื่อสารอย่างชัดเจน บุคลากรทางการศึกษาสามารถตีความข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และบุคลากรทางการศึกษาสามารถรับรู้ถึงความหมายของข้อมูลที่ได้รับมาอย่างชัดเจน

องค์ประกอบที่ 2 ด้านความตระหนักรู้ทางอารมณ์ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 3.61 ประกอบด้วย 7 ตัวแปร ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษามองเห็นคุณค่าของผู้อื่นโดยมีพื้นฐานจากความรู้สึกชื่นชมสิ่งดี ๆ ที่ผู้อื่นกระทำ บุคลากรทางการศึกษามองเห็นคุณค่าของผู้อื่นโดยมีพื้นฐานจากความรู้สึกขอบคุณสิ่งดี ๆ ที่ผู้อื่นกระทำ บุคลากรทางการศึกษาแสดงความห่วงใยผู้อื่นออกมาในรูปแบบต่าง ๆ บุคลากรทางการศึกษาเป็นตัวของตัวเองเมื่ออยู่ต่อหน้าบุคคลอื่น บุคลากรทางการศึกษาทำให้ผู้อื่นเกิดความรู้สึกอบอุ่นและมีความสุขอยู่เสมอ บุคลากรทางการศึกษาสามารถจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้ และบุคลากรทางการศึกษายอมรับฟังคำตักเตือนในความผิดพลาดของตนเอง

องค์ประกอบที่ 3 ด้านการยอมรับในการเรียนรู้ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 2.38 ประกอบด้วย 6 ตัวแปร ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษาเชื่อตรงต่อความเชื่อและความรู้สึกของตน บุคลากรทางการศึกษานึกถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง บุคลากรทางการศึกษายึดมั่นในบรรทัดฐานของคุณธรรมจริยธรรมในวิชาชีพ บุคลากรทางการศึกษายินดีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคลากรอื่นภายในโรงเรียน บุคลากรทางการศึกษายินดีที่จะรับฟังความคิดเห็นที่หลากหลาย และบุคลากรทางการศึกษายอมรับและเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ ที่เข้ามาอยู่เสมอ

องค์ประกอบที่ 4 ด้านการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ 2.05 ประกอบด้วย 5 ตัวแปร ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษาสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนางานเพื่อเป้าหมายระยะยาวที่ตั้งไว้ในบริบทที่กว้างขึ้นได้ บุคลากรทางการศึกษาสามารถตัดสินใจให้สอดคล้องกับผลลัพธ์ที่ต้องการได้ บุคลากรทางการศึกษาคำนึงถึงผลกระทบของการตัดสินใจของตนที่จะส่งผลในอนาคต บุคลากรทางการศึกษาสามารถทำงานโดยมุ่งเน้นไปที่ผลลัพธ์ในอนาคต และบุคลากรทางการศึกษามีแรงจูงใจในการพัฒนาโรงเรียนให้บรรลุวิสัยทัศน์ และพันธกิจของสถานศึกษา

5. อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบทักษะที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาภายใน (IDGs) ของบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 1 ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ มีประเด็นอภิปรายผลในการวิจัยดังนี้

1. องค์ประกอบที่ 1 ด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการคิดแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบโดยคิดว่าปัญหาเป็นสิ่งที่ท้าทาย โดยบุคลากรทางการศึกษาเริ่มจากการทำความเข้าใจข้อมูลที่บุคคลอื่นต้องการสื่อสารและรับรู้ถึงความหมายของข้อมูลที่ได้รับมาอย่างชัดเจน พร้อมทั้งตีความข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนและมีความเชื่อมโยงกันหรือมีผลกระทบต่อกันด้วยกระบวนการใหม่ ๆ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ปัญหาการศึกษาในปัจจุบันมีความซับซ้อนมากขึ้น เช่น การหลุดออกจากการศึกษาของเยาวชนไทย โรคซึมเศร้าในเด็กและเยาวชน และปัญหาอื่น ๆ อีกมากมาย ครูและผู้บริหารสถานศึกษาไม่สามารถแก้ไขปัญหาเหล่านั้นด้วยวิธีการเดิม ๆ ที่เคยได้ผลในอดีตอีกต่อไป ดังนั้นครูและผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีทักษะการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เพื่อให้บุคลากรทุกระดับในโรงเรียนสามารถใช้ทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาการบริหารจัดการโรงเรียน แก้ปัญหาการพัฒนาหลักสูตร และแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ ฌอนอมพร เลหาจรัสแสง (2559) ได้กล่าวถึง ทักษะที่จำเป็นสำหรับครูไทยในอนาคต ไว้ว่า ผู้สอนในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย แปลกใหม่จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองให้มากที่สุด ผู้สอนต้องเป็นมากกว่าผู้ถ่ายทอดความรู้โดยตรงเพียงอย่างเดียว สอดคล้องกับ ชาญณรงค์ วิเศษสัตย์ และ วาสนาไทย วิเศษสัตย์ (2563: 79-90) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาองค์ประกอบ ความต้องการ และความจำเป็นในการส่งเสริมทักษะการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาวิชาชีพครู กล่าวถึงความต้องการในการส่งเสริมทักษะการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาวิชาชีพครู ไว้ว่า จากการสำรวจระดับความต้องการในการส่งเสริมทักษะการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาวิชาชีพครู พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าความสามารถในการคิดริเริ่มและความสามารถในการคิดละเอียดลออมีระดับความต้องการส่งเสริมในระดับมากที่สุด ความสามารถในการคิดยืดหยุ่นและความสามารถในการคิดคล่องแคล่วมีระดับความต้องการส่งเสริมในระดับมาก นอกจากนี้ทักษะการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาวิชาชีพครูยังมีความจำเป็นที่ต้องส่งเสริมให้เกิดขึ้นกับนักศึกษาวิชาชีพครูดังได้ระบุในมาตรฐานวิชาชีพครู มาตรฐานคุณวุฒิ และมาตรฐานการศึกษาชาติ และสอดคล้องกับ Dikmen Ada, B., & Zembat, R. (2022) ได้ทำการวิจัยเรื่อง An Examination of the Creative Leadership Skills of Pre-School Administrators and Teachers กล่าวถึง การพัฒนาการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ในผู้บริหารสถานศึกษาและครูปฐมวัย มีความจำเป็นสำหรับโรงเรียน เนื่องจากคุณสมบัติการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์มีความสำคัญในการตามทันการเปลี่ยนแปลงของโลก ติดตามการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี แก้ปัญหาที่ซับซ้อนในปัจจุบันโดยใช้ความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เพื่อสร้างสังคมที่มีคุณภาพในอนาคต ทั้งนี้โรงเรียนจำเป็นต้องพัฒนาการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาและครู

2. องค์ประกอบที่ 2 ด้านความตระหนักรู้ทางอารมณ์ เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถในการจัดการอารมณ์ของตนเองและมองเห็นคุณค่าของผู้อื่น โดยบุคลากรทางการศึกษามองเห็นคุณค่าของผู้อื่นโดยมีพื้นฐานจากความรู้สึกชื่นชม มองเห็นคุณค่าและชอบคุณค่าในสิ่งดี ๆ ที่ผู้อื่นกระทำ พร้อมทั้งเป็นตัวของตัวเอง

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ยอมรับข้อผิดพลาดของตน และสามารถจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้ ตลอดจนแสดงความห่วงใยผู้อื่นออกมาในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสร้างความรู้สึกอบอุ่นและมีความสุขแก่ผู้อื่น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูที่มีความตระหนักรู้ทางอารมณ์สูงจะสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ดี โดยเฉพาะในห้องเรียนที่อาจมีความท้าทายต่าง ๆ ให้ต้องจัดการอารมณ์ เช่น การทะเลาะเบาะแว้งของนักเรียน การคุยกันเสียงดังเกินไป บรรยายภาคอีกทีก็ไม่เหมาะกับการเรียนรู้ หรือความท้าทายอื่น ๆ หากครูสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดีจะช่วยให้ครูสามารถจัดการกับสถานการณ์ต่าง ๆ ในห้องเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาความตระหนักรู้ทางอารมณ์ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน การพัฒนาความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ส่งเสริมให้เกิดการตัดสินใจที่รอบคอบและมีประสิทธิภาพ และช่วยจัดการกับความเครียดในการทำงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ ดำรงค์ ชลสุข (2563) ได้กล่าวถึง Emotional Intelligence ไว้ว่า ครูที่ดีต้องมีความฉลาดทางอารมณ์ สามารถควบคุมความโกรธ (angry) และอารมณ์เสีย (upset) ของตนเองได้ในทุกเวลา หากครูไม่สามารถควบคุมความโกรธ และอารมณ์ได้แล้ว ครูจะประสบกับความเสียหายในตนเอง ซึ่งความสามารถในการควบคุมความโกรธและอารมณ์เสียในทุกเวลาจัดเป็นความตระหนักรู้ทางอารมณ์ที่ครูจะต้องควบคุมได้ เพื่อประโยชน์ของห้องเรียน ทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Katz. Robert L. (1974: 33-42) ได้กล่าวถึง ทักษะที่จำเป็นของผู้บริหารเกี่ยวกับทักษะด้านมนุษย์ (Human Skill) ไว้ว่า ทักษะด้านมนุษย์สัมพันธ์เป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับการทำงานกับคน โดยผู้บริหารจะต้องรู้จักตนเอง มีความมั่นใจ มั่นคงในอารมณ์ จะต้อง รู้จักและพยายามเข้าใจผู้อื่น สอดคล้องกับ Steve Lambert (2020) ได้ทำการวิจัยเรื่อง Emotional awareness amongst middle leadership กล่าวถึง ความตระหนักรู้ทางอารมณ์ของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้ ครูและผู้บริหารสถานศึกษามีระดับของความตระหนักรู้ทางอารมณ์สูงกว่าหัวหน้าระดับชั้นและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ แต่หัวหน้าระดับชั้นและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ต้องสามารถทำงานแบบเน้นความสัมพันธ์ได้ โดยหากผู้นำระดับกลางในสถานศึกษาเหล่านี้ขาดความตระหนักรู้ทางอารมณ์ขาดความเข้าใจในอารมณ์ของบุคลากรในสถานศึกษาจะส่งผลกระทบต่อการทำงานในสถานศึกษาได้

3. องค์ประกอบที่ 3 ด้านการยอมรับในการเรียนรู้ เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการเปิดใจ ปรับตัวพัฒนา และเพิ่มองค์ความรู้ให้ตนอยู่เสมอ โดยบุคลากรทางการศึกษาแสดงออกถึงการเชื่อตรงต่อความเชื่อและความรู้สึกของตน โดยยินดีรับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่หลากหลายกับบุคลากรอื่นภายในโรงเรียน พร้อมทั้งยอมรับและเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ ที่เข้ามาอยู่เสมอ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการยอมรับในการเรียนรู้เป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาทักษะและความรู้อย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารสถานศึกษาต้องฝึกอบรมและศึกษาหาความรู้จากประสบการณ์เพื่อพัฒนาเทคนิคในการบริหาร ในขณะเดียวกันครูต้องมีทักษะในการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ใหม่จากการปฏิบัติหน้าที่ครู การยอมรับในการเรียนรู้ทำให้สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายใหม่ๆ ในวงการการศึกษา ล้วนมีส่วนสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของ Katz. Robert L. (1974: 33-42) ได้กล่าวถึง การยอมรับในการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ไว้ว่า ทักษะด้านเทคนิค (Technical Skill) เป็นทักษะที่ผู้บริหารฝึกอบรม ศึกษาหาความรู้ต่างๆ จากประสบการณ์ จนทำให้ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถและเทคนิคต่าง ๆ ในการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ในการบริหาร โดยสอดคล้องกับแนวคิดของ วิจารณ์ พานิช (2556) ได้กล่าวถึง ทักษะการเป็นครู ไว้ว่า ทักษะการเป็นครูประกอบด้วยทักษะในการเรียนรู้สร้างความรู้ใหม่จากการทำหน้าที่ครู สอดคล้องกับ Harvey, J.-F., Johnson, K. J., Roloff, K. S., & Edmondson, A. C. (2019) ได้ทำการวิจัยเรื่อง From orientation to behavior: The interplay between learning orientation, open-mindedness, and psychological safety in team

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

learning กล่าวถึง การยอมรับในการเรียนรู้ของทีมงานในสถานศึกษาว่าเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการมีทัศนคติที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ของทีม (team learning orientation) ซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการเรียนรู้ของทีมงานในสถานศึกษา โดยระบุว่า การยอมรับในการเรียนรู้ของทีมงานในสถานศึกษาจะเกิดขึ้นเมื่อทีมงานในสถานศึกษามีการเปิดกว้างทางความคิดในระดับสูง ซึ่งเป็นผลจากการสร้างมุมมองในการแก้ปัญหาที่หลากหลาย และการนำเสนอแนวคิดที่แตกต่างจากสมาชิกในทีมงาน โดยการยอมรับในการเรียนรู้จะเน้นการประมวลผลข้อมูล ความยืดหยุ่นทางปัญญา การตระหนักถึงความจำเป็นในการพิจารณาสิ่งใหม่ ๆ ความอยากรู้อยากเห็นทางปัญญา (epistemic curiosity) และครอบคลุมไปถึงความใส่ใจในมุมมองของผู้อื่น ยิ่งในทีมงานมีการยอมรับในการเรียนรู้มากเท่าไร จะยังมีแนวความคิดและวิธีการในการทำงานที่ใหม่และแตกต่างมากขึ้นเท่านั้น ในทางกลับกันในกรณีที่ทีมงานมีสมาชิกที่มีความคิดสร้างสรรค์หรือการทำงานโดยใช้นวัตกรรม ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นมักเกิดกับองค์กร โดยการยอมรับในการเรียนรู้และเปิดใจกว้างจะช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิด และพัฒนาประสิทธิภาพของทีมและองค์กรในระยะยาว ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องสามารถส่งเสริมการยอมรับในการเรียนรู้และเปิดใจกว้างได้ โดยการเป็นตัวอย่างที่ดี กระตุ้นให้บุคลากรในสถานศึกษาแสดงความคิดเห็น เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และนวัตกรรมในสถานศึกษาต่อไปในอนาคต

4. องค์ประกอบที่ 4 ด้านการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการทำงาน โดยกำหนดวิสัยทัศน์ระยะยาว โดยบุคลากรทางการศึกษาสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนางานเพื่อเป้าหมายระยะยาวที่ตั้งไว้ในบริบทที่กว้างขึ้นได้ โดยสามารถตัดสินใจให้สอดคล้องกับผลลัพธ์ที่ต้องการ โดยคำนึงถึงผลกระทบของการตัดสินใจของตนที่จะส่งผลในอนาคต อีกทั้งทำงานโดยมีแรงจูงใจในการพัฒนาโรงเรียนให้บรรลุวิสัยทัศน์ และพันธกิจของสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเป้าหมายของสถานศึกษาเป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ที่ช่วยกำหนดแนวทางในการยกระดับประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักเรียน โดยการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดีขึ้น ออกแบบหลักสูตรสถานศึกษา ออกแบบการจัดการเรียนการสอน และออกแบบวิธีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงที่สอดคล้องกับเป้าหมายเชิงปริมาณและคุณภาพของสถานศึกษาที่ได้กำหนดไว้ เพื่อช่วยเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาและผู้เรียนสู่อนาคต สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) ได้กล่าวถึง การกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา ไว้ว่า ผู้บริหารเป็นผู้กำหนดทิศทางการทำงาน และสามารถทำให้บุคลากรทุกคนในสถานศึกษาตระหนักถึงหน้าที่รับผิดชอบได้ สอดคล้องกับ Sulastri Sulastri, Syahril Syahril, and Nelfia Adi (2020) ได้ทำการวิจัยเรื่อง Optimizing the Vision and Mission of Schools in Learning Leadership Based on Action Learning Schools กล่าวถึง ความสำคัญของการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษาไว้ดังนี้ การกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษาให้มีทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจนมีผลโดยตรงต่อภาวะผู้นำในสถานศึกษาและส่งผลกระทบต่อผลลัพธ์ของผู้เรียนอีกด้วย การกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษาจะช่วยให้สามารถกำหนดและสามารถวางแผนกิจกรรมต่าง ๆ ที่จำเป็นในการจัดการศึกษา โดยต้องสร้างเป้าหมายของสถานศึกษาที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ มีเป้าหมายเดียวกัน เพื่อสร้างความร่วมมือในการบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาร่วมกัน เมื่อเป้าหมายทำให้การดำเนินการในสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ วิสัยทัศน์จะเปลี่ยนโรงเรียนให้เป็นสถานศึกษาที่มีพลวัต เพื่อเตรียมนักเรียนให้พร้อมสำหรับความสำเร็จในอนาคตต่อไป

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

6. ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบทักษะที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาภายใน (IDGs) ของบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 มีข้อเสนอแนะดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

6.1.1 ครูและผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 ควรนำองค์ประกอบทักษะที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาภายใน (IDGs) ของบุคลากรทางการศึกษาทั้ง 4 องค์ประกอบ ไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาตนเองให้มีทักษะเกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาภายใน (IDGs)

6.1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 ควรนำเอาผลการวิจัยทั้ง 4 องค์ประกอบ ไปเป็นข้อมูลในการจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะของบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดให้มีทักษะเกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาภายใน (IDGs)

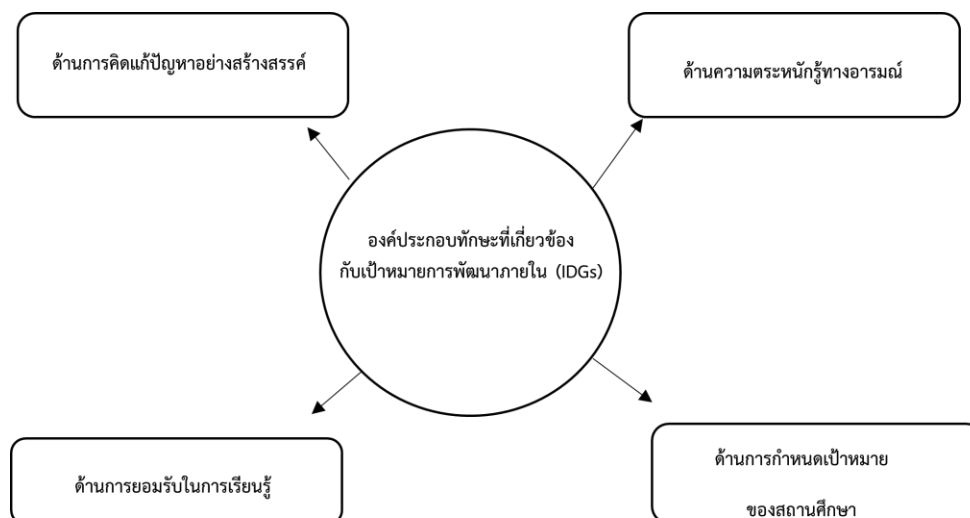
6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

6.2.1 ควรวิจัยและพัฒนาตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบทักษะที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาภายใน (IDGs) ของบุคลากรทางการศึกษา

6.2.2 ควรพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาภายใน (IDGs) ของบุคลากรทางการศึกษา

7. องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

องค์ประกอบทักษะที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาภายใน (IDGs) ของบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังแผนภาพนี้

อธิบายได้ดังนี้ 1) ด้านการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เนื่องจากเป็นทักษะที่มีความสำคัญในการตามทันการเปลี่ยนแปลงของโลก ติดตามการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และแก้ปัญหาที่ซับซ้อนในการศึกษายุคปัจจุบัน

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

2) ด้านความตระหนักรู้ทางอารมณ์ เนื่องจากหากครูและผู้บริหารสถานศึกษาขาดความตระหนักรู้ทางอารมณ์ ขาดความเข้าใจในอารมณ์ของผู้เรียนและบุคลากรในสถานศึกษาจะส่งผลกระทบต่อการทำงานในสถานศึกษาได้

3) ด้านการยอมรับในการเรียนรู้ เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาต้องสามารถส่งเสริมการยอมรับการเรียนรู้และเปิดใจกว้างได้ โดยการเป็นตัวอย่างที่ดี กระตุ้นให้บุคลากรในสถานศึกษาแสดงความคิดเห็น เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการสร้างนวัตกรรมในสถานศึกษาต่อไปในอนาคต

4) ด้านการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา เนื่องจากการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษาจะช่วยให้สามารถกำหนดและสามารถวางแผนกิจกรรมต่าง ๆ ที่จำเป็นในการจัดการศึกษา โดยเมื่อสร้างเป้าหมายของสถานศึกษาโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ มีเป้าหมายเดียวกัน เพื่อสร้างความร่วมมือในการบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาร่วมกันจะเปลี่ยนโรงเรียนให้เป็นสถานศึกษาที่มีพลวัต เพื่อเตรียมนักเรียนให้พร้อมสำหรับความสำเร็จในอนาคตต่อไป

8. บรรณานุกรม

กัลยาภรณ์ เจริญพร และพนพสรณ์ โพธิพิทักษ์. (2566). การศึกษาปัญหาในการจัดการ

เรียนการสอนของครูในยุคดิจิทัลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1.

วารสารสมาคมนักวิจัย, ปีที่ 28 ฉบับที่ 4 ประจำเดือนตุลาคม - ธันวาคม 2566 ,หน้า 54 - 72.

ชาญณรงค์ วิเศษสัตย์ และวาสนาไทย วิเศษสัตย์. (2563). การศึกษาองค์ประกอบ ความต้องการ และความจำเป็นในการส่งเสริมทักษะการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาวิชาชีพครู. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนบุรี, ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม - เมษายน 2563, หน้า 79-90.

ดำรงค์ ชลสุข. (2563). มติชนมิตรครู : 20 ทักษะที่จำเป็นสำหรับครูยุค 4.0. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/education/news_1890713, สืบค้นเมื่อ 18 สิงหาคม 2567.

ถนอมพร เลหาจรัสแสง. (2559). ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เพื่อการพัฒนาอาจารย์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่. สำนักบริการเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎามนตรี.

ทิพย์วิมล วังแก้วหิรัญ และศิรินทร มีขอบทอง. (2565). การพัฒนาทักษะที่จำเป็นของครูไทยในยุคดิจิทัล. สืบค้นจาก <https://surl.li/magmui>, สืบค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2567.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น.(พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

วิจารณ์ พานิช. (2556). การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มูลนิธิสยามกัมมาจล.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1. (2566). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2566. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553. กรุงเทพฯ : สำนักงานกฤษฎามนตรี.

Cascio, J. (2020). Facing the Age of Chaos: BANI Explained. Institute for the Future.

Dikmen Ada, B., & Zembat, R. (2022). An Examination of the Creative Leadership Skills of Pre-School Administrators and Teachers. International Journal of Educational Research

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

Review, 7(3) : 143-156. Retrieved from <https://doi.org/10.24331/ijere.980294>, Accessed on 2 October 2024.

Doreen Ankrah, Jamie Bristow, Daniel Hires and Jan Artem Henriksson (2023). **Inner Development Goals: from inner growth to outer change**. Field Actions Science Reports. Retrieved from <http://journals.openedition.org/factsreports/7326>. Accessed on 10 August 2024.

ESCAP (2024). **Eleventh Asia-Pacific Forum on Sustainable Development**. Bangkok. Retrieved from <https://www.unescap.org/sites/default/d8files/event-documents/2400160E.pdf>. Accessed on 10 August 2024.

Harvey, J.-F., Johnson, K. J., Roloff, K. S., & Edmondson, A. C. (2019). **From orientation to behavior: The interplay between learning orientation, open-mindedness, and psychological safety in team learning**. Human Relations, 72(11): 1726–1751. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/0018726718817812>, Accessed on 10 August 2024.

Katz, Robert L. (1974). Skill of An Effective Administrator. **Harvard Business Review**. 5(3): 33-42.

Steve L. (2020). **Emotional awareness amongst middle leadership**. *Journal of Work-Applied Management*. ahead-of-print. 10.1108/JWAM-02-2020-0009.

Sulastri, S., Syahril, S., Nelfia, Adi. (2020). **Optimizing the Vision and Mission of Schools in Learning Leadership Based on Action Learning Schools**. Proceedings of the 2nd Progress in Social Science, Humanities and Education Research Symposium (PSSHRS 2020). Advances in Social Science, Education and Humanities Research.

United Nations (2015) **Transforming Our World. The 2030 Agenda for Sustainable Development**. Retrieved from <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld/publication>, Accessed on 10 August 2024.

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

Need Assessment and Guidelines for Developing Teachers Lifelong Learning Skill

under Tak Primary Educational Service Area Office 1

ภัทริกา ศรีภา^{1*}, สธิรพร ชาวนชัย², ชนัดดา ภูหงษ์ทอง³

Phattarika sripa^{1*}, Sathiraporn Chaowachai², Chanadda poohongthong³

มหาวิทยาลัยนเรศวร^{1*,2,3}

Naresuan University

Author for Correspondence: Email: phattarikasp@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 โดยวิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 295 คน จากจำนวน 1,213 คน ได้มาโดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่ และมอร์แกน ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามจำนวนครูในแต่ละอำเภอ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามความต้องการจำเป็นการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดลำดับความสำคัญของต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษา พบว่า

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ในภาพรวมเท่ากับ 0.64 โดยด้านทักษะการสื่อสาร มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด ($PNI_{modified} = 0.81$) รองลงมา คือ ทักษะการประยุกต์องค์ความรู้ ($PNI_{modified} = 0.77$) และทักษะการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ($PNI_{modified} = 0.75$)

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 พบว่า เขตพื้นที่การศึกษาควรจัดให้มีอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับครูเพื่อส่งเสริมให้ครูได้รับความรู้ใหม่ๆ และผู้บริหารสถานศึกษาจัด PLC ครูในโรงเรียนและในกลุ่มเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ เปิดโอกาสให้ครูนำนวัตกรรมรูปแบบใหม่มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ และสร้างความตระหนักเรื่องความแตกต่างทางวัฒนธรรมให้กับครู

คำสำคัญ: ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต; การประเมินความต้องการจำเป็น; แนวทางการพัฒนา

Received:07/02/2568, Revised:19/04/2568, Accepted: 19/04/2568

Abstract

This research article aims to (1) conduct a study on teachers lifelong learning skills , and (2) provide guidelines for improving teachers lifelong learning skills under Tak Primary Educational Service Area Office 1. There are two steps of the research. Step 1; To study need assessment of the teachers lifelong learning skill affairs from 295 teachers from 1,213 selected by using a stratified random sampling method based on cluster size as determined by Krejcie and Morgan's table. The research tools used in this study were a questionnaire with a rating scale. Data were analyzed by using means, standard deviation (S.D.) and prioritization of essential needs (PNI_{Modified}). Step 2; To study the guidelines to develop the teachers lifelong learning skill semi-structured interviews were conducted with four experts. Data were analyzed by using content analysis. The results of the research revealed that;

1) The results of the study of the index for the need assessment of the teachers on lifelong learning skill under Tak Primary Educational Service Area Office 1 in general was 0.64. Communication skill had the most priority needs index at 0.81 ,Applied – Knowledge skill had priority needs index at 0.77 and Appropriate Use of Technology skill had priority needs index at 0.75

2)The results of the study of guidelines for developing teachers lifelong learning under Tak Primary Educational Service Area Office 1 It was found that the educational service area and schools should provide practical training workshops for teachers to enhance their knowledge. School administrators should regularly facilitate Professional Learning Communities (PLCs) within schools and across school networks. Teachers should be encouraged to apply innovative approaches in their teaching practices, and efforts should be made to raise their awareness of cultural diversity.

Keywords: Lifelong Learning Skill; Need Assessment; Guidelines for Developing

1.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเรียนรู้มีเป้าหมายสำคัญเพื่อการพัฒนาคนให้มีทักษะในการศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง นั่นคือการเรียนรู้ของคนต้องเป็นการเรียนรู้ที่พัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังที่พระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 กล่าวว่า การเรียนรู้คือการพัฒนาบุคคลให้มีทักษะการเรียนรู้ ทักษะอาชีพ และทักษะชีวิตที่สอดคล้องและเท่าทันพัฒนาการของโลก และมีโอกาสพัฒนาหรือเพิ่มพูนทักษะของตนให้สูงขึ้นหรือปรับเปลี่ยนทักษะของตนตามความถนัดหรือความจำเป็น (กรมส่งเสริมการเรียนรู้ กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570) ได้มีการกำหนด 13 หมายความว่า ให้ความสำคัญเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนไทย เพื่อพัฒนาคนไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกช่วงวัย พัฒนาทักษะให้คนมีการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ตามที่ปรากฏในยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ยั่งยืน ที่ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มุ่งสร้างกระแสสังคมให้การเรียนรู้เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน มีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณภาพและสนับสนุนปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566)

ในการจัดการศึกษาให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมายอย่างมีคุณภาพนั้นครูเป็นบุคคลที่สำคัญในการพัฒนาและจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์ และการจะพัฒนาบุคคลให้สามารถพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ควรฝึกฝนตั้งแต่วัยเด็ก โดยผู้ฝึกฝนคือคุณครู ดังนั้น จึงควรพัฒนาครูให้มีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังที่ UNESCO กล่าวว่า การศึกษาสำหรับเด็กต้องมีการทบทวนและปรับปรุงใหม่ การศึกษาจะไม่สิ้นสุดลงที่การสอนและการได้รับการประกาศนียบัตรจากสถาบันการศึกษา แต่ควรเป็นกระบวนการต่อเนื่องไปตลอดชีวิต ในทางกลับกันความสามารถของผู้ใหญ่ในการเรียนรู้ ในการรับการฝึกอบรม ในการพัฒนาสติปัญญาจิตใจ วัฒนธรรมก็ขึ้นอยู่กับคุณภาพและขอบเขตของการศึกษาที่ได้รับเมื่อเป็นเด็กหรือวัยรุ่น (วิลาวลัย โปธิทอง, 2561)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ได้กำหนดกลยุทธ์ที่ 3 ยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ที่แสดงให้เห็นว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ได้มีการสนับสนุนให้ครูมีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตว่าผู้เรียนทุกช่วงวัยในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานสอดคล้องกับศักยภาพ ให้เป็นผู้มีสมรรถนะและทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และบุคลากรทางการศึกษาเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ทนต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี มีสมรรถนะความรู้ ความเชี่ยวชาญ จรรยาบรรณและมาตรฐานวิชาชีพ รวมทั้งจิตวิญญาณความเป็นครู มีทักษะที่สามารถจัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่นตอบสนองต่อความถนัดและความสนใจของผู้เรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1, 2566) ซึ่งสอดคล้องกับความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตว่าความสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน ผู้เรียนมีโอกาสด้านการเรียนรู้และให้อิสระทางความคิด ซึ่งการให้ผู้เรียนมีโอกาสด้านการเรียนรู้และให้อิสระทางความคิด การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ตลอดเวลาและต่อเนื่องตลอดชีวิต ทั้งถึงและครอบคลุมผู้เรียนทุกระดับในทุกพื้นที่ เพื่อให้บุคคลได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพและเท่าทันการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน (สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล, 2564) และผลการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาด้านการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ไม่สามารถดำเนินการพัฒนาข้าราชการครูได้ครบทุกโรงเรียน ดังนั้น องค์ความรู้ด้านการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 จะส่งผ่านข้าราชการครูให้นำสู่การปฏิบัติจนเกิดผลถึงคุณภาพผู้เรียนก็จะอยู่กับข้าราชการครูที่เข้ารับการพัฒนาเท่านั้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1, 2566)

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงศึกษาถึงความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู ซึ่งจะเห็นได้ว่า ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครูในยุคปัจจุบัน เป็นสิ่งที่จำเป็นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ตลอดจนกลยุทธ์การพัฒนาการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ในกลยุทธ์ที่ 3 ยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศทางที่เป็นประโยชน์แก่สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด เป็นข้อมูลในการวางแผนการแนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้ของครูผู้สอนครั้งต่อไป

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

2.2 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

3.1.1 ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

3.1.1.1 ประชากร ได้แก่ ประชากร ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1,213 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1, 2567)

3.1.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 295 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970: 607-610) ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) ตามจำนวนครูในแต่ละอำเภอ

3.1.2 ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาความต้องการจำเป็นการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

3.1.2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ในการบริหารการศึกษาและนิเทศการศึกษา จำนวน 4 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive Selection)

3.1.2.1.1 เป็นรองผู้อำนวยการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่มีวุฒิการศึกษา การศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโททางการศึกษาหรือเทียบเท่า มีประสบการณ์ในการพัฒนาทักษะ ของครู และมีประสบการณ์มาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน ได้แก่ ดร.อรชร ปราจันทร์

3.1.2.1.2 เป็นหัวหน้ากลุ่มศึกษานิเทศก์ ผู้มีความรู้ มีประสบการณ์ในด้านการพัฒนาทักษะ ของครู มีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ มีประสบการณ์การทำงานไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน ได้แก่ นายสุรศักดิ์ เอี่ยมทุเรียน

3.1.2.1.3 เป็นศึกษานิเทศก์ ผู้มีความรู้ มีประสบการณ์ในด้านการพัฒนาทักษะของครู มีวิทย ฐานะไม่ต่ำกว่าศึกษานิเทศก์ชำนาญการ มีประสบการณ์การทำงานไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน ได้แก่ นางสาวรุ่ง ทิพา ขำศิริ

3.1.2.1.4 เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโททางการศึกษาหรือ เทียบเท่า มีประสบการณ์ในด้านการพัฒนาทักษะของครู และมีประสบการณ์การบริหารมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน ได้แก่ ดร.สกุณา อินอยู่

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามความต้องการจำเป็นการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ประกอบด้วย ชื่อโรงเรียน และประสบการณ์การทำงาน และตอนที่ 2 ข้อมูลแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ดังนี้

5 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ในประเด็นนั้น อยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ในประเด็นนั้น อยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ในประเด็นนั้น อยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ในประเด็นนั้น อยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ในประเด็นนั้น อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3.2.2 ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาความต้องการจำเป็นการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

การศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นแบบเติมคำและตอนที่ 2 การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview)

3.2.3 ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ นำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เมื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเรียบร้อยแล้ว นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ (try-out) กับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน จากนั้นนำผลที่ได้จากการไปทดลองใช้มาหาคุณภาพของเครื่องมือโดยการวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของครอนบาคผลปรากฏว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ มีค่าเท่ากับ 0.976

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.1 ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล ด้วยตนเองและเก็บข้อมูลด้วยวิธีการกรอกแบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์ (Google form) ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนมา จำนวน 295 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

3.3.2 ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาความต้องการจำเป็นการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

ผู้วิจัยสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลตามกำหนดการสัมภาษณ์ด้วยวิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงด้วยเครื่องบันทึกเสียงดำเนินการสัมภาษณ์ตาม ข้อคำถามที่กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์ในระหว่างวันที่ถึงวันที่ 17-25 ตุลาคม 2567

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.4.1 ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

3.4.1.1 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) โดยการใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่า ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำไปแปลผลโดยการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ดังนี้

สภาพปัจจุบัน

ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.51 - 5.00 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.51 - 4.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.51 - 3.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.51 - 2.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.00 - 1.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน อยู่ในระดับน้อยที่สุด

สภาพที่พึงประสงค์

ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.51 - 5.00 หมายถึง มีสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.51 - 4.50 หมายถึง มีสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.51 - 3.50 หมายถึง มีสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.51 - 2.50 หมายถึง มีสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.00 - 1.50 หมายถึง มีสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3.4.1.2 วิเคราะห์และจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 โดยใช้วิธี Priority Needs Index แบบปรับปรุง (สุวิมล ว่องวานิช, 2562)

3.4.2 ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดกระทำข้อมูลและสรุปข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

4. ผลการวิจัย

4.1 ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ทั้ง 7 ทักษะ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.75$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ทักษะความคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.00$) สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ทักษะการคิดวิเคราะห์ และทักษะการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด และผลความต้องการจำเป็นทั้ง 7 ทักษะ เท่ากับ 0.64 ซึ่งด้านที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ทักษะการสื่อสาร ($PNI_{\text{modified}} = 0.81$)

4.1.1 ผลการศึกษาทักษะการคิดวิเคราะห์ ภาพรวมของสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.99$) ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูสามารถบอกปัญหาจากสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบได้ อยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูสามารถออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนตามบริบทของสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด และผลความต้องการจำเป็นเท่ากับ 0.54 ซึ่งข้อที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ครูสามารถออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนตามบริบทของสถานศึกษา ($PNI_{\text{modified}} = 0.54$)

4.1.2 ผลการศึกษาทักษะความคิดสร้างสรรค์ สภาพปัจจุบันในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.00$) ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูสามารถใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้มาประยุกต์ได้แตกต่างและหลากหลาย อยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในรูปแบบใหม่เพื่อสร้างสรรค์การจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด และผลความต้องการจำเป็นเท่ากับ 0.53 ซึ่งข้อที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ครูสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในรูปแบบใหม่เพื่อสร้างสรรค์การจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรม ($PNI_{\text{modified}} = 0.53$)

4.1.3 ผลการศึกษาทักษะการคิดแก้ปัญหา สภาพปัจจุบันในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.96$) ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูสามารถใช้ความรู้และประสบการณ์ในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบและเหมาะสม อยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูสามารถใช้ความรู้และประสบการณ์ในการแก้ปัญหาด้านการบริหารจัดการภายในห้องเรียนอย่างเป็นระบบและเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด และผลความต้องการจำเป็นเท่ากับ 0.56 ซึ่งข้อที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ครูสามารถใช้ความรู้และประสบการณ์ในการแก้ปัญหาด้านการบริหารจัดการภายในห้องเรียนอย่างเป็นระบบและเหมาะสม ($PNI_{\text{modified}} = 0.56$)

4.1.4 ผลการศึกษาทักษะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง สภาพปัจจุบันในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.75$) ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูสามารถกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ วางแผน และบริหารจัดการการเรียนรู้ของตนเองในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูสามารถติดตามความก้าวหน้าของนวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก อยู่ในระดับมากที่สุด และผลความต้องการจำเป็นเท่ากับ 0.92 ซึ่งข้อที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ครูสามารถติดตามความก้าวหน้าของนวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ($PNI_{\text{modified}} = 0.92$)

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

4.1.5 ผลการศึกษาทักษะการสื่อสาร สภาพปัจจุบันในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.48$) ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูสามารถสื่อสารโดยใช้ภาษาและสัญลักษณ์ในการสื่อความหมายผ่านเครื่องมือดิจิทัลได้ เช่น โทรศัพท์ มือถือ หรืออื่นๆ อยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูสามารถสื่อสารโดยใช้ภาษาและสัญลักษณ์ในการสื่อความหมายผ่านเครื่องมือดิจิทัลได้ เช่น โทรศัพท์ มือถือ หรืออื่นๆ อยู่ในระดับมากที่สุด และผลความต้องการจำเป็นเท่ากับ 0.79 ซึ่งข้อที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ครูสามารถสื่อสารโดยใช้ภาษาพูดและภาษากายบนความตระหนักถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรม ($PNI_{\text{modified}} = 0.86$)

4.1.6 ผลการศึกษาทักษะการประยุกต์ความรู้ สภาพปัจจุบันในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.53$) ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูสามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในการแก้ไขปัญหาในการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูสามารถนำองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการบูรณาการหลากหลายศาสตร์มาเชื่อมโยงกับการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน อยู่ในระดับมากที่สุด และผลความต้องการจำเป็นเท่ากับ 0.84 ซึ่งข้อที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ครูสามารถนำองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการบูรณาการหลากหลายศาสตร์มาเชื่อมโยงกับการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ($PNI_{\text{modified}} = 0.84$)

4.1.7 ผลการศึกษาทักษะการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สภาพปัจจุบันในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.57$) ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูสามารถประยุกต์ใช้เครื่องมือเทคโนโลยีในการสร้างเนื้อหาการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูสามารถประยุกต์ใช้เครื่องมือเทคโนโลยีในการสร้างเนื้อหาการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด และผลความต้องการจำเป็นเท่ากับ 0.7 ซึ่งข้อที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ครูสามารถปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีใหม่ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง ($PNI_{\text{modified}} = 0.77$)

4.2 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ในด้านการพัฒนาครู จำนวน 4 คน พบว่า มีแนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ดังนี้

4.2.1 แนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ทักษะการคิดวิเคราะห์ ด้านการพัฒนาครูให้สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทผู้เรียนในสถานศึกษา พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนจัดให้มีอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับครู เพื่อส่งเสริมให้ครูได้รับความรู้เกี่ยวกับออกแบบการเรียนรู้ มีการนิเทศสังเกตการสอนของครูอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสะท้อนให้ทราบข้อแนะนำและข้อปรับปรุง ในการออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสถานศึกษาในครั้งต่อไป และโรงเรียนควรจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในโรงเรียนหรือกับครูในเครือข่าย โดยแลกเปลี่ยนแนวทาง ระดมความคิด ร่วมกันวิเคราะห์บริบท

4.2.2 แนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ทักษะความคิดสร้างสรรค์ ด้านการวิิธีการพัฒนาครูให้สามารถประยุกต์ความรู้แบบใหม่ ในการสร้างสรรค์การจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรม พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียน ควรส่งเสริม

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

และเปิดโอกาสให้ครุณานวัตกรรมรูปแบบใหม่ในการจัดการเรียนรู้ นิเทศ ติดตาม การสร้างสรรค์การจัดการเรียนรู้ ด้วยนวัตกรรมอย่างสม่ำเสมอ กระตุ้นให้ครูเห็นถึงความสำคัญของการนำความรู้มาจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรม

4.2.3 แนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาตาก เขต 1 ทักษะการคิดแก้ปัญหา ด้านวิธีการพัฒนาครูให้สามารถแก้ปัญหาด้านการบริหารจัดการ ภายในห้องเรียนด้วยการใช้ความรู้และประสบการณ์อย่างเป็นระบบและเหมาะสม พบว่า โรงเรียนส่งเสริมให้ครูสำรวจความต้องการของผู้เรียน และค้นหาวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ที่ปรับใช้จากความรู้และ ประสบการณ์ในการจัดการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบและเหมาะสม จัดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพหรือ PLC ครูในโรงเรียนและในกลุ่มเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ เพื่อพูดคุยและร่วมกันแก้ปัญหาการจัดการภายใน ห้องเรียนและนำมาปรับใช้ในครั้งต่อไปได้ นอกจากนี้เขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนส่งเสริมและสนับสนุนให้ครู เข้าร่วมและปฏิบัติตามโครงการห้องเรียนคุณภาพ เพื่อให้ครูมีการแก้ปัญหาภายในห้องเรียนด้วยการใช้ความรู้และ ประสบการณ์อย่างเป็นระบบและเหมาะสม

4.2.4 แนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาตาก เขต 1 ทักษะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ด้านวิธีการพัฒนาครูให้มีความสามารถในการติดตาม ความก้าวหน้าของนวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาและโรงเรียนส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูมีการพัฒนาตนเองในด้านนวัตกรรมแบบใหม่มาใช้ในการจัดการ เรียนรู้ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่เสมอ กระตุ้นให้ครูเห็นถึงความสำคัญในการเปลี่ยนแปลงของโลก และนวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและเป็นประโยชน์กับการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน จัด ประชุมกับกลุ่มเครือข่ายเพื่อนำเสนอ และแลกเปลี่ยนนวัตกรรมใหม่ๆที่ครูได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เพื่อให้ครูมี นวัตกรรมทางการศึกษารูปแบบใหม่และก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

4.2.5 แนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาตาก เขต 1 ทักษะการสื่อสาร ด้านวิธีการพัฒนาครูให้สามารถสื่อสารด้วยภาษาพูดและภาษากายโดย ตระหนักถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรม พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนจัดอบรมให้ครูมีความ เข้าใจเรื่องการสื่อสารด้วยภาษาพูดและภาษากายเพื่อให้ครูสามารถสื่อสารบนความแตกต่างทางวัฒนธรรม โรงเรียนสร้างความตระหนักแก่ครูเรื่องความแตกต่างทางวัฒนธรรม เพื่อให้ครูสามารถสื่อสารบนความแตกต่างทาง วัฒนธรรมได้อย่างถูกต้อง เขตพื้นที่การศึกษาแต่งตั้งครูต้นแบบที่มีความสามารถในการสื่อสารด้วยภาษาพูดและ ภาษากายโดยตระหนักถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรม เพื่อให้ครูในเขตพื้นที่การศึกษาสามารถศึกษาและปรับใช้ กับสถานศึกษาของตนเองได้

4.2.6 แนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาตาก เขต 1 ทักษะการประยุกต์องค์ความรู้ ด้านวิธีการพัฒนาครูให้สามารถบูรณาการองค์ความรู้ใหม่ จากหลากหลายศาสตร์ มาพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน พบว่า โรงเรียนมีการจัด PLC เพื่อให้ครูได้แลกเปลี่ยนองค์ ความรู้กับคณะครูในโรงเรียนและในกลุ่มเครือข่าย เพื่อให้ได้รับองค์ความรู้ที่หลากหลายและนำมาปรับใช้ในการ พัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม โรงเรียนมีการนิเทศ ติดตาม แบบกัลยาณมิตร และกระตุ้นให้ครู จัดการเรียนรู้โดยใช้การบูรณาการจากศาสตร์ต่างๆ เขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ หรือ ส่งเสริมให้ครูเข้าอบรมในด้านการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่อยู่เสมอ เพื่อให้ครุนำองค์ความรู้ที่ได้รับมาปรับใช้ และบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้ภายในห้องเรียนได้อย่างเหมาะสม

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

2.7 แนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ทักษะการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ด้านวิธีการพัฒนาครูให้สามารถปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีใหม่ๆอย่างต่อเนื่อง พบว่า เขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนสรรหา และสนับสนุนให้มีเทคโนโลยีใหม่ๆที่เพียงพอกับครูในโรงเรียนเพื่อให้ครูทุกคนได้ศึกษาละปรับตัวกับเทคโนโลยีใหม่ๆเสมอ เขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนกำหนดนโยบายให้ครูใช้เทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อกระตุ้นให้ครูหาเทคโนโลยีรูปแบบใหม่ๆมาปรับใช้อยู่เสมอ

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษา ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 สามารถอภิปรายผลตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย ได้ดังนี้

5.1 จากการศึกษาความต้องการจำเป็นของทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ทั้ง 7 ทักษะในภาพรวม พบว่าทักษะการสื่อสารมีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด ($PNI_{modified} = 0.86$) ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของการสื่อสารในอาชีพครู การสื่อสารเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้และสร้างความเข้าใจระหว่างครูกับนักเรียน การพัฒนาทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพสามารถช่วยให้การเรียนการสอนมีคุณภาพและเกิดผลลัพธ์ที่ดีขึ้น (Khan et al., 2017) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การสื่อสารเป็นหัวใจสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคม เป็นเครื่องมือในการบอกความความรู้สึกความคิด ความต้องการ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน การสื่อสารมีความสำคัญกับทุกสาขาอาชีพโดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชีพครู ที่ต้องใช้การสื่อสารเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดประสบการณ์ ที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2558) นอกจากนี้ ผลวิจัยยังพบว่าทักษะการใช้เทคโนโลยีมี ก็ได้รับความสำคัญเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ McCoy & Lynam (2022) ที่กล่าวว่าครูในศตวรรษที่ 21 ต้อง สามารถบูรณาการเทคโนโลยีในการเรียนการสอนเพื่อ ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน นอกจากนี้ยังตรงกับผลการพัฒนาตัวชี้วัดทักษะการจัดการห้องเรียนของครู พบว่าองค์ประกอบที่สำคัญอันดับแรกของการจัดการห้องเรียนในศตวรรษที่ 21 คือทักษะการสื่อสาร (กวีภัทร ฉาวชาวนา และ ปกรณ์ ประจัญบาน ,2559:197-209)

5.2 ผลการศึกษา ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีการส่งเสริมทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู ดังนี้

5.2.1 ด้านทักษะการสื่อสาร ข้อที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด($PNI_{modified} = 0.86$) พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้แนวทางว่าเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนจัดอบรมให้ครูมีความเข้าใจเรื่องการสื่อสารด้วยภาษาพูดและภาษากายเพื่อให้ครูสามารถสื่อสารบนความแตกต่างทางวัฒนธรรม และปรับใช้กับสถานศึกษาของตนเองได้โรงเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่ครูสามารถสื่อสารบนความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้อย่างถูกต้อง จะทำให้การเรียนรู้นี้มีความครอบคลุมและหลากหลายและมีความเป็นสากลมากยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chaika (2024:1-12) ได้ทำวิจัยเรื่อง Intercultural Communication in Multicultural Education: Strategies, Challenges, and Opportunities ได้กล่าวว่า การที่ครูสามารถสื่อสารบนความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้อย่างถูกต้อง จะสามารถสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ครอบคลุมและเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทำให้ผู้เรียนรู้สึกมีส่วนร่วมและได้รับการยอมรับ

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

5.2.2 ด้านทักษะการประยุกต์องค์ความรู้ ข้อที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นรองลงมา ($PNI_{modified} = 0.84$) พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้แนวทางว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการจัด PLC เพื่อให้ครูได้แลกเปลี่ยนองค์ความรู้กับคณะครูในโรงเรียนและในกลุ่มเครือข่าย และส่งเสริมให้ครูเข้าอบรมในด้านการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่อยู่เสมอ เพื่อให้ครูนำองค์ความรู้ที่ได้รับมาปรับใช้และบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จุลศักดิ์ สุขสบาย และคณะ (2560:162-174) ได้กล่าวว่า ครูต้องมีความสามารถในการเรียนรู้แสดงถึงความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ บูรณาการและการใช้กลยุทธ์ในการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ McCoy & Lynam (2022) ได้ทำการวิจัยเรื่อง How field experience shapes pre-service primary teachers' technology integration knowledge and practice ได้กล่าวว่า การที่ครูสามารถบูรณาการความรู้ได้ จะช่วยสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียนได้ดีขึ้น

5.2.3 ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ข้อที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นรองลงมา ($PNI_{modified} = 0.77$) พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้แนวทางว่า เขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนสรรหาและสนับสนุนให้มีเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่เพียงพอกับครูในโรงเรียนเพื่อให้ครูทุกคนได้ศึกษาและปรับตัวกับเทคโนโลยีใหม่ๆ เสมอ พร้อมทั้งกำหนดนโยบายให้ครูใช้เทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่ครูสามารถปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีใหม่ๆ ได้อย่างต่อเนื่องนั้น สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการสอนโดยการใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการนำเสนอเนื้อหาในบทเรียนได้เป็นรูปธรรมและเข้าใจง่ายขึ้น ครูสามารถใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ในการสอนได้อย่างหลากหลาย ทำให้การเรียนการสอนมีความน่าสนใจและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกตุชญา วงษ์เพิก (2567:66-74) ได้ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง จึงจำเป็นต้องทดลองใช้รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 พบว่า ครูร้อยละ 100 มีความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด และ ครูมีทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก

5.2.4 ทักษะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ข้อที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นรองลงมา ($PNI_{modified} = 0.64$) พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้แนวทางว่า เขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูมีการพัฒนาตนเองในด้านนวัตกรรมแบบใหม่มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่เสมอ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ครูต้องเห็นถึงความสำคัญในการเปลี่ยนแปลงของโลกและนวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและเป็นประโยชน์กับการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sumate Noklang (2020) ได้ทำการวิจัยเรื่อง The development of Self-Directed Learning skills of Teacher Candidates through Community-Based Recreation Program ได้กล่าวว่า การที่ครูฝึกประสบการณ์วิชาชีพ มีทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning Skills: SDLS) จะช่วยให้สามารถปรับตัวได้ดีกับการเปลี่ยนแปลงในวงการศึกษา และสามารถนำความรู้ใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ในการสอนได้ เสริมสร้างความเป็นมืออาชีพ เนื่องจากสังคมคาดหวังให้ครูมีความสามารถในการสอนโดยใช้ข้อมูลที่ทันสมัย เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568
ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการศึกษาของตนเองมากขึ้น ทั้งยังส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการสร้างนวัตกรรมในการสอน เพราะครูที่มีทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองจะมีแนวโน้มในการค้นหาวิธีการสอนใหม่ๆ อยู่เสมอ

5.2.5 ด้านทักษะการคิดแก้ปัญหา ข้อที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นรองลงมา ($PNI_{modified} = 0.52$) พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้แนวทางว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจัดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพหรือ PLC ครูในโรงเรียนและในกลุ่มเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ เพื่อพูดคุยและร่วมกันแก้ปัญหาการจัดการภายในห้องเรียนและนำมาปรับใช้ในครั้งต่อไปได้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพจะทำให้ครูได้ร่วมมือแบ่งปันแนวคิดใหม่ๆ แก่ครูด้วยกัน และสามารถช่วยกันเสนอวิธีแก้ปัญหาของโรงเรียนตนเอง เพื่อนำมาปรับใช้ในโรงเรียนตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกรียงศักดิ์ บุญญา (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรอบรม เรื่อง ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) สำหรับครูอาชีวศึกษาในภาคตะวันออก ได้กล่าวว่า การที่ครูสามารถสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการร่วมมือ รวมพลังของทุกฝ่ายในการพัฒนาการเรียนการสอนสู่คุณภาพของผู้เรียน ช่วยสร้างวัฒนธรรมการทำงานร่วมกันแบบกัลยาณมิตร และส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ผ่านการเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

5.2.6 ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ ที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นรองลงมา ($PNI_{modified} = 0.51$) พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้แนวทางว่า เขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนจัดให้มีอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับครูเพื่อส่งเสริมให้ครูได้รับความรู้เกี่ยวกับออกแบบการเรียนรู้ และมีการนิเทศสังเกตการสอนของครูอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสะท้อนให้ทราบข้อแนะนำและข้อปรับปรุง ในการออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสถานศึกษาในครั้งต่อไป ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก หากครูมีทักษะการคิดวิเคราะห์จะทำให้ครูสามารถนำความรู้และทักษะไปพัฒนาผู้เรียนตามบริบทของตนเองได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ และยังสามารถนำเสนอแนะมาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชัย วงษ์ใหญ่, มารุต พัฒนาผล และจำรัส อินทลาภาพร (2561:232-239) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาวิชาชีพครูโดยใช้การโค้ชแบบร่วมมือร่วมใจ ได้กล่าวว่า การที่ครูมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าองค์ความรู้ สามารถนำความรู้และทักษะการคิดวิเคราะห์ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานวิชาชีพครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

5.2.7 ด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์ ที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นรองลงมา ($PNI_{modified} = 0.50$) พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้แนวทางว่า เขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียน ควรส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ครูนำนวัตกรรมรูปแบบใหม่ในการจัดการเรียนรู้ โดยมีการนิเทศ ติดตามการสร้างสรรค์การจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่ครูมีทักษะความคิดสร้างสรรค์จะทำให้ครูสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพร สุวรรณรังษี (2564:72-81) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูสาขาการศึกษาปฐมวัย วิทยาลัยนครราชสีมา ได้กล่าวว่า เมื่อนักศึกษาวิชาชีพครูมีทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์จะสามารถออกแบบและจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนได้ดีขึ้น สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น และประยุกต์ใช้ความรู้ได้ ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน โดยช่วยพัฒนา

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568
 ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียนให้สูงขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21
 เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่น

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

6.1.1 ครูควรมีการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
 ร่วมกันในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตอยู่เสมอ

6.1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนงบประมาณ ในการพัฒนาและสรรหาวิทยากรใหม่ ๆ มา
 ให้ครู เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ชีวิตในด้านต่างๆ

6.1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรสนับสนุน ส่งเสริมและพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต
 ให้แก่ครูทุกคนอย่างทั่วถึง โดยการจัดอบรม สัมมนา ประชุมเชิงปฏิบัติการหรือผู้บริหารมอบหมายศึกษานิเทศน์ที่มี
 วิธีการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตมากกว่ามาคอยเป็นที่เลี้ยงหรือให้คำแนะนำ

6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

6.2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู

6.2.2 ควรมีการศึกษารูปแบบการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู

7. ข้อค้นพบจากการวิจัย

7.1 ความต้องการจำเป็นของทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
 การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ทั้ง 7 ทักษะในภาพรวม ทักษะการสื่อสารมีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด
 รองลงมา คือ ทักษะการประยุกต์องค์ความรู้ ทักษะการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ทักษะการเรียนรู้ด้วยการนำ
 ตนเอง ทักษะการคิดแก้ปัญหา ทักษะการคิดวิเคราะห์ และทักษะความคิดสร้างสรรค์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การ
 สื่อสารเป็นหัวใจสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคม เป็นเครื่องมือในการบอกความความรู้สึกรู้สึกความคิด ความต้องการ
 เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน การสื่อสารมีความสำคัญกับทุกสาขาอาชีพโดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชีพครู ที่
 ต้องใช้การสื่อสารเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดประสบการณ์ ที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้

7.2 แนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 ประถมศึกษาตาก เขต 1 ข้อที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านทักษะการสื่อสาร สำนักงานเขตพื้นที่
 การศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมทักษะการสื่อสารของครูให้สามารถสื่อสารด้วยภาษาพูดและภาษา
 กายโดยตระหนักถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรม โดยเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนจัดอบรมให้ครูมีความเข้าใจ
 เรื่องการสื่อสารด้วยภาษาพูดและภาษากายเพื่อให้ครูสามารถสื่อสารบนความแตกต่างทางวัฒนธรรม และปรับใช้
 กับสถานศึกษาของตนเองได้โรงเรียน และข้อที่มีดัชนีความต้องการรองลงมา คือ ด้านทักษะการประยุกต์องค์
 ความรู้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา มีการจัด PLC เพื่อให้ครูได้แลกเปลี่ยนองค์ความรู้
 กับคณะครูในโรงเรียนและในกลุ่มเครือข่าย และส่งเสริมให้ครูเข้าอบรมในด้านการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่อยู่
 เสมอ เพื่อให้ครูนำองค์ความรู้ที่ได้รับมาปรับใช้และบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ครูต้องม
 ความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้เก่าให้เข้ากับความรู้ใหม่ที่ได้รับ เพื่อนำมาปรับใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้
 ของผู้เรียนเสมอ

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

8. บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการเรียนรู้กระทรวงศึกษาธิการ.(2566).พระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566.สืบค้นจาก <https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/140A020N00000000006000.pdf>, สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2567.
- กวีภัทร ฉาวชาวนา และปกรณ ประจัญบาน. (2559).การพัฒนาตัวชี้วัดทักษะการจัดการห้องเรียนในศตวรรษที่ 21 ของครูคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร, ปีที่ 18 ฉบับที่ 4 ประจำเดือนตุลาคม - ธันวาคม 2559, หน้า 197-209.
- เกตุชนา วงษ์เพิก.(2567).รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2. วารสารวิจัยนวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยี, ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนกันยายน - ธันวาคม 2567, หน้า 66-74.
- เกรียงศักดิ์ บุญญา.(2564).การพัฒนาหลักสูตรอบรม เรื่อง ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) สำหรับครูอาชีวศึกษาในภาคตะวันออก.คณะศึกษาศาสตร์,มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จุลศักดิ์ สุขสบาย และคณะ.(2560). การพัฒนาแบบวัดคุณลักษณะผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6.วารสารเกษมบัณฑิต, ปีที่ 18 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม – มิถุนายน 2560 , หน้า 162-174.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วิชัย วงษ์ใหญ่, มารุต พัฒผล และจำรัส อินทลาภาพร.(2561).การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาวิชาชีพครูโดยใช้การโค้ชแบบร่วมมือร่วมใจ. วารสาร Veridian E-Journal, Silpakorn University, ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนพฤษภาคม - สิงหาคม 2561, หน้า 232-239.
- วิลาวลัย โพธิ์ทอง. (2561). พื้นฐานนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา. กรุงเทพฯ: บีพีเค พรินต์ติ้ง จำกัด.
- ศิริพร สุวรรณรังษี. (2564). การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะครู ด้านทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู สาขาการศึกษาปฐมวัย วิทยาลัยนครราชสีมา. วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม, ปีที่ 20 ฉบับที่1 เดือนมกราคม – เมษายน 2564, หน้า 72-81.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566).แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (พ.ศ. 2566-2570). สืบค้นจากhttps://www.nesdc.go.th/ewt_news.php?nid=13651, สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2567.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1.(2566).Big data สพป.ตาก เขต 1.สืบค้นจาก <https://sites.google.com/takesa1.go.th/bigdatatakesa1/home>, สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2567.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1.(2566) แผนพัฒนางานประจำปี2566.สืบค้นจาก <https://sites.google.com/takesa1.go.th>, สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2567.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1.(2567).Big data สพป.ตาก เขต 1.สืบค้นจาก <https://sites.google.com/takesa1.go.th/bigdatatakesa1/home>, สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2567.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1.(2567).รายงานผลการดำเนินงาน ประจำปีงบประมาณ 2566.สืบค้นจาก<https://www.takesa1.go.th/website/?p=25241>, สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2567.

- วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน). (2558). **วัฒนธรรม สร้างคน สร้างชาติ**. กรุงเทพฯ: บริษัท ออฟเซต พลัส จำกัด
- สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล. (2564). **การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต Lifelong Education and Lifelong Learning**. บทความวิชาการ คำจำกัดความ แนวคิด และลักษณะการศึกษาตลอดชีวิต Definitions Concepts, Characteristics of Lifelong Education. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2562). **การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Chaika (2024). **Intercultural communication in multicultural education: Strategies, challenges, and opportunities**. *International Journal of Contemporary Applied Research*, 13(3), 1-12.
- Khan et al. (2017) **Causes, Sign and Symptoms of Malnutrition among the Children**. *Journal of Nutrition and Human Health*, 1, 31.
- Krejcie, R. & Morgan, D. 1970. **“Determining sample sizes for research activities.”** *Educational and Psychological Measurement*. 30: 607-610.
- McCoy, S., & Lynam, A. M. (2022). **How field experience shapes pre-service primary teachers' technology integration knowledge and practice**. *Teacher Development*, 26(4), 567-586. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/13664530.2022.2074086> Accessed on 2 October 2024.
- Sumate Noklang.(2020). **The development of Self-Directed Learning skills of Teacher Candidates through Community-Based Recreation Program**. *Participatory Educational Research*, 7(3):217-229. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/346549124_The_development_of_Self-Directed_Learning_skills_of_Teacher_Candidates_through_Community-Based_Recreation_Program, Accessed on 1 October 2024.

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

**แนวทางการส่งเสริมความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2**

**The Guidelines for Promoting Students' Ability to Evaluate Learning Outcomes of
Teachers in School Under Phetchabun Primary Educational Service Area Office 2**

รัตกันท์ หันธนู^{1*}, สธิพร สธิพร ชาวนชัย², ชนัดดา ภูหงษ์ทอง³

Rattakan hanthanoo^{1*}, Sathiraporn Chaowachai², Chanadda Poohongthong³

มหาวิทยาลัยนเรศวร^{1*,2,3}

Naresuan University

Author for Correspondence: Email: rattakanh66@nu.ac.th*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 และ 2) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 โดยวิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 306 คน ได้มาโดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซ์และมอร์แกน ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น ตามจำนวนครูในแต่ละอำเภอ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามระดับความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นตอนที่ 2 แนวทางการส่งเสริมความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แนวทางการส่งเสริมความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ของครูใน

โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษา พบว่า

1. ผลการศึกษาศักยภาพระดับความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 การกำหนดสิ่งที่มุ่งจะวัด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$) รองลงมา คือ การพิจารณาผลการประเมิน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$) และการใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาแนวทางการส่งเสริมความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ของครูในโรงเรียน พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 ควรจัดให้มีอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับครูเพื่อส่งเสริมให้ครูได้รับความรู้ และมีความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนรู้ และผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ผ่าน PLC การสร้างเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน และการฝึกปฏิบัติใน

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

สถานการณ์จริง พร้อมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีที่ช่วยวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์จุดแข็ง-จุดที่ต้องพัฒนาของผู้เรียน โดยใช้เทคโนโลยีช่วยติดตามความก้าวหน้า และจัดทำแผนการเรียนรู้เฉพาะบุคคล ติดตามผลอย่างต่อเนื่อง จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การส่งเสริม; ความสามารถ; การประเมินผลการเรียนรู้

Received:07/02/2568, Revised:22/04/2568, Accepted: 22/04/2568

Abstract

This research aimed to 1) study the level of ability in evaluating learning management results of teachers under Phetchabun primary educational service area office 2 and 2) study the guidelines for promoting the ability in evaluating student learning results of teachers in schools under Phetchabun Primary Educational Service Area Office 2. The research method was divided into 2 steps: Step 1: Studying the ability to evaluate students' learning outcomes of teachers in schools under Phetchabun Primary Educational Service Area Office 2. The informants were 306 teachers under Phetchabun primary educational service area office 2, Academic Year 2024, who were selected by the sample size was determined according to the table of Krejci and Morgan using the stratified random sampling method. The stratified random sampling method was used according to the number of teachers in each district. The data collection tool was the questionnaire on the ability to evaluate students' learning outcomes of teachers in schools under Phetchabun primary educational service area office 2, and the data were analyzed using the mean and standard deviation. Step 2: Guidelines for promoting the ability to evaluate students' learning outcomes of teachers in schools under Phetchabun primary educational service area office 2, the informants were 5 experts who were selected by purposive sampling. The data collection tool was the interview form on the guidelines for promoting the ability to evaluate students' learning outcomes of teachers in schools. Under Phetchabun Primary Educational Service Area Office 2, data were analyzed by content analysis. The results of the study found that

1. The ability level of teachers in schools under Phetchabun Primary Educational Service Area Office 2, were at a high level in determining what was intended to be measured ($\bar{X} = 4.48$), followed by the consideration of the evaluation results at a high level ($\bar{X} = 4.41$), and the use of tools for collecting data at a high level ($\bar{X} = 4.41$), respectively.

2. The result of the study of the guidelines for promoting the ability to evaluate the learning outcomes of teachers in schools found that Phetchabun Primary Educational Service Area Office 2 should organize a workshop for teachers to promote teachers to gain knowledge and have an understanding about learning evaluation ,and school administrators support the exchange of experiences through PLC, the creation of clear evaluation criteria and practice in real situations

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

along with supporting the use of technology that helps to analyze data, strengths and learners' development points that need to be developed in for the students, using technology to help track progress and create individual learning plans, and continuously following up on results, which will help to increase efficiency in sustainable student development.

Keywords: Promoting; Ability; The Learning Outcomes Evaluation

1.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์ให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และคุณธรรม เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมถึงมีส่วนช่วยในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะทักษะการคิดที่สำคัญในยุคเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้บุคคลสามารถแยกแยะข้อเท็จจริง ใช้เหตุผล และแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553:2)เยาวชนเป็นเป้าหมายสำคัญของการศึกษา ขณะที่ครูมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียน หากขาดความเข้าใจในกระบวนการคิด จะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (ทิตนา แหมมณี, 2546: 52-53) รวมถึงคุณภาพของผู้เรียนโดยตรง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552)

ซึ่งกระบวนการสอนเกี่ยวข้องกับการวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการตรวจสอบว่าผู้เรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่พึงประสงค์หรือไม่ ครูต้องใช้กระบวนการวัดที่มีคุณภาพ มีความตรงและความเที่ยง เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ (ราตรี นันทสุคนธ์, 2553:14) นอกจากนี้ การวัดและประเมินผลต้องสะท้อนความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนและสอดคล้องกับการเรียนการสอน โดยเน้นการปฏิบัติจริง บูรณาการเทคโนโลยี และใช้เครื่องมือวัดที่หลากหลาย (ศศิธร บัวทอง, 2560: 1856-1867)

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่าคุณภาพครูผู้สอนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่ทุกหน่วยงานศึกษาในทุกระดับได้ให้ความสำคัญ ว่าครูจะต้องดี มีคุณภาพมีความรู้ความสามารถจึงจะสามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ใฝ่รู้ อันจะนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน ประกอบกับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2579) ได้กำหนดคุณลักษณะของครูที่ดีว่าต้องมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาผู้เรียนตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ มีความรู้และสามารถในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีมาตรฐานวิชาชีพ และได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพมีความรู้และความสามารถทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีความสามารถจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพและเป็นระบบ มีทักษะ และกระบวนการในการคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา มีความใฝ่รู้ และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2546 และมาตรฐานวิชาชีพที่ได้กำหนดคุณลักษณะของครูที่ดีว่า คุณภาพของครูมีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียน โดยครูต้องมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - 2579) และพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของครูให้สามารถจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณธรรม (จักรพรรดิ วัฒนา, 2546: 18 – 21)

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ทั้งนี้การประเมินผลถึงแม้จะเป็นสิ่งที่มีความสำคัญหากแต่ยังงเป็นปัญหาสำหรับครูผู้สอนซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของวิชญ์ ทริพย์สมบัติ (2549:213) พบว่าครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินการเรียนการสอนอยู่ในระดับต่ำ โดยเฉพาะด้านการรายงานผลการประเมินการตัดสินผลการเรียนรู้ และการพัฒนากระบวนการประเมินและครูยังขาดความมั่นใจในกระบวนการประเมินการเรียนการสอน คิดว่าการประเมินเป็นเรื่องที่ยาก ใช้ความรู้สึก และการลองผิดลองถูกในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยครูจะใช้การประเมินในการอย่างต่อเนื่อง มีการนำการประเมินไปใช้ตรวจสอบพฤติกรรมผู้เรียนทั้งช่วงก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน ทั้งนี้ครูส่วนใหญ่ มีความคิดว่าการประเมินเป็นกระบวนการปฏิบัติที่ต้องดำเนินการเป็นปกติในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับการออกแบบการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตร การวัดและประเมินเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครู จึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการส่งเสริมความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 ทั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงแนวทางการส่งเสริมความสามารถในการวัดและประเมินผล การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของครูเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของครูโดยเฉพาะครูที่มีบทบาทในการจัดการเรียนรู้ในระดับประถมศึกษา นำไปวางแผนเพื่อพัฒนาสมรรถภาพของครูให้เหมาะสมสอดคล้องกับวิชาชีพครูอย่างรอบด้านต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับความสามารถในการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2

2.2 เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมความสามารถในการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2

1.1 ประชากร ได้แก่ ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 ปีการศึกษา 2567 ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 1,478 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จึงมีจำนวนโรงเรียนทั้งหมด 128 โรงเรียน 4 อำเภอ จำนวนครู 306 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970:607-670) ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) ตามจำนวนครูในแต่ละอำเภอ

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการส่งเสริมความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ในการประเมินผลการเรียนรู้ จำนวน 5 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive Selection)

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามสภาพความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ประกอบด้วย ชื่อโรงเรียน และประสบการณ์การทำงาน และตอนที่ 2 ข้อมูลแบบสอบถามสภาพความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบของลิเคอร์ท (Likert)

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการส่งเสริมความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แนวทางการส่งเสริมความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นแบบเติมคำและตอนที่ 2 แนวทางการส่งเสริมความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview)

4. ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 ผู้วิจัยได้แบ่งผลการวิจัยออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาระดับความสามารถในการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางการส่งเสริมความสามารถในการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2

4.1 ผลการศึกษาระดับความสามารถในการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 จำนวนทั้งสิ้น 306 คน จำแนกตามเพศและประสบการณ์การ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่และร้อยละ

จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ พบว่า เพศชาย จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 35.60 และเพศหญิงจำนวน 197 คน คิดเป็นร้อยละ 64.40

จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานด้านหลักสูตรและการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ พบว่า ประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 36.90 5-10 ปี จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 32.10 และ มากกว่า 10 ปี จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 31.00

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความสามารถในการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2

ภาพรวมระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความสามารถในการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$) เมื่อพิจารณา เป็นรายข้อพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การกำหนดสิ่งที่มุ่งจะวัด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$) รองลงมา คือ การพิจารณาผลการประเมิน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$) และ การใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$) ตามลำดับ

4.1.1 ด้านการกำหนดสิ่งที่มุ่งจะวัด ภาพรวมระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$) เมื่อพิจารณา เป็นรายข้อพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ครูสามารถระบุจุดประสงค์ของการเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้อย่างชัดเจน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.62$) รองลงมา คือ ครูสามารถใช้วัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนาแบบทดสอบและกิจกรรมประเมินผลงานของผู้เรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$) และ ครูสามารถออกแบบวิธีการวัดผลที่ตรงกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$) ตามลำดับ

4.1.2 ด้านการสร้างเครื่องมือในการวัด ภาพรวมระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$) เมื่อพิจารณา เป็นรายข้อพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ครูสามารถพัฒนาเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ตรงกับสิ่งที่ต้องการวัด (validity) และครูสามารถสร้างเครื่องมือในการวัดผล เช่น แบบทดสอบ แบบสอบถาม และการประเมินผลงาน ที่เหมาะสมกับลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$) รองลงมา คือ ครูสามารถออกแบบเครื่องมือในการวัดผลที่มีประสิทธิภาพ ยุติธรรม และเหมาะสมสำหรับผู้เรียนทุกคน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$) และครูสามารถออกแบบเครื่องมือที่ใช้วัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ครอบคลุมพฤติกรรมทั้งพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$) ตามลำดับ

4.1.3 ด้านการใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ภาพรวมระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$) เมื่อพิจารณา เป็นรายข้อพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ครูสามารถเลือกเครื่องมือที่เหมาะสมในการเก็บรวบรวมข้อมูลผลการเรียนรู้ของผู้เรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$) รองลงมา คือ ครูสามารถนำเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนมาใช้ได้เหมาะสมกับพฤติกรรมที่มุ่งจะวัด ($\bar{X} = 4.45$) และครูสามารถจัดการข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมได้อย่างเป็นระบบและถูกต้อง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$) ตามลำดับ

4.1.4 ด้านการพิจารณาผลการประเมิน ภาพรวมระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$) เมื่อพิจารณา เป็นรายข้อพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ครูสามารถประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนได้อย่างชัดเจนตามวัตถุประสงค์ทางการศึกษา และ ครูนำผลการประเมินมาปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$) รองลงมา คือ ครูสามารถวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ และ ครูนำข้อมูลจากผลการประเมินมาปรับปรุงการเรียนการสอนของตนเองอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$) และครูสามารถเปรียบเทียบผลการประเมินของผู้เรียนกับเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้ได้อย่างถูกต้อง ($\bar{X} = 4.40$) ตามลำดับ

4.1.5 ด้านการให้ข้อมูลย้อนกลับ (feedback) ภาพรวมระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$) เมื่อพิจารณา เป็นรายข้อพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ครูสามารถชี้แนะ และการแก้ไขข้อผิดพลาด ในการพัฒนาความรู้และทักษะของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$) รองลงมา คือ ครูสามารถให้ข้อมูล

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ย้อนกลับที่ชัดเจนและตรงประเด็นแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และ ครูสามารถให้ข้อมูลย้อนกลับที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$) และครูสามารถระบุจุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนาของผู้เรียนเพื่อให้พวกเขาเข้าใจตนเองมากขึ้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$) ตามลำดับ

4.2 ผลการศึกษาแนวทางการส่งเสริมความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 คน พบว่าแนวทางการส่งเสริมความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ของครูในโรงเรียนประกอบด้วย ด้านการกำหนดสิ่งที่มุ่งจะวัด ด้านการสร้างเครื่องมือในการวัด ด้านการใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้านการใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และด้านการการให้ข้อมูลย้อนกลับ ประเด็นหลัก ได้แก่

4.2.1 ด้านการกำหนดสิ่งที่มุ่งจะวัด

- 1) เขตพื้นที่การศึกษาจัดให้มีอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับครู เพื่อส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้
- 2) โรงเรียนจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในโรงเรียนหรือกับครูในเครือข่าย โดยแลกเปลี่ยนแนวทาง ระดมความคิด ร่วมกันวิเคราะห์บริบท เพื่อออกแบบออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทสถานศึกษา
- 3) ครูมีการใช้เทคโนโลยีสนับสนุน การใช้เครื่องมือดิจิทัล เพื่อช่วยลดข้อผิดพลาดและเพิ่มประสิทธิภาพในการเขียนจุดประสงค์

4.2.2 ด้านการสร้างเครื่องมือในการวัด

- 1) ครูมีการประเมินคุณภาพเครื่องมือวัดจากผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินผล เพื่อให้คำแนะนำในการปรับปรุงและพัฒนาเครื่องมือให้มีคุณภาพมากขึ้น
- 2) ครูมีการทดลองและปรับปรุงเครื่องมือในสถานการณ์จริง ทดลองใช้เครื่องมือวัดผลกับกลุ่มผู้เรียนจริง เพื่อปรับปรุงเครื่องมือให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

4.2.3 ด้านการใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) ครูมีการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจุดประสงค์การเรียนรู้และเครื่องมือ โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์การเรียนรู้กับเครื่องมือเก็บรวบรวม
- 2) ครูครมีความรู้เรื่องการเลือกและใช้เครื่องมือที่เหมาะสม
- 3) ครูควรมีใช้เทคโนโลยีสนับสนุน ใช้ซอฟต์แวร์หรือแพลตฟอร์มที่ช่วยออกแบบแบบทดสอบและวิเคราะห์ผล ส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ช่วยเพิ่มความแม่นยำในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.2.4 ด้านการใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) ครูควรอบรมเกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนรู้ ครูควรมีความเข้าใจอย่างชัดเจนเกี่ยวกับเกณฑ์และมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

2) ครูควรมีทักษะในการตีความผลการประเมิน พัฒนาความสามารถในการตีความผลการประเมิน เพื่อสรุปข้อค้นพบที่สำคัญ

3) ครูควรสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เปิดโอกาสให้ครูได้แลกเปลี่ยนแนวทางและเทคนิคในการเปรียบเทียบผลการประเมินกับเพื่อนครู

4.2.5 ด้านการการให้ข้อมูลย้อนกลับ

1) ครูควรติดตามผลการปรับปรุงของผู้เรียนหลังจากได้รับคำแนะนำ หรือการให้กำลังใจจะช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกมีกำลังใจและพร้อมพัฒนาดตนเองอย่างต่อเนื่อง

2) ครูควรควรควรสนับสนุนให้ผู้เรียนมีโอกาสแก้ไขและปรับปรุงงานของตนเองตามคำแนะนำ

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คนที่มีความเชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ผลการวิจัยนี้ได้เผยให้เห็นถึงแนวทางการส่งเสริมความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ของครูในโรงเรียนหลายประการ ซึ่งสามารถอภิปรายได้ดังนี้

5.1 จากการศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ ระดับความสามารถในการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 ทั้ง 5 ด้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การกำหนดสิ่งที่มุ่งจะวัด ($\bar{X} = 4.48$) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก เป้าหมายสำคัญที่สุดของการประเมินไม่ใช่เพียงเพื่อพิสูจน์ผลลัพธ์ แต่เพื่อพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของการกำหนดสิ่งที่ต้องวัดและการใช้ผลการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ Daniel Stufflebeam, 1971) สอดคล้องกับแนวคิดของ Black & William (1998:7-74) ที่กล่าวว่า การกำหนดเกณฑ์ที่ชัดเจนในการวัดผล ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาของผู้เรียน และช่วยให้ครูสามารถวิเคราะห์จุดแข็ง-จุดที่ต้องพัฒนาได้อย่างแม่นยำ นอกจากนี้ยังตรงกับผลการวิจัย เรื่องแนวทางการวัดและประเมินผลการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ พบว่า การกำหนดสิ่งที่มุ่งจะวัดอย่างชัดเจนและการประเมินผลที่เหมาะสมจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ และทำให้กระบวนการเรียนรู้มีทิศทางที่แน่นอนทั้งยังเป็นข้อมูลสำคัญในการปรับปรุงการสอนของครูให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2554:50)

5.2 ผลการศึกษา แนวทางการส่งเสริมความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีการส่งเสริมความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ของครูในโรงเรียน ดังนี้

5.2.1 ด้านการกำหนดสิ่งที่มุ่งจะวัด พบว่า ข้อที่มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$) ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้แนวทางการส่งเสริมการส่งเสริมความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ของครูในโรงเรียน ด้านการกำหนดสิ่งที่มุ่งจะวัด ว่าการพัฒนาครูให้สามารถกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับทักษะและความรู้ของผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรเริ่มจากการสำรวจความเข้าใจของครูผู้สอนและจัดอบรมเพื่อเสริมทักษะการตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจนและวัดผลได้ โดยใช้กรอบการประเมินผล และส่งเสริมการทำงานร่วมกันผ่านการ PLC รวมถึงการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนเพื่อปรับปรุงกระบวนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Robert Mager (1962) เกี่ยวกับ การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568 (Instructional Objectives) ซึ่งเน้นว่าการตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจนและสามารถวัดผลได้ (Measurable Objectives) เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการเรียนการสอน นอกจากนี้ยังมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Stiggins (1994) ที่เน้น การประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อื่น (Assessment for Learning: AfL) โดยมุ่งเน้นให้ครูใช้ การประเมินเป็นเครื่องมือในการพัฒนานักเรียน ไม่ใช่เพียงการวัดผลลัพธ์สุดท้าย อีกทั้งแนวคิดเรื่อง Professional Learning Community (PLC) ซึ่งพัฒนาโดย DuFour, DuFour, Eaker & Many (2006) ก็สอดคล้องกับแนวทาง ในประโยคข้างต้นที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกันของครูเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้อื่น มีความเชื่อมโยงกับแนวคิด TPACK Model (Mishra & Koehler, 2006) ที่กล่าวถึงการบูรณาการเทคโนโลยีใน การเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

6.1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดอบรมความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนรู้ การสร้างเกณฑ์การ ประเมินที่ชัดเจน และการฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง

6.1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรเริ่มจากการสำรวจความเข้าใจของครูผู้สอนและจัดอบรมเพื่อเสริมทักษะ การตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจนและวัดผลได้ โดยใช้กรอบการประเมินผล และส่งเสริมการทำงานร่วมกันผ่าน การ PLC

6.1.3 ครูควรอบรมเทคนิคการสื่อสาร การตั้งคำถามที่สร้างสรรค์ และการวิเคราะห์จุดแข็ง-จุดที่ต้อง พัฒนาของผู้เรียน โดยใช้เทคโนโลยีช่วยติดตามความก้าวหน้าและจัดทำแผนการเรียนรู้เฉพาะบุคคล

6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

6.2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ของครูใน โรงเรียน

6.2.2 ควรมีการศึกษารูปแบบการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ของครูในโรงเรียน

7. ข้อค้นพบ/องค์ความรู้จากการวิจัย

แนวทางการส่งเสริมความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ของครูในโรงเรียน พบว่า เขต พื้นที่การศึกษาควรจัดให้มีอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับครูเพื่อส่งเสริมให้ครูได้รับความรู้ และมีความเข้าใจเกี่ยวกับ การประเมินผลการเรียนรู้ และผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ผ่าน PLC การสร้าง เกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน และการฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง พร้อมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีที่ช่วยวิเคราะห์ ข้อมูล วิเคราะห์จุดแข็ง-จุดที่ต้องพัฒนาของผู้เรียน โดยใช้เทคโนโลยีช่วยติดตามความก้าวหน้าและจัดทำแผนการ เรียนรู้เฉพาะบุคคล ติดตามผลอย่างต่อเนื่องจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืน สรุปได้ดัง ภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางการส่งเสริมความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ของครูในโรงเรียน

ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้วิจัย

8. บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), หน้า 2.
- จักรพรรดิ วะทา. (2546). บทบาทของครูในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ. วารสารครูสภา
วิทยาจารย์, ปีที่ 20 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนพฤษภาคม - สิงหาคม 2563, หน้า 45 - 56.
- ทิศนา แคมมณี. (2546). การพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนในยุคสมัยใหม่. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 52-53.
- ราตรี นันทสุนทร. (2547). การพัฒนารูปแบบการประเมินแบบร่วมมือสำหรับประเมินการฝึก
ประสบการณ์วิชาชีพครูของสถาบันราชภัฏ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทชั้นบัณฑิต,
สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยนเรศวร, หน้า
14.

- วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568
- วิชณุ ทรัพย์สมบัติ. (2549). **การพัฒนาวัฒนธรรมการประเมินการเรียนการสอนของครู: การฝึกอบรมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานด้วยการสร้างเครือข่ายและการคิดสะท้อนอภิमान.** ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาวิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 213
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2554). การประเมินผลการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 50.
- ศศิธร บัวทอง. (2560). **การวัดและประเมินทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21.** วารสาร Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and Arts), ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนพฤษภาคม – สิงหาคม 2560, หน้า 1856-1867
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). **การวัดและประเมินผลการศึกษา: การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน.** กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2552). **แนวทางการพัฒนาการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์.** กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2. **ข้อมูลทั่วไป,** สืบค้นจาก <http://www.phetchabun2.go.th>, สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2567.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2548). **มาตรฐานวิชาชีพครูและการพัฒนาผู้เรียน.** กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, หน้า 6-16.
- Black, P., & Wiliam, D. (1998). **Assessment and classroom learning.** *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 5(1), 7-74.
- DuFour, R., DuFour, R., Eaker, R., & Many, T. (2006). **Learning by doing: A handbook for professional learning communities at work.** Solution Tree.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). **Determining sample size for research activities.** *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Mager, R. F. (1962). **Preparing instructional objectives.** Belmont, CA: Fearon Publishers.
- Mishra, P., & Koehler, M. J. (2006). **Technological pedagogical content knowledge: A framework for teacher knowledge.** *Teachers College Record*, 108(6), 1017-1054.
- Stiggins, R. J. (1994). **Student-centered classroom assessment.** Merrill/Prentice Hall.
- Stufflebeam, D. L. (1971). **The relevance of the CIPP evaluation model for educational accountability.** Columbus, OH: Ohio State University.

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดศรีจันทร์ จังหวัดขอนแก่น
The Development of Literature Learning Achievement Using The
Four Noble Truths Learning Process for Mathayom Suksa 2 Students
at Wat Sri Chon School, Khonkaen Province

อัครเดช นีละโยธิน*

Akkharadet Neelayothin*

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน*

Mahamakut Buddhist University Isan Campus

Author for Correspondence: Email: akara2511@gmail.com*

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดศรีจันทร์ จังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดศรีจันทร์ จังหวัดขอนแก่น ก่อนและหลังการเรียน 3) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดศรีจันทร์ จังหวัดขอนแก่น กับเกณฑ์ที่กำหนด ร้อยละ 80 และ 4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 จำนวน 36 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนวัดศรีจันทร์ จังหวัดขอนแก่น เครื่องมือที่ใช้ในวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 จำนวน 4 แผน 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (T - test dependent)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 35.47 สูงกว่าก่อนเรียนมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 15.67 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีค่าร้อยละ 88.68 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกระบวนการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.12$)

คำสำคัญ: อริยสัจ 4; การจัดการเรียนรู้; การเรียนวรรณคดี

Received:20/02/2568, Revised:23/04/2568, Accepted:24/04/2568

Abstract

This research aimed to: 1) develop academic achievement in literature using The Four Noble Truths learning process for Mathayom Suksa 2 Students at Wat Si Chan School, Khonkaen province; 2) compare academic achievement in literature before and after implementing the Four Noble Truths learning process for Mathayom Suksa 2 Students at Wat Si Chan School, Khonkaen

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

province; 3) compare academic achievement in literature using the Four Noble Truths learning process for Mathayom Suksa 2 Students at Wat Si Chan School, Khonkaen province with 80% criterion; and 4) investigate student satisfaction with the literature learning management based on the Four Noble Truths learning process. The study was experimental research. The sample consisted of 36 Mathayom Suksa 2/1 Students in the second semester of the 2024 academic year at Wat Si Chan School, Khonkaen province. The research instruments included: 1) four lesson plans based on the Four Noble Truths learning process, 2) an academic achievement test, and 3) a student satisfaction questionnaire. Data analysis employed mean, standard deviation, and T-test (dependent).

The research findings indicate that: 1) The academic achievement in literature using the Four Noble Truths learning process for Mathayom Suksa 2 Students showed a post-test mean score of 35.47 significantly higher than the pre-test mean score of 15.67 at a .05 statistical significance level. 2) The academic achievement in literature using the Four Noble Truths learning process for Grade 8 students reached 88.68%, significantly surpassing the set criterion of 80% at a .05 statistical significance level. 3) Students were highly satisfied with the learning process ($\mu = 4.12$).

Keywords: Four Noble Truths; Learning Management; Literature Learning

1. ความสำคัญและปัญหาของการวิจัย

การเรียนการสอนวรรณคดีในปัจจุบันมักมุ่งเน้นการจดจำหรือแปลความหมายแบบท่องจำ ทำให้นักเรียนขาดความเข้าใจเชิงลึกและความเชื่อมโยงระหว่างวรรณคดีกับชีวิตประจำวัน ส่งผลให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายและมองว่าวรรณคดีเป็นเรื่องไกลตัว สาเหตุหนึ่งคือวิธีการสอนที่ยังเน้นบทบาทของครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ฝ่ายเดียว โดยขาดการกระตุ้นให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (ทิตินา แคมมณี, 2562) นอกจากนี้ เนื้อหาวรรณคดีมักมีความซับซ้อนและใช้ภาษาที่แตกต่างจากภาษาไทยร่วมสมัย ทำให้นักเรียนรู้สึกว่าเป็นเรื่องยากและไม่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ส่งผลให้นักเรียนเลือกที่จะอ่านเฉพาะเนื้อหาสรุปเพื่อเตรียมตัวสอบมากกว่าที่จะศึกษาวรรณคดีอย่างลึกซึ้ง (กิงกาญจน์ บุณณสินวัฒนกุล, 2560: 203-213)

จากปัญหาดังกล่าว งานวิจัยนี้ได้นำกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้วรรณคดี โดยเน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการค้นพบและแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง กระบวนการนี้ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ ทุกข์ (การระบุปัญหา) นักเรียนระบุสิ่งที่ปัญหาหรือความไม่เข้าใจในเนื้อหาบทเรียน สมุทัย (การวิเคราะห์สาเหตุ) นักเรียนวิเคราะห์ปัจจัยหรือสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา นิโรธ (การกำหนดแนวทางแก้ไข) นักเรียนร่วมกันกำหนดแนวทางหรือเป้าหมายในการแก้ปัญหา และ มรรค (การลงมือปฏิบัติ) นักเรียนลงมือปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งสะท้อนผลการเรียนรู้และปรับปรุงให้ดีขึ้น กระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 มีเป้าหมายในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความหมายและสร้างสรรค์ โดยเน้นการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้จากบทเรียนเข้ากับชีวิต

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

จริงได้ดีขึ้น นอกจากนี้ ยังส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (ดิเรก วรณเศียร, 2558) การให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียนรู้เช่นนี้ ไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แต่ยังสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้และเสริมสร้างทักษะชีวิตที่สำคัญอีกด้วย

ดังนั้น การนำกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 ในการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีเป็นแนวทางที่ช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจถึงปัญหาหรือ "ทุกข์" ที่ผู้เรียนมักประสบในการเรียนวรรณคดี เช่น การขาดความเข้าใจในเนื้อหา การตีความที่ผิดพลาด หรือการมองว่าวรรณคดีเป็นเรื่องที่ยากและน่าเบื่อ จากนั้นจึงวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาหรือ "สมุทัย" ซึ่งอาจเกิดจากการสอนที่เน้นการท่องจำ ขาดการเชื่อมโยงเนื้อหากับชีวิตจริง หรือผู้เรียนขาดความรู้พื้นฐานทางวรรณคดี เมื่อทราบสาเหตุแล้วจึงกำหนดแนวทางแก้ไขหรือ "นิโรธ" เช่น การปรับเปลี่ยนวิธีการสอน การใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย การส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ และการเชื่อมโยงเนื้อหาเข้ากับประสบการณ์ของผู้เรียน สุดท้ายคือการนำแนวทางแก้ไขไปปฏิบัติจริงหรือ "มรรค" ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ได้ฝึกคิดวิเคราะห์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจวรรณคดีได้อย่างลึกซึ้ง ตระหนักถึงคุณค่า และสามารถนำข้อคิดจากวรรณคดีไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการดังกล่าวยังตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางความคิดและประสบการณ์ ทำให้การเรียนการสอนมีความยืดหยุ่นและปรับตัวให้เข้ากับบริบทต่าง ๆ ได้ดีขึ้น กระบวนการนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเปิดโอกาสให้พวกเขาได้พัฒนาอย่างรอบด้าน ทั้งทางด้านสติปัญญา สังคม และอารมณ์ ส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะที่พร้อมสำหรับการดำรงชีวิตในยุคปัจจุบัน (Michael & Amber, 2020)

การประยุกต์ใช้กระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 ในบริบทต่าง ๆ การนำกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 มาใช้ในการเรียนการสอนวรรณคดี ไม่เพียงแต่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้ลึกซึ้งขึ้น แต่ยังช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในชีวิตประจำวันและในโลกการทำงาน กระบวนการนี้ยังสามารถปรับใช้ได้กับบริบทต่าง ๆ เช่น การสอนวิชาประวัติศาสตร์ ศาสนา และสังคมศึกษา ซึ่งต้องการให้นักเรียนเข้าใจความเชื่อมโยงระหว่างเหตุการณ์ในอดีตกับสถานการณ์ปัจจุบัน ประโยชน์ของการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ นักเรียนจะได้ฝึกฝนการคิดวิเคราะห์ผ่านการระบุปัญหาและวิเคราะห์สาเหตุ ซึ่งช่วยให้พวกเขาสามารถเข้าใจเนื้อหาได้อย่างลึกซึ้งและเชื่อมโยงกับชีวิตจริงได้ดีขึ้น การสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ กระบวนการนี้ช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้มากขึ้น ทำให้พวกเขารู้สึกว่าวรรณคดีไม่ใช่เรื่องไกลตัว แต่เป็นสิ่งที่สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ การพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกัน นักเรียนจะได้ทำงานร่วมกันในกลุ่มเพื่อระบุปัญหาและหาแนวทางแก้ไข ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะการสื่อสารและการทำงานเป็นทีม การสร้างจิตสำนึกทางสังคม การเรียนรู้วรรณคดีผ่านกระบวนการนี้ช่วยให้นักเรียนตระหนักถึงคุณค่าของวรรณคดีในฐานะเครื่องมือในการเรียนรู้ชีวิตและสร้างจิตสำนึกทางสังคม โดยครูต้องมีความเข้าใจในกระบวนการนี้อย่างลึกซึ้งและสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เวลาและทรัพยากร การจัดการเรียนรู้ตามแนวนี้อาจต้องการเวลาและทรัพยากรมากกว่าวิธีการสอนแบบเดิม การประเมินผล การประเมินผลการเรียนรู้ตามแนวนี้อาจต้องใช้วิธีการที่หลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น เพื่อให้สามารถวัดผลได้อย่างครอบคลุม การนำกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 มาใช้ในการเรียนการสอนวรรณคดีเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาการเรียนรู้อย่างท่องจำ ช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้ลึกซึ้งและเชื่อมโยงกับชีวิตจริงได้ดีขึ้น นอกจากนี้

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ยังช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การทำงานร่วมกัน และสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ดังนั้น การวิจัยนี้จึงมีความสำคัญในการเสนอแนวทางใหม่ในการจัดการเรียนการสอนวรรณคดี ที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและบริบททางสังคมในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากความสำคัญและความเป็นมาของปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดศรีจันทร์ จังหวัดขอนแก่น เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในการเรียนรู้อรรถคดีโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดศรีจันทร์ จังหวัดขอนแก่น

2.2 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดศรีจันทร์ จังหวัดขอนแก่น ก่อนและหลังการเรียน

2.3 เพื่อเปรียบเทียบ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดศรีจันทร์ จังหวัดขอนแก่น กับเกณฑ์ที่กำหนด ร้อยละ 80

2.4 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้อรรถคดีด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4

3. วิธีวิจัยดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มทดลองกลุ่มเดียว (One Group Pretest-Posttest Design) โดยมีขั้นตอนดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปี การศึกษา 2567 โรงเรียนวัดศรีจันทร์ จังหวัดขอนแก่น สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จำนวน 36 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 4 แผน รวม 8 ชั่วโมง ทางการเรียนวรรณคดี ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ทัก ให้นักเรียนระบุปัญหาและความไม่เข้าใจในเนื้อหาวรรณคดี 2) สมุทัย วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น 3) นิโรธ สร้างแนวทางแก้ปัญหาและกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ และ 4) มรรค ลงมือปฏิบัติผ่านกิจกรรมการเรียนรู้และสรุปผลการเรียนรู้ ซึ่งผ่านการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน และมีผลผ่านการประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน โดยมีค่า IOC ทั้งฉบับเท่ากับ 1.00

2) แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดศรีจันทร์ จังหวัดขอนแก่น แบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ซึ่งผ่านการประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน โดยมีค่า IOC ทั้งฉบับเท่ากับ 1.00 แล้วไปทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้สูตร KR - 20 ได้ผลเท่ากับ 0.74 ค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.20 - 0.80 และมีค่าอำนาจจำแนก มากกว่า 0.20 ทุกข้อ

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 จำนวน 20 ข้อ แบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งผ่านการประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน โดยมีค่า IOC ทั้งฉบับเท่ากับ 1.00 แล้วนำไปทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) โดยกำหนดความเชื่อมั่นไม่ต่ำกว่า 0.80 ขึ้นไป ตามหลักวิธีของครอนบาค (Cronbach, 1970) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.86 สามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ทำการทดสอบนักเรียนก่อนเรียนวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี ดำเนินการจัดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 ทำการทดสอบนักเรียนหลังเรียนวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 แจกแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 นำผลการเก็บรวบรวมข้อมูลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ร่วมการสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน มาวิเคราะห์ สรุปผล และอภิปรายผล

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดศรีจันทร์ จังหวัดขอนแก่น ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยการหาค่าเฉลี่ย μ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน σ หาค่าเฉลี่ยของกลุ่มประชากรกลุ่มเดียว (One Sample) และค่าเฉลี่ยของข้อมูล 2 ชุดที่ไม่มีความเป็นอิสระต่อกัน (Dependent Samples)

2) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดศรีจันทร์ จังหวัดขอนแก่น กับเกณฑ์ร้อยละ 80 ด้วยการหาค่าร้อยละ

3) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดศรีจันทร์ จังหวัดขอนแก่น ด้วยการหาค่าเฉลี่ย μ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน σ โดยเกณฑ์การกำหนดระดับการวัด เป็น 5 ระดับ ดังนี้ (ใช้เกณฑ์การประเมินของบุญชม ศรีสะอาด, 2535) ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51 – 5.00 หมายถึง ระดับความพึงพอใจมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 – 4.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 – 3.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 – 2.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ดังแสดงในตารางที่ 1

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

กลุ่ม	N	μ	σ	df	t	p
ก่อนเรียน	36	15.67	4.15	35	24.320	0.000*
หลังเรียน	36	35.47	1.94			

* $p < 0.05$

จากตารางที่ 1 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 35.47 สูงกว่าก่อนเรียนมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 15.67 ซึ่งมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดศรีจันทร์ จังหวัดขอนแก่น กับเกณฑ์ที่กำหนด ร้อยละ 80 ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดศรีจันทร์ จังหวัดขอนแก่น กับเกณฑ์ที่กำหนด ร้อยละ 80

ตัวแปร	N	μ	σ	df	t	p
ผลสัมฤทธิ์หลังเรียน	36	88.68	1.94	35	10.688	.000*

* $p < 0.05$

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดศรีจันทร์ จังหวัดขอนแก่น กับเกณฑ์ที่กำหนด ร้อยละ 80 กลุ่มมีค่าร้อยละ 88.68 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.93 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.3 ผลความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวรรณคดีด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวรรณคดีด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ข้อที่	ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวรรณคดี ด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4	ระดับความพึงพอใจ		ระดับ
		μ	σ	
ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้				
1	ครูอธิบายบทเรียนวรรณคดีได้ชัดเจนและเข้าใจง่าย	3.83	0.69	มาก
2	การจัดการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 ช่วยให้เข้าใจเนื้อหาวรรณคดีมากขึ้น	4.06	0.63	มาก
3	วิธีการสอนกระตุ้นให้คิดวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็น	4.08	0.64	มาก
4	การเรียนรู้แบบนี้ช่วยให้สามารถเชื่อมโยงวรรณคดีกับชีวิตจริง	4.03	0.84	มาก
รวมด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้		4.00	0.53	มาก
ด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยี				
5	สื่อการสอนที่ใช้มีความหลากหลายและน่าสนใจ	4.08	0.60	มาก
6	สื่อที่ใช้ช่วยให้เข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น	4.33	0.63	มาก
7	การใช้เทคโนโลยี (เช่น สื่อดิจิทัล เกม ฯลฯ) ทำให้การเรียนรู้สนุกสนานขึ้น	4.19	0.66	มาก
รวมด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยี		4.20	0.55	มาก
ด้านการวัดและประเมินผล				
8	แบบทดสอบและแบบฝึกหัดมีความเหมาะสมกับบทเรียน	4.19	0.66	มาก
9	การประเมินผลสะท้อนถึงความสามารถที่แท้จริงของนักเรียน	4.17	0.69	มาก
10	ได้รับข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์จากครูในการพัฒนาการเรียนรู้	4.17	0.65	มาก
รวมด้านการวัดและประเมินผล		4.17	0.60	มาก
ด้านกิจกรรมการเรียนรู้				
11	กิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลายและน่าสนใจ	4.03	0.77	มาก
12	การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมทำให้รู้สึกสนุกและอยากเรียนมากขึ้น	4.19	0.66	มาก
13	สามารถทำงานเป็นทีมและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนได้ดีขึ้น	4.22	0.86	มาก
รวมด้านกิจกรรมการเรียนรู้		4.14	0.68	มาก
รวมทั้ง 4 ด้าน		4.12	0.53	มาก

จากตารางที่ 3 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวรรณคดีด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวรรณคดีด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในระดับมาก ($\mu = 4.12$, $\sigma = 0.53$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยี ($\mu = 4.20$, $\sigma = 0.55$) ด้านการวัดและประเมินผล ($\mu = 4.17$, $\sigma = 0.60$) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ($\mu = 4.14$, $\sigma = 0.68$) และด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ($\mu = 4.00$, $\sigma = 0.53$)

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้ผ่านการเรียนวรรณคดีด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ส่งผลให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สูงขึ้น ด้วยกระบวนการเรียนรู้แต่ละขั้นต่อนั้นเป็นการตอบสนองความต้องการเรียนรู้ของผู้เรียน และกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจและความถนัด พร้อมด้วยการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนให้แสดงออกทางพฤติกรรมด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะ โดยผ่านการเรียนรู้จากลงมือปฏิบัติจริง และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่ม การทำงานเป็นทีม รวมถึงการใช้ทักษะการคิด สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุริยะ จันโสภา และชวนพิศ รักษาพวง (2566: 63 - 71) ได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้วิธีสอนแบบอริยสัจ 4 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และงานวิจัยของ พระปลัดอนุกฤษ์ ขนติจิตโต (2567: 167 - 176) ได้ทำวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 ในรายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดนางลือ จังหวัดชัยนาท ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

5.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80 พบว่า ผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี คิดเป็นร้อยละ 88.68 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 นั้นส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ตนเอง มีทักษะกระบวนการทางความคิด และสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง เป็นไปตามรูปแบบการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระเอกชัย มหาบุญโญ, พระครูวิริยปัญญาวิวัฒน์, และพระครูสาธุกิจโกศล (2567: 263 - 274) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยใช้วิธีการสอนแบบอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.3 ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 พบว่า ผลความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย $\mu = 4.12$ สอดคล้องกับวิทยานิพนธ์ของ อนุสรณ์ นันทรรัฐ (2567:215-230) ได้การพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดขอนแก่น ตามหลักพุทธธรรมด้วยกระบวนการอริยสัจ 4 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อจิตสำนึกสาธารณะ และหลักความเป็นพลเมืองพุทธธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่สอนโดยใช้กระบวนการอริยสัจ 4 อยู่ในระดับมากที่สุด และงานวิจัยของ วีรวิชัย บุญส่ง, วรินทร์ เอี่ยมสะอาด และรวงข้าว เนียมแสง (2567: 425 - 441) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง หลักธรรมในกรอบอริยสัจ 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสืบเสาะหา

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ความรู้ (5E) โรงเรียนบ้านเขาทับควาย พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก และงานวิจัยของ ฉัตรมงคล แก้วศรีศรี (2565: 348 - 359) ได้ศึกษาการพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่อง อริยสัจ 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอุดมวิทยา พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด อาจเนื่องจากเนื้อหาสาระในวรรณคดีที่ค่อนข้างมากและซับซ้อนยากแก่การทำความเข้าใจ ดังนั้นครูผู้สอนจึงมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและให้คำแนะนำในการสรุป การสร้างองค์ความรู้ของผู้เรียนที่ได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองและในทำงานกลุ่มในเบื้องต้น พร้อมทั้งการเสริมข้อมูลในสังเคราะห์เนื้อหาแล้วนำมาบูรณาการให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น การจัดการเรียนรู้ทางการเรียนวรรณคดีด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน และยังตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้ โดยการพัฒนาผู้เรียนตามความเหมาะสมของผู้เรียน โดยให้ความสำคัญกับความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ ทักษะกระบวนการคิด คุณลักษณะ และคุณธรรมและจริยธรรม ดังนั้นผู้สอนควรมีจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานที่กำหนดไว้ โดยนอกจากนี้การจัดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความคิด มีการแก้ปัญหา แลกเปลี่ยนความรู้และการทำงานเป็นทีม มีความสุขในการเรียนวรรณคดี เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ควรขยายผลไปสู่รายวิชาอื่น นอกจากวรรณคดี สามารถนำกระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 ไปปรับใช้กับวิชาอื่น เช่น ภาษาไทยทั่วไป ประวัติศาสตร์ สังคมศึกษา และพระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

6.2 ควรมีการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม ควรมีการพัฒนาสื่อ เช่น หนังสือเสริมการเรียนรู้แบบฝึกหัด หรือเกมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับแนวคิดอริยสัจ 4 เพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียน

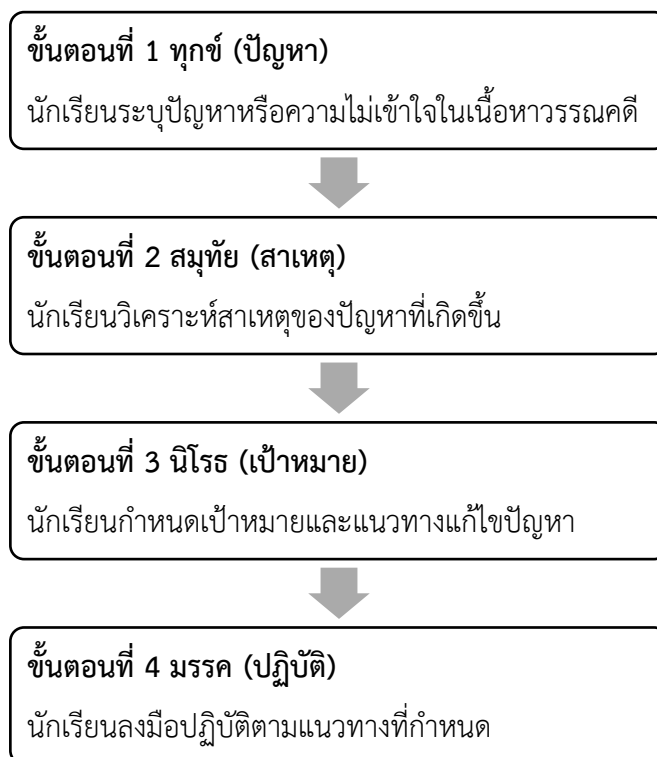
6.3 ควรฝึกอบรมครูผู้สอน ควรมีการอบรมครูให้เข้าใจแนวคิดอริยสัจ 4 และวิธีการบูรณาการเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้สามารถออกแบบกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6.4 ควรปรับใช้กับนักเรียนระดับอื่น สามารถนำแนวทางนี้ไปปรับใช้กับนักเรียนในระดับชั้นอื่น เช่น มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือระดับประถมศึกษาตอนปลาย เพื่อศึกษาความแตกต่างของผลลัพธ์

7. องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

กระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4 เป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี และส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ การทำงานร่วมกัน และการแก้ปัญหา นอกจากนี้ กระบวนการนี้ยังสามารถปรับใช้กับวิชาอื่นได้อย่างหลากหลาย เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยได้องค์ความรู้จากงานวิจัยนี้นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยกระบวนการนี้ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 ทุกข์ (ปัญหา) นักเรียนระบุปัญหาหรือความไม่เข้าใจในเนื้อหาวรรณคดี ขั้นตอนที่ 2 สมุทัย (สาเหตุ) นักเรียนวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น ขั้นตอนที่ 3 นิโรธ (เป้าหมาย) นักเรียนกำหนดเป้าหมายและแนวทางแก้ไขปัญหา และขั้นตอนที่ 4 มรรค (ปฏิบัติ) นักเรียนลงมือปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนด โดยมีรายละเอียดและแสดงในภาพดังนี้

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ภาพที่ 1 การเรียนวรรณคดีด้วย
กระบวนการเรียนรู้ตามแนวอริยสัจ 4
ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้วิจัย

8. บรรณานุกรม

- กึ่งกาญจน์ บุรณสินวัฒนกุล. (2560). จะสอนวรรณคดีอย่างไรให้ผู้เรียนเกิดมโนทัศน์. วารสาร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ 6 ฉบับที่ 4 ประจำเดือน ตุลาคม – ธันวาคม, หน้า 203 - 213.
- ฉัตรมงคล แก้วรัศมี. (2565). การพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองเรื่อง อริยสัจ 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอุดมวิทยา. วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม – เมษายน, หน้า 348 – 359.
- ดิเรก วรรณเศียร. (2558). เอกสารประกอบการสอน MACRO model: รูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. สืบค้นจาก http://regis.dusit.ac.th/images/news/1421308421_MACRO/, สืบค้นเมื่อ 22 มกราคม 2567.
- ทิตนา แคมมณี. (2562). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

- วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568
- พระปลัดอนุรักษ์ ขนดีจิตโต (2567). **การจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 ในรายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดนางลือ จังหวัดชัยนาท.** วารสาร มจร การพัฒนาสังคม, ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม – เมษายน, หน้า 167 – 176.
- พระเอกชัย มหาบุญโญ, พระครูวิริยปัญญาภิณฺณ, และพระครูสาธุกิจโกศล. (2567). **การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยใช้วิธีการสอนแบบอริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.** วารสารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชราชวิทยาลัย, ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม – มิถุนายน, หน้า 263 – 274.
- วีรวิชัย บุญส่ง, วรินทร์ เอี่ยมสะอาด และรวงข้าว เนียมแสง. (2567). **การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องหลักธรรมในกรอบอริยสัจ 4 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) โรงเรียนบ้านเขาทับควาย.** วารสาร มจร เพชรบุรีปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี, ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม – เมษายน, หน้า 425 – 441.
- สุริยะ จันโสภา และชวนพิศ รักษาพวก. (2566). **ผลการจัดการเรียนรู้แบบอริยสัจ 4 ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ พลเมืองดีของสังคม และการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5.** วารสารวิชาการหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ปีที่ 15 ฉบับที่ 42 ประจำเดือน มกราคม – เมษายน, หน้า 63 - 71.
- อนุสรณ์ นันทรรัฐ. (2567). **การพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดขอนแก่น ตามหลักพุทธธรรมด้วยกระบวนการอริยสัจ 4.** วารสารวิชาการธรรมะ, ปีที่ 24 ฉบับที่ 4 ประจำเดือน ตุลาคม – ธันวาคม, หน้า 215 – 230.
- Cronbach, L. J. (1970). **Essentials of psychological test (5th ed.).** New York: Harper And Row.
- Michael, A., & Amber, M. G. (2020). **Group process and intergroup relations.** Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/324268458_Group_Processes_and_Intergroup_Relations, Accessed on 12th August 2020.

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568
 การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาประวัติศาสตร์
 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค Graphic Organizer
 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

The Study of Creative Thinking and Learning Achievement in The History Subject by 5
 Steps Learning Management with Graphic Organizer Technique of Grade 10 Students

วันชนะ จันทโยธี^{1*}, ไชยวัฒน์ ชุ่มนาเสียว²

Wanchana Chanthayothee^{1*}, Chaiwat Chumnasiao²

คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ^{1*,2,3}

Faculty of Education, Northeastern University

Author for Correspondence: Email: wanchanachanthayothee@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาความคิดสร้างสรรค์วิชาประวัติศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบ 5 Steps ร่วมกับเทคนิค Graphic Organizer ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็มหลังเรียน และ 2) พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบ 5 Steps ร่วมกับเทคนิค Graphic Organizer ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็มหลังเรียน กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ขอนแก่น ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) จำนวน 22 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 6 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบการวัดความคิดสร้างสรรค์ เป็นแบบอัตนัย จำนวน 8 ข้อ และ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์วิชาประวัติศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค Graphic Organizer ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 89.35 คะแนนของคะแนนเต็ม ($\mu=28.59$, $\sigma=2.78$) ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค Graphic Organizer ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 72.88 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs; เทคนิค Graphic Organizer; ความคิดสร้างสรรค์; ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Received:18/03/2568, Revised:20/04/2568, Accepted: 21/04/2568

Abstract

The purposes of this study were 1) to enhance the creative thinking ability in the history subject by using 5 STEPs learning management with graphic organizer technique of grade 10 students compared to the criterion of 70 percent of the score after studying, and 2) to develop the learning achievement in the history subject by using 5 STEPs learning management with

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

graphic organizer technique of grade 10 students. The target group was consisted of 22 students in grade 10 at Triamudomsuksapattanakarn Khonkaen School who were drawn from cluster random sampling. The instruments were: 1) 6 lesson plans: 2) the creative thinking test consisted of 8 items and 3) the learning achievement test which was the multiple choice consisted of 30 items.

The research findings showed that:

1) The average score of the creative thinking ability in the history subject by using 5 STEPs learning management with graphic organizer technique of grade 10 students was 89.35 ($\mu=28.59$, $\sigma=2.78$) which was higher than the criterion of 70 percent of the score after studying.

2) The average score of learning achievement in the history subject by using 5 STEPs learning management with graphic organizer technique of grade 10 students was 72.88 which was higher than the criterion of 70 percent of the score after studying.

Keywords: 5 STEPs Learning Management; Graphic Organizer Technique; Creative Thinking; Learning Achievement

1. บทนำ

การจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์มักจะเน้นการบรรยาย ขาดการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดทักษะการคิด ความคิดรวบยอด ตลอดจนความคิดสร้างสรรค์ (ปิยะบุตร ถิ่นถา, 2560) อีกทั้งในกระบวนการ PLC (ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ) ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา พัฒนาการ ขอนแก่นนั้น มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงกระบวนการทางประวัติศาสตร์ ซึ่งจากการสอบถามครูผู้สอน หลายท่านให้มุมมองและข้อคิดเห็นที่ตรงกันว่า ในรายวิชาประวัติศาสตร์นั้นผู้เรียนไม่ค่อยให้ความสำคัญและความสนใจเท่าที่ควร ส่วนใหญ่เน้นการเรียนรู้ผ่านการทำแบบฝึกหัดหรือใบงาน ทำให้นักเรียนไม่ค่อยมีโอกาสดำเนินการแสดงออกซึ่งความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนั้นแล้วประวัติศาสตร์ยังถูกมองว่าไม่เกี่ยวข้องกับชีวิตของตนเอง ทำให้การสอนประวัติศาสตร์ไม่บรรลุจุดมุ่งหมายเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาสภาพปัญหาการเรียนการสอน ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา พัฒนาการ ขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ขอนแก่น ที่พบว่า การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาประวัติศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ย ร้อยละ 47.00 ในปีการศึกษา 2565 ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนดไว้ในรายวิชาประวัติศาสตร์ของ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา พัฒนาการ ขอนแก่น ในปีการศึกษา 2565 คือ ร้อยละ 70.00 ทั้งนี้ จากการวัดและ ประเมินผลการเรียนการสอน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ยังขาดความสามารถในการคิดหาคำตอบให้ได้ คล่องแคล่ว (ความคิดคล่องแคล่ว) และความสามารถในการคิดหาคำตอบอย่างหลากหลายแนวทาง (ความยืดหยุ่น ในการคิด) อีกทั้งนักเรียนยังมีความสามารถในการคิดหาคำตอบที่แปลกใหม่ แตกต่างไปจากความคิดคนอื่น (ความคิดริเริ่ม) รวมถึงความคิดในรายละเอียดเป็นขั้นตอนสามารถอธิบายให้เห็นภาพชัดเจน (ความคิดละเอียดลออ) ยังน้อยอยู่

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ทั้งนี้ รูปแบบการเรียนรู้และเทคนิคการสอนต่าง ๆ ในวิชาประวัติศาสตร์ พบว่า มีหลายแนวคิด หลายทฤษฎี หลายรูปแบบการสอน และหลายเทคนิคการสอนที่สามารถช่วยพัฒนาการคิดในวิชาประวัติศาสตร์ได้ ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs (บันได 5 ขั้น) และการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค Graphic Organizer (แผนผังกราฟิก) เป็นวิธีการการสอนและเทคนิควิธีการหนึ่งที่เน้นการเรียนรู้โดยผ่านความเข้าใจพื้นฐาน เพื่อพัฒนาความคิดรวบยอดและความคิดสร้างสรรค์ โดยมีความสอดคล้องกับแนวทางจัดการเรียนการสอนเน้นนักเรียนเป็นสำคัญอย่างแท้จริง จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่า การจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs และเทคนิค Graphic Organizer เป็นอีกวิธีการหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาประวัติศาสตร์ที่สามารถพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้เป็นอย่างดี

การจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ได้ให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่ผู้มีความรู้ มีทักษะในการค้นคว้าแสวงหาความรู้ มีความรู้พื้นฐานที่จำเป็น สามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์ สามารถสร้างสื่ออย่างมีประสิทธิภาพ มีทักษะชีวิต ร่วมมือในการทำงานกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี จะต้องมีการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีลำดับขั้นตอนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น (ทิพรรัตน์ สิทธิวงศ์, และทะเลศ วงศ์นาม, 2559: 86-98) ทั้งนี้ กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะในการค้นคว้าแสวงหาความรู้ สามารถวิเคราะห์ สื่อสาร ที่เน้นฝึกให้ผู้เรียนตั้งคำถาม เพื่อสร้างความรู้สึกรอยากรู้อยากเรียน ได้วางแผนการเรียนรู้ของตนเอง ลงมือศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ทั้งนี้ วาสนา กิริติจำเริญ, และเจษฎา กิตติสุนทร, 2559: 9-18) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบบันได 5 ขั้น ช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น ตอบสนองต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้สอนสามารถให้คำแนะนำกับผู้เรียนได้ใกล้ชิดมากขึ้น และทำให้งิจกรรมการเรียนการสอนมีความน่าสนใจ นอกจากนั้นแล้ว การจัดการศึกษาด้วยบันได 5 ขั้นยังนับว่าเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพวิธีหนึ่งในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการศึกษาค้นคว้าอย่างอิสระในเรื่องที่ตนเองสนใจ เริ่มตั้งแต่การกำหนดประเด็นปัญหาและแสวงหาความรู้จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย (วาริรัตน์ แก้วอุไร, 2555 อ้างใน วณิชชา แม่นยำ, 2557: 101-110) ทั้งนี้ สุภาณี เส่งศรี, และวสิษฐ ปันนา (2561: 253-256) ยังกล่าวอีกว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น เป็นการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นให้นักเรียนเกิดประเด็นปัญหา และตั้งข้อคำถามจากสถานการณ์ที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวันของตนเอง และลงมือค้นคว้าคำตอบในสิ่งที่ตนเองอยากรู้ แล้วนำข้อมูลมาอภิปราย วิเคราะห์ สังเคราะห์จนได้ข้อสรุปที่เป็นคำตอบในเรื่องนั้น ๆ แล้วนำเสนอผลการศึกษได้อย่างถูกต้อง จึงเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อนักเรียนอย่างแท้จริง

ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เทคนิคในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้อีกรูปแบบหนึ่ง คือ Graphic Organizer ซึ่งเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยจัดการกับเนื้อหาข้อมูลและความคิดของผู้เรียนให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้และความคิดใหม่ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Ausubel, 1963 อ้างถึงใน กนกกาญจน์ สุขอุดม, 2561) โดยในปัจจุบันมีการออกแบบพัฒนาผังกราฟิกได้อย่างน่าสนใจ แปลกใหม่น่าตื่นเต้น ทำให้ผู้เรียนมีความสุขกับการเรียนรู้อย่างมากขึ้น ช่วยให้เกิดสมาธิ ความกระตือรือร้น ความมุ่งมั่น สอดคล้องกับทฤษฎีสมองที่ว่า สมองเรียนรู้ได้ดีเมื่อมีอารมณ์มากระตุ้น หรือมากำกับกับการเรียนรู้นั้น (emotional brain) (ฉัตรวิภา เลิศวิชา, 2557) สอดคล้องกับ ทิศนา ขมมณี (2559: 234) ที่กล่าวว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผัง

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

กราฟฟิก เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ และช่วยจัดข้อมูลได้เป็นระบบ ซึ่งง่ายต่อการสร้างวามเข้าใจต่อเนื้อหาสาระนั้น ๆ

จากความสำเร็จและปัญหาในเรื่องการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ต่ำกว่าค่าเป้าหมายของสถานศึกษา รวมไปถึงการขาดความสามารถทางการคิดของผู้เรียนนั้น ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ได้เล็งเห็นว่า หากใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค Graphic Organizer ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาประวัติศาสตร์ จะช่วยให้การเรียนการสอนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพมากขึ้น นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบ 5 STEPs และเทคนิค Graphic Organizer แก่นักเรียน ซึ่งผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่ากระบวนการเรียนรู้นี้จะส่งผลให้นักเรียนได้มีความรู้ ความเข้าใจ การแก้ไขปัญหา และทักษะชีวิตปรับตัวได้อย่างเหมาะสม มีคุณธรรมและจริยธรรม และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ วิชาประวัติศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบ 5 Steps ร่วมกับเทคนิค Graphic Organizer ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70

2. เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบ 5 Steps ร่วมกับเทคนิค Graphic Organizer ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70

สมมติฐานของการวิจัย

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค Graphic Organizer มีความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70

2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค Graphic Organizer มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre Experimental Research Design) แบบกลุ่มเดียว วัดผลหลังการเรียน (One – Shot Case study Design) เพื่อพัฒนาความสามารถด้านความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค Graphic Organizer โดยกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 จำนวน 22 คน ซึ่งคัดเลือกโดยการเลือกนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์และความสามารถด้านความคิดสร้างสรรค์ที่ต่ำกว่าเกณฑ์

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

3.1.1 แผนการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5 ขั้น (5 STEPs) ร่วมกับเทคนิค Graphic Organizer เรื่อง การสร้างสรรค์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย ประกอบด้วย 6 แผน ซึ่งใช้เวลาสอนแผนละ 2 ชั่วโมง รวม 12 ชั่วโมง มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือจากการศึกษา

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการขอนแก่น ปีพุทธศักราช 2566 ตามหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม จากนั้นศึกษาทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้ นำแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ออกแบบเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน จากการตรวจสอบความเหมาะสมของแผน มีค่าความเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 จากนั้นนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการประเมินมาปรับปรุงและจัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์

3.1.2 แบบทดสอบการวัดความคิดสร้างสรรค์ เป็นแบบทดสอบอัตนัย เรื่อง การสร้างสรรค์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 8 ข้อ (คะแนนเต็ม 32 คะแนน) ตรวจให้คะแนนโดยการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน (Scoring Rubrics) มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือจากการศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ขอนแก่น ปีพุทธศักราช 2566 ตามหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม และศึกษาทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สร้างแบบทดสอบการวัดความคิดสร้างสรรค์แบบอัตนัย จำนวน 16 ข้อ ใช้จริง 8 ข้อ นำแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ พร้อมแบบประเมินความสอดคล้อง (IOC) เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน จากนั้นนำแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ ที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการขอนแก่น ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 28 คนที่ผ่านการเรียนรู้เนื้อหาการสร้างสรรค์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย มาแล้ว แล้วนำผลการทดสอบมาวิเคราะห์หาค่าคุณภาพของแบบทดสอบ และนำแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ได้มาวิเคราะห์โดยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อหาค่าความยากง่าย (p) และอำนาจจำแนก (r) โดยจากการวิเคราะห์ข้อมูลทำให้ได้ค่าความยากง่าย (p) = 0.54 และอำนาจจำแนก (r) = 0.78 จากนั้นนำแบบทดสอบการวัดความคิดสร้างสรรค์ไปทดลองจริงกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำคะแนนที่ได้มาสร้างวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.1.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือจาก การศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียน ศึกษาทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสร้างตารางวิเคราะห์ข้อสอบ ตามแนวคิดของ Bloom, B.S. (1956) นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พร้อมแบบประเมินความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งมีค่า IOC = 0.98 เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 3 ท่าน จากนั้นนำแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ ที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการขอนแก่น ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่ได้มาวิเคราะห์โดยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อหาค่าความยากง่าย (p) และอำนาจจำแนก (r) โดยจากการวิเคราะห์ข้อมูลทำให้ได้ค่าความยากง่าย (p) = 0.40 และอำนาจจำแนก (r) = 0.55 และนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่คัดเลือกไว้ จำนวน 30 ข้อ มาหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับโดยวิธีของ Lovett จัดพิมพ์แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่สร้างขึ้นไปทดสอบกับกลุ่มเป้าหมาย

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.2.1 ความสามารถความคิดสร้างสรรค์ ได้มาจากการตรวจแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ ในรายวิชาประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่องการสร้างสรรค์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยใช้สถิติทดสอบสมมติฐาน One Sample t-test

3.2.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้จากการตรวจแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่องการสร้างสรรค์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยใช้สถิติทดสอบสมมติฐาน One Sample t-test

4. สรุปผลการวิจัย

1. ความคิดสร้างสรรค์ วิชาประวัติศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบ 5 Steps ร่วมกับเทคนิค Graphic Organizer ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 28.59 ของคะแนนเต็ม และมีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 89.35 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมดซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ผู้วิจัยได้เสนอผลการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลทดสอบความสามารถในความคิดสร้างสรรค์เป็นรายด้าน

ลำดับ	ความสามารถในความคิดสร้างสรรค์				
	ความคิดริเริ่ม	ความคิดคล่องตัว	ความคิดยืดหยุ่น	ความคิดละเอียดลออ	คะแนนรวม
	(8)	(8)	(8)	(8)	(32)
ร้อยละ	86.93	88.64	90.34	91.48	89.35
μ	6.95	7.09	7.23	7.32	28.59
σ	0.68	0.75	0.81	0.57	2.78

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ ในวิชาประวัติศาสตร์ผ่านเกณฑ์ทั้ง 4 ด้าน คิดเป็นร้อยละ 89.35 ซึ่งนักเรียนมีคะแนนความคิดละเอียดลออสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 91.48 รองลงมาคือความสามารถในความคิดยืดหยุ่น คิดเป็นร้อยละ 90.34 ความสามารถในการคิดคล่องตัว คิดเป็นร้อยละ 88.64 และคะแนนความสามารถในความคิดริเริ่มน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 86.93

ตารางที่ 2 สรุปผลการเปรียบเทียบคะแนนแบบทดสอบการวัดความคิดสร้างสรรค์วิชาประวัติศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบ 5 Steps ร่วมกับเทคนิค Graphic Organizer ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยใช้สถิติทดสอบสมมติฐาน One Sample t-test

ความสามารถในความคิดสร้างสรรค์	ร้อยละ70 ของคะแนนเต็ม	μ	σ	ร้อยละ	t	Sig.
การทดสอบหลังเรียน	22	28.59	2.78	89.35	46.40	.000

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

จากตารางที่ 2 พบว่า การทดสอบการวัดความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 22 คน หลังการทดสอบการจัดการเรียนรู้แบบ 5 Steps ร่วมกับเทคนิค Graphic Organizer จากคะแนนเต็ม 32 คะแนน นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย (μ) หลังเรียนเท่ากับ 28.59 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)=2.78 คิดเป็นร้อยละ 89.35 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 72.88 และจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 86.36 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมดซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ผู้วิจัยได้เสนอผลการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังนี้

ตารางที่ 3 สรุปผลการเปรียบเทียบคะแนนทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบ 5 Steps ร่วมกับเทคนิค Graphic Organizer ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยใช้สถิติทดสอบสมมติฐาน One Sample t-test

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	μ	σ	ร้อยละ	t	Sig.
การทดสอบหลังเรียน	21.86	5.75	72.88	2.38	.002

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า การทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 22 คน หลังการทดสอบการจัดการเรียนรู้แบบ 5 Steps ร่วมกับเทคนิค Graphic Organizer จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย (μ) หลังเรียนเท่ากับ 21.86 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)=5.75) คิดเป็นร้อยละ 72.88 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาประวัติศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบ 5 Steps ร่วมกับเทคนิค Graphic Organizer ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การวัดความคิดสร้างสรรค์วิชาประวัติศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค Graphic Organizer ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลความสามารถในการคิดอย่างสร้างสรรค์ วิชาประวัติศาสตร์เป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนมีความคิดอย่างสร้างสรรค์วิชาประวัติศาสตร์ ผ่านเกณฑ์ทั้ง 5 ด้าน คิดเป็นร้อยละ 89.35 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ที่มีการจัดกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะในการค้นคว้าแสวงหาความรู้ อีกทั้งยังทำให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ สื่อสาร เน้นฝึกให้ผู้เรียนตั้งคำถามเพื่อสร้างความรู้สึกรู้สึกอยากเรียน ผู้เรียนได้วางแผนการเรียนรู้ของตนเอง ลงมือศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูล แสวงหาความรู้และค้นพบความรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งสามารถนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ อภิปราย เชื่อมโยงความสัมพันธ์ ประเมินค่า สรุปความคิดรวบยอด ความสำคัญ แนวทางการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ยังจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเทคนิค Graphic Organizer อีกด้วย ซึ่งการสอนโดยใช้เทคนิค Graphic Organizer ที่ใช้ในห้องเรียนนี้ จะใช้แผนผัง

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

กราฟิกที่ช่วยเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ให้เป็นระบบเดียวกัน โดยในแผนผังกราฟิกนั้นจะแสดงให้เห็นความคิด ความสำคัญ ทำให้เห็นข้อมูลที่กระจัดกระจาย เชื่อมโยงอย่างเป็นระบบระเบียบในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียน สามารถเข้าใจและจดจำข้อมูลได้นานขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉันทนันท์ จันทรแสน (2563) ที่ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ 5 STEPS ผ่านห้องเรียนเสมือนจริงโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ วิชาสังคมศึกษา 5 รหัสวิชา ส33101 (สาระภูมิศาสตร์) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน นอกจากนี้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีความสามารถด้านสารสนเทศหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน อีกทั้งนักเรียนกลุ่มตัวอย่างความสามารถด้านอภิปัญญาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และนักเรียน กลุ่มตัวอย่างความคงทนในการเรียนรู้ในระดับสูง ไม่มีเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด One Sample t-test

ทั้งนี้ ยังสอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิกของ ฉัตรชัย โสภากื่น (2561) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการศึกษา พบว่า นักเรียนที่มีการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก จะมีการคิดวิเคราะห์ที่สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้แล้วนักเรียนที่ยังมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อีกทั้งยังมีการคิดวิเคราะห์ที่สูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกยังมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อีกด้วย

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค Graphic Organizer ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ โดย การจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค Graphic Organizer ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 อย่าง ละเอียดแล้ว พบว่า มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ย (μ) หลังเรียน 21.86 ($\sigma=5.75$) คิดเป็นร้อยละ 72.88 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังจากที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรมการเรียนรู้ทาง ประวัติศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค Graphic Organizer สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs เป็นการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่ผู้มีความรู้ ทักษะกระบวนการ และเจตคติที่พึงประสงค์สำหรับการเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ดังที่ ทิพรรัตน์ สิทธิวงศ์, และทะเลศ วงศ์นาม (2559: 86-98) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs มีกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีทักษะ ในการค้นคว้าแสวงหาความรู้ มีความรู้พื้นฐานที่จำเป็น สามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์ สามารถสร้าง สื่ออย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ วาสนา กิตติจำเริญ และเจษฎา กิตติสุนทร (2559: 9-18) ยังกล่าวไว้ด้วยว่า การ เรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบบันได 5 ขั้น ช่วยตอบสนองต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน นอกจากนั้นแล้ว การจัดการ ศึกษาด้วยบันได 5 ขั้น นับเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพวิธีหนึ่งในการพัฒนาผู้เรียน เพื่อนำไปสู่การสรุปองค์ความรู้ และหาวิธีการที่เหมาะสมในการสื่อสาร นำเสนอให้ผู้อื่นได้รับทราบ และสามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษา ค้นคว้าไปทำประโยชน์แก่สาธารณชนต่อไป (วารรัตน์ แก้วอุไร, 2555 อ้างใน วณิชชา แม่นยำ, 2557: 101-110)

นอกจากนั้นแล้ว เทคนิคในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้อีก รูปแบบหนึ่ง คือ Graphic Organizer ซึ่งวิธีนี้เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยจัดการกับเนื้อหาข้อมูลและความคิด ของผู้เรียน ช่วยกำกับและอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้และความคิดใหม่ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

โดยในปัจจุบันมีการออกแบบพัฒนาผังกราฟิกได้อย่างน่าสนใจ แปลกใหม่ น่าตื่นตื้น ทำให้ผู้เรียนมีความสุขกับการเรียนรู้มากขึ้น ไม่มีความเครียดมากเกินไป ความสุขหรือความสนุกสนานที่ได้จากการใช้ผังกราฟิก จะกระตุ้นให้สมองหลั่งสารเคมีแห่งความสุขโดปามีน (Dopamine) ช่วยให้เกิดสมาธิ ความกระตือรือร้น ความมุ่งมั่น ความสนใจ จดจ่อ ซึ่งช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ คิวคิวเคราะห์ (Ausubel, 1963 อ้างถึงใน กนกกาญจน์ สุขอุดม, 2561) สอดคล้องกับ ทิศนา ขัมมณี (2559: 234) ที่กล่าวว่า ผังกราฟิกเป็นรูปแบบของการแสดงออกทางความคิด ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรมอยู่ในสมองจำเป็นต้องแสดงออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรมที่สามารถมองเห็นและอธิบายได้อย่างเป็นระบบชัดเจน

ดังที่ นิตยา พรหมพิน (2562) ได้ศึกษาผลการใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ 5 ขั้น (5 STEPs) ต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เรื่อง ปัญหาเศรษฐกิจในระดับประเทศ สารเศรษฐศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น (5 STEPs) สำหรับพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้แบบมีการคิดวิเคราะห์ และ 2. เพื่อเปรียบเทียบและวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้แบบมีการคิดวิเคราะห์ ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ว่า แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น (5 STEPs) มีประสิทธิภาพ 75.54/92.68

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

6.1.1 การวัดความคิดสร้างสรรค์วิชาประวัติศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค Graphic Organizer พบว่า นักเรียนมีความคิดอย่างสร้างสรรค์วิชาประวัติศาสตร์ ผ่านเกณฑ์ทั้ง 5 ด้าน ดังนั้นแล้วครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สามารถนำแผนการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค Graphic Organizer ไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ เนื่องจากแผนการจัดการเรียนรู้ได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญแล้ว ซึ่งสามารถส่งเสริมการพัฒนาความรู้และพัฒนาความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6.1.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค Graphic Organizer นี้ ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางเรียนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ อย่างไรก็ตามการนำกิจกรรมไปใช้ในห้องเรียนของครูผู้สอนนั้น ครูผู้สอนควรศึกษาเนื้อหาอย่างละเอียดรอบคอบ พร้อมทั้งจัดเตรียมสื่อที่สามารถเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ เพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในครั้งต่อไป

6.2.1 ควรมีการศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค Graphic Organizer เพื่อศึกษาความก้าวหน้าของผลสัมฤทธิ์และความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

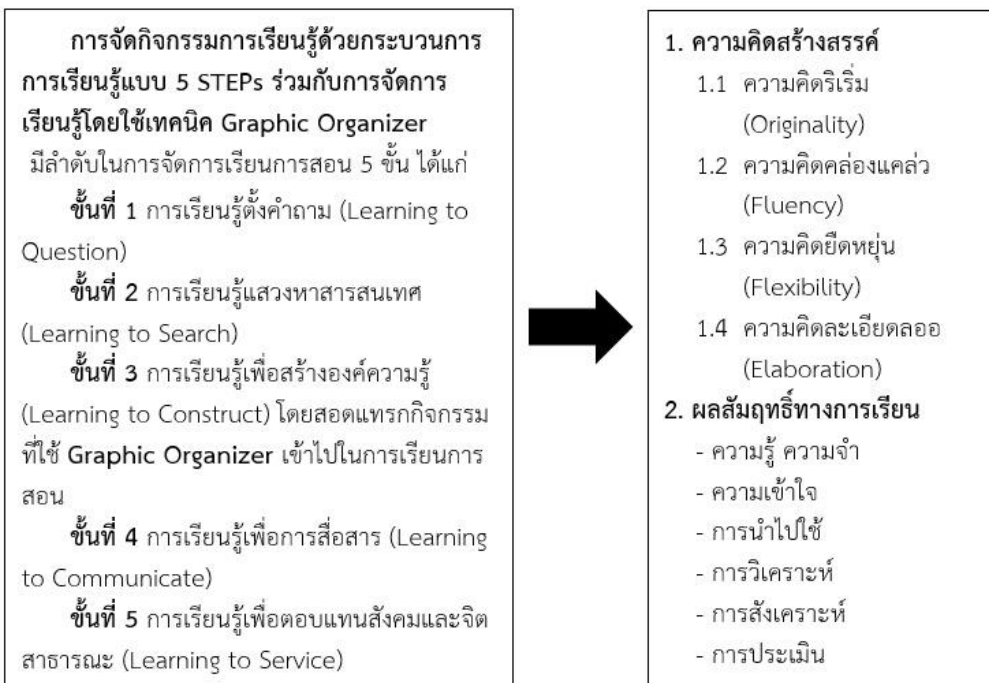
6.2.2 ควรศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์กับการเรียนในหัวข้อต่าง ๆ ในการเรียนในรายวิชาประวัติศาสตร์ หรือนำไปประยุกต์ใช้กับวิชาสังคมศึกษา ภูมิศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ เป็นต้น

6.2.3 ควรมีการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนโดยใช้การเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค Graphic Organizer เพื่อหาประสิทธิภาพของการสอนแต่ละวิธีเพื่อให้ข้อมูลทางวิจัยมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค Graphic Organizer เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะในการค้นคว้าแสวงหาความรู้ สามารถวิเคราะห์ สื่อสารที่เน้นฝึกให้ผู้เรียนตั้งคำถาม เพื่อสร้างความรู้สึกร้อยากรู้อยากเรียน ได้วางแผนการเรียนรู้ของตนเอง ลงมือศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูล และค้นพบความรู้ด้วยตนเอง นำข้อมูลมาร่วมวิเคราะห์และสรุปความคิดรวบยอด ทั้งนี้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยได้รับองค์ความรู้ซึ่งสามารถนำเสนอแผนภาพได้ดังนี้

8. บรรณานุกรม

- กนกกาญจน์ สุขอุดม. (2561). ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิกที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เรื่อง ประโยคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. ปรินญาณพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ฉัตรชัย โสภานีน. (2561). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. ปรินญาณการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ฉัตรยา เลิศวิชา. (2557). GRAPHIC ORGANIZER พัฒนาระบวนการคิดและทักษะการคิด. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ธารปัญญา.

- วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568
- ทิพรรัตน์ สิทธิวงศ์, และทะนศ วงศ์นาม. (2559). การศึกษาผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้การสอนด้วยบันได 5 ขั้น (QSCCS) สำหรับบัณฑิตปริญญาโท สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์, ปีที่ 18 ฉบับที่ 4 ประจำเดือนตุลาคม – ธันวาคม 2559, หน้า 86 - 98.
- ทศนา แหมมณี. (2559). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 20). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 234.
- ธัญนันท์ จันทระแสน. (2563). การใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ 5 STEPS ผ่านห้องเรียนเสมือนจริงโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ รายวิชาสังคมศึกษา 5 รหัสวิชา ส33101 (สาระภูมิศาสตร์). สืบค้นจาก <https://www.krupunmai.com/lander>, สืบค้นเมื่อ 22 ตุลาคม 2566.
- ปิยะบุตร ถิ่นถา. (2560). การจัดการเรียนรู้วิชาภูมิศาสตร์โดยใช้วิธีการแบบเปิดเพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตเทศบาลบ้านเขววัน สืบค้นจาก <https://cmudc.library.cmu.ac.th/frontend/Info/item/dc:143572>. สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2566.
- วนิดา แหม่นย่า, และทิพรรัตน์ สิทธิวงศ์. (2557). การจัดการเรียนรู้ตามเป้าหมายบันได 5 ขั้น (QSCCS) ด้วยสื่อสังคมออนไลน์ สำหรับการเสริมสร้างศักยภาพเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมิถุนายน 2566 – มีนาคม 2567, หน้า 101 - 110.
- วารินทร์ แก้วอุไร. (2555). การพัฒนาหลักสูตร. สืบค้นจาก <https://www.gotoknow.org/posts/66246>, สืบค้นเมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2566.
- วาสนา กิตติจำเริญ, และเจษฎา กิตติสุนทร. (2559). การศึกษาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษา รายวิชาการออกแบบและการจัดการเรียนรู้จากการเรียนรู้ตามรูปแบบ Big Five Learning. วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ปีที่ 10 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนกันยายน – ธันวาคม 2559, หน้า 9 - 18.
- สุภาณี เส็งศรีและวลีพร ปันนา. (2561). ผลการจกกิจกรรมการเรียนรู้โดยกระบวนการเรียนรู้ QSCCS ร่วมกับการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อส่งเสริมความสามารถการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์, ปีที่ 20 ฉบับที่ 4 ประจำเดือนตุลาคม – ธันวาคม 2561, หน้า 253 - 256.
- Ausubel, D. P. (1963). *The psychology of meaningful verbal learning: an introduction to school learning*. New York Grune & Stratton.

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

พุทธวิธีการปกครองในพระไตรปิฎก

Buddhist Method of Governance in The Tripitaka

พระเมธีวชิรคุณ¹, พระครูปลัดวราศักดิ์ ญาณวิโช (เรื่อนสอน)², สมยศ ปัญญามาก^{3*}

Phrametheewachirakun¹, Phrakhru Warasak Rueanson², Somyot Panyamak³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา^{1*,2,3}

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phayao Campus

Author for Correspondence: Email: Somyot_pan@hotmail.co.th*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาหลักรัฐศาสตร์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกโดยเน้นพุทธวิธีการปกครอง และ 2) เพื่อวิเคราะห์ และสังเคราะห์หลักพุทธธรรมที่เนื่องด้วยการเมืองการปกครองที่ปรากฏในพระไตรปิฎก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูล 12 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า 1. หลักรัฐศาสตร์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกโดยพุทธวิธีการปกครอง มุ่งเน้นคุณธรรม ความเสมอภาค และการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญในรัฐศาสตร์สมัยใหม่ แนวทางการปกครองตามหลักพุทธสามารถสรุปได้ 5 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ธรรมาธิปไตย การปกครองที่ยึดหลักธรรมเป็นใหญ่ แทนการใช้อำนาจตามอำเภอใจ 2) ทศพิธราชธรรม จริยธรรมของผู้นำที่ต้องประกอบด้วยคุณธรรม เช่น ทาน ศีล เมตตา 3) อปรีหานิยธรรม หลักที่ทำให้รัฐมั่นคง เช่น ความสามัคคี เคารพกฎหมาย 4) สังคหัตถ์ 4 หลักการสร้างความรักและสามัคคีในสังคม ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา 5) จักรวรรดิวัตร แนวทางของผู้นำที่ครองแผ่นดินโดยธรรม ไม่ใช่ด้วยการใช้อำนาจบีบบังคับ พุทธวิธีการปกครองจึงเป็นการผสมผสานระหว่างจริยธรรมกับการบริหารรัฐ เพื่อสร้างสังคมที่สงบสุขและยั่งยืน 2. การวิเคราะห์และสังเคราะห์หลักพุทธธรรมที่เนื่องด้วยการเมืองการปกครองที่ปรากฏในพระไตรปิฎก สรุปได้ว่า พระพุทธศาสนาไม่ได้ปฏิเสธการเมืองหรือการปกครอง แต่เสนอแนวทางที่อิงกับหลักธรรมเพื่อให้ผู้นำปกครองด้วยความเป็นธรรม สร้างเสถียรภาพ และความสงบสุขในสังคม พระพุทธศาสนาได้เสนอแนวทางการปกครองที่เน้นธรรมาธิปไตย ความเมตตา และความยุติธรรม ผู้นำที่ยึดหลักพุทธธรรมจะสามารถสร้างสังคมที่สงบสุข ลดความขัดแย้ง และพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน หากนำหลักธรรมเหล่านี้ไปใช้จริง จะทำให้การปกครองเป็นไปอย่างมีคุณธรรม โปร่งใส และเป็นที่ยอมรับของประชาชน

คำสำคัญ: การปกครอง; พระไตรปิฎก; พุทธวิธี

Received: 26/02/2568, Revised: 08/04/2568, Accepted: 10/04/2568

Abstract

This research aims to 1) study the principles of political science that appear in the Tripitaka, emphasizing the Buddhist method of governance, and 2) analyze and synthesize the principles of Buddhism related to politics and administration that appear in the Tripitaka. This is a qualitative research. The instruments used are interview forms with 12 informants or people. The data were analyzed descriptively.

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

The results of the research were as follows: 1. The principles of political science as stated in the Tripitaka by the Buddhist method of governance focuses on morality, equality, and public participation, which are important concepts in modern political science. The governance approach according to Buddhist principles can be summarized into 5 main issues: 1) Dharma, governance that adheres to the principle of morality instead of the arbitrary use of power. 2) The Ten Royal Virtues, the ethics of a leader who must consist of morality, such as generosity, morality, and kindness. 3) Aparihaniyadhamma, the principles that make the state stable, such as unity and respect for the law. 4) Sanghavatthu, the 4 principles to create love and unity in society, namely generosity, kind speech, helpfulness, and unity. 5) Chakravartin, the approach of a leader who rules the country by righteousness, not by using coercive power. Buddhist governance is therefore a combination of ethics and state administration to create a peaceful and sustainable society. 2. The analysis and synthesis of the principles of Buddhism related to politics and administration that appear in the Tripitaka can be concluded that Buddhism does not reject politics or governance, but offers a guideline based on the principles of Dhamma for leaders to govern with justice, create stability, and peace in society. Buddhism offers a governance approach that emphasizes Dharma democracy, compassion, and justice. Leaders who adhere to Buddhist principles can create a peaceful society, reduce conflict, and develop the country sustainably. If these principles are truly applied, governance will be virtuous, transparent, and acceptable to the people

Keywords: Government; Tripitaka; Buddhist Method

1.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธองค์ทรงประกาศหลักการแห่งพุทธธรรม ในท่ามกลางความสับสนวุ่นวายของประเทศอินเดียยุคนั้น ก็ด้วยจุดหมายเพื่อจัดความสับสนวุ่นวายในสังคม และเพื่อประโยชน์สุขของมหาชน ดังที่ได้ทรงตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราพ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวงอันเป็นทิพย์และอันเป็นของมนุษย์ ภิกษุทั้งหลาย แม้เธอทั้งหลายก็พ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวงอันเป็นทิพย์และอันเป็นมนุษย์ ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลาย จงจาริกไป เพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่ชนเป็นอันมาก เพื่อความสุขแก่ชนเป็นอันมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย อย่าเดินไปทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด พร้อมด้วยอรรถะ พร้อมด้วยพยัญชนะ จงประกาศพรหมจรรย์อันบริสุทธิ์ บริบูรณ์สิ้นเชิง สัตว์ทั้งหลายผู้มีความเลื่อมใส จะเสื่อมเพราะไม่ได้ฟังธรรม จักเป็นผู้รู้แจ้งธรรมมีอยู่ ภิกษุทั้งหลาย แม้เราก็จักไปยังตำบลอุรุเวลาเสนานิคม เพื่อแสดงธรรม” (วิมพา. 4/23/32-34.) พุทธวิธีการปกครองจึงเป็นแนวคิดที่มีรากฐานมาจากพระไตรปิฎก ซึ่งเป็นคัมภีร์สำคัญของพระพุทธศาสนา โดยมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมในการบริหารและการปกครองที่ยึดมั่นในศีลธรรม ความเมตตา และความยุติธรรม หลักการดังกล่าวได้รับการนำไปปรับใช้ในบริบททางการเมืองและการปกครองในสังคมพุทธมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่ยุคพุทธกาลจนถึงปัจจุบัน

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ในพระไตรปิฎกมีการกล่าวถึงแนวคิดทางการเมืองในพุทธศาสนา ซึ่งปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก โดยอธิบายหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการปกครองและสังคม เช่น ทศพิธราชธรรม – คุณธรรม 10 ประการของผู้ปกครองที่ดี เช่น ความเมตตา ความซื่อสัตย์ และความอดทน จักรวรรดิวัตร – หลักธรรมของจักรพรรดิผู้ทรงธรรมที่ช่วยให้ปกครองบ้านเมืองอย่างเป็นธรรม อปริหานิยธรรม – หลักธรรมที่ช่วยให้สังคมมั่นคงและไม่เสื่อมถอย และธรรมาธิปไตย – การปกครองโดยยึดหลักธรรมเป็นสำคัญ พระไตรปิฎก ยังกล่าวถึงแนวคิดทางการเมือง เช่น ในอัครคณฺยสูตร ซึ่งอธิบายว่ารัฐเกิดขึ้นได้อย่างไร และเหตุใดจึงต้องมีผู้ปกครอง รวมถึงหลักธรรมสำหรับนักการเมือง เช่น จักวัตติสูตร ทศพิธราชธรรม อปริหานิยธรรม และธัมมิกสูตร พุทธศาสนานับสืบทอดโดยพระพุทธรูป โดยพระพุทธรูปสอนให้พิจารณาหลักธรรมด้วยตนเองก่อนเชื่อ ดังปรากฏใน กาลามสูตร และยืนยันว่าทุกคนสามารถบรรลุธรรมได้โดยไม่แบ่งเพศหรือวัย แม้ว่าพุทธศาสนาเถรวาทจะไม่มีแนวคิดทางการเมืองที่จัดเป็นระบบชัดเจน แต่ในพระสูตรตันตปิฎก ก็มีการสนทนาเกี่ยวกับการเมือง เช่น การตรัสกับพระอนนทฺ์เรื่องการล่มสลายของเมืองปาฏลิบุตร ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหลักธรรมของพระพุทธรูปเจ้าสามารถนำมาใช้ได้ทุกยุคทุกสมัย ดังคำสอนที่ปรากฏในกาลามสูตร ส่วนในเรื่องของความเสมอภาคพระพุทธรูปเจ้าทรงเชื่อมั่นว่าทุกคนสามารถบรรลุธรรมได้ ไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิง เป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ ความคิดทางการเมืองแนวพุทธศาสนาเถรวาท ในพระไตรปิฎกไม่มีการจัดเป็นระเบียบอย่างชัดเจน แต่แนวความคิดนี้มีปรากฏในพระสูตรตันตปิฎก ในลักษณะของการสนทนา ซึ่งพระพุทธรูปเจ้าได้ตรัสเรื่องการเมืองกับพระสงฆ์ในบางโอกาส เช่น ตรัสกับพระอนนทฺ์ถึงการล่มสลายของเมืองปาฏลิบุตร (วิระชัย ยศโสธร, 2565: 249-364)

อย่างไรก็ดีประเทศไทยได้ถือเอาพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยตราบจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ซึ่งทำให้เห็นได้โดยชัดเจนว่า เป็นวิถีชีวิตของคนไทยโดยส่วนใหญ่ของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการเมืองการปกครองในหลายกรณีด้วยกัน ดังตัวอย่างที่ผู้ปกครองจะต้องยึดถือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในการบริหารงาน หรือในการปฏิบัติหน้าที่ของตน (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2560) อย่างไรก็ตาม พระพุทธศาสนา ซึ่งได้รับอิทธิพลเรื่องของภาวะความเป็นผู้ปกครองเข้ามาตลอด จนได้มีการประยุกต์และพัฒนาคุณภาพของการปกครองตามแนวพุทธวิธีในพระพุทธศาสนา โดยให้ผู้ปกครองนำธรรมของพระพุทธศาสนาไปใช้ เพื่อมุ่งสร้างสรรค์สังคมมนุษย์ ให้เป็นสังคมที่มีระเบียบให้อยู่ด้วยความสงบสุข เหตุใด พระพุทธศาสนาจึงต้องการให้ผู้ปกครองมีคุณธรรมเป็นพิเศษ เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญต่อภาวะผู้ปกครองมาก เพราะภาวะผู้ปกครองมิใช่เป็นเพียงผู้ปกครองในทางการเมืองเท่านั้น แต่เป็นทั้งศูนย์กลางที่ทำให้เกิดความเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ทั้งเป็นผู้ที่ต้องนำสังคมมนุษย์สู่สังคมโลกอีกด้วย และในบริบทของโลกสมัยใหม่ที่มีการปกครองส่วนใหญ่มีพื้นฐานมาจากระบบประชาธิปไตยและหลักนิติธรรม การศึกษาพุทธวิธีการปกครองจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจเพื่อนำหลักธรรมมาใช้ในการบริหารบ้านเมือง และพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางศีลธรรมให้สอดคล้องกับยุคปัจจุบัน

ดังนั้น การศึกษา พุทธวิธีการปกครองในพระไตรปิฎก มีความสำคัญต่อศาสตร์การปกครองในหลายแง่มุม ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้นำที่มีคุณธรรม หลักธรรมในพุทธศาสนาสามารถใช้เป็นกรอบแนวคิดสำหรับผู้นำที่ต้องการบริหารประเทศอย่างมีศีลธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม อีกทั้งช่วยเสริมสร้างสังคมที่มีความยุติธรรมและสันติสุข การนำพุทธวิธีการปกครองไปปรับใช้สามารถช่วยลดปัญหาความขัดแย้งทางสังคมและการใช้อำนาจในทางที่ผิด เป็นทางเลือกสำหรับแนวคิดการปกครองในโลกสมัยใหม่ แม้ว่าจะระบบการปกครองในปัจจุบันจะเน้นประชาธิปไตยและหลักนิติธรรม แต่การนำหลักธรรมในพระไตรปิฎกมาผสมผสานสามารถช่วยสร้างภาวะผู้นำที่มี

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

จริยธรรม ช่วยอนุรักษ์ภูมิปัญญาทางศาสนาและปรัชญา การศึกษาพุทธวิธีการปกครองช่วยให้เกิดความเข้าใจในคุณค่าและบทบาทของพุทธศาสนาในบริบทของการปกครอง และเป็นเครื่องมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริต หลักธรรมทางพุทธศาสนา เช่น ทศพิธราชธรรม สามารถใช้เป็นกรอบแนวคิดในการลดปัญหาคอร์รัปชันและเสริมสร้างธรรมาภิบาลในภาครัฐ ด้วยเหตุนี้ การศึกษาพุทธวิธีการปกครองในพระไตรปิฎก จึงเป็นหัวข้อที่มีคุณค่าทางวิชาการและสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาสังคมและการบริหารงานของผู้ผู้นำในทุกระดับ

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาหลักรัฐศาสตร์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกโดยเน้นพุทธวิธีการปกครอง
- 2.2 เพื่อวิเคราะห์ และสังเคราะห์หลักพุทธธรรมที่เนื่องด้วยการเมืองการปกครองที่ปรากฏในพระไตรปิฎก

3. วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 3 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 12 คน ประกอบด้วย 1) นักวิชาการทางรัฐศาสตร์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพุทธวิธีการปกครองในพระไตรปิฎก จำนวน 4 คน 2) นักวิชาการทางพระพุทธศาสนาที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพุทธวิธีการปกครองในพระไตรปิฎก จำนวน 4 รูปหรือคน และ 3) พระเถระผู้เป็นที่เคารพนับถือในพื้นที่จังหวัดพะเยาที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพุทธวิธีการปกครองในพระไตรปิฎก จำนวน 4 รูป เป็นการวิจัยที่เน้นการหารายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับหลักรัฐศาสตร์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกโดยเน้นพุทธวิธีการปกครอง ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงพฤติกรรม ความรู้สึกนึกคิด จิตใจ และอารมณ์ ของบุคคล เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งต่อบุคคลนั้น การศึกษาดังกล่าวช่วยให้สามารถวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำและมุมมองของบุคคลได้อย่างครอบคลุม ซึ่งอาจนำไปสู่การพัฒนาความสัมพันธ์ การสื่อสาร หรือแนวทางแก้ไขปัญหที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล (แววดาว พรหมเสน, 2557: 99-112) ในเรื่องหลักรัฐศาสตร์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกโดยเน้นพุทธวิธีการปกครอง

3.1 การศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร และการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาหลักรัฐศาสตร์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกโดยเน้นพุทธวิธีการปกครอง ครอบคลุมเนื้อหาที่ปรากฏในพระไตรปิฎกโดยเน้นพุทธวิธีการปกครอง แนวคิดเกี่ยวกับพุทธวิธีการปกครอง แนวคิดเกี่ยวกับหลักรัฐศาสตร์การปกครองในพระไตรปิฎก แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธวิธีการปกครอง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักรัฐศาสตร์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกโดยเน้นพุทธวิธีการปกครอง โดยใช้ข้อมูลจากพระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นหลัก

3.2 เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide) เพื่อสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ประกอบด้วยการศึกษาเชิงเอกสาร (documentary research) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแนวทางหนึ่ง โดยการศึกษา และค้นคว้าจากเอกสารทางวิชาการตำราตลอดจนผลงานวิจัยประเภทต่าง ๆ รวมทั้งข้อมูลจากการค้นคว้าทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือข้อมูลที่ได้มาจากเว็บไซต์ทางอินเทอร์เน็ต เพื่อนำมาใช้ในการกระบวนการสร้างพื้นฐานขององค์ความรู้อย่างบูรณาการในทางวิชาการเกี่ยวกับหลักรัฐศาสตร์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกโดยเน้นพุทธวิธีการปกครองโดยเบื้องต้นก่อน อันเป็นแนวทางประการสำคัญใน

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568
การนำไปสู่การสร้างเครื่องมือที่สามารถนำไปใช้ในกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) ในเรื่องหลักปรัชญาที่ปรากฏในพระไตรปิฎกโดยเน้นพุทธวิธีการปกครอง ขั้นตอนนี้ประกอบด้วย

1) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) คณะผู้วิจัยได้จัดให้มีการสนทนากลุ่มกับตัวแทนนักวิชาการทางรัฐศาสตร์ นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา และพระเถระผู้เป็นที่เคารพนับถือในพื้นที่จังหวัดพะเยาที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพุทธวิธีการปกครองในพระไตรปิฎก จำนวน 12 รูปหรือคน ประกอบด้วย 1) นักวิชาการทางรัฐศาสตร์ จำนวน 4 คน 2) นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา จำนวน 4 รูปหรือคน และ 3) พระเถระผู้เป็นที่เคารพนับถือในพื้นที่จังหวัดพะเยา จำนวน 4 รูป

2) การสัมภาษณ์ (interview) ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) ซึ่งแบบสัมภาษณ์ลักษณะนี้เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เคร่งครัดในการตั้งคำถาม

3) การบันทึกเสียง การบันทึกเสียงสัมภาษณ์ หรือเสียงสนทนา ผู้วิจัยใช้วิธีการบันทึกเสียง เพื่อเป็นการช่วยความจำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

4) การบันทึกภาพ คณะผู้วิจัยใช้วิธีการถ่ายภาพ เพื่อนำมาสะท้อน และเตือนความจำ เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถระลึกถึงบริบท/บรรยากาศที่เกิดขึ้นโดยการสังเกต และระหว่างการสัมภาษณ์ หรือสนทนากลุ่ม

5) การจดบันทึกภาคสนาม (field note) โดยคณะผู้วิจัยทำการจดบันทึกสิ่งที่สังเกตเห็น คำให้สัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม

3.3 การสร้าง และหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎี เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดในการวิจัยเกี่ยวกับพุทธวิธีการปกครองในพระไตรปิฎก

2) ร่างแบบสัมภาษณ์ กำหนดประเด็น และสร้างข้อคำถามในแต่ละประเด็นที่ต้องการสัมภาษณ์เกี่ยวกับพุทธวิธีการปกครองในพระไตรปิฎก

3) นำแนวทางสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น ไปพบที่ปรึกษาโครงการ และผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบตรวจสอบความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ เป้าหมายของการวิจัย และให้ข้อเสนอแนะ หลังจากนั้นนำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น โดยที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ความถูกต้องของเครื่องมือประกอบด้วย

4) นำเครื่องมือการวิจัยทุกฉบับที่แก้ไขปรับปรุงเรียบร้อยแล้ว ไปพบที่ปรึกษาโครงการเพื่อรับฟังความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ

5) นำเครื่องมือการวิจัยที่แก้ไขปรับปรุงเรียบร้อยแล้ว ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ อนึ่ง ในขณะที่ศึกษา ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่เกิดขึ้นระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลมาปรับแนวทางสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงอยู่เสมอ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุม และตรงกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล และการปฏิบัติการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยออกเป็น 7 ระยะ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 นำหนังสือจาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ขอลงพื้นที่วิจัย และส่งให้ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์

ระยะที่ 2 จัดประชุมทีมวิจัย เพื่อชี้แจงความรู้ความเข้าใจ และจัดสร้างการจัดสร้างเครื่องมือประกอบการวิจัย

ระยะที่ 3 การลงสำรวจข้อมูลภาคสนาม (Field Study) โดยการลงพื้นที่จริงซึ่งเป็นเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อรวบรวมข้อมูลในเชิงกายภาพของพื้นที่พุทธวิธีการปกครองในพระไตรปิฎก โดยการทำจดหมาย และประสานงานติดต่อเพื่อขออนุญาตทำวิจัย โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาหลักรัฐศาสตร์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกโดยเน้นพุทธวิธีการปกครองร่วมกับการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร เพื่อสร้างองค์ความรู้บริบทพื้นที่ของพุทธวิธีการปกครองในพระไตรปิฎก

ระยะที่ 4 การจัดพิมพ์เอกสารรายงานความก้าวหน้างานวิจัย เพื่อนำเสนอรายงานความก้าวหน้าแก่แหล่งทุน เพื่อพัฒนา และปรับปรุงรายงานความก้าวหน้างานวิจัย

ระยะที่ 5 การสรุปองค์ความรู้พุทธวิธีการปกครองในพระไตรปิฎก

ระยะที่ 6 การจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ วีดีโอ ผลงานวิจัย และวีดิทัศน์นำเสนอ เพื่อเผยแพร่ความรู้สู่สาธารณชน รวมทั้งการจัดทำแผ่นพับ หนังสือสรุปองค์ความรู้ การเผยแพร่สู่สื่อสารมวลชน สื่อสารสนเทศ สื่อวารสารวิชาการ (TCI) และการจัดพิมพ์เอกสารรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ใช้ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และ การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นแหล่งข้อมูลหลัก จากนั้นดำเนินการ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยให้บุคคลที่เกี่ยวข้องตรวจสอบและรับรองความถูกต้อง โดยเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมหรือตั้งข้อทักท้วง ข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบนี้ถูกนำไปวิเคราะห์เชิงพรรณนา พร้อมนำเสนอภาพกิจกรรม เพื่อให้ได้ผลลัพธ์เชิงประจักษ์ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในวงกว้าง

4. ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง พุทธวิธีการปกครองในพระไตรปิฎก การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) สรุปผลการวิจัยดังนี้

4.1 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 หลักรัฐศาสตร์ในพระพุทธศาสนาเป็นแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองที่เน้นคุณธรรม ความเสมอภาค และการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญที่สอดคล้องกับหลักการปกครองที่ดีในทางรัฐศาสตร์สมัยใหม่ พระพุทธเจ้าทรงแสดงแนวทางการปกครองที่ส่งเสริมสันติสุขและความมั่นคงของรัฐ โดยมีพื้นฐานจากหลักธรรมในพระไตรปิฎก ซึ่งสามารถสรุปเป็น 5 ประเด็นหลัก ได้แก่ ธรรมาธิปไตย (การปกครองโดยธรรม), ทศพิธราชธรรม (จริยธรรมของผู้นำ), อปรีหานิยธรรม (หลักเสถียรภาพของรัฐ), สังคหวัตถุ 4 (หลักการสร้างความสามัคคี) และ จักรวรรดิวัตร (หลักการปกครองของพระเจ้าจักรพรรดิ)

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

หลักการเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าการปกครองที่ดีต้องตั้งอยู่บนหลักธรรม มีจริยธรรมของผู้นำที่เข้มแข็ง และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมเพื่อให้รัฐดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง

อย่างไรก็ตาม แนวคิดทางรัฐศาสตร์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกเกี่ยวกับพุทธวิธีการปกครองเป็นหลักการที่เน้นความชอบธรรมของผู้ปกครอง การสร้างความสามัคคี และการรักษาเสถียรภาพของรัฐ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 5 ประเด็นสำคัญดังนี้

1) ธรรมาธิปไตย (การปกครองโดยธรรม) ธรรมาธิปไตยเป็นแนวคิดที่เน้นว่าการปกครองต้องอยู่ภายใต้หลักธรรมและศีลธรรมอันดี ผู้ปกครองต้องมีความยุติธรรม ไม่ใช่อำนาจในทางมิชอบ และยึดหลักเหตุผลมากกว่าความเห็นแก่ตัว พระพุทธเจ้าทรงสอนว่าอำนาจที่แท้จริงมีได้อยู่ที่บุคคล แต่อยู่ที่ธรรมะที่เป็นแนวทางในการปกครอง

2) ทศพิธราชธรรม (จริยธรรมของผู้นำ) ทศพิธราชธรรมเป็นหลักธรรม 10 ประการที่พระมหากษัตริย์หรือผู้นำพึงยึดถือ ได้แก่ ทาน (การให้) ศีล (ศีลธรรม) บริจาคะ (ความเสียสละ) อาชวชะ (ความซื่อตรง) มัททวะ (ความอ่อนโยน) ตปะ (ความเพียร) อักโกธะ (ความไม่โกรธ) อวิหิงสา (ความไม่เบียดเบียน) ชันติ (ความอดทน) และอวิโรธนะ (ความไม่คลาดจากธรรม) หลักการนี้เน้นให้ผู้นำเป็นแบบอย่างของคุณธรรมและจริยธรรม

3) อปรีหานิยธรรม (หลักเสถียรภาพของรัฐ) อปรีหานิยธรรมเป็นหลักธรรมที่ช่วยให้รัฐดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง ประกอบด้วยแนวทางปฏิบัติที่ส่งเสริมความสามัคคี เคารพกฎหมาย รักษาจารีตประเพณี และส่งเสริมการศึกษาธรรมะของประชาชน หลักการนี้สะท้อนให้เห็นว่ารัฐที่มั่นคงต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนและการบริหารที่โปร่งใส

4) สังคหวัตถุ 4 (หลักการสร้างความสามัคคี) สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่ใช้ในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้นำและประชาชน ได้แก่ ทาน (การให้) ปิยวาจา (การพูดจาไพเราะ) อัตถจริยา (การช่วยเหลือผู้อื่น) และสมานัตตตา (การปฏิบัติตนเสมอภาค) หลักการนี้ทำให้เกิดความไว้วางใจและความร่วมมือภายในสังคม

5) จักรวรรดิวัตร (หลักการปกครองของพระเจ้าจักรพรรดิ) จักรวรรดิวัตรเป็นหลักการปกครองที่กล่าวถึงคุณลักษณะของพระเจ้าจักรพรรดิ ซึ่งเป็นกษัตริย์ในอุดมคติที่ปกครองด้วยธรรมและเมตตาธรรม ผู้นำต้องมีศีลธรรมสูงสุด ใช้อำนาจเพื่อความผาสุกของประชาชน และหลีกเลี่ยงความโหดร้าย

ดังนั้น หลักรัฐศาสตร์ในพระพุทธศาสนาเป็นแนวคิดที่ยังมีความสำคัญในปัจจุบัน เนื่องจากเน้นการปกครองที่ยุติธรรม โปร่งใส และส่งเสริมความสามัคคีของสังคม ผู้วิจัยเห็นว่า ความสำคัญของธรรมาธิปไตยในสังคมปัจจุบัน ต้องเป็นการปกครองที่อยู่ภายใต้หลักธรรมช่วยให้สังคมมีความเป็นธรรม และลดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ในส่วนของทศพิธราชธรรมกับภาวะผู้นำสมัยใหม่นั้น คุณธรรม 10 ประการของผู้นำยังเป็นแนวทางสำคัญสำหรับผู้นำทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือภาคเอกชน และประเด็นสุดท้าย อปรีหานิยธรรมกับเสถียรภาพของรัฐ เป็นการปกครองที่ต้องเคารพกฎหมายและให้ความสำคัญกับประชาชนเป็นหัวใจสำคัญของรัฐที่มั่นคง อย่างไรก็ตาม หลักรัฐศาสตร์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกโดยเน้นแนวคิดพุทธวิธีการปกครองที่ให้ความสำคัญกับคุณธรรม ความเสมอภาค และการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งสามารถสรุปได้เป็น 5 ประเด็นหลัก ได้แก่ ธรรมาธิปไตย ทศพิธราชธรรม อปรีหานิยธรรม สังคหวัตถุ 4 และจักรวรรดิวัตร หลักการเหล่านี้สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารประเทศและการพัฒนาสังคมให้มีเสถียรภาพและความสงบสุขในระยะยาว

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

4.2 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พระพุทธศาสนาไม่ได้ปฏิเสธการเมืองหรือการปกครอง แต่เสนอแนวทางที่อิงกับหลักธรรมเพื่อให้ผู้นำปกครองด้วยความเป็นธรรม สร้างเสถียรภาพ และความสงบสุขในสังคม หลักธรรมเหล่านี้เน้นไปที่การใช้อำนาจอย่างชอบธรรมและการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนให้เกิดความสมานฉันท์ในสังคม แนวทางการปกครองในพระพุทธศาสนาได้มุ่งเน้นไปที่อำนาจหรือผลประโยชน์ส่วนตนของผู้นำ แต่ให้ความสำคัญกับ ธรรมาธิปไตย ความเมตตา และความยุติธรรม ผู้นำที่ยึดหลักพุทธธรรมจะสามารถสร้างสังคมที่สงบสุข ลดความขัดแย้ง และพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการเมืองและการปกครองสามารถสังเคราะห์ออกเป็นแนวทางสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ (1) ธรรมาธิปไตย (การปกครองโดยธรรม), (2) ทศพิธราชธรรม (จริยธรรมของผู้นำ), (3) อปริหานิยธรรม (หลักความมั่นคงของรัฐ), (4) สังคหวัตถุ 4 (หลักการสร้างความสามัคคีในสังคม), และ (5) จักรวรรดิวัตร (แนวทางปกครองของพระเจ้าจักรพรรดิ) หลักธรรมเหล่านี้ยังคงมีความสำคัญในโลกปัจจุบันและสามารถนำมาเป็นกรอบแนวคิดสำหรับการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองที่มีคุณธรรม โปร่งใส และเป็นที่ยอมรับของประชาชน

1) การวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง แนวคิดทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับการเมืองและการปกครองมุ่งเน้นไปที่การทำให้รัฐมีความมั่นคง ยุติธรรม และส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน สามารถจำแนกออกเป็น 5 หลักสำคัญดังนี้

1.1) ธรรมาธิปไตย (การปกครองโดยธรรม) ธรรมาธิปไตยหมายถึงการปกครองที่อิงหลักธรรมเป็นที่ตั้ง แทนที่จะใช้อำนาจตามอำเภอใจหรืออำนาจนิยม พระพุทธเจ้าทรงเห็นว่าผู้ปกครองควรยึดหลักธรรมเป็นเครื่องชี้นำ มิใช่ใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ส่วนตน หากรัฐธรรมนูหรือกฎหมายต่างๆ ถูกสร้างขึ้นโดยมีหลักธรรมเป็นรากฐาน ย่อมทำให้เกิดความเป็นธรรมและความไว้วางใจจากประชาชน

1.2) ทศพิธราชธรรม (คุณธรรมของผู้นำ) ทศพิธราชธรรมเป็นหลัก 10 ประการที่ชี้แนะว่าผู้นำควรปฏิบัติ ได้แก่ ทาน (การให้), ศีล (ความมีศีลธรรม), บริจาคะ (ความเสียสละ), อาชชวะ (ความซื่อตรง), มัททวะ (ความอ่อนโยน), ตปะ (ความพากเพียร), อักโกธะ (ความไม่โกรธ), อวิหิงสา (ความไม่เบียดเบียน), ขันติ (ความอดทน), และอวิโรธนะ (ความไม่คลาดจากธรรม) หลักการเหล่านี้ทำให้ผู้นำสามารถปกครองด้วยความยุติธรรมและได้รับการยอมรับจากประชาชน

1.3) อปริหานิยธรรม (หลักความมั่นคงของรัฐ) อปริหานิยธรรมเป็นแนวทางที่ช่วยให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข โดยเน้นไปที่การรักษาวินัย การเคารพกฎหมาย การให้ความสำคัญกับประชาชน และการส่งเสริมการศึกษา หากหลักอปริหานิยธรรมถูกนำมาใช้ในการปกครอง จะช่วยให้เกิดสังคมที่มีเสถียรภาพและลดความขัดแย้งภายในรัฐ

1.4) สังคหวัตถุ 4 (หลักการสร้างความสามัคคีในสังคม) สังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย ทาน (การให้), ปิยวาจา (การพูดจาดี), อตถจริยา (การช่วยเหลือผู้อื่น), และสมานัตตตา (ความเสมอภาค) ผู้นำที่ใช้หลักนี้ในการปกครองจะสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประชาชนและส่งเสริมความร่วมมือในสังคม ช่วยลดความเหลื่อมล้ำและความแตกแยกทางสังคม

1.5) จักรวรรดิวัตร (แนวทางปกครองของพระเจ้าจักรพรรดิ) จักรวรรดิวัตรเป็นแนวทางปกครองของพระเจ้าจักรพรรดิ ซึ่งถือเป็นต้นแบบของผู้นำที่ปกครองด้วยธรรมะและความเมตตา หากผู้นำยึดหลักนี้ จะสามารถทำให้รัฐมีเสถียรภาพและประชาชนมีความสุขโดยปราศจากการใช้อำนาจกดขี่

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

2) การสังเคราะห์แนวทางการปกครองตามพุทธธรรม จากการวิเคราะห์ข้างต้น สามารถสังเคราะห์แนวทางการปกครองที่ดีในปัจจุบันตามหลักพุทธธรรมได้ดังนี้

2.1) การปกครองต้องมีธรรมาธิปไตยเป็นหลัก รัฐควรตั้งอยู่บนหลักแห่งความเป็นธรรม ไม่ใช่อำนาจโดยมิชอบ หรือเอื้อผลประโยชน์แก่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

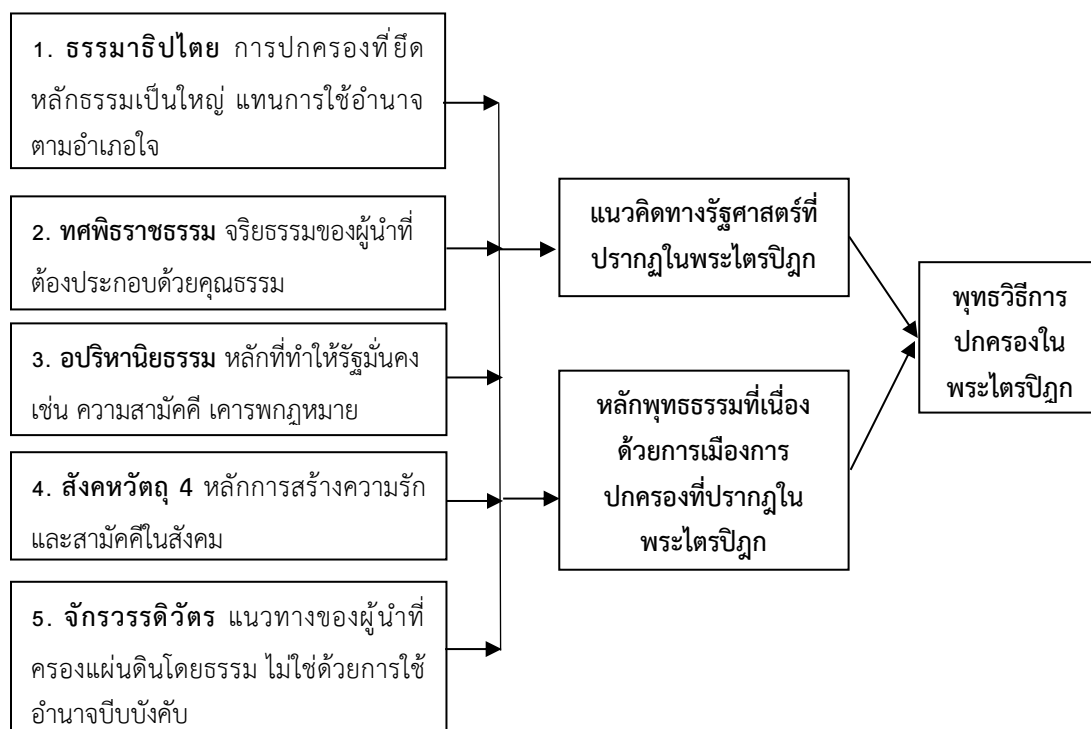
2.2) ผู้นำต้องมีคุณธรรมและจริยธรรม ทศพิธราชธรรมควรถูกใช้เป็นหลักการเลือกผู้นำที่ดี ผู้นำที่ไม่มีคุณธรรมย่อมนำพาประเทศไปสู่ความขัดแย้งและความล่มสลาย

2.3) เสถียรภาพของรัฐต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชน อปรีหานิยธรรมเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมและเคารพกฎหมาย รัฐบาลที่ละเลยประชาชนจะไม่มี ความมั่นคงในระยะยาว

2.4) ความสามัคคีเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาสังคม สังคหวัตถุ 4 ช่วยให้ประชาชนและรัฐบาลมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ลดความขัดแย้งและสร้างสังคมที่สมานฉันท์

2.5) การใช้อำนาจต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวม จักรวรรดิวัตรเน้นให้ผู้นำใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ของประชาชน มิใช่เพื่ออำนาจของตนเอง

ดังนั้น หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการเมืองและการปกครองเป็นแนวทางที่ช่วยให้รัฐมีความมั่นคง สงบสุข และประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี หากผู้นำและผู้มีอำนาจนำหลักธรรมาธิปไตย ทศพิธราชธรรม อปรีหานิยธรรม สังคหวัตถุ 4 และจักรวรรดิวัตรมาใช้จริง จะทำให้การปกครองมีคุณธรรม โปร่งใส และเป็นที่ยอมรับของประชาชน นอกจากนี้ยังช่วยลดความขัดแย้งและพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่ยั่งยืน ตามแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 พุทธวิธีการปกครองในพระไตรปิฎก

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยพุทธวิธีการปกครองในพระไตรปิฎก ผู้วิจัยอภิปรายผลได้ดังนี้

5.1 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าหลักรัฐศาสตร์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกโดยเน้นพุทธวิธีการปกครองนั้น มีแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองที่เน้น คุณธรรม ความเสมอภาค และการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญในรัฐศาสตร์ หลักพุทธวิธีการปกครองที่ปรากฏในพระไตรปิฎกสามารถสรุปได้เป็น 5 ประเด็นหลัก ได้แก่ธรรมาธิปไตย (การปกครองโดยธรรม) ทศพิธราชธรรม (จริยธรรมของผู้นำ) อปรีหานิยธรรม (หลักเสถียรภาพของรัฐ) สังคหวัตถุ 4 (หลักการสร้างความสามัคคี) และจักรวรรดิวัตร (หลักการปกครองของพระเจ้าจักรพรรดิ) ทั้งนี้เพราะหลักรัฐศาสตร์ในพระไตรปิฎกเน้นแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองที่ตั้งอยู่บน คุณธรรม ความเสมอภาค และการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญของรัฐศาสตร์สมัยใหม่ พระพุทธศาสนาไม่ได้ปฏิเสธการเมืองหรือการปกครอง แต่เสนอแนวทางที่อิงกับหลักธรรมเพื่อให้ผู้นำสามารถบริหารบ้านเมืองได้อย่างเป็นธรรม สร้างเสถียรภาพ และนำพาสังคมไปสู่ความสงบสุขสอดคล้องกับผลงานวิจัยของนครินทร์ แก้วโชติรุ่ง (2556) เรื่อง รูปแบบและหลักการของการปกครองในพระไตรปิฎก พบว่า หลักการของการปกครองแบบราชาธิปไตย ได้แก่ หลักธรรมต่าง ๆ ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสแสดงไว้จำนวนมากเพื่อเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งในการใช้อำนาจของผู้ปกครอง เนื่องจากผู้ปกครองแบบราชาธิปไตยมีอำนาจสิทธิ์ขาดแต่เพียงผู้เดียว และหลักการของการปกครองแบบสามัคคีธรรมมีหลักการปกครองที่สำคัญคือ อปรีหานิยธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมเพื่อสร้างความสามัคคีและหลักธรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครอง ส่วนหลักการของการปกครองของคณะสงฆ์นั้นมีพระธรรมวินัยเป็นหลักการปกครองสำคัญ ซึ่งคณะสงฆ์จะต้องดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จเรียบร้อยด้วยดีภายใต้กรอบแห่งพระธรรมวินัย และยังสอดคล้องกับบทความของพระเดชฯ คุณสมปนโน และพระจรัญ สุวโจ (2562: 96-111) เรื่อง “แนวคิดการปกครองในพระพุทธศาสนา” พบว่า หลักคำสอนที่เกี่ยวกับการเมืองการปกครองจึงมีปรากฏในพระพุทธศาสนามากมายที่จะสามารถศึกษาแนวทางการปกครองที่มีในทางพระพุทธศาสนา เพื่อที่จะนำมาเป็นแนวทางในการปกครองตนเอง ปกครองสังคมประเทศชาติ แนวคิดหรือทฤษฎีทางการเมืองการปกครองในพระพุทธศาสนา จึงมาจากกรอบความคิดที่ต้องการศึกษาทฤษฎีทางการเมืองการปกครอง ที่มีความสลับซับซ้อนยิ่งขึ้น และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุริยา สุเมโธ และคณะ (2564: 179-186) เรื่อง ทศพิธราชธรรม: การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิจารณ์ พบว่า 1. ผลการวิเคราะห์ทศพิธราชธรรม พบว่า ทศพิธราชธรรม คือ ธรรมที่ผู้นำและผู้ปกครองรัฐ ตั้งต้นแต่พระเจ้าจักรพรรดิ พระมหากษัตริย์ตลอดจนนักปกครองโดยทั่วไปพึงถือเป็นข้อปฏิบัติมี 10 ประการ คือ ทาน, ศีล, การเสียสละ, ความซื่อตรง, ความอ่อนโยน, ความเพียร, ความไม่โกรธ, ความไม่เบียดเบียน, ความอดทน และความเที่ยงธรรม 2. ผลการวิจัยทศพิธราชธรรม พบว่า ทศพิธราชธรรมมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้เป็นคุณธรรมสำหรับผู้นำโดยทั่วไปได้เพราะธรรมะที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสสอนมีความเป็นสากล และทศพิธราชธรรมเป็นหลักจริยธรรมที่สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้นำได้เหมาะสมกับยุคศตวรรษที่ 21 และ 3. ผลการวิจารณ์ พบว่า ทศพิธราชธรรมสามารถประยุกต์ใช้ได้ดีกับผู้นำกระบวนการบริหารงานบุคคลสายกลางที่ใช้วิจารณ์ญาณเป็นเครื่องมือนำไปสู่ผลอันเลิศคือการพัฒนาคุณภาพชีวิตตนเองและส่วนรวม

5.2 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า พระพุทธศาสนาไม่ได้ปฏิเสธการเมืองหรือการปกครอง แต่เสนอแนวทางที่อิงกับหลักธรรมเพื่อให้ผู้นำปกครองด้วยความเป็นธรรม สร้างเสถียรภาพ และความสงบสุขในสังคม พระพุทธศาสนาได้เสนอแนวทางการปกครองที่เน้นธรรมาธิปไตย ความเมตตา และความยุติธรรม ผู้นำที่ยึดหลัก

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

พุทธธรรมจะสามารถสร้างสังคมที่สงบสุข ลดความขัดแย้ง และพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน หากนำหลักธรรมเหล่านี้ไปใช้จริง จะทำให้การปกครองเป็นไปอย่างมีคุณธรรม โปร่งใส และเป็นที่ยอมรับของประชาชน ทั้งนี้เพราะแนวทางการปกครองของพระพุทธศาสนาเน้นไปที่ ธรรมาธิปไตย (การปกครองโดยธรรม), ความเมตตา และความยุติธรรม ซึ่งเป็นหลักการสำคัญที่ช่วยให้สังคมมีความสงบสุข ลดความขัดแย้ง และพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน หากผู้นำและรัฐบาลนำหลักธรรมเหล่านี้ไปใช้จริง จะทำให้การปกครองเป็นไปอย่างมีคุณธรรม โปร่งใส และได้รับการยอมรับจากประชาชน สอดคล้องกับบทความวิชาการของ สวาท ฮาดถักดี (2561: 96-108.) เรื่อง การเมืองการปกครองตามแนวพระพุทธศาสนา พบว่า การพัฒนาการเมืองการปกครองตามแนวพระพุทธศาสนาการปกครองท้องถิ่นหาใช่จะไม่มีข้อเสียไม่การปกครองท้องถิ่นที่ไม่ดีอาจนำไปสู่การทำลายประชาธิปไตยหากประชาชนยังไม่มีความพร้อม หากการเมืองไม่เข้มแข็ง จะเปิดโอกาสให้คนไม่ดีเข้ามาหาผลประโยชน์การปกครองท้องถิ่นมีโอกาสสร้างผู้มีอิทธิพลและการปกครองท้องถิ่นที่ไม่ดีจะทำให้เกิดการทุจริตมากขึ้นและนำไปสู่ปัญหาทางการเมืองอีกมากมาย นอกจากนี้ความเข้าใจในหลักธรรมและระดับการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักการเมืองพร้อมทั้งแนวทางในการพัฒนานักการเมืองให้มีคุณภาพโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักการเมือง และระดับการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักการเมือง และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของอภิญญา ทองสะอาด และคณะ (2556) เรื่อง แนวคิดธรรมาภิบาลในพระไตรปิฎกกับการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของไทย พบว่า (1) หลักพระพุทธศาสนามีความสอดคล้องต้องกันกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อาทิ การให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคล และสิทธิเสรีภาพควบคู่กับหน้าที่ และความรับผิดชอบ ความเชื่อที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีความเสมอภาคกัน (2) หลักคำสอน ในพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล ที่มีความสอดคล้องกับหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทย ได้แก่ การประพฤติตามอารยธรรมย่อมนำไปสู่การเป็นคนดีในฐานะปัจเจกบุคคล และยังสอดคล้องกับบทความของไพรัช พันชมภู (2565: 11-23) เรื่อง “หลักรัฐศาสตร์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก: การมีส่วนร่วมทางการเมือง” พบว่า 1) การมีส่วนร่วมทางการเมืองในแง่ของอำนาจ ตัวอย่างที่เด่นชัด คือ พระสงฆ์สาวกได้มีส่วนร่วมในอำนาจการปกครอง 2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองในแง่ของการจัดสรรปันส่วนทรัพยากรของรัฐ หรือสิ่งที่มีคุณค่าทางสังคมในกฎทนต์สูตรที่พลเมืองได้รับการจัดสรรทุนทรัพย์จากพระเจ้ามหาวชิตราช 3) การมีส่วนร่วมทางการเมืองในแง่ของนโยบายสาธารณะ ตัวอย่างที่เด่นชัดคือมฆมานพกับสหาย 4) การมีส่วนร่วมทางการเมืองในแง่ของความขัดแย้ง และ 5) การมีส่วนร่วมทางการเมืองในแง่ของการประนีประนอมผลประโยชน์ ตัวอย่างที่เด่นชัดคือการแย่งชิงทรัพยากรน้ำในแม่น้ำโรหิณีของพระประยูรญาติและความขัดแย้งระหว่างภิกษุชาวโกสัมพี 2 รูป และ 6) การมีส่วนร่วมทางการเมืองในแง่ที่เกี่ยวกับรัฐและการบริหารประเทศ ตัวอย่าง คือ การสรรหาผู้นำในอัครัญสูตร

6. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง “พุทธวิธีการปกครองในพระไตรปิฎก” ผู้วิจัยพบว่ามีบางกรณีที่น่าสนใจทางด้านการปกครองในพระไตรปิฎก จึงได้มีข้อเสนอแนะไว้ ดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

6.1.1 ควรนำพุทธวิธีการปกครองจากพระไตรปิฎกมาประยุกต์ใช้ในระบบการปกครองสมัยใหม่ สามารถสร้างรัฐที่มีคุณธรรม ความเป็นธรรม และความมั่นคงได้ เช่น นโยบายด้านธรรมาภิบาลและการบริหารรัฐ เพื่อพัฒนาและส่งเสริมหลักพุทธธรรมในการบริหารประเทศ และนโยบายด้านการศึกษาและการพัฒนาผู้นำเพื่อ

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

พัฒนาผู้นำที่มีเมตตาธรรมและปัญญา โดยเพิ่มหลักสูตร พุทธวิธีบริหาร ในมหาวิทยาลัยโดยเฉพาะในหลักสูตร รัฐศาสตร์และบริหารรัฐกิจ ตลอดจนสนับสนุน การศึกษาพุทธจริยธรรมสำหรับข้าราชการและนักการเมือง

6.1.2 ควรพัฒนาระบบ “ธรรมรัฐ” (Dharmarajya) เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติโดยมี เป้าหมายในการสร้างรัฐที่ปกครองโดยธรรม โดยใช้วิธีการสร้างระบบตรวจสอบจริยธรรมของผู้นำ โดยใช้หลัก ธรรมาธิปไตย และสนับสนุนให้ภาครัฐมีโครงการที่ส่งเสริม ความพอเพียงและความสมดุลในสังคม

6.1.3 ควรนำพุทธวิธีการปกครองจากพระไตรปิฎกมาประยุกต์ใช้ในภาครัฐและสังคมสามารถสร้างรัฐ ที่มีคุณธรรม เสริมสร้างความสามัคคี และพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน ข้อเสนอแนะสำคัญ เช่น จัดตั้งสถาบันพุทธธรรม มาภิบาล เพื่อพัฒนาผู้นำที่มีจริยธรรม บูรณาการหลักพุทธธรรมในหลักสูตรการศึกษาและการบริหาร และส่งเสริม พุทธเศรษฐศาสตร์เพื่อเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ข้อเสนอแนะนี้จะช่วยให้รัฐและสังคมสามารถพัฒนาไปในทางที่มีคุณธรรม มีเสถียรภาพ และเกิดความสงบสุขในระยะยาว

6.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

6.2.1 พุทธวิธีการปกครองในพระไตรปิฎก ที่มีศักยภาพในการส่งเสริมธรรมาภิบาล พัฒนาผู้นำ และ สร้างสังคมที่มีคุณธรรม ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ หน่วยงานในท้องถิ่น และท้องถิ่นควรนำหลัก พุทธธรรมใน การปกครอง ไปใช้ในการบริหารงานปกครองส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้าง ธรรมาภิบาล ในการบริหาร ราชการแผ่นดิน

6.2.2 หน่วยงานด้านการศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้ ได้แก่ โรงเรียน วิทยาลัย และมหาวิทยาลัยใน พื้นที่ควรบรรจุ พุทธวิธีการบริหารและธรรมาภิบาลเชิงพุทธ ในหลักสูตรการเรียนการสอน และพัฒนาหลักสูตร พุทธศาสตร์เพื่อการบริหารและการปกครอง

6.2.3 หน่วยงานด้านศาสนาและวัฒนธรรม ได้แก่ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติประจำจังหวัด วัฒนธรรมจังหวัด ควรนำพุทธวิธีการปกครองในพระไตรปิฎก ที่มีศักยภาพในการส่งเสริมธรรมาภิบาล พัฒนาผู้นำ และสร้างสังคมที่มีคุณธรรมโดยใช้หลักพุทธธรรมเป็นแนวทางพัฒนาวัฒนธรรมการเมืองและการปกครอง และ ส่งเสริมกิจกรรมที่ใช้หลักเมตตาธรรมและขันติธรรมในสังคม

7. ข้อค้นพบจากการวิจัย

ข้อค้นพบจากการวิจัยเรื่อง “พุทธวิธีการปกครองในพระไตรปิฎก” เป็นแนวคิดเชิงนวัตกรรมที่ช่วย เชื่อมโยงหลักธรรมทางพุทธศาสนากับระบบการปกครองร่วมสมัย โดยอาจประกอบด้วยแนวคิดหลักดังต่อไปนี้

1. หลักการปกครองเชิงพุทธที่เป็นนวัตกรรมใหม่ การพัฒนา "พุทธประชาธิปไตย" ซึ่งเป็นการปกครองที่มี ธรรมาธิปไตย เป็นศูนย์กลาง แต่ยังคงรักษาหลักประชาธิปไตย อีกทั้งยังเป็นการสร้าง "ภาวะผู้นำเชิงพุทธ" (Buddhist Leadership) ที่เน้น เมตตาธรรม สมาธิปัญญา และการไม่ยึดติดในอำนาจ และเป็นการเชื่อมโยง จักรวรรดิวัตร กับหลัก ธรรมาภิบาลสมัยใหม่ เพื่อสร้างรัฐที่มั่นคงและมีคุณธรรม

2. การบูรณาการพุทธธรรมเข้ากับโครงสร้างรัฐสมัยใหม่ การออกแบบ "ธรรมรัฐ" (Dharmarajya) ซึ่งเป็น รัฐที่บริหารโดยหลักศีลธรรมและปัญญา การสร้าง "ระบบสภาปรึกษาหารือเชิงพุทธ" ซึ่งเป็นระบบที่ใช้หลัก อปริ หานียธรรม ในการสร้างฉันทามติทางการเมือง และการนำแนวคิด สังฆะ (องค์กรสงฆ์) มาเป็นโมเดลสำหรับระบบ ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

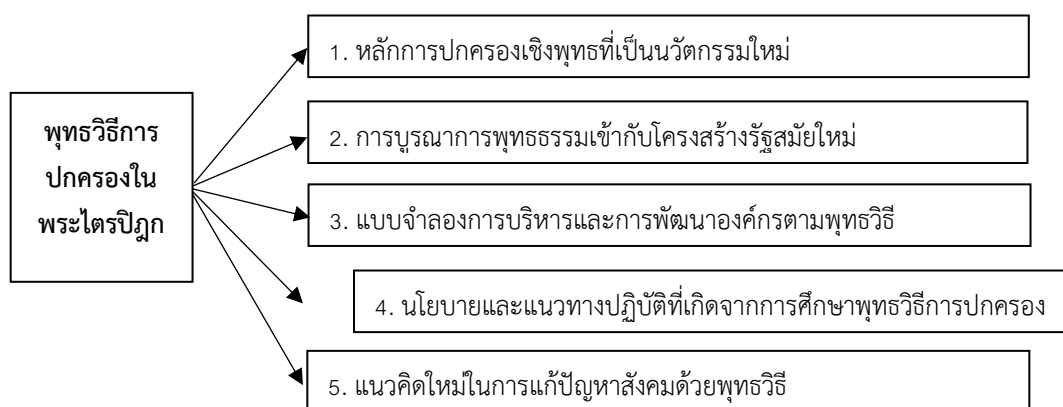
วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

3. แบบจำลองการบริหารและการพัฒนาองค์กรตามพุทธวิธี โมเดล "องค์กรพุทธปัญญา" (Wisdom-Based Organization) ซึ่งเน้น การตัดสินใจด้วยปัญญา การบริหารด้วยเมตตา และการพัฒนาอย่างยั่งยืน และการพัฒนา "พุทธศาสตร์การบริหาร" ที่สามารถนำไปใช้กับภาครัฐ เอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน ตลอดจนแนวทาง "พุทธเศรษฐศาสตร์" ที่ช่วยสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประชาชน

4. นโยบายและแนวทางปฏิบัติที่เกิดจากการศึกษาพุทธวิธีการปกครอง นโยบายการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้นำเชิงพุทธ เช่น การบรรจุหลักสูตร พุทธภาวนาเพื่อการบริหาร ในระดับมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการออกแบบ "ธรรมวินัยสำหรับนักการเมือง" ที่ช่วยให้ผู้ปกครองมีจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อประชาชน ตลอดจนแนวทาง "ความมั่นคงเชิงพุทธ" ที่ช่วยให้สังคมเกิดสันติสุข โดยเน้น ความสามัคคี ความเสียสละ และความมีเมตตาในระดับโครงสร้างรัฐ

5. แนวคิดใหม่ในการแก้ปัญหาสังคมด้วยพุทธวิธี เป็นการใช้สังคหวัตถุ 4 (ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตา) ในการสร้างความสมานฉันท์ทางการเมือง การแก้ปัญหาคาใจความขัดแย้งโดยใช้หลัก ขันติธรรม และวิถีแห่งอริยมรรค และการใช้ พุทธจิตวิทยา เพื่อปรับปรุงพฤติกรรมทางการเมืองและการบริหาร

ดังนั้น องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาพุทธวิธีการปกครองในพระไตรปิฎก จึงเป็น กรอบแนวคิด และแนวทางปฏิบัติที่สามารถประยุกต์ใช้กับระบบการปกครองสมัยใหม่ ได้จริง ไม่เพียงแต่เป็นหลักการเชิงทฤษฎี แต่ยังสามารถนำไปสู่นโยบายทางการเมือง การบริหารภาครัฐ และการพัฒนาองค์กรในสังคมสมัยใหม่ ได้อย่างเป็นรูปธรรม ตามแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

8. บรรณานุกรม

กรมการศาสนา. (2521). กระทรวงศึกษาธิการ. **พระไตรปิฎก ฉบับหลวง เล่มที่ 1-45**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา. (วิ.ม.หา. 4/23/32-34).

พระมหาสุริยา สุขเมธ และคณะ. (2564). **ทศพิธราชธรรม: การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน**. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร., ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม - กุมภาพันธ์ 2564, หน้า 179-186.

พระเดชฯ คุณสมปนโน และพระจรัญ สุวโจ, **แนวคิดการปกครองในพระพุทธศาสนา**. วารสาร มจร. อุบลปริทรรศน์, ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-เมษายน 2562, หน้า 96-111.

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ไพรัช พันชมภู, **หลักรัฐศาสตร์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก: การมีส่วนร่วมทางการเมือง**. วารสารบัณฑิตสาเกต
ปริทรรศน์, ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม - มิถุนายน 2565, หน้า 11-23.

นครินทร์ แก้วโชติรุ่ง. (2556). **รูปแบบและหลักการของการปกครองในพระไตรปิฎก**. พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2560). **หลักนิติธรรมกับธรรมาธิปไตย**. เอกสารประกอบการบรรยายหลักสูตรหลักนิติ
ธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ 5. กรุงเทพมหานคร: หอสมุดกฎหมายรัฐธรรมนูญ.

แววดาว พรหมเสน. (2557). **การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ**, วารสาร มทร.อีสาน, ปีที่ 4 ฉบับที่ 1
ประจำเดือนมกราคม - มิถุนายน 2557, หน้า 99-112.

วีระชัย ยศโสธร. (2565). **การเมืองการปกครองในแนวพระพุทธศาสนา**, วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, ปีที่ 22
ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม – มีนาคม 2565, หน้า 249-364.

สวาท ฮาดถักดี. (2561). **การเมืองการปกครองตามแนวพระพุทธศาสนา**. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬา
ขอนแก่น, ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม – มิถุนายน 2561, หน้า 96-108.

อภิญา ทองสะอาด. (2556). **แนวคิดธรรมาภิบาลในพระไตรปิฎกกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของไทย**.
การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 3 วันที่ 3-4
กันยายน 2556, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2
Guidelines for The Digital Leadership Development of

The School Administrators under Khon Kaen

Primary Educational Service Area Office 2

ณัฐนิชา นาสองชน^{1*}, กุลารบ ปุริสาร², อาทิตย์ ฉัตรชัยพลรัตน์³

Natnicha Nasoongchon¹, Kularb Purisarn², Artit Chutchaipolrut³

วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย^{1*,2,3}

Asia Graduate College

Author for Correspondence: Email: pott.kitt09@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 กลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 158 คน และครูผู้สอน จำนวน 295 คน ได้รับแบบสอบถามกลับมา จำนวน 428 ชุด คิดเป็นร้อยละ 94.48 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบสัมภาษณ์ สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index (PNImodified) ในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.90$, S.D.=0.81) สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.93$, S.D.=0.29) ส่วนความต้องการจำเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น $PNImodified = 0.27$ และ 2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าผลการความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยภาพรวมมีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.39$, S.D.= 0.68) อยู่ในระดับมาก และความเป็นไปได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.38$, S.D.= 0.69) อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำ; ภาวะผู้นำดิจิทัล; ผู้บริหารสถานศึกษา

Received:27/02/2568, Revised:19/05/2568, Accepted:19/05/2568

Abstract

The objectives of this research were as follows: 1) to study the current conditions, the desirable conditions and the needs of a leadership in the digital age for school under Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 2 and 2) to study the digital leadership development guidelines of school administrators under Khon Kaen Primary Educational Service Office Area 2. The sample group consisted of 158 school administrators and 295 teachers. The questionnaire and interview form was used to collect data. However, 428 questionnaires were returned accounting 94.48%. The statistics used in data analysis were frequency, percentage, mean,

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

standard deviation and the Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}) technique was used to prioritize essential needs.

The results of the study found that 1) The current state of digital leadership of educational institution administrators, both overall and in each aspect, the average rating was at a high level ($\bar{X}=3.90$, S.D.=0.81). The desired condition of digital leadership among school administrators, both overall and in each aspect, had an average rating at the highest level ($\bar{X}=4.93$, S.D.=0.29). As for the necessary needs of digital leadership development of school administrators. Overall, there was a need index of PNI_{Modified} = 0.27 and 2) Guidelines for developing digital leadership for school administrators. Overall, it was appropriate. The average value was ($\bar{X}=4.39$, S.D. = 0.68) at a high level. And possibility the average value was ($\bar{X}=4.38$, S.D. = 0.69) at a high level.

Key words: Guidelines for The Digital Leadership Development; Digital Leadership; School Administrators

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มนุษย์ทุกคนที่อาศัยอยู่ภายใต้ความก้าวหน้าแห่งเทคโนโลยี ต้องมีการพัฒนาศักยภาพของตนเองให้เกิดความทัดเทียม ทันสมัย และสามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะเมื่อเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาหรือ covid-19 ซึ่งสภาพดังกล่าวกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาอย่างมาก สถานศึกษาจะต้องมีการเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้ระบบออนไลน์มากขึ้น บุคลากรกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้การใช้เครื่องมือออนไลน์ เพื่อการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยให้ความสำคัญกับนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งการสร้างอนาคตการศึกษาที่จะเข้าในระบบการศึกษาของประเทศไทยนั้น ต้องอาศัยความมุ่งมั่นที่สำคัญร่วมกันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

(ดาวรุ่งวรรณ ถวิลการ, 2564)

ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารงานให้เกิดสัมฤทธิ์ผล ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญที่สุดที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถในความเป็นผู้นำบริหารงานให้บุคลากรที่มีอยู่ช่วยกันทำงานและรู้จักเลือกวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เกิดประสิทธิผลและประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย(เบญจมาภรณ์ สอนวัฒนา, 2562: 154-667) โดยเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะนำมาปรับใช้ในสถานศึกษาควรเป็นสิ่งที่ทันสมัยและสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวกสบาย ดังนั้นการนำเอามาใช้งานจึงควรเริ่มจากการตั้งเป้าหมาย สำหรับการจัดการศึกษาในอนาคตให้ชัดเจนก่อน จากนั้นจึงกำหนดกลยุทธ์และนำเอาเทคโนโลยี นวัตกรรมดิจิทัลที่เหมาะสมมาปรับใช้ตามวิสัยทัศน์ขององค์กรนั้นๆ(ทินกร บัวชูและทิพาพร บัวชู, 2562: 285-294)

ผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในสถานศึกษาตลอดจนสร้างร่วมมือของการปฏิบัติงานร่วมกันภายในสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ มีสมรรถนะและทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อเตรียมพร้อมให้กับสถานศึกษาและพัฒนาผู้เรียนให้ทันต่อความก้าวหน้าในยุคดิจิทัล (Digital Disruption) ผู้บริหารที่มีลักษณะข้างต้นนั้นสามารถกล่าวได้ว่าเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำดิจิทัล (Digital Leadership) ซึ่งมีความ

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

สอดคล้องกับ จิรพล สังข์โพธิ์, สุวรรณ จันทิวาสารกิจและเสาวนีย์ อยู่ดีรัมย์ (2560) ที่สรุปว่าภาวะผู้นำในการบริหารองค์กรยุคดิจิทัลจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำในองค์กรยุคดิจิทัลต้องมีการเรียนรู้พฤติกรรมความแตกต่างระหว่างบุคคล การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น การทำงานร่วมกัน และการให้รางวัลกับคนต่างยุคต่างสมัย(ทวีสันต์ วิชัยวงศ์และยุภาพร ยุภาศ, 2562: 667-680) ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจึงจำเป็นต้องเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการสื่อสารและเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างคุ้มค่าที่แท้จริง(เอกชัย กี่สุขพันธ์, 2559) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 มีการบริหารจัดการด้านการศึกษา โดยใช้แนวทางการบริหารตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยนโยบายด้านที่ 3 นั้น มีตัวชี้วัดในการส่งเสริมและพัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้และทักษะด้าน Digital Literacy, Digital Pedagogy และทักษะสื่อสาร ทั้งยังส่งเสริมการใช้ Digital Technology มาใช้ในการพัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพ มีศักยภาพและมีคุณธรรมจริยธรรม(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศ หรือแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลในการบริหารงาน เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้หน่วยงานสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 พัฒนาการศึกษาตามพันธกิจและเป้าประสงค์จะพัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นมืออาชีพ ส่งเสริมสนับสนุนการบริหารการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะคือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 และระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 158 คน และกลุ่มตัวอย่างครู จำนวน จำนวน 295 คน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตอบสนองคู่ (Dual response format) ชนิด 5 ระดับ โดยกำหนดเกณฑ์ระดับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 เป็น 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 121) ดังนี้

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

- 5 หมายถึง สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

หาความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน พิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ทุกข้อ นำแบบสอบถามที่นำไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำนวน 50 คน และหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach: 1990) โดยการหาค่าความเชื่อมั่นสภาพปัจจุบัน เท่ากับ 0.982 และค่าความเชื่อมั่นสภาพที่พึงประสงค์ เท่ากับ 0.984 นำแบบสอบถามใน Google form ได้รับแบบสอบถามตอบกลับ จำนวน 428 ชุด คิดเป็นร้อยละ 94.48 นำมาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2560:121) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ความหมาย

4.51 – 5.00	สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด
3.51 – 4.50	สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมาก
2.51 – 3.50	สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับปานกลาง
1.51 – 2.50	สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับน้อย
1.00 – 1.50	สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

วิเคราะห์จัดลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็นโดยใช้สูตร PNI_modified ของนางลักษณ์ วิรัชชัย และ สุวิมล ว่องวาณิช (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558)

$$PNI_{\text{modified}} = (I - D)/D$$

I (Important) หมายถึง สภาพที่ควรจะเป็น (สภาพที่พึงประสงค์)

D (Degree of success) หมายถึง สภาพที่เป็นจริง (สภาพปัจจุบัน)

4. ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) สรุปผลการวิจัยดังนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร สถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความต้องการจำเป็น	
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	PNI _{Modified}	ลำดับที่
1. ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล	3.87	0.83	มาก	4.94	0.28	มากที่สุด	0.278	1
2. ด้านความรู้ดิจิทัล	3.90	0.81	มาก	4.93	0.29	มากที่สุด	0.265	2
3. ด้านการสื่อสารดิจิทัล	3.90	0.81	มาก	4.92	0.30	มากที่สุด	0.261	5
4. ความเป็นมืออาชีพดิจิทัล	3.91	0.80	มาก	4.93	0.29	มากที่สุด	0.263	4
5. ด้านพลเมืองดิจิทัล	3.91	0.80	มาก	4.94	0.28	มากที่สุด	0.264	3
รวม	3.90	0.81	มาก	4.93	0.29	มากที่สุด	0.270	-

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 สภาพปัจจุบันโดยภาพรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ($\bar{X}$ = 3.90, S.D. = 0.81) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความเป็นมืออาชีพดิจิทัลและด้านพลเมืองดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน เท่ากับ ($\bar{X}$ = 3.91, S.D. = 0.80), ด้านความรู้ดิจิทัลและด้านการสื่อสารดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน เท่ากับ ($\bar{X}$ = 3.90, S.D. = 0.81) และด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 3.87, S.D. = 0.83) ตามลำดับ สภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.93, S.D. = 0.29) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัลและด้านพลเมืองดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน เท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.94, S.D. = 0.28), ด้านความรู้ดิจิทัลและความเป็นมืออาชีพดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน เท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.93, S.D. = 0.29) และด้านการสื่อสารดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.92, S.D. = 0.30) ตามลำดับ และการประเมินความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยภาพรวม มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น PNI_{Modified} = 0.270 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุด (PNI_{Modified} = 0.278) รองลงมาด้านความรู้ดิจิทัล มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified} = 0.265), ด้านพลเมืองดิจิทัล มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified} = 0.264), ด้านความเป็นมืออาชีพดิจิทัล มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified} = 0.263) และด้านการสื่อสารดิจิทัล มีค่าดัชนี ความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified} = 0.261 ตามลำดับ

ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน

ตารางที่ 4.2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยรวมและรายด้าน

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ข้อ	การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1) ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล							
1	สนับสนุนให้ครูได้พัฒนาตนเองจน สามารถสร้างนวัตกรรมจาก เทคโนโลยีดิจิทัล	4.12	0.80	มาก	4.10	0.81	มาก
2	ผู้บริหารนำวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติ โดยการมอบหมายหน้าที่ในการ ปฏิบัติงานให้แก่ครูและบุคลากร	4.53	0.68	มากที่สุด	4.51	0.69	มากที่สุด
3	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูนำ เทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการ ปฏิบัติงาน	4.08	0.82	มาก	4.12	0.80	มาก
4	ผู้บริหาร ครู และชุมชนร่วมกัน สร้างกลยุทธ์ดิจิทัลและแนวทางใน การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติใน สถานศึกษา	4.06	0.81	มาก	4.05	0.81	มาก
2) ด้านความรู้ดิจิทัล							
5	ผู้บริหารพัฒนาระบบ Big Data ในการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ ของโรงเรียน	4.56	0.67	มากที่สุด	4.58	0.58	มากที่สุด
6	ผู้บริหารสนับสนุนส่งเสริมการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้เทคโนโลยี ดิจิทัลและสร้างนวัตกรรมร่วมกับ ชุมชนในท้องถิ่น	4.48	0.69	มาก	4.54	0.58	มากที่สุด
7	ผู้บริหารส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ ผู้เรียนได้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็น เครื่องมือในการเข้าถึงองค์ความรู้	4.13	0.80	มาก	4.12	0.67	มาก

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ข้อ	การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
3) ด้านการสื่อสารดิจิทัล							
8	ผู้บริหารสามารถแบ่งปันข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ให้กับครูและบุคลากรโดยใช้สื่อดิจิทัล	4.15	0.79	มาก	4.21	0.74	มาก
9	ผู้บริหารส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการติดต่อสื่อสารระหว่างครู ผู้ปกครอง และผู้เรียนผ่านทางสื่อดิจิทัลต่าง ๆ	4.67	0.63	มากที่สุด	4.52	0.61	มากที่สุด
10	ผู้บริหารสามารถใช้สื่อดิจิทัลในการบันทึกข้อมูลและสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัลได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง	4.36	0.71	มาก	4.32	0.73	มาก
4) ความเป็นมืออาชีพดิจิทัล							
11	ผู้บริหารใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการหลักสูตรองค์ความรู้แนวใหม่ทางดิจิทัล	4.34	0.72	มาก	4.33	0.73	มาก
12	ผู้บริหารสามารถส่งเสริมช่วยเหลือให้มีความสำคัญกับการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี	4.87	0.39	มากที่สุด	4.63	0.64	มากที่สุด
13	ผู้บริหารสามารถกำหนดจุดประสงค์ในการสอนองค์ความรู้แนวใหม่ทางดิจิทัล	4.42	0.70	มาก	4.59	0.66	มากที่สุด
5) พลเมืองดิจิทัล							
14	ผู้บริหารวิเคราะห์ จัดทำแผนการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลแก่ครูและบุคลากรในสถานศึกษา	4.38	0.72	มาก	4.35	0.73	มาก

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ข้อ	การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
15	ผู้บริหารนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ ในการปฏิบัติงานอย่างสร้างสรรค์	4.78	0.37	มากที่สุด	4.54	0.58	มากที่สุด
16	ผู้บริหารริเริ่มนำเอาเทคโนโลยี ดิจิทัลเข้ามาใช้ในการปฏิบัติงาน โดยคำนึงถึงความเป็นธรรม จริยธรรมและกฎหมาย	4.36	0.72	มาก	4.56	0.57	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมด		4.39	0.68	มาก	4.38	0.69	มาก

จากตารางที่ 4.2 พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน และผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 อยู่ในระดับมาก โดยมีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.39, S.D.= 0.68) และความเป็นไปได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.38, S.D.= 0.69)

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.90, S.D.=0.81) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูและบุคลากร ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลเป็นปกติภายในองค์กรจนเกิดเป็นวัฒนธรรมในองค์กร และผู้บริหารสถานศึกษาเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการในสถานศึกษาในด้านต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจักรกฤษณ์ สิริริน (2561) ที่ได้กล่าวถึงด้านวัฒนธรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลว่า กรอบงานบูรณาการภายใต้เครือข่ายดิจิทัลของสถานศึกษา ประกอบด้วย ศูนย์ข้อมูล เครื่องคอมพิวเตอร์ เครือข่ายคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์จัดการฐานข้อมูล และระบบการกำกับดูแลในเทคโนโลยีสารสนเทศและบนอินเทอร์เน็ตซอฟต์แวร์ แม้โครงสร้างพื้นฐานหลักจะรวมเป็นฮาร์ดแวร์ แต่หัวใจสำคัญก็คือการสร้างวัฒนธรรมองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของกัญญรัตน์ สุขแสน (2563) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่ากรอบแนวคิดการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัล ประกอบด้วยองค์ประกอบของผู้นำดิจิทัลและวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัล ในส่วนสภาพปัจจุบันของการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของเอกรัตน์ เชื้อวังคำ และวัลลภา อาริรัตน์ (2564) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ผลการวิจัย พบว่าภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา มี 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การเป็นพลเมืองดิจิทัล 2) ความเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัล และ 3) วิสัยทัศน์ดิจิทัลโดยรวมอยู่ในระดับมาก

สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ตระหนักถึงความสำคัญของวิสัยทัศน์ดิจิทัล เพราะวิสัยทัศน์จะช่วยกำหนดทิศทางที่จะดำเนินงานหรือกิจกรรมของสถานศึกษา มีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน เพื่อบรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของปณิดา สุการมย์ และกุหลาบ ปุริสาร (2566: 128-142) ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความจำเป็นในการปรับตัวเข้าสู่ยุคดิจิทัล ต้องเข้าใจทิศทางการเปลี่ยนแปลงขององค์กร มีความคิดที่ทันสมัย มองการณ์ไกล และมีวิสัยทัศน์ดิจิทัลในการสนับสนุนส่งเสริมการบริหารจัดการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของนิศาชล บำรุงภักดี (2563) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลโรงเรียน ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสกลนคร พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรมีความสามารถในการสร้างวิสัยทัศน์ กำหนด เป้าหมาย ภาระงาน และตัวชี้วัดความสำเร็จทางเทคโนโลยีโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของเอกรัตน์ เชื้อวังคำ และวัลลภา อาริรัตน์ (2564) ที่ได้ศึกษาเรื่ององค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 พบว่า ภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ดิจิทัล คือ ผู้บริหารโรงเรียนสามารถสร้างวิสัยทัศน์ในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้ในการปฏิบัติงาน ได้แก่การสร้างวิสัยทัศน์ที่มุ่งดิจิทัล การมีส่วนร่วมในการวางแผนและการสร้างวิสัยทัศน์ ที่ส่งเสริมการพัฒนาและสร้างนวัตกรรมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา เรียงตามลำดับขององค์ประกอบดังต่อไปนี้ ความเป็นมืออาชีพดิจิทัลและด้านพลเมืองดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน, ด้านความรู้ดิจิทัลและด้านการสื่อสารดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน และด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล ทั้งนี้เนื่องมาจากปัจจุบันเรากำลังอยู่ในศตวรรษที่ 21 โลกได้เข้าสู่สังคมที่เรียกว่า “สังคมความรู้” ความรู้ใหม่ๆ เกิดขึ้นทุกวันและเราสามารถรับความรู้ได้จากหลายช่องทางและได้รับอย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของชัยญากต์ ไยดี (2561:150-164) ที่ได้ศึกษาเรื่องศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา พบว่าแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา (1) ด้านความเป็นผู้นำด้านวิสัยทัศน์ (2) ด้านพัฒนาการเรียนรู้ยุคดิจิทัล (3) ด้านความเป็นเลิศในการปฏิบัติอย่างมืออาชีพ (4) ด้านการพัฒนาอย่างเป็นระบบ และ(5) ด้านความเป็นพลเมืองดิจิทัล สอดคล้องกับแนวคิดของ Dubrin (2007) ที่กล่าวถึงผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ว่า มี 3 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) มีการสร้างวิสัยทัศน์ 2) การเผยแพร่วิสัยทัศน์ 3) การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญพรพรรณ สุระคาย (2565) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ได้กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัล ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความรู้ดิจิทัล 2) วิสัยทัศน์ดิจิทัล 3) การสื่อสาร และ 4) การร่วมมือ มีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมในการนำไปใช้เพื่อ

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

เสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาบุรีรัมย์จาก ผู้ทรงคุณวุฒิ อยู่ในระดับมากที่สุด

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน และผลการประเมินความ เหมาะสมและมีความ เป็นไปได้ในการนำไปใช้เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินความ เหมาะสมความเป็นไปได้ ประกอบไปด้วยรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและผู้บริหารที่มีความรู้ ความสามารถและเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาบุคลากร และเมื่อผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาแนวทางการ พัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นมานั้นพบว่า ผู้วิจัยมีการนำเอาข้อมูลจากระยะที่ 1 ผสมกับข้อเสนอแนะมาเป็นข้อมูลในการสร้างแนวทางการภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 อีกทั้งองค์ประกอบการดำเนินงาน วิธิดำเนินการ และ ผลการประเมินทำให้สามารถตัดสินใจในการประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ ผู้วิจัยสร้างขึ้นมานั้น มีความเหมาะสมเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของวันชัย สุขตาม(2562:63-75) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความสามารถภาวะผู้นำดิจิทัลที่จำเป็นในยุคเปลี่ยนผ่านสู่สังคม ดิจิทัล ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ผู้ที่ประสบความสำเร็จในยุคเปลี่ยนผ่านสู่สังคมดิจิทัล จำเป็นต้องเป็นผู้ที่มี ความสามารถภาวะผู้นำดิจิทัลครอบคลุมใน 7 มิติ คือ มิติการรับรู้ดิจิทัล มิติการมุ่งเน้นประชาชน มิติความสามารถ ในการเรียนรู้ มิติความสามารถในการปรับตัว มิติการขับเคลื่อนด้วยข้อมูล มิติการยอมรับทางวัฒนธรรม และมิติ การทำงานร่วมมือกัน โดยสรุปแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่

1. ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล จากการศึกษาพบว่า ผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยสถานศึกษาได้จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ สัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางการ บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพด้วยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และมีการอบรมพัฒนาเพื่อหาความรู้ใหม่ๆอยู่ เสมอ ผู้บริหารสถานศึกษาได้กำหนดนโยบายและระเบียบในการใช้ดิจิทัลในสถานศึกษา เพื่อมุ่งเน้นให้บุคลากรได้ เห็นความสำคัญและประโยชน์ของเทคโนโลยีดิจิทัลโดยมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานผ่านอุปกรณ์ทางเทคโนโลยี ดิจิทัลที่เหมาะสมและทันสมัย สอดคล้องกับคำกล่าวของจิรพล สังข์โพธิ์และคณะ(2560) ที่ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำ ในการบริหารองค์กรยุคดิจิทัลจำเป็นต้องมีมิติวิสัยทัศน์ มีมุมมองอนาคตในการคัดเลือกเทคโนโลยีดิจิทัล กระตุ้นให้ สนับสนุนการทำงานทางดิจิทัลด้วยการสร้างแรงจูงใจสอดคล้องกับความต้องการดิจิทัลของแต่ละบุคคลได้อย่าง ถูกต้อง และสอดคล้องกับคำกล่าวของ Bestterlife(2018) กล่าวถึงผู้นำแห่งวิสัยทัศน์ดิจิทัล วัฒนธรรมและการ เป็นผู้นำแห่งอนาคต มีลักษณะคือ 1) กำหนดทิศทาง เพื่อกำหนดเป้าหมายองค์การไปสู่อนาคต 2) กระตุ้นการ เปลี่ยนแปลง ส่งเสริมความเปลี่ยนแปลงในองค์การเพื่อการแข่งขัน 3) ประชาสัมพันธ์ ผู้นำจะต้องเป็นผู้แนะนำ เจรจาต่อรอง ประสานงานกับภายนอกองค์กรได้เป็นอย่างดี และ 4) การสอนและชี้แนะ ผู้นำจะต้องสร้างทีมงาน ชี้ ให้ทุกคนมุ่งไปสู่เป้าหมายเดียวกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของชัยญญักษ์ ไยดี(2561:150-164) ที่ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วน

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา ทั้งหมด 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านความเป็นผู้นำด้านวิสัยทัศน์ 2) ด้านพัฒนาการเรียนรู้ยุคดิจิทัล 3) ด้านความเป็นเลิศในการปฏิบัติอย่างมืออาชีพ 4) ด้านการพัฒนาอย่างเป็นระบบ 5) ด้านความเป็นพลเมืองดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก

2. ด้านความรู้ดิจิทัล จากการศึกษาพบว่า ผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ได้ส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรในการนำดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการ ได้ดำเนินการจัดหาและใช้อุปกรณ์ทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีคุณภาพ เหมาะสมภายใต้งบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดตามความต้องการของบุคลากรที่มีระเบียบรองรับและได้รับความเห็นชอบจากทุกฝ่ายในการปฏิบัติงานของสถานศึกษา สอดคล้องกับคำกล่าวของบงกช ทองเอี่ยม(2561: 291-302) ที่ได้กล่าวว่า ความรู้ดิจิทัล ประกอบด้วย 1) การสร้างสรรค์ค้นหาวิธีการสื่อสารและถ่ายทอดองค์ความรู้ให้ผู้อื่นเข้าใจผ่านสื่อดิจิทัล 2) การใช้ความรู้ในการเลือกสื่อดิจิทัลสำหรับสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม และ 3) ความเข้าใจ มีการคิดวิเคราะห์แยกแยะ ประเมินสื่อดิจิทัลว่าสิ่งใดเป็นประโยชน์ และสอดคล้องกับคำกล่าวของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน(2560) ได้กล่าวว่า ทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล หรือ Digital literacy หมายถึง ทักษะในการนำเครื่องมืออุปกรณ์และเทคโนโลยีดิจิทัล ที่มีอยู่ในปัจจุบันมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการสื่อสาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญพรพรรณ สุระคาย(2565) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ได้กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัล ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความรู้ดิจิทัล 2) วิสัยทัศน์ดิจิทัล 3) การสื่อสาร และ 4) การร่วมมือ

3. ด้านการสื่อสารดิจิทัล จากการศึกษาพบว่า ผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ได้มีการทำงานเป็นทีมและให้ความสำคัญกับบุคลากรทุกคนได้มีส่วนร่วมเสนอปัญหา ข้อคิดเห็น มีการเสนอแนะและนำข้อมูลสารสนเทศมาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุง พัฒนางานและใช้ประโยชน์ในการบริหารที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพอย่างเท่าเทียม ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของดาวรรณ ถวิลการ(2564) ที่ได้กล่าวว่าตัวบ่งชี้การสื่อสารดิจิทัล ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผนด้านการใช้เทคโนโลยี 2) ใช้สื่อออนไลน์ในการวางแผนงานกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 3) สนับสนุนให้ครูใช้สื่อเทคโนโลยีในการประสานงาน 4) เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามาใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ต 5) สร้างเครือข่ายการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ข้อมูลสถานศึกษา 6) ใช้เครื่องมือดิจิทัลเป็นเครื่องมือสื่อสารกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 7) จัดทำสารสนเทศเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร 8) เผยแพร่กลยุทธ์และการปฏิบัติงานด้านต่างๆ ผ่านระบบออนไลน์ 9) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ และ 10) ใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ของสถานศึกษา และสอดคล้องกับปณณัฐ มาเชค(2565) ที่ได้กล่าวว่า การสื่อสาร (Communication) หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่แสดงออกถึงการมีความรู้ความสามารถในการสื่อสาร มีความสามารถในการใช้ทักษะฟัง พูด อ่านเขียน เพื่อการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญพรพรรณ สุระคาย(2565) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น และเพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ได้กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัล ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความรู้ดิจิทัล 2) วิสัยทัศน์ดิจิทัล 3) การสื่อสาร และ 4) การร่วมมือ

4. ด้านความเป็นมืออาชีพดิจิทัล จากการศึกษาพบว่า ผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ได้จัดทำแผนกลยุทธ์ที่มีการเชื่อมโยงเทคโนโลยีดิจิทัลกับการจัดการบริหารสถานศึกษา ทั้ง 4 ฝ่าย เพื่อให้เกิดเป็นระบบที่มีคุณภาพสามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลา สอดคล้องกับคำกล่าวของจิณณวัตร ปะโคทั้ง (2561) ที่ได้กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ จำเป็นที่ต้องพัฒนาทักษะด้านไอทีอย่างน้อย 5 ด้าน ได้แก่ ทักษะที่ 1 การใช้เครื่องมือที่มีอยู่เทคโนโลยี ทักษะที่ 2 การค้นหา และใช้งาน ทักษะที่ 3 การสอนและเรียนรู้ ทักษะที่ 4 การสื่อสารและความร่วมมือ ทักษะที่ 5 สร้างและนวัตกรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจักรี พันธสมบัติ, กรองทิพย์ นาควิเชตร, ไพศาล หวังพานิช, และมานะ สินธุรชานนท์ (2561: 101-111) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาคาทอลิก สังกัดสังฆมณฑลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีประสิทธิผลในยุคดิจิทัล การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาคาทอลิก มีขั้นตอนการวิจัย 3 ระยะ ดังนี้ระยะที่ 1 การศึกษาลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาคาทอลิก ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาคาทอลิก และระยะที่ 3 การศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาคาทอลิก ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาคาทอลิก สังกัดสังฆมณฑลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีประสิทธิผลในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 1) คุณธรรมตามอัตลักษณ์ การศึกษาคาทอลิก 2) การมีวิสัยทัศน์ 3) การคิดเชิงกลยุทธ์และการบริหารเชิงรุก 4) สมรรถนะทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 5) การพัฒนาความรู้ความสามารถด้านวิชาชีพ 6) การมีมนุษยสัมพันธ์และการทำงานเป็นทีม 7) การเสริมพลังและสร้างแรงบันดาลใจ และ 8) การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ตามลำดับ

5. ด้านพลเมืองดิจิทัล จากการศึกษาพบว่า ผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 มีความสามารถในการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการทำงาน ให้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการติดต่อประสานงาน มีการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ด้าน ICT ให้ครูและนักเรียนในสถานศึกษาได้ใช้งานร่วมกัน เพื่อเป็นการพัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยี สอดคล้องกับสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้(องค์การมหาชน)(2564) ที่กล่าวว่า ความเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) หมายถึง แนวคิดแนวปฏิบัติที่ให้พลเมืองได้เรียนรู้และมีความสามารถในการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างชาญฉลาด รู้เท่าทันและสามารถปกป้องตนเองจากความเสี่ยงต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และสอดคล้องกับงานวิจัยของไชยา ภาวะบุตร, สุรัตน์ ดวงชาทม, และสุมัทนา หาญสุริย์ (2563: 1-11) ได้ทำการศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล 2) สร้างและพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล และ 3) ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาดำเนินการผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) โรงเรียนแห่งนวัตกรรม 2) การสร้างนวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัล 3) บุคลากร เทคโนโลยีและนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล 4) จริยธรรมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และ 5) บูรณาการเทคโนโลยีเพื่อการวัดและประเมินผล

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ดังนี้

6.1.1 จากการศึกษาพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สรุปได้ว่า มีความต้องการด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัลมากที่สุด ดังนั้นผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพราะจะทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6.1.2 จากการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา จะมีลักษณะแตกต่างกันไปตามองค์ประกอบ ซึ่งส่งผลให้ผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาได้ และแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 มีองค์ประกอบหลัก 5 ด้าน และมีตัวบ่งชี้ 16 ตัวบ่งชี้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้จริงนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา

6.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

6.2.1. ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นรายด้าน โดยเฉพาะด้านที่มีระดับความต้องการจำเป็นมาก เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาได้ตรงกับความต้องการอย่างแท้จริง

6.2.2 ควรมีการวิจัยติดตามผลการนำสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อติดตามผลการนำความรู้ ความเข้าใจและทักษะปฏิบัติการไปใช้อย่างคงทนและพัฒนาต่อไป

7. ข้อค้นพบจากการวิจัย

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล หมายถึง วิธีการดำเนินงานและพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ที่แสดงถึงทักษะความสามารถ กระบวนการ วิธีการ และคุณลักษณะส่วนบุคคลในฐานะผู้นำในการบริหารงานที่สามารถสร้างความเชื่อมั่น สร้างแรงจูงใจ สนับสนุนการทำงานร่วมกัน มีความคิดสร้างสรรค์สามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการปฏิบัติงานในองค์กร ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ดิจิทัล ความรู้ดิจิทัล การสื่อสาร ความเป็นมืออาชีพ และพลเมืองดิจิทัล สรุปได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา
ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้วิจัย

8. บรรณานุกรม

- กัญญารัตน์ สุขแสน. (2563). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย,มหาวิทยาลัยรังสิต.
- จิณฉัตร ปะโคทั้ง. (2561). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ. อุบลราชธานี: คณะครุศาสตร์,มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- จิรพล สังข์โพธิ์สุวรรณ จันทิवासารกิจ และเสาวนีย์ อยู่ดีรัมย์. (2560). ภาวะผู้นำในการบริหารยุคดิจิทัล: องค์การไอทีและองค์การที่เกี่ยวข้องกับไอทีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยนวัตกรรมการบริหาร,มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

จักรกฤษณ์ สิริริน. (2561). **ภาวะผู้นำตัวใหม่: ภาวะผู้นำ ICT.**

สืบค้นจาก http://web.facebook.com/EadInnoNews/post/1642173849204/?_rdc=1&_rdr.

สืบค้นเมื่อ 11 มิถุนายน 2565

จักรี พันธสมบัติ, กรองทิพย์นาควิเชตร, ไพศาล หวังพานิช, และมานะ สิ้นธวงษานนท์. (2561).

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนคาทอลิกสังกัดสังฆมณฑลในภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือที่มีประสิทธิผลในยุคดิจิทัล. วารสารนครราชสีมา, ปีที่ 12 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนกันยายน – ธันวาคม 2561, หน้า 101 - 111.

ไชยา ภาวะบุตร, สุรัตน์ ดวงชาทม, และ สมัทนา หาญสุรีย์. (2563). **รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล.** วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ปีที่ 9 ฉบับที่ 33 ประจำเดือนตุลาคม – ธันวาคม 2563, หน้า 1 - 11.

ชัยญากาศ ไยดี. (2561). **การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา.** วารสารคุญภัตติศาสตร์ทางสังคมศาสตร์, ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม – เมษายน 2561, หน้า 150 - 164.

ดาวรรณ ฤทธิการ. (2564). **ภาวะผู้นำดิจิทัล Digital Leadership.** ขอนแก่น:มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ทินกร บัวชู, และทิพภาพร บัวชู. (2562). **ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา.** วารสารครุศาสตร์สารมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกุมภาพันธ์ 2562, หน้า 285 - 294.

ทวีสันต์ วิชัยวงศ์และยุภาพร ยุภาศ. (2562). **ภาวะผู้นำยุคใหม่และทักษะในการบริหารงานในองค์กร.** วารสารวิชาการแสงอีสาน, ปีที่ 16 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกรกฎาคม – ธันวาคม 2562, หน้า 667 - 680.

นิศาชล บำรุงศักดิ์. (2563). **ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลโรงเรียน ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสกลนคร.** วิทยานิพนธ์, คุรุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

บงกช ทองเอี่ยม. (2561). **การพัฒนาตัวชี้วัดทักษะการรู้ดิจิทัลของนักศึกษาวิชาชีพครูในมหาวิทยาลัยแบบไม่จำกัดรับ.** วารสารวิชาการ, สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม – มิถุนายน 2561, หน้า 291-302.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). **การวิจัยเบื้องต้น.(พิมพ์ครั้งที่ 10).** กรุงเทพฯ : สุริยาสาน, หน้า 121.

บุษยพรรณ สุระคาย. (2565). **การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์.** วิทยานิพนธ์ปริญญา, การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

เบญจมาภรณ์ สอนวัฒนา. (2562). **ภาวะผู้นำที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรี เขต 2.** วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ปีที่ 16 ฉบับที่ 74 ประจำเดือนกรกฎาคม – กันยายน 2562, หน้า 154-167.

- วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568
- ปณิดา สุภารมย์, และกุหลาบ ปุริสาร. (2566). **แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5**. วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม – มีนาคม 2566, หน้า 128-142.
- ปุณณิษฐา มาเชค. (2565). **การบริหารองค์กรทางการศึกษาในยุคดิจิทัล**. ภาควิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วันชัย สุขตาม. (2562). **การเสริมสร้างความสามารถภาวะผู้นำดิจิทัลที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารท้องถิ่นในยุคเปลี่ยนผ่านสู่สังคมดิจิทัล**. วารสารการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกรกฎาคม – ธันวาคม 2562, หน้า 63 - 75.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2558). **การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น.(พิมพ์ครั้งที่ 3 ฉบับปรับปรุง)**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (สำนักงาน ก.พ.). (2560). **Digital literacy โครงการพัฒนาทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐ**. สืบค้นจาก <https://smartcitythailand.com/digital-literacy-government-staff-digital-knowledge-development-project/>, สืบค้นเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2566
- สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) (2564). **8 ทักษะความเป็นพลเมืองดิจิทัล** สืบค้นจาก <https://www.okmd.or.th/okmd-kratoomkit/4673/>, สืบค้นเมื่อ 11 มิถุนายน 2565
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.(2562). **คู่มือการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ : แม็กซ์พอยท์.
- เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2559). **การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล (School Management in Digital Era)**. สืบค้นจาก <https://www.truelookpanya.com>, สืบค้นเมื่อ วันที่ 23 มกราคม 2566.
- เอกรัตน์ เชื้อวังคำ, วัลลภา อาริรัตน์. (2564). **องค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 4**. การประชุมผลงานวิชาการระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติครั้งที่ 22, วันที่ 25 มีนาคม 2564, คณะสหวิทยาการ, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Bestterlife. (2018). **ภาวะผู้นำเป็นผู้นำแห่งวิสัยทัศน์วัฒนธรรมและการเป็นผู้นำแห่งอนาคต**. สืบค้นจาก <https://joo.gl/hpiKkp>, สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2565
- Cronbach, L. J. (1990). **Essentials of psychology testing (5th ed.)**. New York: Harper Collins.
- Dubrin. (2007). **Principles of Leadership: South-Western** : Cengage Learning

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568
 แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริม
 การเรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมา

Guidelines for Developing Academic Administration of Educational
 Institutions under Nakhon Ratchasima Provincial Office of Learning Encouragement

อำพร พระโสภะ¹ วานิช ประเสริฐพร²

Amporn Prasopa¹ Vanich Prasertphorn²

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ^{1*,2}

Northeastern University

Author for Correspondence: Email: ampornprasopa@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา 2) เสนอแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมา การวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมา ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 579 คน กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบกลุ่มตัวอย่างของ เครจซี่ และมอร์แกน ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 234 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 32 คน และครูศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ จำนวน 202 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ระยะที่ 2 การเสนอแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา จากการสังเคราะห์ผลค่าดัชนีความต้องการจำเป็น และ สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 10 คน ถอดบทการสัมภาษณ์โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและการบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 0.85) สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.86$, S.D. = 0.32) และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นมีค่าเท่ากับ 0.314 ($PNI_{modified} = 0.314$) และได้แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมาทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา คือ สถานศึกษาควรมีระบบส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาความรู้ ทักษะ และความสามารถอย่างสม่ำเสมอ 2) ด้านการวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญในการกำหนดเกณฑ์และวิธีการวัดผลและประเมินผล การเรียนรู้ที่เหมาะสม ยุติธรรม สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา 3) ด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนครูในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นความถนัด และความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก 4) ด้านการนิเทศการศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการวางแผนและกำหนดเป้าหมายในการนิเทศการศึกษาอย่างชัดเจน และ 5) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมกำหนดหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ; สถานศึกษา ; สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมา

Received:09/04/2568, Revised:21/05/2568, Accepted:22/05/2568

Abstract

This research aimed to 1) study the current condition, desired condition, and needs of academic administration of educational institutions and 2) propose guidelines for developing academic administration of educational institutions under Nakhon Ratchasima Provincial Office of Learning Encouragement. The research was divided into 2 phases: Phase 1: Study the current condition, desired condition, and needs of developing academic administration of educational institutions under Nakhon Ratchasima Provincial Office of Learning Encouragement. The population used in this research consisted of 579 individuals. The sample size was determined using Krejcie and Morgan's table for determining sample size, resulting in a total sample of 234 individuals. This sample comprised 32 school administrators and 202 teachers from district-level learning promotion centers. Simple random sampling was employed. The data collection tool was a 5-level rating scale questionnaire. The statistics used were mean, standard deviation, and needs index. Phase 2: Guidelines for developing academic administration of educational institutions by synthesizing the results of the needs index and interviewing 10 school administrators. The interview transcripts were analyzed using content analysis and descriptive analysis.

The research found that the current condition of academic administration of educational institutions was at a high level overall ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 0.85). The desired condition of academic administration of educational institutions was at the highest level overall ($\bar{X} = 4.86$, S.D. = 0.32). The index of needs was 0.314 ($PNI_{\text{modified}} = 0.314$). There were 5 guidelines for developing academic administration of educational institutions under Nakhon Ratchasima Provincial Office of Learning Encouragement, namely: 1) Development and Using of Educational Technology; Educational institutions should have a system to consistently promote personnel development in knowledge, skills, and abilities. 2) Measurement, Evaluation, and Transfer of Learning Results ; School administrators should prioritize establishing appropriate and fair criteria and methods for measuring and evaluating learning outcomes that align with educational standards. 3) Learning Management to Develop Student Quality; School administrators should support teachers in managing instruction that primarily focuses on the aptitudes and needs of the learners. 4) Educational Supervision; School administrators should have clear plans and goals for educational supervision. 5) Development of Educational Curriculum; School administrators should provide

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

opportunities for teachers to participate in determining the curriculum to ensure it aligns with the needs of the learners.

Keywords: Academic Administration; Educational Institutions; Nakhon Ratchasima Provincial Office of Learning Encouragement

1. บทนำ

สภาวะการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกยุคศตวรรษที่ 21 เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และส่งผลกระทบต่อทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการเมืองของทุกประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความก้าวหน้าและการพัฒนาของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่มีการกระจายอย่างกว้างขวางและไร้ขีดจำกัด ทำให้ทุกประเทศในประชาคมโลกให้ความสำคัญและ เร่งการพัฒนาประเทศ เพื่อให้ก้าวทันกับสภาวะการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป และสามารถแข่งขันกับประเทศต่างๆได้ การเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นโลกแห่งเทคโนโลยีและการสื่อสาร ทำให้ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกต้องมีการวางแผนและกำหนดแนวทางในการพัฒนาคนซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญอันดับแรกในการพัฒนาประเทศ เพื่อเตรียมการรองรับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น สถานการณ์ของโลกได้ผลักดันให้ประเทศไทยต้องก้าวเข้าสู่สังคมโลกมากขึ้น ทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง ตลอดจนสิ่งแวดล้อมของโลกทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านต่าง ๆ เพื่อความอยู่รอดในสภาวะการณ์ปัจจุบันรวมทั้งการสร้างฐานรากที่สำคัญในการพัฒนา นั่นคือ “การพัฒนาคุณภาพคน” (อัญชลี ปสันตา, 2562)

ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2580) มีเป้าหมายในการพัฒนาประเทศ คือ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง ดี และมีคุณภาพมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561) รวมถึงแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ได้วางกรอบทิศทางและเป้าหมายในการจัดการศึกษาของประเทศให้มีการพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและการพัฒนาประเทศ ซึ่งองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษาและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนให้สอดคล้องกับการพัฒนาเยาวชนไทยแห่งยุคศตวรรษที่ 21 คือ การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาถือว่าเป็นหัวใจของสถาบันการศึกษาทุกระดับ ทั้งนี้ การบริหารงานวิชาการที่จะให้ประสบผลสำเร็จ ย่อมมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา อันได้แก่ ปัจจัยด้านครูผู้สอน ปัจจัยด้านผู้ปกครองและชุมชน ด้านงบประมาณ ปัจจัยด้านสื่อ เทคโนโลยีทางการศึกษาและปัจจัยที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่งคือปัจจัยด้านผู้บริหารเปรียบเสมือนบุคคลที่สำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษาและเปรียบเสมือนแม่ทัพหน้า จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในงานวิชาการ ทราบขอบข่ายและปฏิบัติการกิจการบริหารงานวิชาการอย่างชัดเจน (อินยาภรณ์ สังข์เมือง, 2565)

งานวิชาการเปรียบเสมือนดั่งเส้นเลือดใหญ่ไปหล่อเลี้ยงหัวใจของการบริหารงานภายในโรงเรียน ส่งผลต่อประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และคุณภาพของการศึกษาตามแนวคิดของ อภิชา พุ่มพวง (2559) นอกจากนี้การดำเนินงานด้านวิชาการยังถือว่าเป็นการพัฒนาคุณภาพทางด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้บรรลุตาม

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

เป้าหมาย ดังนั้น โรงเรียนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการบริหารงานวิชาการให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่มีคุณภาพแก่ตัวผู้เรียนโรงเรียนจึงควรมีแนวทางในการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพต่อการเรียนรู้ พัฒนาผู้เรียนและการดำเนินการภายในโรงเรียน และ สอดคล้องกับปรัชญาลักษณ์ ภูเสื่อ (2563) กล่าวไว้ว่างานวิชาการถือว่าเป็นหัวใจของการบริหารการศึกษา เป็นงานที่มีความสำคัญสูงสุดของสถานศึกษา เพราะจุดมุ่งหมายของสถานศึกษาก็คือการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ผู้บริหารจึงต้องตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญของงานวิชาการซึ่งเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาเพราะความสำเร็จของสถานศึกษาส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ผู้บริหารและครูต้องวางแผนพัฒนางานวิชาการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมต่อไปได้เป็นอย่างดีโรงเรียนจะประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเป็นสำคัญ แนวทางบริหารงานด้านวิชาการจึงเป็นการวางแผนในการดำเนินงานเพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานสามารถทำงานได้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ หากงานด้านวิชาการมีจุดอ่อนหรือจุดบกพร่องก็จะสามารถทำให้การบริหารงานภายในโรงเรียนด้อยประสิทธิภาพลง ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนรายบุคคล ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าความสำเร็จของสถานศึกษาเป็นผลมาจากความสำเร็จของการบริหารงานวิชาการ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องตระหนักและให้ความสำคัญอันดับแรกแก่การดำเนินงานวิชาการให้เกิดประสิทธิผล (พุฒิตาพร ใจดี, 2565)

การศึกษานอกระบบเป็นการศึกษาที่มุ่งจัดให้กลุ่มเป้าหมายได้พัฒนาชีวิตและสังคม โดยมีหลักการ จัดการศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่ยังด้อยโอกาสพลาดหรือ ขาดโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียนได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ฝึกทักษะปลูกฝังเจตคติที่จำเป็นในการดำรงชีวิต และการประกอบสัมมาชีพ อีกทั้งสามารถปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของวิทยาการต่าง ๆ ที่เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วได้อย่างมีความสุขตามควรแก่สภาพ ดังนั้น ปัจจุบันวิถีการเรียนรู้ของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วอันเป็นผลสืบเนื่องมาจาก ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การขยายตัวทางสังคมในโลกยุคโลกาภิวัตน์ได้แผ่ขยายออกไปอย่างกว้างขวาง องค์ความรู้และวิทยาการใหม่ๆ ล้วนเกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนพัฒนาการของระบบเศรษฐกิจที่ใช้ความรู้เป็นฐานทำให้ประชากรเกิดความต้องการในการแสวงหาความรู้ นำไปสู่การเรียนรู้ในแทบ ทุกกิจกรรมของสังคม วิถีการเรียนรู้ของมนุษย์จึงขยายขอบเขตจากการศึกษาในระบบ (ชั้นเรียน) ไปสู่การเรียนรู้จากการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยส่งผลทำให้เกิดกิจกรรมทางการศึกษารวมไปถึง แหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย จากการกล่าวนั้น การศึกษานอกระบบอาจแบ่งได้ 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ประเภทความรู้พื้นฐาน สายสามัญ ประเภทความรู้และทักษะอาชีพ และประเภทข้อมูลความรู้ทั่วไป (บุศรา นิยมเวช, 2563 : 643-655)

สถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ จำนวน 32 แห่ง โดยผู้เรียนที่เข้ารับการศึกษานอกระบบเป็นผู้ที่พลาด ขาด และด้อยโอกาสทางการศึกษา และจากการวิเคราะห์ SWOT ภายในองค์กรด้านคุณภาพผู้เรียนและการบริการการศึกษาพบว่า สถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมา มีจุดอ่อน ดังนี้ 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและประสิทธิผลในการจัดการศึกษานอกระบบชั้นพื้นฐานยังต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2) ครู 1 คน

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

รับผิดชอบนักศึกษา 40-80 คน โดยมีระดับการศึกษาแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่งผลให้การจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนมีความยุ่งยาก ประกอบกับผู้เรียนมีระดับฐานความรู้และประสบการณ์ที่ต่างกัน ทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่แตกต่างกันและต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด สะท้อนได้ถึงปัญหาและสภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาที่ยังไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ดังเห็นได้จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านการศึกษานอกโรงเรียน (N-NET) ครั้งที่ 1 ปีการศึกษา 2566 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมา มีสถานศึกษาจำนวน 9 แห่งมีผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านการศึกษานอกโรงเรียน (N-NET) ไม่ผ่านเป้าหมายขั้นต่ำ (สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมา, 2566)

จากการศึกษาข้อมูลผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านการศึกษานอกโรงเรียน (N-Net) ของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 ในระดับประถมศึกษา มีคะแนนสอบเฉลี่ยเท่ากับ 56.49 ผ่านเป้าหมายขั้นสูง ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีคะแนนสอบเฉลี่ยเท่ากับ 43.72 ไม่ผ่านเป้าหมายในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีคะแนนสอบเฉลี่ยเท่ากับ 36.76 ไม่ผ่านเป้าหมาย และ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 ในระดับประถมศึกษา มีคะแนนสอบเฉลี่ยเท่ากับ 52.99 ผ่านเป้าหมายขั้นสูง ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีคะแนนสอบเฉลี่ยเท่ากับ 45.93 ไม่ผ่านเป้าหมายในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีคะแนนสอบเฉลี่ยเท่ากับ 33.23 ไม่ผ่านเป้าหมาย จากข้อมูลของสถานศึกษาจะเห็นได้ว่า สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมา มีผลสอบในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 และ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 ผ่านเป้าหมายขั้นสูง คือ ระดับประถมศึกษา เพียงระดับเดียวเท่านั้น นอกนั้นยังไม่ผ่านเป้าหมายตามเกณฑ์ประเมินที่ สทศ. กำหนด (สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมา, 2566)

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมา ที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา และครูเพื่อให้ได้ได้แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้และผู้เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยเป็นข้อมูลในการปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมาอย่างสูงสุดต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และ ความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมา

2.2 เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมา

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการวิจัยแบบผสมผสาน(Mixed Methods Research) ระหว่างวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) การวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมา ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 32 คน และครู ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 552 คน รวมจำนวน 579 คน จากศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ จำนวน 32 แห่ง กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบกลุ่มตัวอย่างของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 อ้างถึงในไพศาล หวังพานิช, 2565:28) ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 234 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 32 คน และครูศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอ จำนวน 202 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย และ ระยะที่ 2 การเสนอแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา จากการวิเคราะห์ผลค่าดัชนีความต้องการจำเป็น และ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 10 คน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์รายบุคคลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) งานวิจัยฉบับนี้แบ่งระยะเวลาในการเก็บข้อมูลออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมา แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 3 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับวุฒิการศึกษา รายได้ต่อเดือน และประสบการณ์การทำงาน ตอนที่ 2 แบบสอบถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และ ความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 2) ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน 3) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 4) ด้านการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และ 5) ด้านการนิเทศการศึกษา แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับตามแนวคิดของลิเคอร์ท (Likert) จำนวน 25 ข้อ โดยกำหนดการให้ค่าเฉลี่ยคะแนนดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง การบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง การบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง การบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง การบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง การบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

หาคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ตรวจสอบความเหมาะสมและสอดคล้องของเนื้อหาโดยนำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ ซึ่งสามารถนำข้อคำถามไปใช้ได้ทุกข้อ นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามอาจารย์ที่ปรึกษาและ

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะนำไปทดลองใช้กับผู้บริหารสถานศึกษา และครู ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 30 คน ทั้งฉบับเท่ากับ 0.981 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ระยะที่ 2 สัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) จากผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน (N-NET) สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานติดกัน 2 ภาคเรียน ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 2) ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน 3) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 4) ด้านการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และ 5) ด้านการนิเทศการศึกษา ถอดบทสัมภาษณ์โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและการบรรยายเชิงพรรณนา หาคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ตรวจสอบความเหมาะสมและสอดคล้องของเนื้อหาโดยนำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ได้ดังต่อไปนี้

4.1 ผลการศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีตำแหน่งครู จำนวน 207 คน คิดเป็นร้อยละ 88.10 และ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 11.90

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามตำแหน่ง

ตำแหน่ง	จำนวน	ร้อยละ
ผู้บริหารสถานศึกษา	28	11.90
ครู	206	88.10
รวม	234	100.00

4.2 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และ ความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมา เป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และ ความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมา โดยรวมและรายด้าน

ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 0.85) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ 1) ด้านการนิเทศการศึกษา ($\bar{X} = 3.71$) 2) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{X} = 3.70$) 3) ด้านการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($\bar{X} = 3.70$) 4) ด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ($\bar{X} = 3.69$) และ 5) ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ($\bar{X} = 3.68$) ตามลำดับ

สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.86$, S.D. = 0.32) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ 1) ด้านการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($\bar{X} =$

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

4.66) 2) ด้านการนิเทศการศึกษา ($\bar{X} = 4.65$) 3) ด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ($\bar{X} = 4.64$) 4) ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ($\bar{X} = 4.63$) และ 5) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.62$) ตามลำดับ

ดัชนีความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) เท่ากับ 0.314 และเมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับตามความสำคัญดังนี้ 1) ด้านการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 2) ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน 3) ด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 4) ด้านการนิเทศการศึกษา 5) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ตารางที่ 2 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และ ความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมรายด้าน

องค์ประกอบ การบริหารสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI	ลำดับ
สู่ความเป็นเลิศ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		
ด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	3.69	0.92	มาก	4.64	0.45	มากที่สุด	0.257	3
ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน	3.68	0.84	มาก	4.63	0.46	มากที่สุด	0.258	2
ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	3.70	0.82	มาก	4.62	0.49	มากที่สุด	0.249	5
ด้านการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	3.70	0.86	มาก	4.66	0.43	มากที่สุด	0.259	1
ด้านการนิเทศการศึกษา	3.71	0.79	มาก	4.65	0.46	มากที่สุด	0.253	4
ภาพรวม	3.70	0.85	มาก	4.86	0.32	มากที่สุด	0.314	

4.3 ผลการประเมินแนวการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ได้แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมา ทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีแนวทางการปฏิบัติ จำนวน 5 ข้อ 2) ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน มีแนวทางการปฏิบัติ จำนวน 3 ข้อ 3) ด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มีแนวทางการปฏิบัติ จำนวน 5 ข้อ 4) ด้านการนิเทศการศึกษา มีแนวทางการปฏิบัติ จำนวน 3 ข้อ และ 5) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีแนวทางการปฏิบัติ จำนวน 4 ข้อ ซึ่งการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมา ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ ของแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ความ

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568
เหมาะสม ความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ของแนวทางโดยรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด และเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

5. อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมา มีประเด็นอภิปรายผลในการวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 0.85) สภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.86$, S.D. = 0.32) และความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมา มีองค์ประกอบ 5 ด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (PNI_{modified}) เท่ากับ 0.259 2) ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน (PNI_{modified}) เท่ากับ 0.258 3) ด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (PNI_{modified}) เท่ากับ 0.257 4) ด้านการนิเทศการศึกษา (PNI_{modified}) เท่ากับ 0.253 และ 5) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา (PNI_{modified}) เท่ากับ 0.249 ทั้งนี้เป็นเพราะว่า สถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมา ผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมให้ครูวิเคราะห์ความจำเป็นในการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ รวมถึงสนับสนุนการผลิตและพัฒนาสื่อที่มีประสิทธิภาพ มีการสื่อสาร แลกเปลี่ยนความรู้หรือทักษะระหว่างบุคลากรภายในสถานศึกษา มีการมอบหมายงานที่เหมาะสมกับทักษะและความสามารถของบุคลากรแต่ละบุคคล เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษา มีระบบส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาความรู้ ทักษะ และความสามารถอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับครรชิต คำดี (2559) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาแพงเพชร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับค่าร้อยละจากน้อยไปมาก คือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การนิเทศศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และการแนะแนว ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การประเมินแนวการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ได้แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมา ทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีแนวทางการปฏิบัติจำนวน 5 ข้อ 2) ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน มีแนวทางการปฏิบัติจำนวน 3 ข้อ 3) ด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มีแนวทางการปฏิบัติ จำนวน 5 ข้อ 4) ด้านการนิเทศการศึกษา มีแนวทางการปฏิบัติ จำนวน 3 ข้อ และ 5) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีแนวทางการปฏิบัติจำนวน 4 ข้อซึ่งการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการ ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ ของแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

เรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ของแนวทางโดยรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด และเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับศักดิ์ดา กะแหะเตบ (2562:159-171) ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนางานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 สรุปได้ดังนี้ (1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา มีแนวทางพัฒนา 7 ประเด็น (2) ด้านการจัดการเรียนการสอน มีแนวทางพัฒนา 6 ประเด็น (3) ด้านสื่อและนวัตกรรมทางการศึกษา มีแนวทางพัฒนา 6 ประเด็น (4) ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา มีแนวทางพัฒนา 4 ประเด็น (5) ด้านการนิเทศการศึกษา มีแนวทางพัฒนา 5 ประเด็น

6. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

6.1.1 ด้านการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูมีการผลิตและพัฒนาสื่อการเรียนการสอนจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอน และส่งเสริมให้ครูสามารถสร้างสื่อที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของผู้เรียนมากขึ้น

6.1.2 ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูปรับแผนการสอนตามผลการประเมินเพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น

6.1.3 ด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ผู้บริหารควรมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจนในแต่ละระดับและสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีทิศทางเดียวกันและสามารถวัดผลได้

6.1.4 ด้านการนิเทศการศึกษา ผู้บริหารควรกำหนดเป้าหมายในการนิเทศการศึกษาให้มีความชัดเจนและสามารถวัดผลได้ โดยเป้าหมายเหล่านั้นควรเชื่อมโยงกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน เช่น การวัดความสำเร็จของการนิเทศจากผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียน หรือการพัฒนาผลการประเมินจากการสอนของครู

6.1.5 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ผู้บริหารควรกระตุ้นให้ครูออกแบบและพัฒนาหลักสูตรที่ไม่เพียงแต่ตอบสนองต่อเนื้อหาวิชาพื้นฐาน แต่ยังต้องมุ่งเน้นทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิด วิเคราะห์ การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และการทำงานร่วมกัน

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

6.2.1 ควรมีการวิจัยการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ในเขตอื่นๆ เพื่อให้ได้โมเดลที่มีประสิทธิผลและสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของการบริการในปัจจุบัน

6.2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา เช่น ทรัพยากรที่มีอยู่ ความพร้อมของครู หรือความสามารถในการปรับใช้เทคโนโลยีในกระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้การวิจัยได้ผลลัพธ์ที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้

6.2.3 การวิจัยครั้งต่อไปควรใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Action Research) ในสถานศึกษาเพื่อให้ได้การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

7.ข้อค้นพบจากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมา พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมา มีองค์ประกอบ 5 ด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 2) ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน 3) ด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 4) ด้านการนิเทศการศึกษา 5) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และได้แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมาทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา คือ สถานศึกษาควรมีระบบส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาความรู้ ทักษะ และความสามารถอย่างสม่ำเสมอ 2) ด้านการวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญในการกำหนดเกณฑ์และวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่เหมาะสม ยุติธรรม สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา 3) ด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนครูในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นความถนัด และความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก 4) ด้านการนิเทศการศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการวางแผนและกำหนดเป้าหมายในการนิเทศการศึกษาอย่างชัดเจน และ 5) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมกำหนดหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

8. บรรณานุกรม

ครุฑชิต คำดี.(2559).แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2.วิทยานิพนธ์ครุฑศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา,คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

- วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568
- ธัญยาภรณ์ สังข์เมือง.(2565). **ความต้องการจำเป็นและแนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา** สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต1. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา,คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). **การวิจัยเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุศรา นิยมเวช.(2563). **บทบาทของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตกรุงเทพมหานครต่อการสร้างการมีส่วนร่วมและเครือข่าย การเรียนรู้ตลอดชีวิต**.วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมีนาคม - เมษายน 2563, หน้า 643-655.
- ปรัชญาลักษณ์ ภูเสื่อ.(2563). **การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในสถานศึกษา** สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา,คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พุดิตาพร ใจดี.(2565).**การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐานด้านภาษาอังกฤษ(O-NET)สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1**. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา,คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ไพศาล หวังพานิช.(2565). **เอกสารการสอนวิชาสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. นครราชสีมา : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- ศักดิ์ดา กะแหมะเตบ.(2562).**แนวทางการพัฒนางานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2**. วารสารนาคบุตรปริทรรศน์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกรกฎาคม - ธันวาคม 2562, หน้า 159-171.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580 (ฉบับย่อ). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดนครราชสีมา.(2566).**สรุปผลการดำเนินงาน ประจำปีงบประมาณ 2566**. สืบค้นจาก <https://pubhtml5.com/bhahi/haiv/?fbclid=1189770>, สืบค้นเมื่อวันที่ 7 มีนาคม 2566
- อภิชา พุ่มพวง.(2559).**ปัญหาและแนวทางการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ** สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษาเขต 6. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา,คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อัญชลี ปสันตา.(2562). **แนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในศตวรรษที่ 21**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาตลอดชีวิต,คณะศึกษาศาสตร์,มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Krejcie, J.; & Morgan, C. (1970). *The Human Predicament: Its Changing Image: A Study in Comparative Religion and History*. New York: St. Martin's Press.

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568
 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา
 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

Guidelines for Developing Academic Leadership in The Digital Age
 for School Administrators Under the Office of
 Khon Kaen Primary Educational Service Area 2

ปฐมาภรณ์ แก้วฤชัย^{1*}, กุลลาบ ปุริสาร², อาทิตย์ ฉัตรชัยพลรัตน์³
 Pathmaporn Kaewruechai¹, Kularb Purisarn², Artit Chutchaipolrut³
 คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย^{1*,2,3}

Education and Liberal Arts Asia Graduate College

Author for Correspondence: Email: path0304boom@gmail.com*

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 กลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 158 คน และครูผู้สอน จำนวน 295 คน ได้รับแบบสอบถามกลับมา จำนวน 424 ชุด คิดเป็นร้อยละ 93.60 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index (PNIModified) ในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพปัจจุบันโดยภาพรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ($\bar{X}$ = 3.84, S.D. = 0.80) ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ โดยภาพรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.93, S.D. = 0.29) และการประเมินความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวม มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNIModified = 0.285) 2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.65, S.D. = 0.68) และผลการประเมินความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.71, S.D. = 0.70)

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำ; ภาวะผู้นำทางวิชาการยุคดิจิทัล; ผู้บริหารสถานศึกษา

Received:28/02/2568, Revised:19/05/2568, Accepted:20/05/2568

Abstract

The purpose of this research was to 1) study the current condition. Desired conditions and essential needs of academic leadership in the digital age of educational institution administrators under the Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area 2. 2) To study the approaches for developing academic leadership in the digital era among school administrators under the Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 2. The sample group consisted of 158 school

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

administrators and 295 teachers with 424 complete questionnaires returned accounting for 93.60%. The research instruments included questionnaires and interviews. Data analysis was conducted using frequency, percentage, mean, standard deviation, and the Modified Priority Needs Index (PNImodified) technique to prioritize the needs.

The study found that 1) The overall and individual aspects of the current conditions had a high average with a total mean score of ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.80). The overall and individual aspects of the desired conditions had the highest average level with a total mean score of ($\bar{X} = 4.93$, S.D. = 0.29). The assessment of the needs for academic leadership in the digital era among school administrators revealed an overall Modified Priority Needs Index (PNImodified) of 0.285. 2) Guidelines for developing academic leadership in the digital age for school administrators showed that the overall assessment of appropriateness was at the highest level with an average score of ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.68), and the overall assessment of feasibility was also at the highest level with an average score of ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.70).

Keywords: Leadership Development Approach; Academic Leadership in The Digital Era; School Administrators

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญด้านการศึกษาในฐานะกลไกหลักในการพัฒนาประเทศมาโดยตลอด โดยมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ ซึ่งการศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคน ที่รัฐต้องจัดให้เพื่อพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัยและสมรรถนะในการประกอบสัมมาชีพ และการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขอันจะนำไปสู่เสถียรภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) การที่มนุษย์จะสามารถ ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับตัวให้เหมาะสมกับยุคดังกล่าวซึ่งอาจกล่าว ได้ว่าจะต้องพัฒนาตนเองให้มีคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 ในโลกยุคศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลง ในทุก ๆ ด้านอย่างรวดเร็วและมีการแข่งขันที่รุนแรง องค์กรต่าง ๆ จะปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ที่ ดำเนินไป การขับเคลื่อนองค์กรต้องอาศัยการมีผู้นำที่ดีและเก่ง มีความรู้ มีความสามารถ มีวิสัยทัศน์ ในการกำหนดทิศทางขององค์กรเพื่อให้ทีมงานผู้ตามเป็นผู้ที่เดินอยู่ในทิศทางที่ผู้นำกำหนด และความเชื่อมั่นในตัวผู้นำจนสามารถนำทีมงานทั้งหมดไปสู่เส้นทางแห่งความสำเร็จได้ตามเป้าหมาย (อดุลย์ วังศรีคุณ, 2557:1-17)

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญและส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครู ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอนของครูและนำมาซึ่งความมีประสิทธิภาพในโรงเรียน โดยเฉพาะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกให้ครูได้รับรู้ อย่างชัดเจน ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในการแสดงออกถึงความรู้ความสามารถในการโน้มน้าวครูผู้สอน บุคลากรทางการศึกษา ให้เื้อื่อต่อการเรียนรู้พัฒนา กิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุจุดมุ่งหมายตามหลักสูตร ส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (นาวา สุขรมย์, 2550) การสอนของครูเป็นความสามารถของผู้บริหาร

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

สถานศึกษาในการโน้มน้าว จูงใจ หรือชี้แนะบุคลากรในสถานศึกษา ตระหนักถึงจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา และร่วมมือกันดำเนินงานเพื่อให้งานวิชาการซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและคุณภาพของผู้เรียน (สิรรานี วสุภัทร, 2551) การสอนของครูแสดงออกถึงความรู้ความสามารถ และทักษะในการบริหารงานวิชาการ โดยเน้นกิจกรรมการเรียนการสอนและการปฏิบัติงานในชั้นเรียน การจัดการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (ละอองดาว ปะโพธิง, 2554) การสอนของครูมีอิทธิพลต่อการเพิ่มพูนการเรียนรู้ของนักเรียนโดยอาศัยกระบวนการเกี่ยวกับการกำหนดวิสัยทัศน์เป้าหมาย พันธกิจการเรียนรู้อำนวยการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอน การพัฒนา นักเรียนการพัฒนาครูและการส่งเสริมบรรยากาศ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมการเรียนรู้ (เกียรติชัย ศรีระชัย, 2556)

โดยในปีการศึกษา 2565 ที่ผ่านมา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 มีโรงเรียนทั้งหมด 158 โรงเรียนทำการสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึง ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ซึ่งผลการประเมิน ผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานฯ (NT) ผลการทดสอบระดับชาติขั้น พื้นฐาน O-NET ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีผลการประเมินส่วนใหญ่ต่ำกว่า เกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด และ ผลการประเมิน PISA ของนักเรียนที่มีอายุ 15 ปี (มัธยมศึกษาปีที่3) มีผลการทดสอบที่ต่ำกว่าเกณฑ์ ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่จะต้องพัฒนาปรับปรุงเพื่อหาแนวทางแก้ไขให้เกิดประสิทธิภาพ ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนและการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องบริหารจัดการ ทางด้านงานวิชาการโดยใช้ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลให้เหมาะสมกับยุคสมัย (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2, 2565)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจและต้องการหาแนวทางในการส่งเสริมเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับกระบวนทัศน์ใหม่ของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการวิจัย รวมทั้งผู้ที่มีความสนใจจะสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ด้านการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของตนเอง การวางแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ซึ่งจะส่งผลเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาคุณภาพและการพัฒนาทักษะแห่งอนาคตของผู้เรียน จึงมีความสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร งานวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล จากหน่วยงานและนักการวิจัยหลายท่าน แล้วนำมาสังเคราะห์ข้อมูลออกมาเป็นองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล 2) การมีความรู้และใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 3) การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 4) การพัฒนาศักยภาพบุคลากร 5) การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ และ 6) การนิเทศ กำกับ ติดตามการจัดการเรียนรู้ เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศ หรือแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลในการบริหารงานวิชาการ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และการปรับตัวต่อ สภาพแวดล้อมภายนอกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้หน่วยงาน สถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

2.2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะคือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 และระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 158 คน และกลุ่มตัวอย่างครู จำนวน 295 คน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตอบสนองคู่ (Dual response format) ชนิด 5 ระดับ โดยกำหนดเกณฑ์ระดับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 เป็น 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ดังนี้

- 5 หมายถึง สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

หาความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน พิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ทุกข้อ นำแบบสอบถามที่นำไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 จำนวน 30 คนและหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach: 1990) โดยการหาค่าความเชื่อมั่นสภาพปัจจุบัน เท่ากับ 0.980 และค่าความเชื่อมั่นสภาพที่พึงประสงค์ เท่ากับ 0.981 นำแบบสอบถามใน Google form ได้รับแบบสอบถามตอบกลับ จำนวน 424 ชุด คิดเป็นร้อยละ 93.60 นำมาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ความหมาย

- 4.51 – 5.00 สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด
- 3.51 – 4.50 สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมาก
- 2.51 – 3.50 สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับปานกลาง
- 1.51 – 2.50 สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับน้อย
- 1.00 – 1.50 สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

วิเคราะห์จัดลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็นโดยใช้สูตร PNI_modified ของนางลักษณ์ วิรัชชัย และ สุวิมล ว่องวานิช (สุวิมล ว่องวานิช, 2558)

$$PNI_{modified} = (I - D)/D$$

I (Important) หมายถึง สภาพที่ควรจะเป็น (สภาพที่พึงประสงค์)

D (Degree of success) หมายถึง สภาพที่เป็นจริง (สภาพปัจจุบัน)

4. ผลการวิจัย

4.1. การวิเคราะห์ข้อมูลตามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

ตารางที่ 4.1. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความต้องการจำเป็น	
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	PNI _{Modifie}	ลำดับที่
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล	3.87	0.78	มาก	4.96	0.28	มากที่สุด	0.285	2
2. ด้านการมีความรู้และใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	3.83	0.80	มาก	4.92	0.31	มากที่สุด	0.284	4
3. ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้	3.85	0.81	มาก	4.95	0.28	มากที่สุด	0.286	1
4. ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร	3.83	0.80	มาก	4.91	0.29	มากที่สุด	0.283	6
5. ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ	3.84	0.79	มาก	4.93	0.29	มากที่สุด	0.284	4
6. ด้านการนิเทศ กำกับติดตามการจัดการเรียนรู้	3.83	0.79	มาก	4.92	0.29	มากที่สุด	0.285	2
รวม	3.84	0.80	มาก	4.93	0.29	มากที่สุด	0.285	-

จากตารางที่ 4.1. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ประณศศึกษาขอนแก่น เขต 2 และการจัดลำดับความต้องการจำเป็น โดยรวมและรายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 สภาพปัจจุบัน โดยภาพรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ($\bar{X}=3.84$, S.D. = 0.80) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ ($\bar{X}=3.87$, S.D. = 0.78), รองลงมาด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}=3.85$, S.D. = 0.81), ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}=3.84$, S.D. = 0.79) ด้านการมีความรู้และใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร และด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน เท่ากับ ($\bar{X}=3.83$, S.D. = 0.79) ตามลำดับ สภาพที่พึงประสงค์ โดยภาพรวมและรายด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ($\bar{X}=4.93$, S.D. = 0.29) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ ($\bar{X}=4.96$, S.D. = 0.28), รองลงมาด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}=4.95$, S.D. = 0.28), ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}=4.93$, S.D. = 0.29), ด้านการมีความรู้และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลกับด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน เท่ากับ ($\bar{X}=4.92$, S.D. = 0.29) ตามลำดับ และการประเมินความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยภาพรวม มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNIModified = 0.285) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุด (PNIModified = 0.286) รองลงมาด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัลกับด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามการจัดการเรียนรู้ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเท่ากัน เท่ากับ (PNIModified = 0.285), ด้านการมีความรู้และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลกับด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเท่ากัน เท่ากับ (PNIModified = 0.284) และด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากรมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNIModified = 0.283) ตามลำดับ

4.2 ประเมินร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

ตารางที่ 4.2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยรวมและรายด้าน

ข้อ	การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ ในยุคดิจิทัลของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขอนแก่น เขต 2	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล							
1	ผู้บริหารสถานศึกษามีการสร้าง วิสัยทัศน์ร่วมกับบุคลากรใน	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ข้อ	การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ ในยุคดิจิทัลของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขอนแก่น เขต 2	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
	สถานศึกษาเกี่ยวกับการ เปลี่ยนแปลงสถานศึกษาด้วย นวัตกรรมดิจิทัล						
2	ผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนร่วม การพัฒนาและมีการประยุกต์ใช้ เทคโนโลยีดิจิทัลในการดำเนินการ วางแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา	4.67	0.57	มากที่สุด	4.67	0.57	มากที่สุด
3	ผู้บริหารร่วมกับครูและบุคลากร กำหนดนโยบายดิจิทัลและ ข้อตกลงร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม	4.67	0.57	มากที่สุด	4.67	0.57	มากที่สุด
2) ด้านการมีความรู้และใช้ดิจิทัล							
4	ผู้บริหารส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ ผู้เรียนได้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็น เครื่องมือในการเข้าถึงองค์ความรู้	5.00	0.81	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
5	ผู้บริหารพัฒนาระบบ Big Data ในการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ ของโรงเรียน	4.33	0.58	มาก	4.67	0.57	มากที่สุด
6	ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูออกแบบ การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ เทคโนโลยีดิจิทัลในการสร้าง นวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้	4.33	0.58	มาก	4.67	0.57	มากที่สุด
3) ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้							
7	ผู้บริหารส่งเสริมครูให้มีการพัฒนา ทักษะดิจิทัลเพื่อนำไปใช้ในการ ออกแบบการจัดการเรียนรู้	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ข้อ	การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ ในยุคดิจิทัลของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขอนแก่น เขต 2	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
8	ผู้บริหารมีความสามารถในการ ประยุกต์ใช้หลักสูตรให้เข้ากับการ เปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
9	ผู้บริหารใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการ จัดการหลักสูตรองค์ความรู้แนว ใหม่ทางดิจิทัล	4.67	0.57	มากที่สุด	4.67	0.57	มากที่สุด
10	ผู้บริหารมีความสามารถในการ บริหารหลักสูตรกระบวนการ ออกแบบและจัดทำหลักสูตรให้มี ประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล	4.67	0.57	มากที่สุด	4.67	0.57	มากที่สุด
4) การพัฒนาศักยภาพบุคลากร							
11	ผู้บริหารมีทักษะการวางแผนและ การบริหารจัดการเพื่อพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษา ในยุคดิจิทัล	4.67	0.72	มากที่สุด	4.67	0.57	มากที่สุด
12	ผู้บริหารมีความสามารถในการ พัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นของครู ให้สามารถจัดการเรียนรู้โดยใช้ เทคโนโลยี	4.67	0.57	มากที่สุด	4.67	0.57	มากที่สุด
13	ผู้บริหารสามารถพัฒนาครูและ บุคลากรด้านการศึกษาให้มีความรู้ ประสบการณ์และทักษะด้านการ ใช้เทคโนโลยี	4.33	0.58	มาก	4.33	0.58	มาก
5) การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ							
14	ผู้บริหารมีความสามารถในการ สร้าง (Create) บรรยากาศในการ เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	4.67	0.57	มากที่สุด	4.67	0.57	มากที่สุด

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ข้อ	การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ ในยุคดิจิทัลของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขอนแก่น เขต 2	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
15	ผู้บริหารมีทักษะในการกระตุ้น บรรยากาศใฝ่เรียนรู้ PLC และผู้มีส่วนได้เสีย	4.33	0.58	มาก	4.67	0.57	มากที่สุด
16	ผู้บริหารมีทักษะการออกแบบ และสร้างให้เกิดบรรยากาศ เพื่อ การเรียนรู้ด้วยวิธีการและแหล่ง เรียนรู้แพลตฟอร์ม (Platform) ที่ หลากหลาย	4.33	0.58	มาก	4.33	0.58	มาก
6) ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามการจัดการเรียนรู้							
17	ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผน กำหนดปฏิทินการนิเทศ	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
18	ผู้บริหารต้องเข้าสังเกตการณ์สอน และให้ข้อเสนอแนะในการ ปรับปรุงการสอนและการจัด โอกาสให้มีการพัฒนาวิชาชีพครู	4.67	0.57	มากที่สุด	4.67	0.57	มากที่สุด
19	ผู้บริหารสร้างความเข้าใจร่วมกับ คณะครูถึงขอบเขตการนิเทศและ ประเมินผลการสอน	4.33	0.58	มาก	4.67	0.57	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมด		4.65	0.68	มาก	4.71	0.70	มาก

จากตารางที่ 4.2 แสดงให้เห็นว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 มีทั้งหมด 6 ด้าน 19 แนวทาง มีความเหมาะสม และความเป็นไปได้ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยรวม ความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ($\bar{X} = 4.65$, S.D.= 0.68) อยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.71$, S.D.= 0.70) อยู่ในระดับมากที่สุด

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า

5.1. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ($\bar{X} = 3.84$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านสังคมดิจิทัลในสถานศึกษา ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ($\bar{X} = 4.93$) และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยภาพรวม มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNIModified = 0.285) เรียงตามลำดับขององค์ประกอบดังต่อไปนี้เรียงจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับคือ ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล และด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามการจัดการเรียนรู้ทั้งนี้เนื่องมาจากปัจจุบันเรากำลังอยู่ในศตวรรษที่ 21 โลกได้เข้าสู่สังคมที่เรียกว่า “สังคมความรู้” ความรู้ใหม่ๆ เกิดขึ้นทุกวันและจากผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 อยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านและปรับตัวเข้าสู่โลกในยุคดิจิทัล ครูและผู้บริหารล้วนมีความมุ่งหมายที่จะบริหารจัดการและจัดการเรียนรู้เพื่อทำงานภายใต้วิถีปกติใหม่ อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำดิจิทัลซึ่งจะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ แต่คนที่พร้อมจะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ คือคนที่สังคมโลกต้องการ ในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นโลกของเทคโนโลยีและนวัตกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของชัยญภาภัก ไยดี (2561: 150-164) ที่ได้ศึกษาเรื่องศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา พบว่าแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในระดับมากที่สุด ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพิชญ์พิมล สุนทวงค์ (2565) ที่ได้ศึกษา แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

5.2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ประกอบด้วยองค์ประกอบ 6 ด้าน มีจำนวน 19 แนวทาง มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยรวมความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ($\bar{X} = 4.65$, S.D.= 0.68) อยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ($\bar{X} = 4.71$, S.D.= 0.70) อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ประกอบไปด้วยรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถ และเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาบุคลากรและเมื่อผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นมานั้นพบว่าผู้วิจัยมีการนำเอาข้อมูลจากระยะที่ 1 ผนวกกับข้อเสนอแนะมาเป็นข้อมูลในการสร้างแนวทางการภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 อีกทั้งองค์ประกอบ การดำเนินงาน วิธีดำเนินการ และผลการประเมินทำให้สามารถตัดสินใจในการประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำ

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมานั้นมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุดนั่นเอง ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้ดังต่อไปนี้

1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล จากการศึกษาพบว่า ผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ความต้องการพัฒนาแนวทางเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษามีการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกับบุคลากรในสถานศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสถานศึกษาด้วยนวัตกรรมดิจิทัล มีส่วนร่วมการพัฒนาและมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการดำเนินการวางแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษาและร่วมกับครูและบุคลากรกำหนดนโยบายดิจิทัลและข้อตกลงร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ให้แนวทางว่าสถานศึกษาควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการสัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางการบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพด้วยการใช้เทคโนโลยี ดิจิทัล ผักผจญเกิดทักษะ ความชำนาญและสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Bestterlife (2017) ที่กล่าวถึงผู้นำแห่งการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล วัฒนธรรม และการเป็นผู้นำแห่งอนาคต มีลักษณะคือ 1) กำหนดทิศทาง เพื่อกำหนดเป้าหมายองค์การไปสู่อนาคต 2) กระตุ้นการเปลี่ยนแปลง การตอบรับสิ่งใหม่ ๆ ได้ 3) ประชาสัมพันธ์ ผู้นำจะต้องเป็นผู้แนะนำเจรจาต่อรอง ประสานงานกับ ภายนอกองค์กรได้เป็นอย่างดี และ 4) การสอนและชี้แนะ ผู้นำจะต้องสร้างทีมงาน ชี้ให้ทุกคนมุ่งไปสู่เป้าหมาย เดียวกัน ช่วยสอนให้เกิดความเข้าใจและบรรลุวิสัยทัศน์ร่วมกันได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chaiyaset Promsri (2017) ที่ได้ศึกษาคุณลักษณะของภาวะผู้นำดิจิทัลด้วยการวิจัย คุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลวิจัยพบว่าคุณลักษณะของภาวะผู้นำดิจิทัลประกอบด้วย ความรู้ด้านดิจิทัล การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล การเน้นลูกค้าเป็นสำคัญ การจัดการความเสี่ยง การสร้างบรรยากาศเชิงบวก การมีส่วนร่วมและความยืดหยุ่นและคล่องตัว และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Eberl, Julia & Drews, Paul (2021) ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลในองค์กรเอกชนในประเทศเยอรมัน ด้วยการสำรวจแบบสอบถามและสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารองค์กร ผลวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัล มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีในการทำงานร่วมกับเครือข่าย การพัฒนาโครงสร้างขององค์กรโดยเน้นเทคโนโลยีดิจิทัล การกำกับติดตามด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล การส่งเสริม พัฒนาและสร้างเทคโนโลยีดิจิทัลแก่บุคลากร ตลอดจนการเป็นพี่เลี้ยงและให้คำปรึกษาแก่บุคลากร

2) ด้านการมีความรู้และใช้ดิจิทัล จากการศึกษาพบว่า ผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ความต้องการให้พัฒนาแนวทางเกี่ยวกับการให้ผู้บริหารส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการเข้าถึงองค์ความรู้ มีการพัฒนาระบบ Big Data ในการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน และส่งเสริมให้ครูออกแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสร้างนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ให้แนวทางว่าควรส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรในการนำดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการ ควรมีการกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนร่วมกันเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน ระบบการบริหารจัดการได้ดำเนินการจัดหาและใช้อุปกรณ์ทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีคุณภาพเหมาะสมภายใต้งบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดตามความต้องการของบุคลากรที่มีระเบียบรองรับและได้รับ ความเห็นชอบจากทุกฝ่ายในการปฏิบัติงานของสถานศึกษา จนเกิดการพัฒนาเป็นวัฒนธรรมองค์กรอย่างยั่งยืน ส่งเสริมให้บุคลากรสร้างและพัฒนานวัตกรรมแหล่งสารสนเทศและแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลที่ตอบสนองต่อ ความต้องการและ ความแตกต่างระหว่างบุคคลในการปฏิบัติงานและการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารงาน ให้โอกาส

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ผู้ได้บังคับบัญชาในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงาน โรงเรียนมีการพัฒนาระบบ Big Data ในการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน ส่งเสริมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีอย่างเต็มที่ เพื่อให้บุคลากรมีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลา ส่งเสริมองค์กรด้วยการใช้สื่อดิจิทัลที่ทันสมัย โดยดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ ควรใช้ดิจิทัลในการบริหาร โดยมีแผนปฏิบัติการด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่ชัดเจน ซึ่งจะทำให้มีการพัฒนาแนวทางด้านนี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับคำกล่าวของบงกช ทองเอี่ยม (2560: 291-302) ที่ได้กล่าวว่า ความรู้ดิจิทัล ประกอบด้วย 1) การสร้างสรรค์ค้นหาวิธีการสื่อสาร และถ่ายทอดองค์ความรู้ให้ผู้อื่นเข้าใจผ่านสื่อดิจิทัล สร้างสื่อดิจิทัลเพื่อพัฒนาการเรียนรู้สร้างเครือข่ายการแบ่งปันข้อมูลความรู้ผ่านสื่อสารสนเทศดิจิทัล สร้างสารสนเทศดิจิทัลที่สามารถสะท้อนกลับเพื่อแก้ไขปัญหาชุมชน 2) การใช้ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยี ความรู้ด้านภาษาอังกฤษ ความสามารถในการเลือกสื่อ ดิจิทัลสำหรับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม มีความสามารถปฏิบัติการกับเทคโนโลยีอย่างเข้าใจ และ 3) ความเข้าใจ มีการคิดวิเคราะห์แยกแยะ ประเมินสื่อดิจิทัลว่าสิ่งใดเป็นประโยชน์ สามารถนำมาใช้ต่อการศึกษา มีมารยาทและความรับผิดชอบต่อการสื่อสารผ่านดิจิทัล เข้าใจกฎหมาย เกี่ยวกับสารสนเทศดิจิทัล และสอดคล้องกับงานวิจัยของชัยญาคัต ไยดี (2561: 150-164) ที่ได้ศึกษาเรื่องศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา พบว่าแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา (1) ด้านความเป็นผู้นำด้านวิสัยทัศน์ ผู้บริหารต้องศึกษานโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาและส่งเสริมการระดมทุน (2) ด้านพัฒนาการเรียนรู้ยุคดิจิทัล ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยี ส่งเสริมให้ครูบุคลากรทางการศึกษาสร้างเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (3) ด้านความเป็นเลิศในการปฏิบัติอย่างมืออาชีพ ผู้บริหารต้องมีความเป็นผู้นำด้านการใช้เครื่องมือดิจิทัลในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้ครูเข้าใจและเห็นความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร (4) ด้านการพัฒนาอย่างเป็นระบบผู้บริหารต้องใช้ยุทธศาสตร์ความร่วมมือโดยเชิญทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างความเข้าใจ กำหนดยุทธศาสตร์ วางแผนในการพัฒนาสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และองค์ความรู้ร่วมกัน และ(5) ด้านความเป็นพลเมืองดิจิทัล ผู้บริหารควรมีนโยบายการใช้เทคโนโลยี สำหรับผู้เรียนอย่างชัดเจนและมีการจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ และมีเครื่องมือดิจิทัลที่เพียงพอต่อการใช้งานของนักเรียน

3) ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ จากการศึกษาพบว่า ผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ความต้องการพัฒนาแนวทางเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมครูให้มีการพัฒนาทักษะดิจิทัลเพื่อนำไปใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ให้มีความสามารถในการประยุกต์ใช้หลักสูตรให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการหลักสูตรองค์ความรู้แนวใหม่ทางดิจิทัล และผู้บริหารมีความสามารถในการบริหารหลักสูตรกระบวนการออกแบบและจัดทำหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ได้มีการทำงานเป็นทีมและให้ความสำคัญกับบุคลากร ทุกคนได้มีส่วนร่วมเสนอปัญหา ข้อคิดเห็น มีการเสนอแนะและนำข้อมูลสารสนเทศมาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุง พัฒนางานและใช้ประโยชน์ในการบริหารที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ อย่างเท่าเทียม จัดการประชุมสร้างความตระหนักให้ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ เห็นประโยชน์และความสำคัญ ของดิจิทัลที่มีต่อการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ ใช้ข้อมูลสารสนเทศในการวิเคราะห์หลักสูตรร่วมกับครูและบุคลากรเพื่อสร้างและดำเนินการจัดการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล เพื่อเพิ่มศักยภาพและโอกาสการเรียนรู้ผ่านการใช้เทคโนโลยีของครูและผู้เรียน สร้าง

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ระบบการปฏิบัติ ควรมีความรู้ในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาวะการเปลี่ยนแปลง ควรวางแผนในการพัฒนาหลักสูตรและนำหลักสูตรไปใช้ ส่งเสริมครูให้มีการพัฒนาทักษะดิจิทัลเพื่อนำไปใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน ผู้บริหารควรมีความสามารถในการบริหารหลักสูตรกระบวนการออกแบบและจัดทำหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่เน้นเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสื่อดิจิทัล โดยผู้บริหารร่วมมือกันกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของสถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด สอดคล้องกับสภาวะการเปลี่ยนแปลง ควรวางแผนในการพัฒนาหลักสูตรและนำหลักสูตรไปใช้ ส่งเสริมครูให้มีการพัฒนาทักษะดิจิทัลเพื่อนำไปใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่เน้นเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสื่อดิจิทัล โดยผู้บริหารร่วมมือกันกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของสถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกรัตน์ เชื้อวงศ์ (2563) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา มี 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การเป็นพลเมืองดิจิทัล 3 ตัวชี้วัด คือ การรู้และใช้ดิจิทัล การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้และจริยธรรมในการใช้ดิจิทัล ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญญารัตน์ สุขแสน (2564) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่ากรอบแนวคิดการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัล ประกอบด้วย องค์ประกอบของผู้นำดิจิทัลและวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัล ในส่วนสภาพปัจจุบันของการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

4) ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร จากการศึกษาพบว่า ผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ความต้องการพัฒนาแนวทางเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษาควรมีทักษะการวางแผนและการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในยุคดิจิทัล ควรมีความสามารถในการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นของครูให้สามารถจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีและสามารถพัฒนาครูและบุคลากรด้านการศึกษาให้มีความรู้ประสบการณ์และทักษะด้านการใช้เทคโนโลยี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ได้มีการส่งเสริมช่วยเหลือให้ความสำคัญกับการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี สนับสนุนบุคลากรในการสร้างองค์ความรู้และเทคโนโลยีดิจิทัลสมัยใหม่ในการบริหารจัดการ สร้างแรงจูงใจในการส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากร ค้นคว้าหาความรู้จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ส่งเสริมให้บุคลากรใช้เทคโนโลยีหลากหลายรูปแบบในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรได้มีการพัฒนาให้มีความรู้ประสบการณ์และทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีตามศักยภาพ และส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและบุคลากรใช้เทคโนโลยีในการพัฒนางานและให้ความก้าวหน้าในวิชาชีพเป็นอย่างดี สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการทำงานขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างมากที่สุดสอดคล้องกับคำกล่าวของสุกัญญา แซ่ม้อย (2561) ที่กล่าวถึงการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจากการเปลี่ยนแปลงบริบทของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลดังที่กล่าวมาแล้วการทำให้ครูยอมรับเทคโนโลยี นวัตกรรม และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ นั้นจึงเป็นภารกิจที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่าไม่ใช่เรื่องง่าย โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของสถานศึกษาที่มีความซับซ้อน ยังสอดคล้องกับคำกล่าวของเอกชัย กี่สุขพันธ์ (2559) ที่กล่าวว่า คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลจึงควรเป็น ดังนี้ 1. กำหนดวิสัยทัศน์ด้าน ICT ของสถานศึกษาให้ชัดเจนว่าต้องการไปในทิศทางใดและจะนำมาใช้กับการบริหารสถานศึกษา 2. การบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานให้สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3. การ

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

สร้างวัฒนธรรมการทำงานและบรรยากาศ และ 4. การฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรทุกคนของสถานศึกษาให้มีความรู้ความสามารถด้าน ICT อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

5) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ จากการศึกษาพบว่า ผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ความต้องการพัฒนาแนวทางเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความสามารถในการสร้าง (Create) บรรยากาศในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีทักษะในการกระตุ้นบรรยากาศใฝ่เรียนรู้ PLC และผู้มีส่วนได้เสีย และมีทักษะการออกแบบและสร้างให้เกิดบรรยากาศ เพื่อการเรียนรู้ด้วยวิธีการและแหล่งเรียนรู้แพลตฟอร์ม (Platform) ที่หลากหลาย และสร้างบรรยากาศห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล จึงจะทำให้การส่งเสริมแนวทางการพัฒนาดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับคำกล่าวของสถาบันพัฒนาความก้าวหน้า (2553:188-190) ที่ได้กล่าวว่า การพัฒนาส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน เป็นบทบาทของฝ่ายบริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ สอดคล้องกับคำกล่าวของ Hallinger & Murphy (1985: 217-247) ได้เสนอ องค์ประกอบของพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ 3 องค์ประกอบใหญ่ คือ 1) การกำหนดภารกิจของโรงเรียน 2) การจัดการด้านการเรียนการสอน และ 3) การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิราวดี ศุภวิริยากรณ์ (2561) ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อการบริหารกิจกรรมจิตสาธารณะของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนใต้พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ การสื่อสารเป้าหมาย การจัดการหลักสูตรและการกำหนดภารกิจ ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นบทบาทสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาเนื่องจากภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสำคัญโดยตรงต่อการกำหนดเป้าหมาย การส่งเสริมสนับสนุน การกำกับติดตามและการประเมินผลเกี่ยวกับการเรียนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของเอกรัตน์ เชื้อวังคำ (2564) ได้ศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า มี 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การเป็นพลเมืองดิจิทัล ประกอบด้วยตัวชี้วัด 3 ตัว คือ การรู้และใช้ดิจิทัล การสื่อสารดิจิทัล และจริยธรรมในการใช้ดิจิทัล 2) ความเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัล ประกอบด้วยตัวชี้วัด 3 ตัว คือ ความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การบริหารจัดการเทคโนโลยี และการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ดิจิทัล

6) ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามการจัดการเรียนรู้ จากการศึกษาพบว่า ผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ความต้องการพัฒนาแนวทางเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการวางแผนกำหนดปฏิทินการนิเทศ เข้าสังเกตการณ์สอน และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการสอนและการจัดโอกาสให้มีการพัฒนาวิชาชีพครู และสร้างความเข้าใจร่วมกับคณะครูถึงขอบเขตการนิเทศและประเมินผลการสอน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จัดให้มีการวางแผนกำหนดเกณฑ์ในการนิเทศการจัดการเรียนรู้ไว้อย่างชัดเจน การนิเทศการจัดการเรียนรู้และให้สะท้อนผลตามความเป็นจริง หากผลการปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด จึงจะทำให้การส่งเสริมแนวทางการพัฒนาดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับคำกล่าวของ Krug (1992) ที่ได้กล่าวว่า ในการนิเทศการสอนพบงานวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการนิเทศการสอน โดยให้ถือว่า เป็นวิธีการพัฒนาครูอย่างจริงมากกว่าที่จะเป็นเพียงการนิเทศการสอนตามสภาพปัญหา สอดคล้องกับคำกล่าวของ Webber (1996) ที่ได้กล่าวว่า รูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการมีองค์ประกอบหลัก 5 ประการ คือ 1) ด้านการ

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

กำหนดพันธกิจของโรงเรียน 2) ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน 3) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก 4) ด้านการสังเกตการณ์สอนและพัฒนาการสอน และ 5) ด้านการประเมินโครงการสอน

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ดังนี้

6.1.1 จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สรุปได้ว่า มีความต้องการ ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล และด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มากที่สุด ดังนั้นผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพราะจะเป็นพื้นฐานการจัดการศึกษาในโลกยุคดิจิทัลในระดับสถานศึกษาและสนับสนุนให้ครูใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการศึกษา

6.1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาคควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการอบรมเพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล อันจะเกิดประโยชน์ต่อระบบการศึกษาต่อไป

6.1.3 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา จะมีลักษณะแตกต่างกันไปตามองค์ประกอบ ซึ่งส่งผลให้ผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษา สังกัดหน่วยงานอื่นๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้

6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

6.2.1. ควรมีการศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารเพื่อเป็นหลักสูตรจัดอบรมผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

6.2.2. ควรมีการวิจัยศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อสามารถพัฒนาได้ตรงตามการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล

7. ข้อค้นพบจากการวิจัย

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ประกอบด้วยองค์ประกอบ 6 ด้านดังนี้ ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามการจัดการเรียนรู้ ด้านการมีความรู้และใช้ดิจิทัล ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ และด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร สรุปได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา
ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้วิจัย

8. บรรณานุกรม

- เกียรติชัย ศรีระชัย. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กับการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- กัญญารัตน์ สุขแสน. (2564). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนใน เครื่องูลนิคณะ เซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษา, คณะ ศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยรังสิต.
- จิราวดี ศุภวิริยาภรณ์. (2561). ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อการบริหารกิจกรรมจิตสาธารณะของผู้บริหาร สถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชญญ์ภักดิ์ ไยดี. (2561). การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา. วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์, ปีที่ 8 ฉบับที่ 1, ประจำเดือนมกราคม-เมษายน 2561, หน้า 150-164.
- นาวา สุขรมย. (2550). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพ การสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หนองคาย เขต 2 วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัย ราชภัฏอุดรธานี.

- วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568
บุญชม ศรีสะอาด. (2560). **วิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10).** กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- บงกช ทองเอี่ยม. (2560). **การพัฒนาตัวชี้วัดทักษะการรู้ดิจิทัลของนักศึกษาวิชาชีพครูในมหาวิทยาลัย.**
วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, ปีที่ 4 ฉบับที่ 1, ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2561, หน้า 291-302.
- พิชญ์พิมล สุนทวงค์. (2565). **แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหาร และพัฒนาการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.**
- ละอองดาว ปะโพธิง. (2554). **ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับ พฤติกรรมการสอนที่มีประสิทธิผลของครูในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา , คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.**
- สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า. (2553). **ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักเกณฑ์ใหม่.**
กรุงเทพฯ : เอส พี เอ็ม, หน้า 188-190.
- สุกัญญา แซ่ม้อย. (2561). **การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.**
- สุวิมล ว่องวานิช. (2558). **การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.**
- สิร์รานิ วสุภัทร. (2551). **ภาวะผู้นำทางวิชาการและสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผล ต่อความสำเร็จของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. ปริญญาศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.**
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2. (2565). **รายงานผลการตรวจราชการและติดตาม ประเมินผลการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขอนแก่น เขต 2 ปี พ.ศ.2565. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 .**
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 – 2579. (พิมพ์ครั้งที่ 1).**
กรุงเทพฯ :บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- อดุลย์ วังศรีคุณ. (2557). **การศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 ผลผลิตและแนวทางการพัฒนา. วารสารมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, ปีที่ 8 ฉบับที่ 1, ประจำเดือน มกราคม-มิถุนายน 2557, หน้า 1-17.**
- เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2559). **การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล (School Management in Digital Era). สืบค้น จาก <https://shorturl.asia/sQK90> สืบค้นเมื่อ 23 มกราคม 2566.**
- เอกรัตน์ เชื้อวังคำ, วัลลภา อาริรัตน์. (2564). **องค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 4. การประชุมผลงานวิชาการระดับ บัณฑิตศึกษาแห่งชาติครั้งที่ 22, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.**
- Bestterlife. (2017). **Leadership is a visionary, cultural and future leader.Transformation.**

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

Retrieved from <https://joo.gl/hpjKkp>, Accessed on 20 October 2024.

Chaiyaset Promsri (2017). **The Developing Model of Digital Leadership for a Successful Digital Transformation**. Retrieved from <https://www.capgemini.com/wp>, Accessed on 2 October 2024.

Cronbach, L. J.(1990).**Essentials of psychology testing**. Retrieved from <https://shorturl.asia/sU69z>, Accessed on 12th October 2024.

Eberl, Julia & Drews, Paul (2021) **Digital Leadership - Mountain or Molehill? A Literature Review conference**. Wirtschaftsinformatik: Duisburg & Essen, Germany.

Hallinger, P., & murphy, J. (1985). **Assessing the instructional management behavior of principals**. Elementary School Journal, 86, 217 – 247.

Krug, S. (1992). **Instructional leadership : A constructive perspective**. Educational Administration Quarterly. 28.

Webber. (1996). **General System Theory : Foundations, Development, Application**. New York: George Braziller.

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและความรับผิดชอบ

ในการทำงานโดยการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับการเรียนรู้

ร่วมมือแบบเทคนิค LT ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

Development of Problem-Solving Ability and Work Responsibility by

Using the 5 STEPs Learning Model with LT Collaborative Learning Technique for Grade 6

Students

ทีมากร ทองไวย^{1*}, ไชยวัฒน์ ชุ่มนาเสียว²

Teemakorn Thongwai^{1*}, Chaiwat Chumnasiao²

คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ^{1*,2}

Faculty of Education, Northeastern University

Author for Correspondence: Email: teemakornthongwai7@gmail.com*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาการทำงานของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT ให้นักเรียนผ่านเกณฑ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 และมีนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป และ 2) พัฒนาความรับผิดชอบในรายวิชาการงานอาชีพของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT ให้นักเรียนผ่านเกณฑ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 และมีนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป โดยกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1/2567 โรงเรียนบ้านโคกสว่าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 จำนวน 30 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre Experimental Research Design) แบบกลุ่มเดียววัดผลหลังการเรียนรู้ (One – Shot Case study Design) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 4 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง รวม 12 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาการทำงานในรายวิชาการงานอาชีพ เป็นแบบทดสอบอัตนัย จำนวน 5 ข้อ และ 3) แบบประเมินความรับผิดชอบในรายวิชาการงานอาชีพ โดยมีสถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT มีคะแนนเฉลี่ย 21.63 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.45 คิดเป็นร้อยละ 86.50 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่กำหนดไว้

2. นักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT มีคะแนนความรับผิดชอบเฉลี่ย 2.42 ($\sigma=0.85$) โดยพบว่า ความรับผิดชอบต่อตนเองมีค่าเฉลี่ย (μ) เท่ากับ 2.41 ($\sigma=0.03$) และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีค่าเฉลี่ย (μ) เท่ากับ 2.43 ($\sigma=0.11$) ทั้งนี้การเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT มีคะแนนความรับผิดชอบสรุปคิดเป็นร้อยละ 80.67 ซึ่งผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่กำหนดไว้

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs; การเรียนรู้ร่วมมือแบบเทคนิค LT; การแก้ปัญหา; ความรับผิดชอบใน
ในรายวิชาการงานอาชีพ

Received:27/03/2568, **Revised:** 08/05/2568,**Accepted:**12/05/2568

Abstract

This research aimed to 1) develop the problem-solving ability of Grade 6 students studying with the 5 STEPs learning model with the LT cooperative learning technique to pass the criteria of not less than 70 percent and have the students pass the criteria of 70 percent or more and 2) develop work responsibility of Grade 6 students studying with the 5 STEPs learning model with the LT cooperative learning technique to be at a good level or higher and have students pass the criteria of not less than 70 percent and have the students pass the criteria of 70 percent or more. The target group was 30 grade 6 students studying in semester 1/2024 at Ban Khok Sawang School, Udon Thani Primary Educational Service Area Office 2, selected by purposive sampling. The research design was a pre-experimental research, one-shot case study. The research instruments were 1) 4 lesson plans, 3 hours per plan, totaling 12 hours; 2) a vocational problem-solving ability test, a 5-item subjective test; and 3) a work responsibility assessment form of Grade 6 students. Statistics used were mean, standard deviation, and percentage.

The research found that:

1. The problem-solving ability of Grade 6 students who studied with the 5 STEPs learning model with the LT collaborative learning technique had an average score of 21.63 points ($\sigma=0.45$), 86.50 percent, which was higher than the 70 percent criteria set.

2. Grade 6 students who studied with the 5 STEPs learning model with the LT collaborative learning technique had an average responsibility score of 2.42 ($\sigma=0.85$). It was found that the responsibility for oneself had an average of 2.41 ($\sigma=0.03$), and the responsibility for the group had an average of 2.43 ($\sigma=0.11$). Furthermore, the 5 STEPs learning model combined with the LT collaborative learning technique achieved a total responsibility score of 80.67 percent, exceeding the 70 percent threshold.

Keywords: 5 STEPs Learning Model; LT Collaborative Learning Technique; Problem-Solving Ability; Work Responsibility in Vocational studies

1. บทนำ

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง แก้ไข พ.ศ.2566) ได้มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีความสมดุลด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาที่มุ่งเน้นผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ คือ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) โดยจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนไทย คือ

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ให้ทุกคนมีคุณภาพด้านความรู้ การดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ทั้งนี้กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีเป็นกลุ่มสาระฯ ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม เพื่อให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการทำงาน เห็นแนวทางในการประกอบอาชีพและการศึกษาต่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง สามารถนำความรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิตและการงานอาชีพมาใช้ประโยชน์ในการทำงานอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ รายวิชาการงานอาชีพจึงเป็นหนึ่งในวิชาที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความคิด ทำให้มนุษย์มีองค์ความรู้ที่มีเหตุผลต่อการตัดสินใจ แก้ปัญหาและความรับผิดชอบ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) แต่ปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนยังไม่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะด้านดังกล่าวได้เท่าที่ควร ส่งผลให้ผู้เรียนส่วนใหญ่ยังขาดทักษะการแก้ปัญหา ขาดโอกาสแสดงความคิดเห็น และการเข้าร่วมกิจกรรม (เกษศิริรินทร์ ธนะไชย, 2553:3-6)

จากสภาพปัญหาของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาการงานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านโคกสว่างที่ผ่านมา พบว่า ผลการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนในปีการศึกษา 2563-2564 ต่ำกว่าค่าเป้าหมายทางการเรียนของกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพของสถานศึกษา (โรงเรียนบ้านโคกสว่าง, 2565) และนอกจากนี้ยังพบว่าความรับผิดชอบในการทำงานของนักเรียนยังอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งผู้วิจัยสังเกตได้จากการมอบหมายให้ทำงานและทำกิจกรรมในชั้นเรียน นักเรียนยังไม่สามารถทำงานได้สำเร็จ ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์ พบสาเหตุเกิดจากขาดเทคนิคกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน ผู้สอนใช้วิธีการถ่ายทอดความรู้โดยการบอกกล่าวแล้วให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติตามขั้นตอนตามที่ผู้สอนกำหนด โดยมุ่งเน้นที่ผลสำเร็จของผลงานหรือชิ้นงานตามที่ผู้สอนกำหนดให้ ประเมินผลความรู้ความเข้าใจผลสำเร็จของงานเป็นรายบุคคล โดยไม่คำนึงถึงกระบวนการหรือวิธีการขั้นตอนในการทำงาน การเรียนรู้จึงขาดความสมดุลด้านเนื้อหา และทักษะหรือกระบวนการ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม การศึกษาแนวคิดทฤษฎีรูปแบบการเรียนรู้และเทคนิคการสอนต่าง ๆ ที่สามารถจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการงานอาชีพได้นั้น มีหลายแนวคิด หลายเทคนิควิธีการสอนที่ช่วยพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและความรับผิดชอบในการทำงาน โดยผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ลักษณะการคิดแก้ปัญหาตามขั้นตอนของ Guilford (1987) ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการคิดแก้ปัญหา 5 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการ (Preparation), ขั้นในการวิเคราะห์ปัญหา (Analysis), ขั้นในการเสนอแนวทางในการแก้ปัญหา (Production), ขั้นตรวจสอบผล (Verification) และขั้นนำไปประยุกต์ใหม่ (Reapplication)

ทั้งนี้ การจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs และการเรียนรู้ร่วมมือแบบเทคนิค LT เป็นเทคนิควิธีการสอนที่เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาการคิด ผู้เรียนพัฒนาไปสู่ผู้มีความรู้ ทักษะกระบวนการ และเจตคติที่พึงประสงค์ มีทักษะในการค้นคว้าแสวงหาความรู้ มีความรู้พื้นฐานที่จำเป็น สามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์ สามารถสร้างสื่ออย่างมีประสิทธิภาพ มีทักษะชีวิต ร่วมมือในการทำงานกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี (ทิพรัตน์ สิทธิวงศ์, 2559:86-98) เพื่อพัฒนาการแก้ปัญหาและความรับผิดชอบในการทำงานของผู้เรียน ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่า การเรียนรู้แบบ 5 STEPs และการเรียนรู้ร่วมมือแบบเทคนิค LT เป็นอีกวิธีการหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการงานอาชีพที่จะสามารถพัฒนาการแก้ปัญหาและความรับผิดชอบในการทำงานของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

การจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง ครูผู้สอนเป็นผู้จัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนเผชิญปัญหา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมาย กิจกรรมมี 5 ขั้นตอน ซึ่งประกอบด้วย ขั้นที่ 1 การเรียนรู้ตั้งคำถาม (Learning to Question) หมายถึง ขั้นที่ครูผู้สอนนำเสนอสิ่งเร้าหลากหลายกระตุ้น ให้นักเรียนสงสัย เกิดคำถาม และคาดคะเน คำตอบ โดยที่ครูผู้สอนไม่ต้องเฉลยคำตอบ ขั้นที่ 2 การเรียนรู้แสวงหาสารสนเทศ (Learning to Search) หมายถึง ขั้นตอนที่ให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้หรือข้อมูลจากสื่อ และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายภายในโรงเรียน เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลสำหรับการสรุปคำตอบของปัญหาที่นักเรียนได้รับ ขั้นที่ 3 การเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้ (Learning to Construct) หมายถึง ขั้นที่นักเรียนแปลงข้อมูล สรุปผล และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยครูผู้สอนทำหน้าที่ช่วยนักเรียนเชื่อมโยงไปยังความรู้ที่ถูกต้อง ขั้นที่ 4 การเรียนรู้เพื่อการสื่อสาร (Learning to Communicate) หมายถึง ขั้นตอนที่ผู้เรียนนำเสนอความรู้ด้วยวิธีการที่แตกต่าง นั่นคือ การเขียนแผนผังความคิด ขั้นที่ 5 การเรียนรู้เพื่อตอบแทนสังคม (Learning to Service) หมายถึง ขั้นที่ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน การเรียน ครอบครัว ชุมชน สังคมอย่างใดอย่างหนึ่ง (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์, 2559) ขั้นตอนการเรียนรู้ แบบ 5 ขั้น อาจเป็นวิธีหนึ่งที่มุ่งเน้นเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียนที่จะสามารถส่งเสริมพัฒนาการ เรียนรู้ให้ดีกว่าเดิม

ส่วนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT เป็นการเรียนรู้ที่กำหนดให้แต่ละคนมีบทบาทหน้าที่ช่วยกลุ่มในการ เรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนตามหลักของการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Co-operative Learning) เป็นวิธีการ จัดการเรียนที่เน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติงานเป็นกลุ่มย่อย โดยมีสมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถที่ต่างกันไป เพื่อ เสริมสร้างสมรรถภาพการเรียนรู้ของแต่ละคน สนับสนุนให้มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จนบรรลุตามเป้าหมายที่ วางไว้

จากความสำเร็จและปัญหาปัญหาดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้การ งานอาชีพ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้เล็งเห็นว่า การนำการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับการเรียนรู้แบบ ร่วมมือเทคนิค LT มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน จะช่วยให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านโคก สว่าง เกิดการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและความรับผิดชอบในการทำงาน เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ การแก้ปัญหา มีคุณธรรม จริยธรรมและทักษะชีวิตได้เป็นอย่างดี

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหการทำงาน of นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการ เรียนแบบ 5 STEPs ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT ให้นักเรียนผ่านเกณฑ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 และมี นักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป

2. เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบในรายวิชาการงานอาชีพของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการ เรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT ให้นักเรียนผ่านเกณฑ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 และมี นักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบแผนการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre Experimental Research Design) แบบกลุ่มเดียววัดผลหลังการเรียนรู้ (One – Shot Case study Design) เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและความรับผิดชอบในการทำงานโดยการจัดการเรียนรู้แบบ 5 Steps ร่วมกับการเรียนรู้ร่วมมือแบบเทคนิค LT ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3.2 กลุ่มเป้าหมาย

ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านโคกสว่าง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 จำนวน 30 คนได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 3 ประเภท ประกอบด้วย

3.3.1 แผนการจัดการเรียนรู้ เป็นแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาการงานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ออกแบบโดยการเรียนรู้แบบ 5 Steps ร่วมกับการเรียนรู้ร่วมมือแบบเทคนิค LT มีจำนวน 4 แผน แผนละ 3 ชั่วโมงรวมเวลา 12 ชั่วโมง

3.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มี 2 เครื่องมือ ได้แก่

3.3.2.1 แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาวิชาการงานอาชีพ เป็นแบบทดสอบอัตนัย จำนวน 5 ข้อเพื่อวัดความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนหลังจากสิ้นสุดการจัดการจัดการการเรียนรู้ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน (Scoring Rubrics) การวัดความสามารถในการแก้ปัญหา ใช้ลักษณะการคิดแก้ปัญหาตามขั้นตอนของ Guilford (1987) เป็น (1) ระดมสมองเพื่อระบุปัญหา และ เลือกปัญหาที่สำคัญที่สุด (2) ระดมสมองเพื่อหาแนวทางและวิธีการแก้ปัญหา (3) กำหนดเกณฑ์เพื่อประเมินแนวทางการแก้ปัญหา (4) ประเมินแนวทางการแก้ปัญหาเพื่อเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุดและ (5) นำเสนอวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุดด้วยวิธีการต่าง ๆ พร้อมแผนปฏิบัติการ ทั้งนี้ ทุกรายการประเมิน มีคะแนนเต็ม 5 คะแนน คะแนนเต็ม 25 คะแนน มีคะแนนเฉลี่ยเต็ม 5 คะแนน โดยมีการวิเคราะห์ความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการเรียนแบบ 5 STEPs ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT ให้นักเรียนผ่านเกณฑ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 และมีนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป

3.3.2.2 แบบประเมินความรับผิดชอบในการทำงาน แบ่งเป็น (1) ความรับผิดชอบต่อตนเอง ได้แก่ มีความอดทน มีความตรงต่อเวลา มีความเอาใจใส่ การเข้าห้องเรียนและส่งงานที่ได้รับมอบหมาย และการสืบเสาะแสวงหาความรู้ (2) ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ได้แก่ มีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่ม ช่วยกันลงมือปฏิบัติงาน ให้ความช่วยเหลือเพื่อนอย่างเหมาะสม ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น และการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบตามความเหมาะสม โดยมีการวิเคราะห์ความรับผิดชอบในการทำงานของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT ให้นักเรียนผ่านเกณฑ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 และมีนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองเก็บรวบรวมในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ตามลำดับดังนี้

3.4.1 ปฐมนิเทศนักเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจในบทบาทครูและนักเรียน ชี้แจงจุดประสงค์และกิจกรรมของการสอน รวมทั้งวิธีการวัดผลการทดลองในครั้งนี้

3.4.2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสอนนักเรียนกลุ่มตัวอย่างตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับการเรียนรู้ร่วมมือแบบเทคนิค LT วิชาการงานอาชีพ ประกอบด้วย 4 แผน ระยะเวลาสอนแผนละ 3 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง

3.4.3 ดำเนินการทดสอบหลังเรียน หลังการสอนเสร็จสิ้นลง โดยใช้

3.4.3.1 แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาจำนวน 5 ข้อ และ

3.4.3.2 แบบประเมินความรับผิดชอบ เรื่อง

1) ไม้ดอก ไม้ประดับ

2) การปลูกบอนสีตามกระบวนการทำงาน

3) การปลูกผักปลอดสารพิษ และ

4) การปลูกบรอกโคลีตามกระบวนการทำงาน

3.4.4 นำผลคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์ผลและแปลผลข้อมูลต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีลำดับขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

6.1 วิเคราะห์ความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT ให้มีคะแนนเฉลี่ยผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็มและมีนักเรียนผ่านของเกณฑ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของนักเรียนทั้งหมด

6.2 วิเคราะห์ความรับผิดชอบในการทำงานของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT ให้มีคะแนนเฉลี่ยผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็มและมีนักเรียนผ่านของเกณฑ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของนักเรียนทั้งหมด

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาเฉลี่ย 21.63 คะแนน ($\sigma = 0.45$) ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 86.50 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และมีนักเรียนผ่านเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 100 ของนักเรียนทั้งหมด ผู้วิจัยได้นำเสนอแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา ดังนี้

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ตารางที่ 1 ผลการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการเรียนแบบ 5 STEPs ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT

ขั้นตอนการคิด แก้ปัญหา	ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา												สรุปภาพรวม		
	แผนที่ 1 ไม้ดอกไม้ประดับ สถานการณ์ที่ 1			แผนที่ 2 การปลูกบอนสี สถานการณ์ที่ 2			แผนที่ 3 การปลูกผัก สถานการณ์ที่ 3			แผนที่ 4 ปลูกผักสวนครัว สถานการณ์ที่ 4			σ	S.D.	ร้อยละ
	คะแนน (25)	σ (5.00)	S.D.	คะแนน (30)	σ (5.00)	S.D.	คะแนน (25)	σ (5.00)	S.D.	คะแนน (25)	σ (5.00)	S.D.			
1. ขั้นเตรียมการ															
1.1 ระดมสมอง เพื่อระบุปัญหา	23	4.60	0.55	24	4.80	0.45	25	5.00	0	25	5.00	0	24.25	0.25	97.00
1.2 เลือกปัญหาที่ สำคัญที่สุด	23	4.60	0.55	23	4.60	0.55	23	4.60	0.55	23	4.60	0.55	23.00	0.55	92.00
2. การวิเคราะห์ปัญหา	21	4.20	0.45	22	4.40	0.55	22	4.40	0.55	24	4.80	0.45	22.25	0.50	89.00
3. การเสนอแนว ทางในการแก้ปัญหา	21	4.20	0.45	23	4.60	0.55	22	4.40	0.55	23	4.60	0.55	22.25	0.53	89.00
4. ตรวจสอบผล	20	4.00	0.00	21	4.20	0.45	21	4.20	0.45	21	4.20	0.45	20.75	0.34	83.00
5. นำไปประยุกต์ใหม่	22	4.40	0.55	22	4.40	0.55	23	4.60	0.55	23	4.60	0.55	22.50	0.55	90.00
ค่าเฉลี่ย (X̄)	21.67	4.20	0.43	21.50	4.30	0.52	22	4.40	0.44	22	4.40	0.43	21.63	0.45	86.50

จากตารางที่ 1 พบว่า พัฒนาการของความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการเรียนแบบ 5 STEPs ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT มีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหา สรุปคิดเป็นร้อยละ 86.50 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็มทั้งหมด

4.2 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการเรียนแบบ 5 STEPs ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT มีคะแนนความรับผิดชอบเฉลี่ย 2.42, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.85) โดยพบว่า ความรับผิดชอบต่อตนเองมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.41 ($\sigma=0.03$) และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.43 ($\sigma=0.11$) ทั้งนี้ การเรียนแบบ 5 STEPs ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT มีคะแนนความรับผิดชอบสรุปคิดเป็นร้อยละ 80.67 ซึ่งผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่กำหนดไว้ ดังตารางที่ 2

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ตารางที่ 2 สรุปคะแนนผลการพัฒนาความรับผิดชอบในการทำงานของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการเรียนแบบ 5 STEPs ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT

ลำดับ	ความสามารถในความคิดสร้างสรรค์										คะแนน ที่ทำ ได้	ร้อยละ	μ	σ
	ความรับผิดชอบตนเอง					ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม								
	มีความอดทน	มีความตรงต่อเวลา	มีความเอาใจใส่	การเข้าห้องเรียนและส่งงานที่ได้รับมอบหมาย	การสืบเสาะแสวงหาความรู้	มีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่ม	ช่วยกันลงมือปฏิบัติงาน	ให้ความช่วยเหลือเพื่อนอย่างเหมาะสม	ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น	การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบตามความเหมาะสม				
μ	2.42	2.33	2.47	2.43	2.40	2.63	2.40	2.37	2.33	2.43	24	80.67	2.42	0.85
σ	0.56	0.47	0.50	0.50	0.49	0.55	0.49	0.49	0.47	0.50				
μ รายด้าน	2.41					2.43								
σ รายด้าน	0.03					0.11								

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 ความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการเรียนแบบ 5 STEPs ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการเรียนแบบ 5 STEPs ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT มีความสามารถในการแก้ปัญหาคิดเป็นร้อยละ 86.50 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และมีนักเรียนผ่านเกณฑ์คิดเป็นร้อยละ 100 ของนักเรียนทั้งหมด

การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยผ่านเกณฑ์ร้อยละ 100 ของนักเรียนทั้งหมด อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนจะมีการให้นักเรียนได้เรียนรู้เพื่อที่จะตั้งคำถามก่อนเป็นอันดับแรก อาทิ การให้นักเรียนดูรูปภาพที่แตกต่างกัน การดูคลิปวิดีโอ เพื่อจุดประกายให้นักเรียนเกิดการพัฒนาการคิด ดังที่ สุภาพร พลพุดธา (2563) ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้การตั้งคำถาม เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาการคิด การที่เราจะส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การที่จะส่งเสริมนักเรียนคิดวิเคราะห์ จะต้องเริ่มจากการฝึกให้ผู้เรียนมีความช่างสังเกต เกิดความสงสัยที่จะอธิบาย ซึ่งครูจะมีบทบาทในการให้นักเรียนฝึกตั้งคำถามให้เป็นไปอย่างสร้างสรรค์ การเรียนรู้เพื่อแสวงหาสารสนเทศ เป็นการสืบค้นสอบถาม สัมภาษณ์ หรือใช้วิธีทดลองทดสอบ เพื่อรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ อันจะนำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ดังที่ สุภาณี เสงศรี และ วลีพร ปันนา (2561:253-265) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน มีทักษะในการค้นคว้าแสวงหาความรู้ สามารถวิเคราะห์ สื่อสาร ที่เน้นฝึกให้ผู้เรียนตั้งคำถาม เพื่อสร้างความรู้สึกรู้สึกอยากเรียน ได้วางแผนการเรียนรู้ของตนเอง ลงมือศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูล แสวงหาความรู้และค้นพบความรู้ด้วยตนเอง นำข้อมูลมารวมวิเคราะห์ อภิปราย เชื่อมโยงความสัมพันธ์ ประเมินค่า สรุปความคิดรวบยอด ความสำคัญ แนวทางการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ทั้งนี้ จากการจัดกิจกรรมในห้องเรียน เรื่อง ไม้ดอกไม้ประดับ การปลูกบอนสี การปลูกผักปลอดสารพิษ และการปลูกผักสวนครัว ครูผู้สอนจะกำหนดสถานการณ์ให้นักเรียน 4 สถานการณ์หลังจากเรียนเสร็จสิ้นในแต่ละเรื่องแล้ว เพื่อให้ นักเรียนในกลุ่มได้ร่วมมือกันระดมสมองในการแก้ไขปัญหาที่ 1 นั้น ๆ โดยในการแก้ปัญหาเป็นการใช้วิธีการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการคิดวิเคราะห์ คิดหาเหตุผล รวมถึงการคิดสร้างสรรค์ เพื่อนำไปสู่กระบวนการแก้ปัญหาได้สำเร็จ ซึ่งสถานการณ์ที่นักเรียนร่วมกันทำนี้ ประกอบไปด้วยกระบวนการต่าง ๆ 5 ขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับ Guilford (1987) ที่ได้อธิบายขั้นตอนการแก้ปัญหาไว้ คือ

1) ขั้นเตรียมการ (Preparation) หมายถึง ขั้นในการตั้งปัญหาหรือค้นหาปัญหาว่าปัญหาที่แท้จริงของเหตุการณ์นั้น ๆ คืออะไร โดยในขั้นตอนนี้ ประกอบด้วย 2 กระบวนการ ได้แก่ ขั้นระดมสมองเพื่อระบุปัญหา และ ขั้นเลือกปัญหาที่สำคัญที่สุด ซึ่งขั้นขั้นระดมสมองเพื่อระบุปัญหาของนักเรียน เป็นขั้นที่มีคะแนนสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 97.00 รองลงมา คือ ขั้นเลือกปัญหาที่สำคัญที่สุด มีคะแนน คิดเป็นร้อยละ 92.00

2) ขั้นในการวิเคราะห์ปัญหา (Analysis) หมายถึง ขั้นพิจารณาดูว่าสิ่งที่เป็นสาเหตุที่สำคัญของปัญหา หรือสิ่งที่ไม่ใช่สาเหตุที่สำคัญของปัญหา จากการกำหนดสถานการณ์เพื่อประเมินความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียน พบว่า ขั้นการวิเคราะห์ปัญหา มีคะแนนคิดเป็นร้อยละ 89.00

3) ขั้นในการเสนอแนวทางในการแก้ปัญหา (Production) หมายถึง การหาวิธีการแก้ปัญหาให้ตรงกับสาเหตุของปัญหา แล้วออกมาในรูปของวิธีการ ผลสุดท้ายจะได้ผลลัพธ์ออกมา จากการกำหนดสถานการณ์เพื่อประเมินความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียน พบว่า ขั้นเสนอแนวทางแก้ไขปัญหามีคะแนนคิดเป็นร้อยละ 89.00

4) ขั้นตรวจสอบผล (Verification) หมายถึง ขั้นในการเสนอเกณฑ์เพื่อตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้จากการเสนอวิธีแก้ปัญหา ถ้าพบว่าผลลัพธ์นั้นยังไม่ได้ผลที่ถูกต้องก็ต้องมีการนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาใหม่จนกว่าจะได้วิธีการที่ดีที่สุด หรือถูกต้องที่สุด จากการกำหนดสถานการณ์เพื่อประเมินความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียน พบว่า ขั้นตรวจสอบผล มีคะแนนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 83.00

5) ขั้นนำไปประยุกต์ใหม่ (Reapplication) หมายถึง การนำวิธีการแก้ปัญหาที่ถูกต้องไปใช้ในโอกาสข้างหน้า เมื่อพบกับเหตุการณ์คล้ายคลึงกับปัญหาที่เคยพบเห็นมาแล้ว จากการกำหนดสถานการณ์เพื่อประเมินความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียน พบว่า ขั้นนำไปประยุกต์ใหม่ มีคะแนนคิดเป็นร้อยละ 90.00

5.2 ความรับผิดชอบในการทำงานของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT

ทั้งนี้ จากการประเมินความรับผิดชอบในการทำงานของนักเรียน พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT มีคะแนนความรับผิดชอบเฉลี่ย 2.42 ($\sigma=0.85$) โดยพบว่า ความรับผิดชอบต่อตนเองมีค่าเฉลี่ย (μ) เท่ากับ 2.41 ($\sigma=0.03$) และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีค่าเฉลี่ย (μ) เท่ากับ 2.43 ($\sigma=0.11$) ทั้งนี้การเรียนแบบ 5 STEPs ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT มีคะแนนความรับผิดชอบสรุปคิดเป็นร้อยละ 80.67 ซึ่งผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่กำหนด

จากการวิจัย พบว่า การที่คะแนนความรับผิดชอบในการทำกิจกรรมสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้นั้น อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้ส่งเสริมให้นักเรียนได้เกิดเรียนรู้ ตั้งคำถาม ค้นหาคำตอบ และตรวจสอบข้อเท็จ ทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจและสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ของตนเองได้ โดยยังมีองค์ประกอบอื่น ๆ อีกดังที่ กรมวิชาการ (2560: 15) ได้สรุปไว้ว่า ความรับผิดชอบและมีวินัยในตนเองมี 2 ประเภท คือ ความ

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

รับผิดชอบต่อตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคมหรือส่วนรวม และ จูรีตัน นันทพิทวิกุล (2538: 4-5 อ้างถึงใน อังคณา บุญสีสด, 2551) ยังได้อธิบายเพิ่มเติมไว้ว่า บุคคลที่มีความรับผิดชอบ ควรมีความเอาใจใส่ ความละเอียดรอบคอบ ความขยันหมั่นเพียร ความอดทน ความตรงต่อเวลา ยอมรับผลการกระทำของตนเอง และการปรับปรุงงานของตนเองให้ดียิ่งขึ้น

สอดคล้องกับการวิจัยของ กรัญญา สกุลรักษ์ (2562) ที่ได้ทำงานวิจัยเกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบที่มีผลต่อแรงจูงใจในการทำงานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำงานที่มีผลต่อแรงจูงใจในการทำงานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และ สัมพันธ์ระหว่างความสำเร็จในการทำงานที่มีผลต่อแรงจูงใจในการทำงาน ทั้งนี้ ผลการศึกษาพบว่า แรงจูงใจในการทำงานมีผลต่อการทำงานของนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 78.80 อาจเป็นเพราะนักเรียนได้สร้างมาตรฐานของแรงจูงใจที่จูงใจให้กับนักเรียน ทั้งในด้านบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบที่เหมาะสมกับความรู้ ด้านความสามารถที่เหมาะสมกับงานที่ได้รับมอบหมาย และความสำเร็จมีผลต่อการทำงานของนักเรียนคิดเป็นร้อยละ 56.80 ความสามารถมีผลต่อการทำงานของนักเรียน ร้อยละ 36.80 และ ปัจจัยด้านบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบมีผลต่อนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบมีผลต่อนักเรียนที่ทำงานในโรงเรียน ร้อยละ 25.30

6. ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้และการศึกษาค้นคว้าต่อไป ประกอบด้วยข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ และข้อเสนอแนะสำหรับครั้งต่อไป ดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

6.1.1 ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพสามารถนำแผนการจัดการเรียนรู้ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ หรือ ในระดับชั้นอื่น ๆ สามารถนำไปปรับประยุกต์ได้ เนื่องจากแผนการจัดการเรียนรู้ได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญซึ่งสามารถส่งเสริมการพัฒนาความรู้และพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6.1.2 การจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการแก้ปัญหาตามแนวคิดของ Guilford ทำให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ในการแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ และสามารถตรวจสอบข้อเท็จจริงได้ด้วยตนเอง

6.1.3 ครูผู้สอนควรศึกษาทำความเข้าใจในเนื้อหาที่จะทำการสอน พร้อมทั้งจัดเตรียมสื่อ และแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมที่สามารถเอื้ออำนวยและเพียงพอต่อการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้ ควรมีเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ที่ต้องการ เช่น อินเทอร์เน็ต เอกสาร ตำรา ใบงาน เป็นต้น

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับครั้งต่อไป

6.2.1 ควรมีการศึกษา เรื่อง การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ โดยการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับการเรียนรู้ร่วมมือแบบเทคนิค LT เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและความรับผิดชอบในชั้นเรียน ทั้งนี้ เพื่อทำให้งานวิจัยมีความก้าวหน้าของผลสัมฤทธิ์และความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น

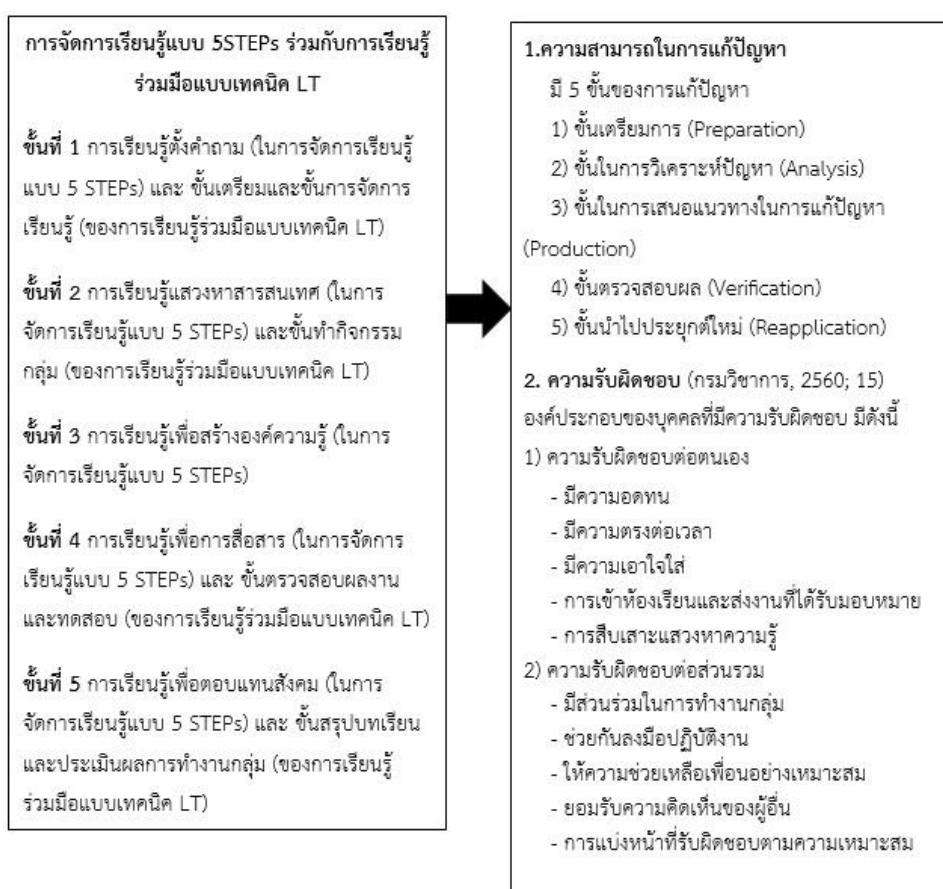
6.2.2 ควรศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ โดยใช้การเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับการเรียนรู้ร่วมมือแบบเทคนิค LT เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและความรับผิดชอบในชั้นเรียนด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้ข้อมูลทางวิจัยมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

6.2.3 ควรมีการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนโดยใช้การเรียนรู้แบบ 5 Steps ร่วมกับการเรียนรู้ร่วมมือแบบเทคนิค LT ว่านักเรียนมีความพอใจมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ เพื่อหาประสิทธิภาพของการสอนแต่ละวิธี เพื่อนำไปปรับปรุงในการวิจัยในครั้งต่อไปได้

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs ร่วมกับการเรียนรู้ร่วมมือแบบเทคนิค LT เป็นการผสมผสานระหว่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ 5 STEPs กับการร่วมมือด้วยเทคนิค LT โดยยึดขั้นตอนของการเรียนรู้แบบ 5 STEPs เป็นหลัก แล้วนำการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค LT เพื่อช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ทั้งนี้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและความรับผิดชอบในการทำงานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยได้รับองค์ความรู้ซึ่งสามารถนำเสนอแผนภาพได้ดังนี้

8. บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2560). **หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2560**. กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, หน้า 15.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568
- กรัญญา สกฤกษ์. (2562). ปัจจัยบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ปัจจัยด้านความสามารถ และปัจจัยด้านความสำเร็จ ที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน ธนาคารพาณิชย์ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาบริหารธุรกิจ, คณะนิเทศศาสตร์วารสารศาสตร์, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- เกษศิรินทร ธนะไชย. (2553). การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์เรื่องการประดิษฐ์ของ ไขด้วยเศษวัสดุในท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี (งานประดิษฐ์) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, หน้า 3-6.
- จूरรัตน์ นันทยทวิกุล. (2538). การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในกรุงเทพฯ. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาจิตวิทยาการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, หน้า 4-5.
- ทิพรัตน์ สิทธิวงศ์ และทะนศ วงศ์นาม. (2559). การศึกษาผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้การสอนด้วยบันได 5 ขั้น (QSCCS) สำหรับนิสิตปริญญาโท สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีที่ 18 ฉบับที่ 4 ประจำเดือนตุลาคม-ธันวาคม 2559, หน้า 86-98.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2558). การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โรงเรียนบ้านโคกสว่าง. (2565). หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านโคกสว่าง. อุดรธานี: โรงพิมพ์เพื่อนศิลป์ อุดรธานี.
- สุภาณี เส็งศรี และ วลีพร ปันนา. (2561). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยกระบวนการเรียนรู้ QSCCS ร่วมกับการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อส่งเสริมความสามารถการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, ปีที่ 20 ฉบับที่ 4 ประจำเดือนตุลาคม - ธันวาคม 2561, หน้า 253 - 265.
- สุภาพร พลพุดธา. (2552). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ตามวงจรการเรียนรู้แบบ 7E ในรายวิชาฟิสิกส์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาหลักสูตรและการสอน, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- อังคณา บุญสีสด. (2551). คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Guilford and Hoepfner, R. (1987). *Fundamental Statistics in Psychology and Education*. 4th ed. Tokyo: McGraw-Hill, Kodakusha.

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

Guidelines for The Digital Leadership Development of The School Administrators
Under The Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area 2

ปิติพงศ์ สิงห์สร¹, อำนาจ ชนวงษ์², จิราพร วิชะโรจน์³
Pipitipong Singporn¹, Amnaj Chanawongse², Jiraporn Wicharapoch³
คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย^{1*,2,3}

Education and Liberal Arts Asia Graduate College

Author for Correspondence: Email: pitipong1135@gmail.com*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 419 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 103 คน และครู จำนวน 316 คน จากประชากร 1,463 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางของเครจซีและมอร์แกน ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ ตามขนาดของโรงเรียน และวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามมาตรฐาน ประเมินค่า 5 ระดับ ที่มีลักษณะเป็นแบบตอบสนองคู่ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.45 - 0.75 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured Interview) และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index : (PNI_{Modified}) ในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นและวิเคราะห์ ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยรวมอยู่ในปานกลาง ($\bar{X} = 2.91$) 2) สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.84$) PNI_{Modified} = 0.665 และ 3) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความเป็นมืออาชีพดิจิทัล 2) ด้านการเป็นพลเมืองยุคดิจิทัล 3) ด้านการสื่อสาร 4) ด้านความรู้ดิจิทัล และ 5) ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล มี 3 แนวทาง รวมทั้งหมด 15 แนวทาง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.94$) และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.72$)

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำ; ภาวะผู้นำดิจิทัล; ผู้บริหารสถานศึกษา

Received:08/03/2568, Revised:30/05/2568, Accepted:01/06/2568

Abstract

The objectives of this research were to study 1) the current, the desirable condition and the needs of digital leadership of school administrators under Khonkaen Primary Educational Service Area 2 and 2) to study guidelines for the digital leadership development of the school administrators under the office of Khonkaen primary educational service area 2 proceeded by mixed methods research. The samples group of this research was 419 school administrators and teachers classified by 103 school administrators and 316 teachers from a population of 1,463 people determined the sample size using Krejcie and Morgan table selected by stratified random sampling and according to district area. Tools for data collecting were 5-point dual response which have the item discrimination ranged between 0.45 – 0.75 and the overall reliability was 0.96, semi – structured interview suitability, and possibility assessment form. Statistics used to analyze data were percentage, frequency, average, and standard deviation as well as Modified Priority Needs Index: (PNI_{Modified}) to prioritize needs and analyze data using content analysis.

The results of the study found that 1) the overall current condition of the digital leadership development of the school administrators under the office of Khonkaen primary educational service area 2 was at Moderate level ($\bar{X}=2.91$), 2) Desirable condition of digital leadership for school administrators under Khonkaen Primary Educational Service Area 2 was at highest level ($\bar{X}=4.84$), PNI_{Modified} = 0.665 3) The average guidelines on development of digital leadership of the school administrators under the office of Khonkaen primary educational service area 2 consisted of 5 aspects were 1) digital professionalism 2) digital citizenship 3) Communication 4) digital knowledge and 5) digital vision had 3 guidelines, The total was 15 guidelines. The appropriateness was at a highest level, an average of ($\bar{X} = 4.94$) and feasibility was at the highest level with an average of ($\bar{X} = 4.72$) at the highest level.

Keywords: Guidelines for The Digital Leadership Development; Digital Leadership; School administrators

1.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในยุคที่การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ และการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงนั้นมีความสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะในสถานการณ์วิกฤต เช่น การแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ทำให้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตประจำวันและการศึกษามากขึ้น สถานศึกษาต้องใช้ระบบออนไลน์ในการเรียนการสอนและการบริหารจัดการภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคดิจิทัล ซึ่งการพัฒนาผู้นำและทักษะดิจิทัลในสถานศึกษาจึงเป็นสิ่งที่สำคัญในการขับเคลื่อนให้การศึกษามีประสิทธิภาพและทันสมัย (ดาวรรุณ ถวิลการ, 2564)

การพัฒนาภาวะผู้นำในองค์กรและสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการและการวิจัย โดยผู้นำต้องมีความสามารถในการนำเทคโนโลยีเข้ามามีใช้ในการพัฒนาระบบงาน

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ทำงานและการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การพัฒนาผู้นำดิจิทัลจึงเป็นกระบวนการที่ต้องมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีในวิธีการที่ทันสมัยและมีประสิทธิผล การบริหารในยุคดิจิทัลต้องมีความสามารถในการสื่อสารและกระตุ้นให้บุคลากรใช้เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนางานและการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลต้องมีความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีเพื่อเตรียมพร้อมให้กับสถานศึกษาและพัฒนาผู้เรียนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในโลกดิจิทัล การมีภาวะผู้นำดิจิทัลจะช่วยให้การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในสถานศึกษามีประสิทธิภาพ โดยการพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการ การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและการสนับสนุนบุคลากรในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลถือเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาการศึกษาที่มีคุณภาพและทันสมัยในยุคดิจิทัล (ทินกร บัวชู, ทิพาพร บัวชู, 2562: 285-294)

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจและต้องการหาแนวทางในการส่งเสริมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับกระบวนการทัศน์ใหม่ของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการวิจัย รวมทั้งผู้ที่มีความสนใจจะสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ด้านการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของตนเอง การประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล การวางแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ซึ่งจะส่งผลเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาคุณภาพและการพัฒนาทักษะแห่งอนาคตของผู้เรียน จึงมีความสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศ หรือแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลในการบริหารงาน เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และการปรับตัวต่อ สภาพแวดล้อมภายนอกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้หน่วยงาน สถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 พัฒนาการวิจัย ตามพันธกิจและเป้าประสงค์จะพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการวิจัยให้เป็น มืออาชีพ ส่งเสริมสนับสนุนการบริหารการวิจัย โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

2.2 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ **ระยะที่ 1** เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จำนวน 1,463 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการเปิดตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970:607-610)จำนวน 419 คน แบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 103 คน ครูจำนวน 316 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ(Stratified random sampling) ตามพื้นที่อำเภอ และวิธีการการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ที่มีลักษณะเป็นแบบตอบสนองคู่ (Dual - Response

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

Format) มีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.45 - 0.75 ค่าความตรงเชิงเนื้อหา(Content Validity) โดยการหาค่า IOC ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 ทุกข้อนำแบบสอบถามที่นำไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารและครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 จำนวน 30 คน และหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามทั้งฉบับและมีค่าเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index:(PNI_{modified}) ในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ 1. ค่าเฉลี่ย (Mean) 2. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยการวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis)

4. ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จากกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จำนวน 419 คน โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และเป็นความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตารางที่ 4.1 **ตารางที่ 4.1** แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยรวมและรายด้าน

องค์ประกอบภาวะผู้นำ ยุคดิจิทัลของ ผู้บริหารสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความต้องการจำเป็น	
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	PNI Modified	ลำดับ ความ ต้องการ จำเป็น
1. ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล	3.05	0.53	ปานกลาง	4.70	0.46	มากที่สุด	0.540	5
2. ด้านความรู้ดิจิทัล	2.98	0.51	ปานกลาง	4.86	0.34	มากที่สุด	0.631	4
3. ด้านการสื่อสาร	2.94	0.62	ปานกลาง	4.88	0.32	มากที่สุด	0.664	3
4. ด้านความเป็นมืออาชีพดิจิทัล	2.76	0.57	ปานกลาง	4.91	0.29	มากที่สุด	0.780	1

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

5. ด้านการเป็น พลเมืองยุคดิจิทัล	2.85	0.57	ปานกลาง	4.86	0.34	มากที่สุด	0.711	2
รวม	2.91	0.56	ปานกลาง	4.84	0.35	มากที่สุด	0.665	-

จากตารางที่ 4.1 พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.91$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับ “ปานกลาง” เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล ($\bar{X} = 3.05$) ด้านความรู้ดิจิทัล ($\bar{X} = 2.98$) ด้านการสื่อสาร ($\bar{X} = 2.94$) ด้านการเป็นพลเมืองยุคดิจิทัล ($\bar{X} = 2.85$) และด้านความเป็นมืออาชีพดิจิทัล ($\bar{X} = 2.76$) ตามลำดับ

พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.84$) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความเป็นมืออาชีพดิจิทัล ($\bar{X} = 4.91$) ด้านการสื่อสาร ($\bar{X} = 4.88$) ด้านความรู้ดิจิทัล ($\bar{X} = 4.86$) ด้านการเป็นพลเมืองยุคดิจิทัล ($\bar{X} = 4.86$) และด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล ($\bar{X} = 4.70$) ตามลำดับ

และลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) ด้านความเป็นมืออาชีพดิจิทัล ($PNI_{Modified}=0.780$) 2) ด้านการเป็นพลเมืองยุคดิจิทัล ($PNI_{Modified}=0.711$) 3) ด้านการสื่อสาร ($PNI_{Modified}=0.664$) 4) ด้านความรู้ดิจิทัล ($PNI_{Modified}=0.631$) 5) และด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล ($PNI_{Modified}=0.540$) ตามลำดับ

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

5.1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

5.1.1. สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.91$) ทั้งนี้เป็นเพราะเกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสถานการณ์โลกในปัจจุบัน ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาและการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งการติดต่อประสานงานและจัดระบบสารสนเทศต่าง ๆ ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาเกิดภาวะผู้นำดิจิทัลในระดับปานกลาง แต่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในด้านดิจิทัล จึงทำให้ยังจัดการบริหารในด้านนี้ได้ไม่เต็มที่มากนัก ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยกาญจนาเดช แสงลุน และชยากานต์ เรืองสุวรรณ (2564: 128-142) ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับการวิจัย ออระญา ปะภาวะเต และบุญชม ศรีสะอาด (2564: 191-200) ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับการวิจัยของปณิดา สุภารมย์ และกุหลาบ ปุริสาร (2566: 70-83) ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร สถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับการวิจัยของ สันติ พิณรัตน์ และกุหลาบ ปุริสาร (2566: 70-83) ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เช่นกัน

5.1.2 สภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.84$) ทั้งนี้เป็นเพราะว่าเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามา มีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงระบบการทำงาน การจัดการเรียนการสอน และวิถีชีวิตของมนุษย์ บุคลากรส่วนใหญ่ เล็งเห็นบทบาทและความสำคัญของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ จึงมีความ คาดหวังให้ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำยุคดิจิทัลในระดับที่สูงมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยณัฐธิดา ทิศา ภาค และชัชชญา พิระธรณิศร์ (2566: 98-108) ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของปณิดา สุภารมย์ และกุหลาบ ปุริ สาร (2566: 70-83) ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำดิจิทัลของ ผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของภานุเดช แสงลุน และชยาگانต์ เรืองสุวรรณ (2564: 128-142) ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพที่คาดหวังของภาวะผู้นำ ด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เช่นกัน

5.1.3 การประเมินความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) ด้านความเป็นมืออาชีพดิจิทัล 2) ด้านการเป็นพลเมืองยุคดิจิทัล 3) ด้านการสื่อสาร 4) ด้านความรู้ดิจิทัล และ 5) ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะในสถานการณ์ยุคดิจิทัลมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงส่งผลต่อความต้องการจำเป็นของการ พัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้บริหารมืออาชีพ ในการบริหารจัดการองค์กรในทุก ๆ ด้าน ดังนั้นการนำดิจิทัลเข้ามาใช้ในสถานศึกษาจะเป็นการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล กระตุ้นให้ บุคลากรและนักเรียนเห็นถึงความสำคัญในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการปฏิบัติงาน และการเรียนรู้สื่อสาร ผ่านสื่อดิจิทัลและแพลตฟอร์มต่าง ๆ มีการตรวจสอบและประเมินผลผ่านสื่อดิจิทัล และมีการรวบรวมข้อมูล ที่ ถูกต้อง ปลอดภัยและมีความเป็นส่วนตัว สามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนบนความ เปลี่ยนแปลงที่มีอยู่ตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุษยพรรณ สุระกาย (2565:190-193) ที่ได้ ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่ศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ได้กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัล ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความรู้ดิจิทัล 2) วิสัยทัศน์ดิจิทัล 3) การสื่อสาร และ 4) การร่วมมือ มีผลการประเมินความเหมาะสมและ ความเป็นไปได้ของโปรแกรมในการนำไปใช้เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา รวมทั้ง

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

สนับสนุนและสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากรในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงานได้อย่างสร้างสรรค์ ส่วนการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัลที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาน้อยที่สุด เนื่องจากในปัจจุบันดิจิทัลเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารจัดการองค์กรแล้ว จึงทำให้ผู้บริหารในปัจจุบันมีวิสัยทัศน์ทางด้านการนำดิจิทัลมาใช้ในการบริหารองค์กรอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน

5.2 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 มีจำนวน 15 แนวทาง มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.94$) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.94 และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.72 ตามลำดับ ทั้งนี้ เป็นเพราะผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้สัมภาษณ์ประกอบไปด้วย ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษาทั้งมัธยมและประถมศึกษาที่มีความรู้ความสามารถ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาบุคลากร และเมื่อผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมานั้น พบว่าผู้วิจัยมีการนำเอาข้อมูลจากระยะที่ 1 ผสมกับข้อเสนอแนะมาเป็นข้อมูล ในการสร้างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ทำให้สามารถตัดสินใจในการประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมานั้นมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

5.2.1 ด้านความเป็นมืออาชีพดิจิทัล

จากผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารต้องจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ สัมมนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางการบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพด้วยการใช้ เทคโนโลยีดิจิทัล ฝึกฝนจนเกิดทักษะความชำนาญและสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในระดับสูง อย่างมีความคิดสร้างสรรค์เป็นมืออาชีพและเป็นผู้นำในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพ เกิดทักษะที่คงทนถาวร สร้างความมั่นใจ ส่งเสริมให้บุคลากรเห็นคุณค่าของผลงานและภาคภูมิใจในผลงาน เพื่อให้เกิดความพยายามในการทำงานมากขึ้น โดยให้กำลังใจยกย่อง ชมเชยและเปิดโอกาสให้แสดงความสามารถได้อย่างเต็มที่ ส่งเสริมให้บุคลากรมีทัศนคติที่ดีในการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน เพื่อสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรนำสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการปฏิบัติงาน สนับสนุนในการพัฒนาทักษะทางด้าน ดิจิทัลให้กับบุคลากรในองค์กร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพงานขององค์กร มีการกำหนดนโยบายและระเบียบในการใช้ดิจิทัลในสถานศึกษา เพื่อมุ่งเน้นให้บุคลากร ได้เห็นความสำคัญและประโยชน์ของเทคโนโลยีดิจิทัล โดยมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานผ่านอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีดิจิทัลที่เหมาะสมและทันสมัย โดยจัดให้มีบุคลากรรับผิดชอบงานด้านดิจิทัลและประสานงานกับทุกฝ่ายในสถานศึกษา และจัดเวทีที่แสดงความสามารถของบุคลากรด้านดิจิทัล สอดคล้องกับ Grey-Bowen (2010) ได้ทำวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในเขตไมอามี ผลการวิจัย พบว่า 1) ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในเขตไมอามี มีความเชี่ยวชาญในการเพิ่มผลผลิตและการปฏิบัติวิชาชีพมากที่สุดจากมาตรฐานชาติด้านการใช้เทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาของ (NETS-A) ทั้ง 6 ด้าน และมีความเชี่ยวชาญน้อยที่สุดในด้านการวัดผลและการประเมินผล 2) ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในเขตไมอามี มุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับมาตรฐานชาติด้านการใช้เทคโนโลยีของผู้บริหาร

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

สถานศึกษาของ (NETS-A) ในด้านภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ สูงที่สุด ความสำคัญรองลงมาได้แก่ด้านประเด็นทางสังคม กฎหมายและจริยธรรม และด้านการรายงานความสามารถของตนเองของผู้บริหารโรงเรียน 3) ระดับความสามารถด้านภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนที่จบการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ 4) ผู้บริหารโรงเรียนที่จบการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีที่แตกต่างกัน ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีทางการศึกษาอยู่ในระดับที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ และ 5) ผู้บริหารโรงเรียนมีความต้องการพัฒนาวิชาชีพตามมาตรฐานชาติด้านการใช้เทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาของ (NETS-A) ด้านภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์มากที่สุด จากทั้ง 6 ด้าน สอดคล้อง Eberl & Drews (2021) ได้ทำวิจัยเรื่องภาวะผู้นำดิจิทัลในองค์กรเอกชนในประเทศเยอรมัน ด้วยการสำรวจแบบสอบถามและสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารองค์กร ผลวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีในการทำงานร่วมกับเครือข่าย การพัฒนาโครงสร้างขององค์กรโดยเน้นเทคโนโลยีดิจิทัล การกำกับติดตามด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล การส่งเสริมพัฒนาและสร้างเทคโนโลยีดิจิทัลแก่บุคลากร ตลอดจนการเป็นพี่เลี้ยง และให้คำปรึกษาแก่บุคลากร

5.2.2 ด้านการเป็นพลเมืองยุคดิจิทัล

จากผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารควรส่งเสริมการจัดอบรม พัฒนาบุคลากรในองค์กร เกี่ยวกับข้อปฏิบัติ ข้อควรระวังในการใช้สื่อดิจิทัลในยุคปัจจุบัน เพื่อให้บุคลากรในองค์กรทุกคนทราบถึงแนวทางปฏิบัติในการใช้สื่อดิจิทัลในการปฏิบัติงาน และเป็นผู้ที่มีจรรยาบรรณในการใช้สื่อ ดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม กระตุ้นให้บุคลากรในองค์กรเห็นถึงความสำคัญในการเลือกใช้สื่อดิจิทัล มีการนำเสนอสถานการณ์ตัวอย่าง ทั้งในด้านดีที่ส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรและตัวบุคลากร และด้านที่ไม่ดี ที่อาจจะส่งผลให้เกิดโทษทั้งต่อส่วนรวมและต่อตนเอง เพื่อให้บุคลากรได้คำนึงถึงความปลอดภัยในการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลในปัจจุบัน สนับสนุนให้มีการพัฒนาทักษะในการนำเครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยี ดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบัน มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการสื่อสาร การปฏิบัติงานและการทำงานร่วมกัน หรือนำมาใช้เพื่อพัฒนากระบวนการทำงานหรือพัฒนาระบบงานในองค์กรให้มีความทันสมัย มีประสิทธิภาพ และตั้งอยู่บนความเหมาะสม สอดคล้องกับ จิราภรณ์ ปกรณ์, ทวีศิลป์ กุลนาคดล และสมบุญ บวรศิริรักษ์ (2565: 396-410) ได้ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา มีจำนวน 7 องค์ประกอบ และ 2) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่เหมาะสมประกอบด้วย วิสัยทัศน์ดิจิทัล ความรู้และทักษะดิจิทัล การจัดการดิจิทัล วัฒนธรรมดิจิทัล เครือข่ายความร่วมมือดิจิทัล การปรับตัวสู่ยุคดิจิทัล และกลยุทธ์เชิงดิจิทัล สอดคล้องกับ เอกรัตน์ เชื้อวังคำ และวัลลภา อาริรัตน์ (2563) ได้ทำวิจัยเรื่อง องค์ประกอบของ ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 4 ผลการวิจัยพบ ว่าภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา มี 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การเป็นพลเมืองดิจิทัล 3 ตัวชี้วัด คือ การรู้และใช้ดิจิทัล การสื่อสาร ดิจิทัล และจริยธรรมในการใช้ดิจิทัล 2) ความเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัล 3 ตัวชี้วัด คือ ความเชี่ยวชาญใน การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การบริหารจัดการเทคโนโลยีและการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ดิจิทัล และ 3) วิสัยทัศน์ดิจิทัล 3 ตัวชี้วัด คือ การสร้างวิสัยทัศน์ที่มุ่งดิจิทัล การมีส่วนร่วมในการวางแผน และการสร้าง วิสัยทัศน์ที่ส่งเสริมการพัฒนาและสร้างนวัตกรรม

5.2.3 ด้านการสื่อสาร

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

จากผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารต้องสนับสนุน และอำนวยความสะดวกในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยนำเอาสื่อดิจิทัลเข้ามาใช้ในการประชาสัมพันธ์ ข่าวสาร งานที่เกี่ยวกับองค์กร เพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และการทำงานร่วมกันเป็นทีม โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นช่องทางในการสื่อสาร การแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นแบบอย่างในการนำทักษะทางดิจิทัลเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการองค์กร แสดงทักษะความสามารถในการสื่อสารที่ดี เพื่อสร้างทัศนคติเชิงบวกให้กับบุคลากรให้มีการประสานงาน มีทักษะในการสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัลต่างๆ ส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรมีศีลธรรมและจริยธรรมในการนำเอาสื่อดิจิทัลเข้ามาใช้ในการสื่อสาร การปฏิบัติงาน การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ขององค์กรอย่างถูกต้องและเหมาะสม เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม และหลีกเลี่ยงการนำสื่อดิจิทัลไปใช้ในทางที่ไม่เหมาะสม เพื่อหาผลประโยชน์ให้กับตนเอง สอดคล้องกับ สุขญา โคมลวานิช, สิทธิชัย สอนสุภี, บุญฤทธิ์ เพ็ชรวิเศษ, และเกื้อจิตต์ นิมทิม (2563:56-64) ได้ทำวิจัยเรื่อง องค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 23 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำ ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 23 มี 3 องค์ประกอบ หลักได้แก่ 1) การสื่อสารดิจิทัล 3 ตัวชี้วัดคือการสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัล การประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อดิจิทัล และ การสร้างเครือข่ายผ่านสื่อดิจิทัล 2) การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล 3 ตัวชี้วัด คือ กำหนดนโยบายดิจิทัลร่วมกัน การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงาน และการใช้สื่อดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์และมีจรรยาบรรณ และ 3) การรู้ดิจิทัล 5 ตัวชี้วัด คือ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ดิจิทัล การสร้างนวัตกรรม การเรียนรู้ดิจิทัล การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การแบ่งปันข้อมูลผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล และการสร้างสื่อดิจิทัล มาบูรณาการการเรียน สอดคล้องกับบุษยพรรณ สุระคาย (2565:190-193) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะ ผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัล ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความรู้ ดิจิทัล 2) วิสัยทัศน์ดิจิทัล 3) การสื่อสาร และ 4) การร่วมมือ

5.2.4 ด้านความรู้ดิจิทัล

จากผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารต้องกำหนดนโยบาย ออกคำสั่ง กระตุ้นให้บุคลากรในองค์กรมีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการสนับสนุนการบริหารจัดการองค์กรและกระบวนการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน มีการจัดอบรม สัมมนา ศึกษาดูงานแก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรแกนนำด้านการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลแล้วขยายผล แบบดำเนินการให้ได้ผลจริง โดยการจัดอบรมหรือการฝึกปฏิบัติเป็นกลุ่มย่อย มีกระบวนการพัฒนา 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การอบรมพัฒนา หรือศึกษาดูงาน ระยะที่ 2 การนิเทศ กำกับ ติดตาม และระยะที่ 3 การถอดบทเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยเน้นการมีส่วนร่วมและต้องเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต สร้างระบบการปฏิบัติงาน และแนวทางปฏิบัติด้านดิจิทัลที่ชัดเจน มีความกระชับคล่องตัว มีประสิทธิภาพด้วยการจัดหาอุปกรณ์ และส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนานวัตกรรมในการบริหาร และการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลภายใต้งบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดตามความต้องการของผู้เรียน ครู และบุคลากรในองค์กร สอดคล้องกับ บุษยพรรณ สุระคาย (2565:190-193) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะ ผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัล ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความรู้ ดิจิทัล 2) วิสัยทัศน์ดิจิทัล 3) การสื่อสาร และ 4) การร่วมมือ สำหรับโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำ ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีการพัฒนา และ 5) การ ประเมินผล เนื้อหาในโปรแกรม ประกอบด้วย 4 Module ได้แก่ 1. ความรู้ดิจิทัล 2. วิสัยทัศน์ดิจิทัล 3. การสื่อสาร และ 4. ความร่วมมือ มีผลการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของโปรแกรมในการนำไปใช้เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์จากผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ อรรถา ปะ ภาวะเต และบุญชม ศรีสะอาด (2564:191-200) ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพ ปัจจุบันของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึง ประสงค์ของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก และความต้องการ จำเป็นของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การเปิดรับองค์ความรู้ใหม่ สร้างสังคมแห่งปัญญา การพัฒนาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหาร สถานศึกษา มีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

5.2.5 ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล

จากผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกล ตระหนักรู้ และเข้าใจถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นวางแผนรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้ในการ ปฏิบัติงาน มองข้อดีข้อเสียของการใช้สื่อดิจิทัล และยอมรับในการเปลี่ยนแปลง ให้ผู้ร่วมงานทุกคนมีส่วนร่วมใน การเสนอแนวทางการนำสื่อดิจิทัลเข้ามาใช้ในการปฏิบัติงานภายในองค์กร เพื่อการจัดระบบขององค์กรอย่างมี ประสิทธิภาพ สร้างวิสัยทัศน์ร่วม เพื่อนำไปสู่วิสัยทัศน์และเป้าหมายขององค์กร เปิดโอกาสให้บุคลากรได้ร่วมกัน แสดงความคิดเห็น กำหนดวิสัยทัศน์ร่วม กำหนดเป้าหมายของความสำเร็จ และร่วมกันวางแผนดำเนินงานสู่ ความสำเร็จร่วมกัน สร้างบรรยากาศในการทำงานร่วมกันที่ดีในองค์กร หลอมรวมเป็นวิสัยทัศน์เดียวกัน ในการนำ เทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนาองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องปฏิบัติตัว เป็นแบบอย่างที่ดี เป็นผู้นำเอา ดิจิทัลรูปแบบใหม่มาใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นให้ครู และบุคลากรได้พัฒนาทักษะและสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ ด้วยสื่อดิจิทัล ทำให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิผล สูงสุดต่อองค์กร สอดคล้องกับ มูฮำหมัดรุสสัน ลือบากะลูตัง และนิรันดร์ จุลทรัพย์ (2565:1935-1946) ได้ทำวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นครูผู้สอน ในภาพรวม อยู่ในระดับ ดี โดยมีภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล รองลงมาคือ ความรู้ดิจิทัล และการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล ส่วนการสื่อสารดิจิทัลเป็นลำดับที่ต่ำที่สุด ข้อเสนอแนะและ แนวทางการพัฒนาว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูใช้อินเทอร์เน็ตอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนาครู ให้ สามารถปรับตัวและเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูรุ่นเก่ากับครูรุ่นใหม่ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และผู้บริหารควร ส่งเสริมให้ครูควรมีการเตรียมความพร้อมทั้งในด้านการผลิตและการพัฒนาเพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนให้ สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในโลกดิจิทัล สอดคล้องกับปณิดา สุภารมย์ และกุหลาบ บุรีสาร (2566:70-83) ได้ ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด ความ

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา เรียงลำดับความสำคัญ 3 ลำดับ คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล รองลงมา ด้านความรู้ดิจิทัล และด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล สอดคล้องกับ สันติ พิณรัตน์ และกุหลาบ ปุริสาร (2566:70-83) ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุดคือ ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ประกอบด้วย 5 ด้าน ประกอบด้วยด้านที่ 1) ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล 2) ด้านความรู้ดิจิทัล 3) ด้านการสื่อสาร 4) ด้านการเป็นพลเมืองยุคดิจิทัล 5) และด้านความเป็นมืออาชีพดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไปวางแผนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริหารสถานศึกษาและครู เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด อันจะนำไปสู่ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน รวมทั้งเกิดความก้าวหน้าและบรรลุวัตถุประสงค์สูงสุดขององค์กรต่อไป

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

6.1.1 จากการศึกษพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สรุปได้ว่า มีความต้องการด้านการสื่อสารและสร้างเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้มากที่สุด ดังนั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัล ด้วยการฝึกอบรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพราะจะทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6.1.2 จากการศึกษพบว่า ความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผน ส่งเสริม และอบรมเพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้เกิดภาวะผู้นำยุคดิจิทัลอันจะเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนา ระบบการศึกษาต่อไป

6.1.3 จากการศึกษพบว่าแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา จะมีลักษณะแตกต่างกันไปตามองค์ประกอบ ซึ่งส่งผลให้ผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาได้ และแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 มีองค์ประกอบ 5 ด้าน และมีแนวทางการพัฒนา 15 แนวทาง ซึ่งผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาได้ ดังนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

6.2.1. ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นรายด้านโดยเฉพาะด้านที่มีระดับความต้องการจำเป็นมาก เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาได้ตรงกับความต้องการอย่างแท้จริง

6.2.2. ควรมีการวิจัยติดตามผลการนำสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อติดตามผลการนำความรู้ ความเข้าใจและทักษะปฏิบัติการไปใช้อย่างคงทนและพัฒนาต่อไป

6.2.3. ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อวางกรอบหรือกำหนดช่วงเวลาในการพัฒนา ระยะสั้น เพื่อพัฒนานำความรู้ ความเข้าใจและปฏิบัติการไปใช้อย่างคงทนและถาวรต่อไป

7. ข้อค้นพบจากการวิจัย

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ค้นพบโดยรวมในแต่ละด้านคือองค์ความรู้ในแต่ละด้านแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลที่ต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพและความรับผิดชอบ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน และสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการปฏิบัติงานในองค์กร ประกอบด้วย ความเป็นมืออาชีพดิจิทัล พลเมืองยุคดิจิทัลดิจิทัล การสื่อสาร ความรู้ดิจิทัล และวิสัยทัศน์ดิจิทัล สรุปได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้วิจัย

8. บรรณานุกรม

- จิราภรณ์ ปกรณ์, ทวีศิลป์ กุลนภาดล, และสมบูรณ์ บุรศิริรักษ์. (2565). รูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร
สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารรัชภาคย์, ปีที่ 16 ฉบับที่
48 ประจำเดือน กันยายน - ตุลาคม 2565, หน้า 396-410.
- ดาวรรุวรรณ ถวิลการ. (2564). ภาวะผู้นำดิจิทัล Digital Leadership. ขอนแก่น:มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ณัฐธิดา ทิศภาค, และชัชชญา พิระธรณิศร์. (2566). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร
สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษา
ศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยรังสิต,
หน้า 98 - 108.
- ทินกร บัวชู, และ ทิพาพร บัวชู. (2562). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา. วารสารครุศาสตร์สาร, ปีที่
13 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมกราคม - มิถุนายน 2562, หน้า 285-294.
- บุษยพรรณ สุธะคาย. (2565). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,
หน้า 190 - 193.
- ปณิดา สุภารมย์, และกุหลาบ ปุริสาร. (2566). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของแก่น เขต 5. วารสารวิชาการและวิจัย
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม - มีนาคม 2566,
หน้า 70 - 83
- ภานุเดช แสงลุน, และชยาภรณ์ เรืองสุวรรณ. (2564). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหาร
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. วารสารการบริหาร
การศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ปีที่ 11 ฉบับที่ 41 ประจำเดือนตุลาคม -
ธันวาคม 2565, หน้า 128 - 142.
- มูฮำหมัดรุสสัน ลือบากะลูติง และนิรันดร์ จุลทรัพย์. (2565). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่. การประชุมมหาดไทยวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่
13 วันพฤหัสบดีที่ 12 พฤษภาคม 2565, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ หน้า 1935-1946.
- สันติ พิณรัตน์, และกุหลาบ ปุริสาร. (2566). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 วารสารวิชาการและวิจัย
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม - มีนาคม 2566,
หน้า 70 -83.
- สุชญา โกมลวานิช, สิทธิชัย สอนสุภี, บุญฤทธิ์ เพ็ชรวิศิษฐ์, และเกื้อจิตต์ ฉิมทิม. (2563). องค์ประกอบของ
ภาวะผู้นำดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยม
ศึกษาเขต 23. การประชุมวิชาการเสนอผลงานระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 21, วันที่ 27
มีนาคม 2563, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, หน้า 56-64.

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

- อรรถญา ปะภาวเต, และบุญชม ศรีสะอาด. (2564). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2. *Journal of Modern Learning Development*, ปีที่ 6 ฉบับที่ 4 ประจำเดือนกรกฎาคม - สิงหาคม 2564, หน้า 191-200.
- เอกรัตน์ เชื้อวังคำ, วัลลภา อาริรัตน์. (2564). องค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 4. การประชุมผลงานวิชาการระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติครั้งที่ 22. วันที่ 24 มีนาคม 2564, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Eberl, J. K., & Drews, P. (2021). *Digital Leadership-Mountain or Molehill*. A Literature Review. Germany: Leuphana University Lüneburg, Institute of Information Systems, Lüneburg.
- Grey-Bowen, Judith E. "A Study of Technology Leadership Among Elementary Public School Principals in Miami-Dade County." Ph.D. dissertation, School of Information Studies, Faculty of Educational Leadership, St. Thomas University, 2010.
- Krejcie & Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3) , 607-610.

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568
 การพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
 Development of Sangha Government in Mueang Khonkaen District,
 Khonkaen Province

พระสุรศักดิ์ จตตภโย โกมาตย์^{1*}, พระมหาวิรุธ วิโรจโน, ผศ.ดร.², พระครูประยุตสารธรรม, ดร.³
 Phra Surasak Jattabhayo komart¹ Phramaha Wiruth Wirojano² Phrakru rayutsarntham³
 หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์
 Master of Political Science Program in Buddhist Local Government
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน^{1*,2,3}
 Mahamakut Buddhist University Isan Campus
 Author for Correspondence: Email: surasak.kom@student.mbu.ac.th*

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนางานปกครองของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามอายุ พรรษา ระดับการศึกษานักธรรม และระดับการศึกษาสายสามัญ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทาง การพัฒนางานปกครองของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายจำนวน 187 รูป สถิติที่ใช้ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า

1. คณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น มีการพัฒนางานปกครองของพระสงฆ์โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการปกครอง ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.69) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ($\bar{X} = 3.64$, S.D. = 0.70) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.66) ด้านสาธารณูปการ ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 0.71) ด้านการศาสนศึกษา ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = 0.71) และ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.66)

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนางานปกครองของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามอายุ พรรษา ระดับการศึกษาทางธรรม และระดับการศึกษาสายสามัญพบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา ระดับการศึกษาทางธรรม และระดับการศึกษาสายสามัญแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนางานปกครองของคณะสงฆ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ในการส่งเสริมการพัฒนางานวัดอย่างเป็นระบบและบูรณาการ จากการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะ สามารถสรุปสาระสำคัญเพื่อการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์โดยเรียงลำดับตามความสำคัญ ดังนี้

1. การเผยแผ่พระพุทธศาสนา คณะสงฆ์จำเป็นที่จะต้องส่งเสริม การแสดงธรรม อบรมปฏิบัติธรรม เพื่อพัฒนาความสามารถของพระสงฆ์และสามเณรภายในคณะปกครองให้มากขึ้น

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

2. การศึกษาสงเคราะห์ คณะสงฆ์ควรส่งเสริม การให้ทุนการศึกษา และสนับสนุนการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณร และเยาวชนผู้ยากไร้ เพื่อยกระดับสังคมและชุมชนรอบวัดที่ผู้คนอาศัยอยู่

3. การศาสนศึกษา คณะสงฆ์ควรยกระดับ การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลี และส่งเสริมการศึกษาธรรมะแก่ประชาชนทั่วไป

4. การสาธารณสงเคราะห์ คณะสงฆ์ควรส่งเสริม การช่วยเหลือผู้ประสบภัย การบริจาคสิ่งของ และการ ร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์

5. การปกครอง คณะสงฆ์ควรพัฒนา การบริหารกิจการคณะสงฆ์ และการแต่งตั้งเจ้าคณะปกครองใน ระดับต่าง ๆ

6. สาธารณูปการ คณะสงฆ์ควรพัฒนาและส่งเสริม การสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์วัด รวมถึงการพัฒนา สิ่งแวดล้อมในพื้นที่วัดเพื่อประโยชน์แก่ชุมชน

คำสำคัญ: คณะสงฆ์; การพัฒนา; งานปกครองคณะสงฆ์

Received:24/04/2568, Revised:10/06/2568, Accepted:10/06/2568

Abstract

The objectives of this thesis were as follows: 1) to study the level of opinions of Buddhist monks regarding the development of Sangha administration in Mueang Khonkaen district, Khonkaen province; 2) to compare the development of the Sangha government in Mueang Khonkaen district, Khonkaen province classified by age, years of ordination, level of Dhamma Education, and Level of General Education; 3) to study the guidelines for the development of the Sangha government in Mueang Khonkaen district, Khonkaen province. This study employed a questionnaire to collect data from sample of 187 monks affiliated with the Dhammayuttika Nikaya. Descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as inferential statistics using one-way analysis of variance (ANOVA), were applied.

The research results found that:

1. The Sangha within the administrative jurisdiction of the Khonkaen provincial Sangha Council has developed overall Sangha governance at the high level ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.57). The area with the highest average score is Governance ($\bar{X} = 3.66$, S.D.=0.69), Public Welfare ($\bar{X} = 3.64$, S.D.=0.70), Educational Welfare ($\bar{X} = 3.61$, S.D.=0.66), Public Utility ($\bar{X} = 3.59$, S.D.=0.71), Religious Education ($\bar{X} = 3.56$, S.D.=0.71), and Religious Propagation ($\bar{X} = 3.52$, S.D.=0.66).

2. The comparison of opinions regarding the development of ecclesiastical administration among monks in Mueang Khonkaen district, Khonkaen province, categorized by age, years of ordination (Pansa), Dhamma Education Level, and General Education Level revealed that monks with different personal characteristics in all four aspects expressed significantly different opinions at the 0.05 level of statistical significance.

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

3. Recommendations to Promote Holistic Temple Development and Integration temple Development based on the analysis of the recommendations, the key points for the improvement of monastic administrative practices can be summarized and prioritized as follows:

1. Propagation of Buddhism: The Sangha should prioritize the promotion of Dhamma preaching and meditation training as a means to enhance the spiritual capacity of monks and novices within the administrative structure. These practices serve as a foundation for cultivating moral leadership and reinforcing the temple's role in spiritual guidance.

2. Educational Support: It is imperative for the Sangha to strengthen efforts in providing scholarships and promoting access to education for monks, novices, and underprivileged youth. By supporting academic development, the Sangha can contribute to the upliftment of surrounding communities and foster greater social equity.

3. Buddhist Education: The Sangha should elevate the quality of instruction in the study of Dhamma and Pali scriptures through structured curriculum in the Phra Pariyatti Dhamma system. In addition, Dhamma education should be actively promoted among the general public as a tool for moral and ethical development.

4. Public Welfare and Charitable Services: There is a need to expand the Sangha's engagement in humanitarian aid including disaster relief, donation of essential goods, and participation in public-benefit activities. These efforts position the temple as a vital actor in community resilience and solidarity.

5. Monastic Administration: The governance of Sangha affairs should be systematically improved. This includes enhancing administrative efficiency and ensuring transparent and merit-based appointments of ecclesiastical leaders at various levels, thereby fostering accountability and institutional credibility.

6. Public Infrastructure and Environmental Development: The Sangha should promote the construction, renovation, and restoration of temple facilities while simultaneously improving the environmental conditions of temple grounds. Such initiatives can enhance the temple's role as a community hub and contribute to overall societal well-being.

Keywords: The Sangha; Development; The Sangha government.

1. บทนำ

การปกครองคณะสงฆ์ได้มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล โดยมีพระพุทธเจ้าเป็นประมุขปกครองคณะสงฆ์สูงสุด โดยได้มีการบัญญัติพระวินัยขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการปกครองคณะสงฆ์ และเปรียบเสมือนเป็นแม่บทของพระผู้มีพระภาคเจ้า ดังในคราวก่อนที่พระพุทธเจ้าจะเสด็จดับขันธปรินิพพาน เมื่อพิจารณาจากข้อความในส่วนนี้จะเห็นว่า พระพุทธองค์ทรงวางพระธรรมวินัยให้เป็นใหญ่ เป็นหลักการปกครองโดยไม่ได้มอบอำนาจการปกครองคณะสงฆ์ให้แก่ผู้หนึ่งผู้ใดเป็นการเฉพาะ ซึ่งสอดคล้องกับ (พระมหาสมเกียรติ (เขมจาริยาโณ), 2565: 21-31) กล่าวไว้ว่า

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

การปกครองของคณะสงฆ์ในระยะหลังจากพุทธกาลต่อมาจึงมีพระเถระผู้อาวุโสเป็นผู้ดูแลปกครองและเคารพนับถือกันตามพรรษา แต่ภายหลังจากที่พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้ามาสู่ประเทศต่าง ๆ โดยเกิดจากการสังคายนาครั้งที่ 3 ในประเทศอินเดียราวพุทธศตวรรษที่ 3 พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่ไปยังประเทศ

ระบบการบริหารคณะสงฆ์ในยุคพุทธกาลนั้น วางอยู่บนรากฐานแห่งพระธรรมวินัย อันถือเป็นระบบธรรมและระบบวินัยที่กลมกลืนกันอย่างวิจิตรบรรจง การบริหารงานด้านการปกครองดำเนินไปภายใต้หลักการกระจายอำนาจ มีใช้การรวมศูนย์ ซึ่งเปิดโอกาสให้หมู่สงฆ์ในแต่ละภูมิภาคสามารถบริหารจัดการตนเองตามกรอบของพระธรรมวินัยอย่างมีประสิทธิภาพ ยึดหลักการแห่งการบำเพ็ญประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคมรอบข้าง เพื่อเกื้อกูลและบรรเทาทุกข์แก่หมู่ชน การเผยแผ่พระธรรมคำสอนมุ่งเน้นแนวทางเข้าถึงบุคคล ชุมชน และสังคมด้วยความเมตตาและสื่อสารอย่างสันติ ปัจจุบันแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 6 ด้านหลัก โดยยึดพระธรรมวินัยเป็นหลักการพื้นฐาน ประกอบกับบทบัญญัติของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง และประกาศต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นเพื่อส่งเสริมความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการบริหารกิจการสงฆ์ ทั้งนี้เนื้อหาดังกล่าวสอดคล้องกับข้อเสนอของ (พระมหาสมบัติ คุณโสโก (ทวีคุณ), วรณัท พรมศรี, พระครูวุฒิชัยธรรมสาร (สุรวุฒิ แสงมะโน), 2567 : 33-46) ซึ่งปัญหาสำคัญประการหนึ่งซึ่งยังคงดำรงอยู่ในโครงสร้างสังคมคณะสงฆ์ คือ สถานการณ์ของพระภิกษุผู้ประพฤติละเมิดพระธรรมวินัย ซึ่งเป็นเหตุแห่งความคลอนแคลนศรัทธาของมหาชน องค์การสูงสุดในการบริหารคณะสงฆ์อย่างมหาเถรสมาคม ซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแล ปกครอง และธำรงรักษาพระธรรมวินัย ควรมีมาตรการที่ชัดเจนทั้งในด้านบทลงโทษ กลไกการป้องกัน และการบูรณาการความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จำแนกตาม อายุ พรรษา ระดับการศึกษานักธรรม และระดับการศึกษาสามัญ

2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทาง การพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

3. วิธีการดำเนินการ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เรื่อง การพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดย 18 ตำบล โดยมี 6 ตำบล ที่ไม่มีพระอาศัยอยู่เลย จำนวนโดยรวมทั้งหมด 350 รูป

ตารางแสดงจำนวนประชากรและความหนาแน่นประชากรพระสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น

ลำดับ	ตำบล	จำนวนพระสงฆ์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
1	ในเมือง	60
2	พระลับ	35
3	บ้านเป็ด	40
4	สำราญ	25
5	แดงใหญ่	28
6	ศิลา	35

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

7	โคกสี	22
8	ท่าพระ	30
9	ดอนช้าง	20
10	บ้านหว้า	18
11	บ้านค้อ	15
12	เมืองเก่า	22
จำนวนพระสงฆ์โดยรวมทั้งสิ้น 350 รูป		

(ที่มา : สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองขอนแก่น พ.ศ. 2567)

เทคนิคและวิธีการเลือกตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสงฆ์ธรรมยุติกนิกายในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม โดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1967, p. 99; อ้างถึงใน สำเร็จ จันทรสวรรณ, 2547 : 38) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 187 รูป โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากรที่ใช้ในการวิจัย

e = ค่าเปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง

ซึ่งในงานวิจัยกำหนดให้มีความคลาดเคลื่อนได้

ร้อยละ 5 หรือ 0.05

$$\begin{aligned} \text{ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (n)} &= \frac{350}{1+350(0.05)^2} \\ &= 187 \end{aligned}$$

จากการใช้สูตรคำนวณของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) โดยมีประชากร จำนวน 350 คน จึงได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 187 รูป คณะผู้วิจัยใช้วิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) โดยการแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกตามตำบลทั้ง 18 ตำบล ตามสัดส่วนของประชากรที่ได้จากการคำนวณโดยใช้สูตรดังนี้

$$\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่างแต่ละชุด} = \frac{\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด} \times \text{จำนวนประชากรแต่ละชุด}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

ตัวอย่างเช่น ต้องการทราบจำนวนกลุ่มตัวอย่างของประชากรในอำเภอเมืองขอนแก่น ตำบลในเมือง ซึ่งมีจำนวนประชากร 45 รูป และในขณะที่จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดคือ 187 รูป และจำนวนประชากรทั้งหมดคือ 350 คน แทนค่าเพื่อหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างในชุดนี้คือ

$$\text{กลุ่มตัวอย่างของประชากรตำบลในเมือง} = \frac{45 \times 187}{350} = 24 \text{ รูป}$$

จากนั้นจึงใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เพื่อสุ่มตัวอย่างจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ในแต่ละตำบล ตามขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการคำนวณโดยใช้สูตรดังกล่าวนี้ ตามตาราง

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ตารางจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลพระลับ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

ลำดับที่	ตำบล	จำนวนประชากร/รูป	กลุ่มตัวอย่าง/รูป
1	ในเมือง	60	32
2	พระลับ	35	19
3	บ้านเป็ด	40	21
4	สำราญ	25	13
5	แดงใหญ่	28	15
6	ศิลา	35	19
7	โคกสี	22	12
8	ท่าพระ	30	16
9	ดอนช้าง	20	11
10	บ้านหว้า	18	10
11	บ้านค้อ	15	8
12	เมืองเก่า	22	11
รวม		350	187

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสงฆ์ในนิกายธรรมยุติ ซึ่งจำพรรษาอยู่ภายในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ 1) อายุ 2) พรรษา 3) ระดับการศึกษา ทางนิกกรรม 4) ระดับการศึกษาสายสามัญ ข้อคำถามเป็นลักษณะการตรวจสอบรายการ (Checklist) และเป็นคำถามปลายเปิด (Open Ended Questionnaires)

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยผู้วิจัยได้จัดให้กลุ่มตัวอย่างทำการตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามลักษณะแบบปลายเปิด เกี่ยวกับข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ไขปัญหาการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ แบบสอบถามได้รับการตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความครอบคลุมของเนื้อหา โดยอาศัยการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ซึ่งให้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (IOC) อยู่ในช่วงระหว่าง 0.60 ถึง 1.00 จากนั้น ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามดังกล่าวไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มพระสงฆ์ธรรมยุติกนิกายในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จำนวน 30 รูป เพื่อประเมินค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือทั้งฉบับ โดยได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.886 ในขั้นตอนการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกจ่ายแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่าง และได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนมาในอัตราร้อยละ 98 ซึ่งแสดงถึงความร่วมมืออย่างดียิ่ง อันนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ถูกต้องและมีนัยสำคัญทางวิชาการ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage)

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติทดสอบที (t-test) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) แล้วนำไปแปลผลเปรียบเทียบกับเกณฑ์เฉลี่ย 5 ระดับ (ธานินทร์ ศิลป์จารุ ,2550)

4.51 - 5.00 หมายถึง การพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง การพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายอยู่ในระดับมาก

2.51 - 3.50 หมายถึง การพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายอยู่ในระดับปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง การพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายอยู่ในระดับน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง มีการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4. ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) สรุปผลการวิจัยดังนี้

ตารางที่ 4.1 จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
20 – 29 ปี	81	43.32
30 – 39 ปี	44	23.53
40 – 49 ปี	62	33.16
รวม	187	100.00

จากตารางที่ 4.1 ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้ โดยจำแนกตามอายุ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ส่วนมากอยู่ในระดับอายุ 20 – 29 ปี จำนวน 81 รูป คิดเป็นร้อยละ 43.32 ลำดับต่อมา ระดับอายุ 40 – 49 ปี จำนวน 62 รูป คิดเป็นร้อยละ 33.16 และน้อยที่สุดคือ อยู่ในระดับอายุ 30 – 39 ปี จำนวน 44 รูป คิดเป็นร้อยละ 23.53

ตารางที่ 4.2 จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามพรรษา

พรรษา	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
1-10 พรรษา	115	61.50
11-20 พรรษา	28	14.97
21 พรรษา ขึ้นไป	44	23.53
รวม	187	100.00

จากตารางที่ 4.2 ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้ โดยจำแนกตามพรรษา เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ส่วนมากอยู่ในระดับพรรษา 1-10 พรรษา จำนวน 115 รูป คิดเป็นร้อยละ 61.50 ลำดับต่อมา ระดับพรรษา 21 พรรษา ขึ้นไป จำนวน 44 รูป คิดเป็นร้อยละ 23.53 และน้อยที่สุดคือ อยู่ในระดับอายุ 11-20 พรรษา จำนวน 28 รูป คิดเป็นร้อยละ 14.97

ตารางที่ 4.3 จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการศึกษานักธรรม

ระดับนักธรรม	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
ชั้นตรี	64	34.22
ชั้นโท	46	24.60

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ชั้นเอก	77	41.18
รวม	187	100.00

จากตารางที่ 4.3 ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้ โดยจำแนกตามระดับการศึกษานักธรรม เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ส่วนมากอยู่ในระดับนักธรรมชั้นเอก จำนวน 77 รูป คิดเป็นร้อยละ 41.18 ลำดับต่อมา ระดับนักธรรมชั้นตรี จำนวน 64 รูป คิดเป็นร้อยละ 34.22 และน้อยที่สุดคือ ระดับนักธรรมชั้นโท จำนวน 46 รูป คิดเป็นร้อยละ 24.60

ตารางที่ 4.4 จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการศึกษาสายสามัญ

ระดับการศึกษาสามัญ	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
ระดับประถมศึกษา	17	9.09
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	37	19.79
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	39	20.86
ระดับปริญญาตรีขึ้นไป	94	50.27
รวม	187	100.00

จากตารางที่ 4.4 ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้ โดยจำแนกตามระดับการศึกษาสายสามัญ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ส่วนมากมีระดับการศึกษา ระดับปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 94 รูป คิดเป็นร้อยละ 50.27 ลำดับต่อมา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 20.86 ลำดับต่อมา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 19.79 และน้อยที่สุดคือ ระดับประถมศึกษา จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 9.09

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

ข้อ	การพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ด้านการปกครอง	3.66	.69	มาก
2.	ด้านการศาสนศึกษา	3.56	.71	มาก
3.	ด้านการศึกษาสงเคราะห์	3.61	.66	มาก
4.	ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	3.52	.66	มาก
5.	ด้านสาธารณูปการ	3.59	.71	มาก
6.	ด้านการสาธารณสงเคราะห์	3.64	.70	มาก
โดยรวม		3.60	.57	มาก

จากตารางที่ 4.5 พบว่า การพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการปกครอง ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.69) ลำดับต่อมา ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ($\bar{X} = 3.64$, S.D. = 0.70) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.66)

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

ลำดับต่อมา ด้านสาธารณูปการ ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 0.71) ลำดับต่อมา ด้านการศาสนศึกษา ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = 0.71) และ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.66)

ตารางที่ 4.6 การพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

สมมติฐาน	โดยรวม	ด้านการปกครอง	ด้านการศึกษา	ด้านการศึกษาสงเคราะห์	ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	ด้านสาธารณูปการ	ด้านสาธารณสงเคราะห์
1. อายุ	4.280*	3.660*	4.271*	5.287*	2.158*	1.234*	2.382*
2. พรรษา	8.305*	2.562*	10.291*	6.833*	4.213*	3.628*	8.365*
3. ระดับการศึกษานักธรรม	8.357*	1.958*	10.788*	4.808*	8.498*	8.097*	3.748*
4. ระดับการศึกษาสายสามัญ	3.004*	.878*	3.724*	1.176*	3.842*	3.248*	3.410*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.6 สรุปได้ว่า เมื่อทดสอบสมมติฐานของคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น พบว่า คณะสงฆ์ที่มี อายุ พรรษา ระดับการศึกษานักธรรม และระดับการศึกษาสายสามัญ ต่างกัน พบว่า มีการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.2 ผลการเปรียบเทียบ

ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ จำแนกตามตัวแปร อายุ พรรษา ระดับการศึกษานักธรรม และระดับการศึกษาสายสามัญ รายละเอียดในแต่ละกลุ่ม สรุปได้ดังนี้

ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ โดยแยกเป็นรายด้าน พบว่า คณะสงฆ์ในทุกช่วงอายุ มีการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ โดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ จำแนกตามพรรษา โดยแยกเป็นรายด้าน พบว่า คณะสงฆ์ที่มีอายุพรรษามาก มีการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ โดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ จำแนกตามระดับการศึกษานักธรรม โดยแยกเป็นรายด้าน พบว่า คณะสงฆ์ในทุกะดับการศึกษานักธรรม มีการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ โดยรวม แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการปกครอง ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ จำแนกตามระดับการศึกษาสายสามัญ โดยแยกเป็นรายด้าน พบว่า คณะสงฆ์ในทุกะดับการศึกษาสายสามัญ มีการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ โดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

5. อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่อง “การพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น” ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ อภิปรายผลตาม อายุ พรรษา ระดับการศึกษานักธรรม และระดับการศึกษาสายสามัญ จำแนกตามตัวแปร อายุ พรรษา ระดับการศึกษานักธรรม และระดับการศึกษาสายสามัญ โดยมีรายละเอียดในด้าน ดังนี้

ผลการศึกษาว่าด้วยระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ ได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นกรอบในการวิจัย จากผลการวิจัยพบว่า โดยรวม มีการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$, $S.D. = 0.57$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ อยู่ในระดับมาก คือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และด้านสาธารณูปการ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระปลัดธีรวัฒน์ ศิริภัทรวิวัฒน์ (ชุตินฺถ์), 2566 : 63 – 74) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก สามารถจำแนกได้ดังนี้

(1) การพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ ด้านการปกครองของประชากรคณะสงฆ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$, $S.D. = 0.69$) กล่าวคือ คณะสงฆ์มีการกระจายอำนาจทางการปกครองให้ภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาส หรือเจ้าคณะปกครอง คณะสงฆ์มีการพัฒนาบุคลากรทางพระพุทธศาสนาให้มีความสามารถทางด้านกฎหมาย ซึ่งไม่สอดคล้องกับ (พระครูวิลาศกาญจนธรรม (เล็ก สุทธิมปญโญ), 2564 : 43 – 58) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการทางยุทธศาสตร์ของวัดท่าขนุนตามรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้วยกระบวนการวิเคราะห์สวอต ผลการวิจัยพบว่า การจัดการทางยุทธศาสตร์ของวัดท่าขนุนได้ดำเนินการตามรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์

(2) การพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ ด้านการศาสนศึกษาของประชากรคณะสงฆ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$, $S.D. = 0.71$) กล่าวคือ คณะสงฆ์มีการพัฒนาการบริหารจัดการในการศึกษาบาลี นักธรรม ธรรมศึกษา ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ คณะสงฆ์มีการจัดให้มีคณะกรรมการการศึกษาในพระพุทธศาสนาในระดับจังหวัด ซึ่งไม่สอดคล้องกับ (พระบัวสอน ทองสลับ, 2564 : 318 – 330) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตปกครองของคณะสงฆ์ภาค 10 ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน ประกอบด้วย ด้านการปกครอง ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการ สาธารณสงเคราะห์ ด้านการให้ความรู้ความเข้าใจ ด้านการเสริมสร้างเจตคติ และด้านการเสริมสร้างพฤติกรรม

(3) การพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ของประชากรคณะสงฆ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.61$, $S.D. = 0.66$) กล่าวคือ คณะสงฆ์มีการศึกษาสงเคราะห์ พัฒนาส่งเสริมพระพุทธศาสนาและการเรียนการสอนธรรมศึกษาในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ คณะสงฆ์มีการศึกษาสงเคราะห์ พัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งไม่สอดคล้องกับ (พระมหาคนอง จันทร์คำลอย, 2565 : 164 – 178) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลของวัดในสังกัดคณะสงฆ์ภาค 10 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาในมิติการบริหารกิจการคณะสงฆ์และหลักธรรมาภิบาลต่อ

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และสถานที่ให้มีความเพียงพอ ควรขอความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่มาให้การสนับสนุนในการดำเนินโครงการต่าง ๆ

6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อให้การศึกษา “การพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น” มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้ศึกษาขอเสนอแนะให้มีการศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ เพื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินงาน และสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินงาน ในแต่ละพื้นที่
2. ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลหรือมีอิทธิพลต่อการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ เช่น การมีส่วนร่วมของประชาชน ทักษะคติ หลักธรรมาภิบาล นโยบายรัฐบาล วัฒนธรรมองค์กร การพัฒนาเครือข่ายกองทุน เป็นต้น
3. ควรมีการศึกษาประสิทธิผลของการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์ โดยใช้วิธีการวิจัยอื่น ๆ เช่น การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย การระดมความคิดเห็นเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาประสิทธิผลของการพัฒนางานปกครองคณะสงฆ์

7. องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

8. บรรณานุกรม

ธานินทร์ ศิลป์ จารุ. (2550).การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยSPSS. กรุงเทพฯ: บริษัท วี อินเทอร์เน็ต.

พระครูปริยัติคุณาวุธ. (2566). การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ 4 ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, ปีที่ 10 ฉบับที่ 6 ประจำเดือนมิถุนายน 2566, หน้า 189 – 200.

- วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568
- พระครูรัตนสุตาภรณ์. (2566). **บทบาทพระสงฆ์ไทยกับการพัฒนาภายใต้กระบวนการทัศน์ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน**. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนกุมภาพันธ์ 2566, หน้า 39 – 55.
- พระครูวิลาศกาญจนธรรม. (เล็ก สุธมมปญโญ). (2564). **การจัดการทางยุทธศาสตร์ของวัดท่าขนุนตามรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้วยกระบวนการวิเคราะห์สวอต**. วารสาร มจร กาญจนปริทรรศน์, ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนเมษายน 2564, หน้า 43 – 58.
- พระบัวสอน ทองสลับ. (2564). **บทบาทของพระสงฆ์ต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตปกครองของคณะสงฆ์ภาค 10**. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน 2564, หน้า 318 – 330.
- พระปลัดธีรวัฒน์ ศิริภัทรวิวัฒน์ (ชุตติปญโญ). (2566). **การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการ อำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช**. วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ, ปีที่ 11 ฉบับที่ 3 ประจำเดือนธันวาคม 2566, หน้า 63 – 74.
- พระมหาคนอง จันทรคำลอย. (2563). **บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลของวัดในสังกัดคณะสงฆ์ภาค 10**. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนสิงหาคม 2563, หน้า 164 – 178.
- พระมหาสมเกียรติ เขมจารีญาโณ. (2565). **พัฒนาการปกครองคณะสงฆ์ไทยตั้งแต่รัชกาลที่ 5 จนถึงปัจจุบัน**. วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนเมษายน 2565, หน้า 21 – 31.
- พระมหาสมบัติ คุณะโสโก (ทวีคุณ), วรณัท พรหมศรี, พระครูวุฒิชัยธรรมสาร (สุรวุฒิ แสงมะโน). (2567). **การบริหารกิจการคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายในอนาคตของอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี**. วารสารวิชาการแสงอีสาน, ปีที่ 21 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนธันวาคม, หน้า 33-46.
- สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองขอนแก่น. (2567). **รายงานจำนวนพระสังฆาธิการในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น (ธ) ปี 2567**. ขอนแก่น: สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองขอนแก่น.
- สำเริง จันทรสุวรรณ และสุวรรณ บัวทวน. (2547). **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์**. ขอนแก่น: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, หน้า 38.
- เสาวฤทธิ์ ดีล้วน. (2565). **บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี**. วารสารวิจัยวิชาการ, ปีที่ 5 ฉบับที่ 6 ประจำเดือนพฤศจิกายน 2565, หน้า 63 – 75.

วารสารวิชาการแสงอีสานปีที่ 22 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2568